

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**Mülteci Entegrasyon Politikalarında Güç ve Söylem:
Uganda ve Kenya Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**

Doktora Tezi

Duygu Kutlu

Haziran 2025

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**Mülteci Entegrasyon Politikalarında Güç ve Söylem:
Uganda ve Kenya Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**

Doktora Tezi

Duygu Kutlu

Danışman

Doç. Dr. Fatih Bayram

Haziran 2025

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Duygu Kutlu tarafından hazırlanan "Mülteci Entegrasyon Politikalarında Güç ve Söylem: Uganda ve Kenya Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma" başlıklı bu Doktora Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Fatih Bayram
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Arzu Al
Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Hamdi Genç
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şakir Yılmaz
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Muharrem Hilmi Özev
İstanbul Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 30/06 /2025

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun atıf ve kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

Doç. Dr. Fatih Bayram

Etik İlkelere Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Duygu Kutlu

ÖZET

Mülteci Entegrasyon Politikalarında Güç ve Söylem: Uganda ve Kenya Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma

Kutlu, Duygu

Doktora Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih Bayram

Haziran 2025

Bu tez, Uganda ve Kenya'da mülteci entegrasyon politikalarının geliştirilmesinde iktidar ve söylemin etkisini analiz etmektedir. Bu araştırma, eleştirel söylem analizi (CDA), güvenlikleştirme teorisi ve Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modeline dayanan karşılaştırmalı bir metodoloji kullanarak, siyasi söylemler, yasal çerçeveler, kurumsal söylem ve medya temsilleri aracılığıyla mülteci kimliklerinin oluşumu, meşrulaştırılması ve tartışılmasını incelemektedir. Uganda'nın resmi söylemi mültecileri kalkınma müttetikleri ve ulusal ilerlemeye katkı sağlayanlar olarak tasvir ederken, Kenya'nın bakış açısı mültecileri, özellikle Somali mültecileri, güvenlik tehdidi ve yönetilmesi gereken bir yük olarak tasvir etmektedir. Bu farklı söylemsel yaklaşımlar, egemenlik, ulusal kimlik, siyasi topluluk ve aidiyetin sembolik sınırları ile ilgili temel ideolojik inançları ortaya koymaktadır.

Çalışma, ulusal mevzuat, UNHCR yayınları, STK raporları ve medya yazıları dahil olmak üzere çok çeşitli belgesel kaynakları analiz etmektedir. Metinler, MAXQDA yazılımı kullanılarak sistematik olarak kodlanmış ve analiz edilmiştir. Bulgular, mültecilerin entegrasyonunun, barınma, eğitim ve istihdam gibi salt işlevsel bir çerçevenin ötesine geçtiğini ve eşitsiz güç ilişkileri ile farklı ahlaki perspektiflerin şekillendirdiği tartışmalı bir söylem alanı oluşturduğunu göstermektedir. Uganda'nın kapsayıcı söylemi, insani yardım kuruluşu olarak küresel konumunu güçlendirirken, Kenya'nın güvenlik odaklı söylemi, 11 Eylül sonrası küresel güvenlik paradigmaları ve göç yönetimi yaklaşımlarıyla uyumludur.

Tez, mülteci politikası söylemindeki ideolojik temelleri ve temsil stratejilerini analiz ederek, Doğu Afrika'daki postkolonyal devlet pratikleri bağlamında entegrasyonun yönetişimi, anlatısı ve tartışmalarını açıklamaya

çalışmaktadır. Bu araştırma, entegrasyon stratejilerini anlam, meşruiyet, yönetim ve devlet kimliği ile ilgili temel tartışmalarla ilişkilendirerek göç çalışmaları, söylem analizi ve Afrika siyasetine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Mültecilerin Entegrasyonu, Söylem, Güvenlikleştirme, Uganda, Kenya

ABSTRACT

Power and Discourse in Refugee Integration Policies: A Comparative Study of Uganda and Kenya

Kutlu, Duygu

Ph. D. Thesis, Department of International Relations

Supervisor: Associate Professor Fatih Bayram

June 2025

This PhD thesis analyses the impact of power and discourse on the development of refugee integration policies in Uganda and Kenya. This research employs a comparative methodology grounded in critical discourse analysis (CDA), securitization theory, and Ager and Strang's (2008) integration model to examine the formation, legitimization, and contestation of refugee identities through political discourses, legal frameworks, institutional narratives, and media representations. While Uganda's official discourse portrays refugees as development allies and contributors to national progress, Kenya's perspective depicts refugees, particularly Somali refugees, as a security threat and a burden to be managed.

These divergent discursive approaches reflect deeper ideological beliefs regarding sovereignty, national identity, political community, and the symbolic boundaries of belonging. The study analyses a wide range of documentary sources, including national legislation, UNHCR publications, NGO reports, and media articles. The texts were systematically coded and analyzed using MAXQDA software. The findings show that the integration of refugees goes beyond a purely functional framework of housing, education and employment, and constitutes a contested discursive field shaped by unequal power relations and different moral perspectives. Uganda's inclusive discourse strengthens its global position as a humanitarian aid organization, while Kenya's security-focused discourse is consistent with post-9/11 global security paradigms and approaches to migration management.

By analyzing the ideological foundations and representation strategies of refugee policy discourse, this thesis seeks to explain the governance, narrative and debates surrounding integration in the context of postcolonial state practices

in East Africa. This research aims to contribute to migration studies, discourse analysis, and African politics by linking integration strategies to fundamental debates on meaning, legitimacy, governance, and state identity.

Keywords: Refugee Integration, Discourse, Securitization, Uganda, Kenya

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, bireysel çabanın ötesinde, farklı aşamalarda bilgi, ilham ve moral desteğiyle sürece destek olan pek çok kişinin değerli katkılarıyla şekillendi. Aşağıda adı geçen herkese, bu yolculuk boyunca verdikleri destek ve gösterdikleri ilgi için içtenlikle teşekkür ederim.

Her şeyden önce, çalışmanın en kritik aşamasında danışmanlığımı üstlenerek sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayan Doç. Dr. Fatih BAYRAM'a en derin teşekkürlerimi sunarım. Akademik donanımı, titiz ve sistematik yaklaşımı ve yön gösterici geri bildirimleriyle bu tezin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadı. Bununla birlikte, yalnızca bu tez sürecinde değil, lisansüstü yolculuğumun tamamında akademik rehberliği, mesleki örnekliliği ve bilimsel yaklaşımıyla her zaman yol gösterici bir hoca olmuştur. Özverili ve alçakgönüllü tutumu, öğrencilere ilgili yaklaşımı, bilgiyi paylaşmaktaki cömertliği ve insan ilişkilerindeki nezaketiyle tez sürecimi yalnızca akademik değil, insani açıdan da öğretici bir deneyime dönüştürdüğü için kendisine ayrıca teşekkür ederim.

Prof. Dr. Arzu AL'a, bu çalışmanın tamamında sunduğu yönlendirici katkılar, dikkatli değerlendirmeler, konulara derinlikli bakışı ve teşvik edici yaklaşımı için gönülden teşekkür ederim. Akademik rehberliğinin yanı sıra, içtenliği, nezaketi ve öğrencisine duyduğu güvenle bu süreci benim için çok daha anlamlı ve sürdürülebilir kılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şakir YILMAZ'a, bu çalışmanın her aşamasına gösterdiği dikkat, yapıcı ve dengeli eleştirileri, titiz değerlendirmeleri ve akademik nezaketi için teşekkür ederim. Bu yolculukta istikrarlı ve yapıcı bir biçimde dâhil olması, akademik ilerlemem açısından güçlü bir destek sağladı.

Prof. Dr. Hamdi GENÇ'e, akademik titizliği, çalışkanlığı ve mütevazı duruşuyla bu sürece sağladığı katkılar için teşekkür ederim. Sürece gösterdiği ilgi ve dikkat benim için çok kıymetlidir.

Doç. Dr. Muharrem Hilmi ÖZEV'e de aynı şekilde, yapıcı yaklaşımı ve akademik katkıları için teşekkür ederim. Bilimsel tutumu, geribildirimleri ve nazik değerlendirmeleri bu çalışmanın gelişimine doğrudan katkı sağladı.

Doktora ve tüm eğitim sürecimde çeşitli vesilelerle destek sunan ve katkı sağlayan tüm hocalarıma da teşekkür etmek isterim. Ayrıca görev yaptığım kurumda birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum kıymetli mesai arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Uzun yıllara dayanan arkadaşlığımızın getirdiği güven, açık iletişim ve içten dayanışma duygusunun yanı sıra, doktora sürecinde sundukları akademik ve manevi destekleriyle bu süreci benim için daha anlamlı kılan tüm dostlarıma teşekkür ederim. Yalnızca bu çalışmaya değil, hayatımın her alanına verdikleri sürekli destekle yanımda olan Cemre ATEŞÇİ ve Figen KURT'a içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca iyi dilekleriyle, dostluklarıyla ve yardımlarıyla çeşitli şekillerde yanımda olan Elif DEMİRYÜREK, Gözde TOPCU, Gülşah AKANDERE, Reyhan OKUMUŞ ve diğer kıymetli dostlarıma da teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca ve hayatımın diğer dönemlerinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen babam Necdet KUTLU'ya; verdikleri destek ve gösterdikleri sabır ile yanımda olan sevgili kardeşlerim Vildan ve Şevval KUTLU ile sevimli kedime içtenlikle teşekkür ederim. Başta Sabahat KUTLU, Erhan KUTLU, Nafiye KUTLU, Cevdet KUTLU ve Fuat BARUT olmak üzere bu çalışmayı minnettarlığımın ve sevgi borcumun bir ifadesi olarak tüm aileme ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ JÜRİSİ ONAYI.....	ii
BEYANLAR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Küresel ve Bölgesel Bağlam: 1990 Sonrası Mülteci Rejimleri	1
1.2. Araştırma Problemi: Entegrasyonun Söylemsel İnşası	3
1.3. Araştırmanın Amacı, Soruları ve Sınırlılıkları.....	4
1.4. Kavramsal Katkı ve Teorik Temeller.....	6
1.5. Tezin Yapısı	8
2. TEORİK ÇERÇEVE.....	10
2.1. Eleştirel Söylem Analizi: Kuramsal Arka Plan.....	10
2.1.1. Foucault'nun Söylem ve İktidar Anlayışı	10
2.1.2. Söylem, İdeoloji ve Tahakküm.....	11
2.1.3. Göç ve Entegrasyon Söylemleri: Eleştirel Yaklaşımlar	13
2.1.4. Siyasi Söylem ve Medyada Güç İlişkileri	38
2.2. İnşacılık	44
2.3. Güvenlikleştirme Teorisi.....	45
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	48
3.1. Mültecilik, Ulus-Devlet ve Vatandaşlık İlişkisi: Ontolojik ve Siyasal Boyutlar .	48
3.2. Sömürge Sonrası Afrika Bağlamı: Kenya ve Uganda.....	51
3.2.1. Kenya: Ulusal Anlatılarda ve Güvenlik Söylemlerinde Mülteciler	52
3.2.2. Uganda: Ulusal Anlatılarda ve Kalkınma Söylemlerinde Mülteciler.....	54
3.3. Entegrasyon Kavramı.....	56
3.3.1. Ager & Strang Entegrasyon Modeli (2008)	57
3.3.2. Asimilasyon, Çokkültürlü Yaklaşımlar ve Entegrasyon Paradigmaları.....	59

4. KENYA VE UGANDA'DA MÜLTECİ POLİTİKALARI ÜZERİNE LİTERATÜR VE POLİTİKA İNCELEMESİ.....	63
4.1. Afrika'da Mülteci Politikaları	63
4.2. Kenya'da Mülteci Politikaları ve Entegrasyon.....	64
4.3. Uganda'da Mülteci Politikaları ve Entegrasyon.....	77
5. KENYA VE UGANDA'YA BAĞLAMSAL BAKIŞ.....	87
5.1. Kenya: Tarihsel, Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Bir Bakış.....	87
5.1.1. Mülteci Ekonomi Faaliyetlerinin Kıyası	88
5.1.2. Mültecilerle Yerel Halkların İlişkisi.....	93
5.2. Uganda: Tarihsel, Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Bir Bakış.....	96
5.3. Ev Sahibi Topluluk Tutumlarının Karşılaştırmalı Analizi.....	102
6. KENYA MÜLTECİ POLİTİKALARI.....	103
6.1. Mülteci Kampları ve Güvenikleştirme.....	107
6.2. Bölgesel Jeo-Politik ve Mülteci Politikaları	110
6.3. Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Açından Entegrasyonu.....	113
6.4. Eğitim Açısından Mülteci Entegrasyon Politikaları	117
6.5. Mültecilere Yönelik İnsani Yardım Faaliyetleri	117
6.6. Mültecilerin Üçüncü Ülkeye Yerleştirilmeleri.....	122
6.7. Mültecilerin Kendi Ülkelerine Gönderilmeleri.....	124
7. UGANDA MÜLTECİ POLİTİKALARI.....	125
7.1. Entegre Yerleşimler	126
7.2. Mülteci Kalkınma Programları	130
7.3. Sosyo-Kültürel Entegrasyon	133
7.4. Mültecilerin Ekonomik Faaliyetleri	134
7.5. Mültecilerin İstihdam Sorunları	137
7.6. Mülteci Politikalarının Uygulanmasındaki Güçlükler	139
7.7. STK'ların Mülteci Politikalarındaki Etkisinin Artırılması	141
8. METODOLOJİ.....	145
8.1. Araştırma Tasarımı.....	145
8.2. Veri Kaynakları	145
8.3. Kodlama Süreci.....	147
8.4. Kodlama Kategorileri ve Teorik Çerçeve	148

9. BULGULAR.....	152
9.1. Yasal Çerçeve ve Politikalar	152
9.1.1. Ulusal Entegrasyon Politikaları	152
9.1.2. Çok Düzeyli Yönetişim: Yerel Yönetimlerin Rolü	158
9.1.3. Uluslararası Aktörler ve Entegrasyonun Desteklenmesi	163
9.1.4. Hukuki Statü, Vatandaşlık ve Kalıcı Oturma Hakları	167
9.2. Sosyal Entegrasyon	171
9.2.1. Dini Kimlik ve Entegrasyon	171
9.2.2. Psikososyal Destek ve Travma	173
9.2.3. Ayrımcılık & Ötekileştirme	176
9.2.4. Dil ve Kültürel Adaptasyon	180
9.2.5. Yerel Halk ve Mülteciler Arasındaki İlişkiler	181
9.3. Ekonomik Entegrasyon	183
9.3.1. İşgücü Piyasasına Katılım	183
9.3.2. Eğitim ve Mesleki Beceriler	188
9.3.3. Girişimcilik ve Ekonomik Katkıları	195
9.4. Politik ve Güvenlik Boyutu.....	198
9.4.1. Mültecilerin Güvenleştirilmesi.....	198
9.4.2. Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları.....	203
9.4.3. Hukuki Destek ve Mülteci Hakları.....	209
9.4.4. Sivil Toplum ve Siyasi Katılım	213
9.5. Toplumsal Kapsayıcılık ve Hizmetlere Erişim	219
9.5.1. Gençlik ve Eğitim.....	219
9.5.2. Çevresel Etkiler	220
9.5.3. Sağlık Hizmetlerine Erişim	222
9.5.4. Toplumsal Cinsiyet Boyutu.....	223
10. SONUÇ	226
10.1. Genel Bulguların Özeti	226
10.2. Teorik ve Akademik Katkıları.....	227
10.3. Politika ve Uygulama Önerileri	228
10.4. Sınırlamalar ve Gelecekteki Araştırma Yönelimleri.....	229
KAYNAKÇA.....	232
EKLER	249
EK 1: Kodlamaya Dâhil Edilen Belgelere İlişkin Örnekler	249
EK 2: Belge-Kod Eşleşmesine İlişkin Örnek Görsel	250

KISALTMALAR

- AEP:** Hızlandırılmış Eğitim Programları (Accelerated Education Programmes)
- CBO:** Mültecilerin yönettiği kuruluşların topluluk temelli kuruluşlar (Community Based Organization)
- CDA:** Eleştirel Söylem Analizi (Critical Discourse Analysis)
- CMC:** Bilgisayar Dolayımı İletişim (Computer Mediated Communication)
- COBURWAS:** Savaş Mağduru Öğrenciler için Toplum Temelli Rehabilitasyon (Community-Based Rehabilitation for War-Affected Students)
- CRRF:** Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (Comprehensive Refugee Response Framework)
- DDEG:** İlçe Takdirine Bağlı Eşitlik Hibesi (District Discretionary Equality Grant)
- DFID:** Uluslararası Kalkınma Dairesi (Department for International Development)
- DLG:** İlçe Yerel Yönetimleri (District Local Governments)
- DRC:** Danimarka Mülteci Konseyi (Danish Refugee Council)
- EAC:** Doğu Afrika Topluluğu (East African Community)
- FAO:** Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization)
- FDA:** Foucault'cu Söylem Analizi (Foucauldian Discourse Analysis)
- GISEDP:** Garissa Entegre Sosyo-Ekonomik Kalkınma Planı (Garissa Integrated Socio Economic Development Plan)
- IFC:** Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation)
- ILO:** Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
- IOM:** Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
- JRS:** Cizvit Mülteci Hizmetleri (Jesuit Refugee Services)
- KISEDP:** Kalobeyi Entegre Sosyo-Ekonomik Kalkınma Planı (The Kalobeyi Integrated Socio Economic Development Plan)
- KRA:** Kenya Gelir İdaresi (Kenya Revenue Authority)
- LWF:** Lutheran Dünya Federasyonu
- NCCK:** Kenya Ulusal Kiliseler Konseyi (National Council of Churches of Kenya)
- NFD:** Kuzey Sınır Bölgesi (The Northern Frontier Province)
- NHIF:** Ulusal Hastane Sigorta Fonu (National Hospital Insurance Fund)
- NSSF:** Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (National Social Security Fund)
- OAU:** Afrika Birliği Örgütü (Organization of African Unity)
- OPM:** ABD Personel Yönetim Ofisi (Office of Personnel Management)

PD: Politik Söylem (Political Discourse)

RCK: Kenya Mülteci Konsorsiyumu (The Refugee Consortium of Kenya)

REHoPE: Mülteci ve Ev Sahibi Toplumun Güçlendirilmesi (The Self-Reliance Strategy, the Refugee and Host Community Empowerment)

RWC: Mülteci Refah Konseyleri (Refugee Welfare Councils)

RLO: Mülteci Yönetimindeki Organizasyonlar (Refugee-Led Organizations)

RLP: Mülteci Hukuku Projesi (Refugee Law Project)

RIS: Mülteci Entegrasyon Ölçeği'ni (Refugee Integration Scale)

SDLG: Yerel Yönetişim Yoluyla Sürdürülebilir Kalkınma (Sustainable Development through improved Local Governance)

SDS: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Sustainable Development Goals)

SM-CDS: Sosyal Medya Eleştirel Söylem Araştırması (Social Media-Critical Discourse Studies)

SPLA: Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (Sudan People's Liberation Army)

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TSI: Geçici Çözümler Girişimi (Transitional Solutions Initiative)

TVET: Örgün Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim (Formal Technical and Vocational Education and Training)

UCRRP: Uganda Mülteci Müdahale Planı (Uganda Country Refugee Response Plan)

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

USCIS: ABD Vatandaşlık ve Göçmenlik Servisi'nin (United States Citizenship and Immigration Service)

USCRI: ABD Göçmen ve Mülteci Komitesi (United States Committee for Refugees and Immigrants)

VSLA: Köy Tasarruf ve Kredi Birlikleri (Village Savings and Loan Associations)

WFP: Dünya Gıda Programı (World Food Program)

1. GİRİŞ

1.1. Küresel ve Bölgesel Bağlam: 1990 Sonrası Mülteci Rejimleri

1990'lar dünya çapındaki göç yönetiminde temel bir değişimi temsil etmektedir. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi hem siyasi sınırları hem de insanların mülteciliği bir olgu olarak anlama, kontrol etme ve sunma biçimlerini dönüştürmüştür. Batılı ülkeler daha önce ideolojik amaçlarla barındırdıkları mültecileri artık güvenlik tehditleri ve potansiyel tehlikeleri temsil eden yabancı unsurlar olarak görmektedir. İnsan hakları temelli mülteci statüsünden güvenlik odaklı kontrol mekanizmalarına geçiş, siyasi prosedürlerin yanı sıra bu uygulamalar için gerekli kavramsal çerçeveleri de dönüştürmüştür (Huysmans, 2006).

Bu değişikliğin etkileri sınır yönetimlerinin yanı sıra mültecilerin resmi temsillerinde gözlenmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees -UNHCR) koruma, yeniden yerleştirme ve gönüllü geri dönüş ilkelerine bağlılığını sürdürmesine rağmen, uygulayıcı aktörlerin ana odağı "yerinde çözümler" ve "sınır dışı etme" ile "göçü önleme"ye kaymıştır (Chimni, 2009). Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, küresel mülteci rejimi paradigmatik bir dönüşüm geçirmiştir. Mültecileri komünizmin kurbanları olarak gören ideolojik çerçeve, özellikle Batı siyasi söyleminde, güvenlik odaklı ve kontrol amaçlı bir bakış açısına yerini bırakmıştır (Chimni, 1998). Bu dönüşüm, öncelikle Batı hükümetleri, UNHCR gibi çok taraflı kuruluşlar ve hareketliliği egemenlik, ulusal kimlik ve kamu düzenine bir tehdit olarak yeniden tanımlamaya başlayan güvenlik odaklı politika ağları tarafından yönlendirilmiştir (Bigo, 2002). Bu değişen bağlamda, mülteci çalışmaları, yerinden edilmenin maddi koşulları ve coğrafi konumlarının ötesine geçerek, mülteciliğin sosyal ve siyasi bir figür olarak söylemsel inşasını vurgulamaya başlamıştır (Malkki, 1995; Zetter, 2007).

Doğu Afrika bölgesi, sömürge sınırları, kurtuluş mücadeleleri ve iç çatışmalarla bağlantılı uzun bir yerinden edilme tarihine sahip olsa da (Kavas, 2017) bölgeyi bahsi geçen küresel söylem değişikliğinin üreticisi değil, alıcısı olarak görmek daha doğru olacaktır. Soğuk Savaş döneminde Tanzanya, Zambiya, Kenya ve Uganda gibi ülkeler Ruanda, Mozambik, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi komşu ülkelere yüz binlerce mülteciyi kabul etmiştir (Chimni, 2009). Bu dönemde mültecilerin

korunması genellikle Pan-Afrika ¹dayanışması, insani yükümlülük ve anti-emperyalist taahhütler çerçevesinde ele alınmıştır. (Milner, 2009). Mülteciler, güvenlik tehdidi olarak değil, yoldaşlar, emperyalizmin kurbanları veya sadece yardıma muhtaç insanlar olarak görülmüştür. Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde, küresel baskılar, bağışçıların şartları ve güvenlik söylemlerinin ulusötesi yayılması, özellikle Kenya'da yerel mülteci anlatılarını dönüştürmüştür (Agwanda, 2022).

1992 Somali iç savaşının ardından Kenya, Dadaab ve Kakuma gibi uzak bölgelerde mültecileri ev sahibi nüfustan fiziksel olarak ayıran bir kamp modelini kurumsallaştırmıştır. Bu mekânsal sınırlama, mültecileri geçici, sorunlu yabancılar olarak tasvir eden devlet söylemlerini pekiştirerek bürokratik ve güvenlik odaklı kontrolü mümkün kılmıştır (Jaji, 2013). Özellikle 1998 ve 2013 terör saldırılarının ardından Kenya'nın siyasi söylemi mültecileri, özellikle Somali kökenlileri, radikalleşmiş tehditler ve yasadışı göçmenler olarak tasvir etmeye başlamıştır (Ikanda vd., 2025). Bu temsiller sadece içsel gelişmelerin değil; sınırlar, İslam ve göçmen nüfuslarla ilgili Soğuk Savaş sonrası küresel endişelerin ithal edilmesi ve yerelleştirilmesinin bir yansıması olmuştur (Betts vd., 2010). Dolayısıyla, Kenya'nın gelişen mülteci politikası, bu daha geniş ideolojik ve söylemsel dönüşüm bağlamında okunmalıdır.

Uganda, 2006 Mülteci Yasası ve 2017 yılında pilot program olarak uygulanan Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (Comprehensive Refugee Response Framework-CRRF) aracılığıyla entegrasyonu vurgulayan farklı bir mülteci yönetimi yaklaşımı uygulamaktadır. Uganda'da, toprak tahsisi, eğitim ve sağlık hizmetlerine eşit erişim gibi devlet politikaları, mülteci yönetiminin ilerici unsurları olarak sıklıkla örnek gösterilmektedir. Ancak bu kurumsal çerçeve, Uganda'yı misafirperver bir ülke, mültecileri ise topluma katkıda bulunan “misafirler” ve “kalkınma ortakları” olarak konumlandıran daha geniş bir anlatı² içinde yer almaktadır (Ahimbisibwe, 2019).

¹ Pan-Afrikanizm olarak bilinen siyasi ve kültürel hareket, dünya çapında Afrika kökenli bireyleri güçlendirmeyi ve birleştirmeyi amaçlamaktadır. Afrikalılar ve diasporanın ortak tarihi, kültürü ve kaderini vurgulayarak birlik, kendi kaderini tayin etme ve sömürgecilğe ve ırkçı adaletsizliğe karşı direnişi teşvik eder. Afrika'nın kurtuluşunu ve haklarını desteklemek için, W.E.B. Du Bois ve Henry Sylvester Williams gibi etkili kişiler 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Pan-Afrika Kongrelerini düzenledi. Hareketin bağımsızlık ve kıtasal birleşme hedefleri, 1963 yılında Afrika Birliği Örgütü'nün kurulmasına ivme kazandırdı (Bonnert, 2024).

² Bu tezde “anlatı” bir devletin kendisi ve mülteci politikası hakkında, genellikle belirli eylemleri haklı çıkarmak veya meşrulaştırmak için anlattığı yapılandırılmış hikâyeyi ifade eder. “Politika” somut önlemleri tanımlarken, “söylem” anlatıları, dili ve iktidarı birbirine bağlayan daha geniş anlamlar sistemini belirtir. Böylece anlatılar, politikayla uyumlu olabilir veya resmi söylem ile fiili uygulama arasındaki çelişkileri gizlemeye hizmet edebilir.

Burada, politika uygulaması ile onu çevreleyen ve meşrulaştıran söylemsel anlatı arasında ayırım yapmak önemlidir. Uganda'nın politikaları entegrasyonu mümkün kılsa da konuşmalar, belgeler ve uluslararası platformlarda sunulan resmi söylem, bu eylemleri ahlaki, insani söylem ile kalkınma söylemi içinde çerçevelemektedir. Bu söylem, sadece iç politikayı meşrulaştırmakla kalmaz, aynı zamanda Uganda'nın küresel sahnede izlediği imajı da yansıtmaktadır.

Bu nedenle Uganda ve Kenya arasındaki fark, sadece mülteci yönetiminin pratik boyutlarında değil, mültecilerin temsil edildiği ve politikaların meşrulaştırıldığı altta yatan söylemsel mantıkta da görülmektedir. Uganda'nın söylemi kapsayıcılığı, ekonomik katkı ve ortaklığı vurgulamaktadır. Kenya'nın ise güvenlik risklerini, kontrolü ve geçiciliği öne çıkarmaktadır. Bu zıt söylemler, resmi politikalarla hayata geçirilenlerin ötesinde, mültecilerin toplumdaki rolüne ilişkin daha derin ideolojik pozisyonları ortaya koymaktadır.

1.2. Araştırma Problemi: Entegrasyonun Söylemsel İnşası

Akademik literatür, mülteci entegrasyonunu öncelikle barınma, istihdam, eğitim ve sağlık gibi hizmetlere erişilebilirliğe odaklanan teknik bir prosedür olarak görmektedir (Ager & Strang, 2008; Beresnevièiütè, V., 2003). Bu yöntem, pratik entegrasyon unsurlarını incelerken, süreci yönlendiren temel kavramları, temsil yöntemlerini ve söylemsel yaklaşımları göz ardı etmektedir. Devletler ve toplumlar tarafından mültecilerin tanımlanması ve bunlara atfedilen etik-etnopolitik anlamlar ile grupların dahil edilebilir veya hariç tutulabilir olarak kategorize edilmesi entegrasyon sürecini belirlemektedir (Zetter, 2007).

Bu araştırma, mültecilerin entegrasyonunu sadece barınma, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanması olarak değil, aynı zamanda temsil, iktidar ilişkileri ve devletin normatif çerçeveleri tarafından şekillendirilen söylemsel olarak inşa edilmiş bir süreç olarak incelemektedir. Entegrasyon burada, daha geniş bir sosyal tahayyülün bir parçası olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu tahayyül toplumların mültecilerin entegre edilmesini veya dışlanmasını hayal etme ve meşrulaştırma biçimleri olarak tanımlanabilir (Taylor, 2004). Sosyal tahayyül ortak değerler ve kültürel sembollerin yanı sıra kurumsallaşmış uygulamaları, tarihsel anıları ve hangi şartlarda kimin siyasi topluluğa ait olduğuna dair varsayımları da kapsar. Devletler, bu tür tahayyüller aracılığıyla entegrasyonun ahlaki ve ideolojik temellerini tanımlar ve politikaları insani görevler veya

güvenlik gereklilikleri olarak rasyonalize eder. Fakat bu tahayyül tarafsız değildir. Normal, arzu edilen veya tehdit edici olarak kabul edilen unsurları tanımlayan söylemlere gömülüdür. Uganda ve Kenya benzer coğrafi ve demografik baskılarla karşı karşıya olsa da mültecileri “desteğe muhtaç misafirler” veya “potansiyel güvenlik tehditleri” olarak çerçeveleyen farklı anlatıları, aidiyet, sorumluluk ve ulusal kimlik konusunda temelde farklı varsayımları yansıtmaktadır (Ahimbisibwe, 2019; Jaji, 2013).

Önemli olarak, bu farklılıklar yalnızca politika tasarımıyla ilgili değil, daha derin devlet tahayyülleri ve yönetim tarihine dayanmaktadır. Uganda'nın kapsayıcı anlatısı, devleti küresel kalkınma söylemleriyle uyumlu bir insani aktör olarak konumlandırırken, Kenya'nın Somalili mültecileri güvenlikleştiren yaklaşımı, 11 Eylül sonrası küresel güvenlik normlarının etkisini ortaya koymaktadır (Bigo, 2002; Huysmans, 2006). Bu anlatılar, entegrasyonun sınırlarını şekillendirir ve meşrulaştırır. Bu nedenle, bu tez entegrasyonu yalnızca işlevsel bir politika meselesi olarak değil, egemenlik iddiaları, ulusal kimliğin inşası ve sınırların yönetimi dahil olmak üzere ulus devletin doğasıyla bağlantılı bir süreç olarak ele almaktadır (Anderson, 2016). Eleştirel söylem analizi yoluyla bu çalışma, mülteci entegrasyon politikalarının devlet iktidarı tarafından nasıl şekillendirildiğini, bu iktidarı nasıl ürettiğini ve bunların Doğu Afrika'daki siyasi toplulukların birbiriyle rekabet eden tahayyüllerini nasıl yansıttığını sorgulamaktadır.

Bu tez, Eleştirel Söylem Analizi (Critical Discourse Analysis-CDA) perspektifinden, mültecilerin toplumsal olarak nasıl kabul edildiğini veya dışlandığını, temsil edildikleri kimlikleri ve bu temsillerin yol açtığı kurumsal, hukuki ve toplumsal sonuçları incelemektedir. Mültecilerle ilgili söylemin etkilerini analiz etmenin yanı sıra, bu söylemlerin nasıl inşa edildiğini, onları şekillendiren tarihsel, siyasi, ideolojik ve uluslararası faktörleri ve devletler tarafından meşrulaştırılma mekanizmalarını da araştırmaktadır. Böylelikle çalışma, mülteci entegrasyon söylemlerinin sonuçlarını ortaya çıkarmakla kalmayıp bunların oluşum süreçlerini ve yansıttıkları ve pekiştirdikleri altta yatan iktidar yapılarını da ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı, Soruları ve Sınırlılıkları

Araştırma, Uganda ve Kenya arasındaki mülteci entegrasyon politikalarını, bu politikaların altında yatan ideolojik unsurları ortaya çıkarmak için karşılaştırmalı söylem analizi yoluyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, entegrasyon uygulamaları

üzerindeki etkilerini anlamak için devlet belgeleri, medya söylemleri ve uluslararası raporlardaki mülteci temsillerine odaklanmaktadır.

Bu bağlamda tezin araştırma soruları şunlardır:

- 1- Uluslararası ve yerel siyasi figürler Uganda ve Kenya'nın mülteci entegrasyon politikalarına ilişkin söylemlerini nasıl etkilemiştir?
- 2- Uganda ve Kenya mülteci politikaları ve uygulamalarında kullanılan dil ve söylemdeki paralellikler ve farklılıklar nelerdir?
- 3- Uganda ve Kenya'da, ev sahibi topluluklar, ulusal kimliği temsil eden devlet aktörleri ve mülteciler arasındaki güç ilişkileri, mülteci entegrasyon politikalarının uygulanma biçimini nasıl şekillendirmiştir?
- 4- Uganda ve Kenya'da mülteciler, entegrasyonlarına ilişkin karar alma süreçlerine ne ölçüde dahil edilmiş ya da dışlanmışlardır?
- 5- Uganda ve Kenya'da mülteciler ve ev sahibi topluluklar mülteci entegrasyon politikalarının söylemini ve uygulamasını nasıl görmüş ve anlamıştır?

Araştırma, UNHCR ve yerel STK'ların raporlarıyla birlikte resmi yasalar ve medya makalelerini içeren 2000'den 2024'e kadar olan yazılı materyalleri incelemektedir. Araştırma tasarımı, epistemolojik çerçevesi metin tabanlı söylem üretimini incelediği için veri toplarken görüşme yapılmamıştır. Araştırma tasarımı, Eleştirel Söylem Analizi'nin (Critical Discourse Analysis-CDA) yapısal, söylemsel ve sosyal düzeylerine odaklanarak çoklu metinler arası karşılaştırmalı analizlere imkân tanımıştır. Araştırma tasarımının bu şekilde tercih edilmesinin sonucu olarak mültecilerin öznel anlatıları dahil edilmemiştir ve bu yaklaşım bir sınırlılık teşkil etmektedir.

Öte yandan, kaynak olarak seçilen metinler farklı düzeylerde söylem üretimini yansıtabilmektedir. Uluslararası raporlar küresel insani yardım ve kalkınma odaklı anlatıları yansıtmaya eğilimindeyken, yerel medya ve STK belgeleri ulusal düzeyde belirli endişeleri, öncelikleri ve temsil biçimlerini yansıtmaya meyillidir. Çalışma, bahsedilen farklılığı kabul ederek bulguları buna göre yorumlamaktadır. Ayrıca tez, ulusal ve uluslararası söylemlerin, Uganda ve Kenya'da mülteci politikalarının ve kamuoyunun algısının şekillenmesi konusunda birbiriyle örtüşebileceğini veya farklılık gösterebileceğini dikkate almaktadır.

1.4. Kavramsal Katkı ve Teorik Temeller

Bu tez, göçü daha geniş bir anlamıyla ele almak yerine özellikle mültecilere odaklanmaktadır. Göç, gönüllü ve gönülsüz insan hareketlerini kapsayan geniş bir kavramken, mülteci statüsü 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi'nde belirtilen yasal ve siyasi tanımla ayırt edilir. Mülteciler, zulüm, çatışma veya şiddetten kaçan kişiler olup, yasal statüleri uluslararası koruma mekanizmalarıyla doğrudan bağlantılıdır (The 1951 Refugee Convention, 1951). Buna karşılık, ekonomik göçmenler genellikle daha iyi fırsatlar için göç ederler ve aynı yasal güvencelere sahip değildirler. Bu araştırma, kavramsal netliği korumak ve özellikle Doğu Afrika bağlamında mülteci yönetişimini düzenleyen benzersiz söylemsel ve politik çerçeveleri ön plana çıkarmak için daha geniş göç olgusunu hariç tutmaktadır.

Genel göç söyleminin hariç tutulması, araştırmanın güvenlikleştirme ve söylemsel kurguya verdiği teorik vurguyla da uyumludur. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, küresel siyasi ittifaklar önemli ölçüde değişmiştir. Liberal kapitalizmin “zaferi”, jeopolitik sınırları yeniden şekillendirmenin yanı sıra küresel mülteci rejimini de yeniden tanımlamıştır (Bauman, 2011). Soğuk Savaş sonrası dönem, özellikle Batı politika söyleminde, insan hareketliliği ile algılanan tehditler arasındaki bağı güçlendirmiştir (Bauman, 2011; Bigo, 2002). İdeolojik sığınmadan güvenlik odaklı sınır kontrolüne geçiş mültecilerin nasıl kavramsallaştırıldığına bir dönüşümü işaret etmektedir ve mülteciler artık korunmaya muhtaç kurbanlar olarak değil, egemen düzene potansiyel riskler olarak görülmektedir (Huysmans, 2006). Bu teorik dönüşüm tezde kullanılan söylem analizinin merkezinde yer almaktadır. Mülteci öznelerinin güvenlik, insani yardım veya kalkınma perspektiflerinden nasıl kurgulandığını analiz eden bu çalışma, Soğuk Savaş sonrası kapitalist rasyonalitenin Kenya ve Uganda'da mülteci politikalarının nasıl ifade edildiğini ve meşrulaştırıldığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda, araştırma sadece mülteci politikalarının uygulanmasını incelemekle kalmayıp bu politikaları şekillendiren ideolojik temelleri ve iktidar yüklü anlatıları da sorgulamaktadır.

Araştırma, Eleştirel Söylem Analizini (CDA) Güvenlikleştirme Teorisi ve Ager-Strang Entegrasyon Modeli ile birleştiren bir analitik çerçeve sunmaktadır. Eleştirel Söylem Analizi (Fairclough, 1992; van Dijk, 1998), araştırmacıların hem dilsel kalıpları hem de bunların sosyal, kurumsal ve ideolojik üretim bağlamlarını incelemelerine olanak tanıdığı için bu araştırmanın temel metodolojisi olarak hizmet etmektedir. CDA

aracılığıyla araştırmacılar, mültecilerin nasıl adlandırıldığını, onları temsil etmek için kullanılan metaforları ve bu temsillerde kimlerin gücü elinde tuttuğunu tespit edebilmektedir. Söylem hem bir ifade yöntemi hem de toplumsal gerçeklikleri oluşturan ve doğrulayan bir araç olarak işlev görmektedir (Foucault, 1972). Uganda ve Kenya'daki mülteci politikalarının oluşumu hizmet altyapısı farklılıklarına ve kendilerine özgü dilsel yaklaşımlarına bağlıdır. CDA çerçevesi, bu yapıları sosyal, pratik ve metinsel analizle birleştirerek ele almaktadır.

İkinci teorik çerçeve ise güvenlikleştirme teorisidir (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998). Siyasi aktörler, durumu doğrudan tehdit etmeyebilecek olağanüstü tehlikeleri tanımlayarak normal meseleleri güvenlik meselelerine dönüştürmektedir. Kenya hükümeti Somalili mültecileri terörle mücadele söylemleriyle ilişkilendirerek mültecilerin güvenlik tehdidi olarak algılanmasına yol açmıştır (Ikanda vd., 2025) Bu çerçevelenme, mülteci kamplarının kapatılması taleplerini destekleyen ve mültecilerin temel haklara erişimini kısıtlayan bir söylem oluşturmuştur. Uganda'daki mülteciler, ekonomiye katkıda bulunan ekonomik kalkınma ortakları olarak tasvir edildikleri için Kenya'dakilerden farklı bir şekilde temsil edilmektedir.

Araştırma, analitik çerçevesi için Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modelini söylem analizi ile birleştirmektedir. Model, entegrasyonu aşağıdaki dört ana bileşen aracılığıyla on gösterge halinde düzenlemektedir:

- 1- Barınma, eğitim, istihdam ve sağlık gibi araçlar
- 2- Sosyal Bağlar (bağ, köprü, bağlantı)
- 3- Kolaylaştırıcılar (dil, kültür, güvenlik)
- 4- Haklar ve Vatandaşlık

Çalışmada her iki ülkedeki belirli söylemsel yapıların tematik analizinde MAXQDA yazılım dokümantasyonu kullanılmıştır. Sosyal bağlar ve haklar Uganda belgelerinin temel unsurlarını oluştururken Kenya söyleminde, güvenlik kaygıları ve vatandaşlıktan dışlanma temaları vurgulanmıştır.

Bu teorik entegrasyon sayesinde araştırma hem bir vaka çalışması sunmakta hem de söylemin mülteci politikasını nasıl şekillendirdiğini gösterirken entegrasyon kavramını yapısal olduğu kadar dilsel ve ideolojik boyutları da içerecek şekilde genişletmektedir. Literatürde karşılaştırmalı çalışmalarda söylem analizini doğrudan

uygulayan yöntemlerin tam olarak bu kombinasyonu hakkındaki kapsamlı araştırmaların yaygın olmayışı, tezin teorik katkısını önemli kılmaktadır.

1.5. Tezin Yapısı

Bu tez, eleştirel söylem analizi (CDA) ve karşılaştırımlı politika analizi perspektifinden Kenya ve Uganda'daki mülteci entegrasyon politikalarının kapsamlı bir analizini yapmayı hedefleyen on bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, araştırma konusunu tanıtarak arka plan, sorun tanımı, araştırma amaçları ve temel soruları özetlemektedir. Ayrıca, Kenya ve Uganda'nın vaka çalışması olarak seçilmesinin gerekçelerini ortaya koymakta ve tezin genel yapısını sunmaktadır.

İkinci bölümde, söylem, iktidar ve mülteci yönetişimi arasındaki etkileşimi incelemek için CDA, güvenlikleştirme teorisi (Buzan vd., 1998) ve post-yapısalcı yaklaşımlardan yararlanarak teorik çerçeve geliştirilmektedir. Bu bölüm, entegrasyon politikalarının inceleneceği eleştirel bakış açısını oluşturmaktadır.

Üçüncü bölüm, mülteci entegrasyonunun çok boyutlu doğasına odaklanarak kavramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu bölüm, esas olarak Ager ve Strang'ın (2008) modelinden yararlanırken, asimilasyon, çokkültürlülük ve yerel entegrasyon gibi alternatif perspektifleri de ele almaktadır. Çerçeve ayrıca yasal kimlik ve sosyal uyum kavramlarını da içermektedir.

Dördüncü bölüm, Doğu Afrika'daki mülteci politikası ve entegrasyonu ile ilgili mevcut literatürü eleştirel bir bakışla incelemektedir. Karşılaştırımlı söylem analizindeki akademik eksiklikleri, politika uygulamasındaki zorlukları ve siyasi katılım ve ev sahibi-mülteci güç dinamikleri gibi yeterince araştırılmamış konuları belirlemektedir.

Beşinci bölüm, Kenya ve Uganda'nın bağlamsal arka planını sunarak, bu ülkelerin mülteci politikalarının, siyasi rejimlerinin, demografik eğilimlerinin ve ev sahibi-mülteci ilişkilerinin tarihsel gelişimini izlemektedir. Bu bölüm, analizi daha geniş sosyo-politik ve ekonomik koşullar içinde ele almaktadır.

Altıncı ve yedinci bölümlerde Kenya ve Uganda'nın mülteci politikaları incelenmiştir. Yıllar içinde dönüşen bu politikalar Kenya'da güvenlik odaklı, kamp temelli bir modele evrilirken Uganda'da entegrasyon temelli politikalar izlenerek kendi kendine yeterlilik yaklaşımı benimsenmiştir.

Sekizinci bölüm, çalışmanın metodolojik tasarımını özetlemektedir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanılmasının gerekçesini, CDA'nın uygulanmasını ve MAXQDA aracılığıyla gerçekleştirilen kodlama sürecini açıklamaktadır. Bu bölümde ayrıca politika belgeleri, medya metinleri, yasal çerçeveler ve raporlar gibi veri kaynakları da ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Dokuzuncu bölümde araştırma bulguları ve analizleri sunulmaktadır. Tartışma, yasal ve siyasi katılım, sosyo-ekonomik entegrasyon ve mültecilerin güvenlikleştirilmesi gibi başlıca tematik alanlar etrafında yapılandırılmıştır. Dil bariyeri, ayrımcılık, travma, eğitime erişim, cinsiyet eşitsizliği, sağlık hizmetleri, gençlerin etkinliği ve ev sahibi-mülteci ilişkileri gibi temel konular, söylem stratejileri ve açıklayıcı metin alıntıları kullanılarak eleştirel bir şekilde incelenmektedir.

Onuncu bölüm, tezi özetleyerek, araştırmanın teorik ve politik çıkarımlarını tartışarak sonlandırmaktadır. Çalışmanın sınırlılıklarını ele almakta, gelecekteki araştırmalar için öneriler sunmakta ve tezin mülteci çalışmaları, eleştirel söylem analizi ve entegrasyon politikası alanlarına katkılarını özetlemektedir.

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Eleştirel Söylem Analizi: Kuramsal Arka Plan

Eleştirel söylem analizi (CDA) çalışmanın teorik temeli olarak hizmet edecektir. Eleştirel söylem analizi, söylemdeki güç ilişkilerinin inşasını ve yansımalarını analiz eden metodolojik bir yaklaşımdır. Bu metodoloji kullanılarak, Kenya ve Uganda'daki mülteci entegrasyon çabalarında hâkim olan söylemler incelenecek ve bu çalışmada paydaş güç dinamikleri tespit edilecektir.

Foucault'nun ifadesiyle söylemler (Foucault, 1972) neyin konuşulabileceği ve düşünülebileceğinin yanı sıra kimin, ne zaman ve hangi geçerlilikle konuşma hakkına sahip olduğuyla ilgilenir. Pitsoe ve Letseka (2013) söylemin üç ana unsur etrafında yapılandırıldığını öne sürmektedir: nesnelere ya da tartışılacak şeyler, ritüeller ya da kişinin konuştuğu ortam, tarz ve belirli konuları tartışmak için özel ya da ayrıcalıklı yetki. Kavramları ifade eden ve gerçek dünyada uygulamaları olan her türlü söz ve yazı söylem olarak kabul edilir. Bu bakış açıları, söylemin dilsel ve yapısal olduğu kadar sosyal bir inşa olduğunu da göstermektedir.

Güç ve bilgi hakkındaki söylem, toplumda "öteki" olarak görülen insanların marjinalleştirilmesini, sessizleştirilmesini ve baskı altına alınmasını sağlayan unsurdur (Pitsoe & Letseka, 2013). Bu durum, söylem, güç ve bilginin nasıl etkileşime girerek çok sayıda grubun ezilmesine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Söylem bir güç aracı olabilir. Bireylerin sahip olduğu güç, söylemleri şekillendirir ve yönlendirir. İnsanların etkili konumlarını garanti altına alan bir diğer bileşen de söylemdir (Bhattarai, 2020). Daha genel olarak, konuşma, otoritesi olmayanlara güç elde etme ve kullanma araçları sağlar.

2.1.1. Foucault'nun Söylem ve İktidar Anlayışı

Özünde güç, bireylerin özgürlüğünü sınırlama ve arzularını engelleme kapasitesidir. Başka bir ifadeyle, bir kişi ya da gruba iradesini kabul ettirme yeteneğidir. Genellikle, en acımasız haliyle tahakküm veya zorlama ve zirvede rekabetçilik güçle ilişkilendirilir (Karlberg, 2005). Foucault'ya (1972) göre iktidar elde edilebilir, alınabilir, paylaşılabilir, saklanabilir ya da yok olmasına izin verilebilir bir şey değildir. Foucault'ya (1972) göre iktidar, toplumun her alanında işleyen ve her sosyal grup arasında karşılıklı bağımlılık ağı ören dinamik bir güçtür. İlişkisel bir güç olarak iktidar, öznellikleri ve insan

arzularını şekillendirir, söylemler ve hakikatler oluşturur. Ayrıca toplumsal yapı ve hiyerarşiyi inşa etmek için yasa ve yönetmelikleri yürürlüğe koyar. Pitsoe ve Letseka (2013) gücün karmaşık, toplum temelli bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Sosyal etkileşimler yoluyla kültürel, sosyal ve sembolik olarak şekillenir. Burada sunulan fikirlerin de gösterdiği gibi, iktidar sosyal bir olgudur.

Foucault, söylemi incelerken yapısal bir bakış açısının aksine toplumsal bir bakış açısına sahiptir. Söylem, güç ve iletişim kaynaklarının kullanımı yoluyla oluşturulan ve sürdürülen sosyal bir olgudur (Pitsoe & Letseka, 2013). Her toplum, rastgele olaylarla başa çıkmanın güç ve risklerini önlemek için, söylem üretimini bir dizi norm doğrultusunda seçer, yönetir, düzenler ve yeniden dağıtır (Pitsoe & Letseka, 2013). Söylemin kullanımı benzersiz değildir. Bu, söylemin toplumda kullanıldığını belirtme biçimidir. Söylem otoriteden, değerlerden ve sosyal standartlardan etkilenir (Bhattarai, 2020).

Söylemin yapısal bir tanımı, dilin herhangi bir sözlü veya yazılı ifadesidir. Söylem, dilsel ve yapısal bir olgu olmasının yanı sıra küresel meseleleri şekillendiren ve toplumsal açıdan etkilenen kültürel ve sosyal bir olgudur (Bhattarai, 2020). Durağan olmaktan ziyade dinamikdir ve toplumsal ilerleme ve idealler tarafından sürekli olarak şekillendirilir. Güç bir araçtır ve söylem de bunun sonucudur. Aynı zamanda insanların dünya algılarını da etkiler ve güç seviyeleri tarafından sürekli olarak değiştirilir.

"Sosyal gücün, tahakkümün ve eşitsizliğin kötüye kullanımının sosyal ve politik bağlamlarda metin ve konuşma yoluyla nasıl yürürlüğe konduğu, yeniden üretildiği ve direnildiği", söylemi incelemek için özel bir teorik ve metodolojik çerçeve olan eleştirel söylem analizinin ana temasıdır (van Dijk, 2000). Yöntemin analitik ve hermenötik temelleriyle birlikte inanç sistemleri, tarih, sosyal meseleler ve güç dinamiklerine odaklanması, eleştirel söylem analizinin temel ilkeleri arasındadır (Dijk, 2000). Bu yöntem, belirli bir eleştirel zihniyet varsayımı nedeniyle politika analizine yönelik önceki kavramsal ve bilimsel yöntemlerden farklıdır (Benson, 2016).

2.1.2. Söylem, İdeoloji ve Tahakküm

Sosyal hayatın birçok yönünün insanlara nasıl zarar verebileceğini ve bunların nasıl düzeltilebileceğini inceleyen bir sosyal analiz türü olan Eleştirel Söylem Analizi (CDA), Fairclough'ın *Diyalektik Akıl Yürütme Olarak Eleştirel Söylem Analizi- CDA as*

Dialectical Reasoning (2017) adlı eserinde kapsamlı şekilde tartışılmaktadır. Söylem ile iktidar, ideolojiler ve kurumlar arasındaki ilişkiye odaklanan CDA, bu bağlantının daha derin bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda Fairclough (2017), söylem eleştirisinden toplumsal dönüşüm arayışına uzanan bir düşünce biçimini ifade eden “diyalektik akıl yürütme” kavramını ortaya atar. Aynı eserde (Fairclough, 2017), ideoloji eleştirisi, iktidar merkezli analiz ve pragmatik argümantasyon gibi Eleştirel Söylem Analizi (CDA) içindeki çeşitli yaklaşımları özetler. Fairclough (2017), farklı bağlamlardan örneklerle desteklediği bu yaklaşımın, CDA'nın sadece söylemi incelemekle kalmayıp, sosyal yaşamı dönüştürmeyi amaçlayan siyasi eylemlere de katkıda bulunabileceğini savunur.

Söylem, diğer sosyal (ve maddi) yapıların hem nedeni hem de sonucudur. Bunun bir sonucu, eleştirel sosyal analizin, konularının söylemsel ve maddi boyutlarıyla eşzamanlı olarak ilgilenmesi ve ikisi arasındaki diyalektik ilişkiyi vurgulaması gerektiğidir (Jessop, 2004). Bir başka sonuç ise, bu tür bir analizin doğal olarak disiplinlerarası bir boyut taşıması ve sosyal gerçekliğin semiyotik/söylemsel ve maddi yönlerini inceleyen disiplinlerin ilgi alanlarını birbirine bağlamasıdır. Bu diyalektik ve disiplinlerarası yaklaşım, mültecilerin entegrasyonunu yalnızca yasal ve kurumsal yapılar tarafından değil, aynı zamanda anlatılar, ideolojiler ve temsiller tarafından da şekillendirilen bir süreç olarak inceleyen bu tez için özellikle önemlidir. Mülteci politikasının küresel güvenlik söylemi, insani yardım çerçeveleri ve ulusal siyasi anlatılarla yakından iç içe olduğu Uganda ve Kenya gibi bağlamlarda, CDA, sembolik ve maddi koşulların nasıl birlikte üretildiğini daha derinlemesine anlamayı sağlar. Böylece, bu çerçeve, söylemin kurumsal uygulamaları nasıl aracılık ettiğini ve sosyopolitik düzen içinde belirli dahil etme veya dışlama biçimlerini nasıl meşrulaştırdığını analiz etmek için gerekli araçları sağlar.

Tartışma parametreleri ve siyasi eylem ve değişim olasılıkları söylemden büyük ölçüde etkilenir. Makale, söylemin, belirli bir sosyal ortamda neyin tartışılıp neyin tartışılmayacağını belirleyen varsayımlar ve yönergeler olan "tartışma şartları" ile ne kadar yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır (Fairclough, 2017). Dahil edilen veya tercih edilen söylemlerin yanı sıra marjinalleştirilen veya dışlanan söylemlerin de tartışma koşulları üzerinde etkisi vardır.

Söylemler, tartışmaların yönünü ve içeriğini etkilemenin yanı sıra, neyin açıklayıcı akıl yürütme olduğunu tanımlar, mevcut koşulları sorunsallaştırır ve hangi

çözüm yollarının makul olduğuna karar verir (Fairclough, 2017). Örneğin, neoliberal söylemde bireysel çıkarlara ve piyasa temelli çözümlere yapılan vurgu, uygulanabilir faaliyetlerin ve değişikliklerin kapsamını kısıtlayabilir (Fairclough, 2017). Söylemler, alternatif bakış açılarını sınırlama ve belirli kelime ve fikirleri tanımlayıp uygulayarak yerleşik güç yapılarını güçlendirme kabiliyetine sahiptir.

Söylem, bireylerin söylediklerini şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda belirli bir sosyal bağlamda hangi fikirlerin meşru kabul edildiğini ve hangi fikir ayrılıklarının kabul edilebilir olduğunu da tanımlar. Bu anlamda söylem, sosyal davranışları düzenler ve siyasi dönüşüm için alan açabilir veya kısıtlayabilir. Örneğin, ana akım siyasi söylem, neoliberal konsensüsün önceden belirlenmiş sınırları içinde kalmak için yapısal değişimin gerekliliğini genellikle marjinalleştirir ve böylece mevcut iktidar ilişkilerini korur (Fairclough, 2017). Sonuç olarak, söylem sivil katılımın olanaklarını daraltabilir ve sosyal sorunlara alternatif yaklaşımların gelişmesini engelleyebilir. Bu, neoliberal söylemlerin bireyleri hak sahibi vatandaşlar yerine “müşteriler” olarak konumlandırabileceği ve böylece piyasa odaklı yaklaşımları meşrulaştırarak haklara erişimi kısıtlayabileceği mülteci politikası analizleri için özellikle önemlidir (Fairclough, 2017).

Eleştirel Söylem Analizi (CDA), hangi seslerin, bakış açılarının ve eylem biçimlerinin dışlandığını veya bastırıldığını belirleyerek bu tür kısıtlayıcı söylemleri ortaya çıkarmak için araçlar sunar. CDA'nın en güçlü boyutlarından biri, sosyal özgürleşmeye doğrudan katkıda bulunan ideolojik eleştirisidir. CDA, dilsel pratikler aracılığıyla gücün nasıl işlediğini inceleyerek, egemen ideolojilerin nasıl doğallaştığını ve meydan okumalara dirençli hale geldiğini ortaya çıkarır (Fairclough, 2017). Mülteci entegrasyonu gibi son derece siyasallaşmış politika alanlarında CDA, söylemsel kalıpları analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda dışlayıcı çerçevelerin temelini oluşturan normatif varsayımları da sorgular ve sosyal hiyerarşilerin yeniden üretilmesini sağlayan yapısal mekanizmaları görünür kılar.

2.1.3. Göç ve Entegrasyon Söylemleri: Eleştirel Yaklaşımlar

McPherson (2010), özellikle Avustralya'da göç politikasındaki entegrasyon söylemini incelemektedir. Yerleştirilen mültecilerin hâkim ilkelere aykırı olarak temsil edilmesine karşı çıkmakta ve onları potansiyel aktörler olarak görmeyi savunmaktadır. Çalışma, Melbourne'de uzun süredir yerleşik olan mülteci kadınları eğitim yönünden

incelemektedir. Çalışma aynı zamanda onların etkinliğini anlamak için Foucault'nun Benliğin Bakımı kavramını kullanmaktadır. Makale, mülteci kadınların normatif temsiline meydan okumayı amaçlamakta ve marjinal seslerin egemen söylemlere meydan okumada ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca makale, mültecilerin benzersiz deneyimlerini ve bakış açılarını potansiyel özneler olarak tanıyan göç politikasına daha onurlu bir yaklaşım çağrısında bulunmaktadır.

McPherson (2010), terörizm ve kültürel ayrılıkçılıkla ilgili endişelerin göç politikasında entegrasyon söylemini etkilediğini vurgulamaktadır. Avustralya da dahil olmak üzere birçok çok-kültürlülük sonrası Batı ülkesi, 11 Eylül saldırıları ve belirli etnik topluluklarla bağlantılı yerel şiddet olayları gibi olayların ardından entegrasyonculuğa yönelmiştir. Bu değişim, göçmenlerin normatif ulusal değerlere bağlı kalmasının sosyal uyumu teşvik edeceği ve terörist saldırıları ile sivil huzursuzluğu caydıracağı fikrini yansıtmaktadır. Asimilasyonizm öjenik uygulamalarla ilişkilendirilirken, çok kültürlülük etnik yerleşim bölgelerini teşvik ettiği için kınanmaktadır. Entegrasyonculuk bu ikisi arasında bir orta yol olarak kabul edilmektedir (McPherson, 2010).

Yerleri değiştirilen göçmenlerin hakim değerlere karşıt olarak olumsuz tasvir edilmesi, entegrasyonizm söylemi tarafından sürdürülmektedir. Ülkelerine geri dönen mülteciler sıklıkla doğaları gereği sorunlu ve kültürel ayrılıkçılıkla bağlantılı olarak algılanmakta, bu da anti-sosyal veya suç teşkil eden davranışlardan terörizme kadar bir dizi olayla ilişkilendirilmektedir (McPherson, 2010). Bu algı, terör saldırıları ve sosyal çalkantıların yol açtığı kaygılarla daha da şiddetlenmekte ve yeni gelenlerin uyum sağlamanın toplumsal bütünlük yaratmanın en iyi yolu olduğu düşüncesiyle sonuçlanmaktadır. Terörizm, Asya istilas ve "Avustralya değerlerinin" (Clyne, 2005) erozyona uğramasıyla ilgili endişeler, özellikle Avustralya'da Başbakan John Howard döneminde entegrasyonizme geri dönüşte etkili olmuştur. Avustralya toplumunun güvenliği ve bütünlüğü çeşitlilik tarafından tehdit ediliyor olarak görülmektedir.

Uzun vadede, terörizm ve kültürel ayrılık endişeleri entegrasyon söylemini etkilemiş, göçmenler arasında uyumluluğu vurgulamış ve yeniden yerleştirilen mültecilere ilişkin yanlış algıları teşvik etmiştir (McPherson, 2010). Entegrasyonizm, yirmi birinci yüzyılda toplumsal bütünlükle ilgili endişelerin daha önce tartışıldığı göz önüne alındığında, sıklıkla göç politikasına yönelik ılımlı bir yaklaşım olarak tasvir edilmektedir. Çok-kültürlülük ve asimilasyonun ortasında yer almaktadır. Çok kültürlülük etnik yerleşim bölgelerini teşvik ettiği için eleştirilirken (Costello, 2006),

asimilasyon Nazi Almanya'sının *öjenik*³ programları (Markus vd., 2009) ve sömürgeci ülkelerle ilişkilendirildiği için eleştirilmektedir (Ager & Strang, 2008).

McPherson (2010) çalışmasını yürütmek için etik kurallara uygun bir metodoloji kullanmış, mülteci kadınların kendi bakış açıları ve deneyimleriyle ilgilenmek adına hegemonik normları yeniden tesis etmekten kaçınmıştır. Açık uçlu görüşmeler, eğitim hedeflerini katılımcıların bakış açılarından incelemek için kullanılan çalışma yaklaşımının bir parçasıdır ve katılımcıların öznelliklerini ve eylemliliğin günlük yaşamlarında nasıl işlediğini tanımaya vurgu yapar. Çalışma, yeni kavramlar ve yöntemler sunmak için mevcut politika kategorilerinin ötesine geçen, mültecilerle pratik ve işbirliğine dayalı araştırmaların gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Bu çalışma (McPherson, 2010) birkaç nedenden ötürü önemlidir. İlk olarak, entegrasyoncu ideolojiyi ve bunun yeniden yerleştirilen mültecilerin nasıl tasvir edildiğini nasıl etkilediğini eleştirmektedir. Bu dilin egemen, normatif değerleri ve mültecilere yönelik "ötekileştirme" duygusunu nasıl desteklediğine dikkat çekmektedir ki bu da toplumsal bütünlüğün korunması için gereklidir. Bu durum, mültecilerin zararlı olduğuna dair yaygın anlatı ve imajlara karşı önemli bir meydan okuma teşkil etmektedir.

Çalışmanın ikinci ana konusu, Avustralya yerleşim eğitimi politikasındaki bu temsillerin toplumsal cinsiyeti nasıl etkilediğidir. Bu tasvirlerin mülteci kadınlar üzerindeki etkisi ve tepkileri araştırılmaktadır. Bu, mülteci kadınların karşılaştığı benzersiz zorluklara, bakış açılarına ve kişisel deneyimlerine ışık tutması açısından önemlidir.

Makale (McPherson, 2010) aynı zamanda hegemonik anlatılara meydan okumada yeterince temsil edilmeyen seslerin değerinin altını çizmektedir. Yazar, dokuz mülteci kadınla yaptığı görüşmeler aracılığıyla, bu kadınların görüşlerinin entegrasyonculuğun normatif çerçevesine meydan okumadaki ve onu altüst etmedeki önemini vurgulamaktadır. Bu, mültecilerin aktifliğini ve bölücü konulara yeni bakış açıları getirme potansiyellerini kabul ettiği için önemlidir.

³ Öjenik terimi, genellikle seçici üreme veya kısıtlayıcı önlemler yoluyla insan nüfusunun genetik kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan bir dizi ideoloji ve etkinliği tanımlar. Öjenik, tarihsel olarak "istenen" özelliklere sahip bireylerin üremesini teşvik ederken "istenmeyen" özelliklere sahip bireylerin üremesini kısıtlamayı amaçlayan girişimlerle bağlantılı olmuştur ve bu girişimler genellikle ayrımcı ve zorlayıcı eylemlere yol açmıştır. Bu kavram, 20. yüzyılın başlarında, özellikle Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır, ancak ırkçılık, zorla kısırlaştırma ve Nazi ideolojisiyle bağlantıları nedeniyle daha sonra reddedilmiştir (Kevles, 2011).

Genel olarak bu çalışma, büyük sosyal normlara karşı küçük sosyal politika konularını sorunsallaştırarak ve baskıya maruz kalmış bilginin önemini vurgulayarak daha özgürleştirici bir sosyal adalet gündemine katkıda bulunmaktadır. Politika ve anlatıların oluşturulmasında marjinalleştirilmiş seslerin önemini altını çizmekte ve egemen tasvirleri anlamak ve bunlara meydan okumak için teorik bir çerçeve sunmaktadır.

Jelínková (2019), medyanın Çek Cumhuriyeti'nde kamuoyunu etkileme ve mülteci karşıtı yasaları destekleme işlevini incelemektedir. Makale, 2014-2016 yılları arasında Çek gazetelerinde mültecilerin nasıl tartışıldığını analiz ederek, mültecilerin nasıl bir güvenlik riski ve Avrupa Birliği tarafından kendilerine yüklenen mali bir yük olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Çek Cumhuriyeti'ne giren göçmen sayısının azlığına rağmen, İslam'a yönelik tehdit algısı medyada ve siyasi söylemde sıklıkla tartışılmış, bu da kamuoyunu etkileyerek hükümetin mülteci kabulüne karşı çıkmasına yardımcı olmuştur. Makale, medya içeriğinin siyasi gündemi nasıl şekillendirdiğini ve karar alıcılar üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Çalışma, mültecilerle ilgili medyada yer alan haberlerin temel unsurlarını belirlemek için gazete makalelerini nitel tematik analiz ve nicel analizle incelemektedir. Genel olarak bu çalışma, mülteci krizi sırasında Avrupa'da yaşananların anlaşılmasını derinleştirmekte ve göçmenlerin medyada nasıl tasvir edildiğinin siyasi sonuçlarının altını çizmektedir.

Medya, bu konularda belirli bakış açıları oluşturmakta ve teşvik etmektedir ve kamu politikasının ve söyleminin göçmenler hakkında nasıl çerçvelendiği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Esses vd., 2013). Çok sayıda araştırma, göçmenlerin ve mültecilerin medyadaki gayriinsani tasvirlerinin tipik olarak onların gayriinsanileştirilmesine katkıda bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca Perloff (2020), politikacıların bir sorunla ilgili bir bakış açısını diğerine tercih ederek konuları nasıl manipüle ettiklerini ve bireylerin, liderler ile medyanın görüşlerinden etkilendiklerini göstermiştir (Perloff, 2020). Göçmenleri ulusal kimliğin ve refah programlarının korunmasına yönelik bir tehdit olarak gören artan güvenlikleştirme, sıklıkla göçün siyasallaştırılmasıyla ilişkilendirilmektedir (Huysmans, 2000). Schneider ve Sidney'e (2009) göre göçmenlere yönelik politikaların tasarımı, bu politikaların gerekçeleri ve meşrulaştırmalarıyla iç içedir. Sosyal ve siyasi bir süreç, politika tasarımının özelliklerini ortaya çıkarır ve bu özellikler daha sonraki siyasi süreçleri etkiler. Makalede (Jelínková, 2019), hedef kitlelerin sosyal inşası teorisi, medyanın kamuoyunu nasıl şekillendirdiğini

ve göç konularında belirli bakış açılarını nasıl teşvik ettiğini vurgulayarak Çek Cumhuriyeti'nin mülteci politikasına ve medya söylemine açıklık getirmektedir. Göçmenlerin ve mültecilerin olumsuz medya temsilleri, bu nüfusları aşağılayabilir ve göçün siyasi bir mesele haline gelmesine yardımcı olabilir.

Çek Cumhuriyeti örneğinde, medya mültecileri ağırlıklı olarak bir güvenlik tehdidi ve hükümet için ekonomik ve sosyal bir yük olarak çerçevelemiştir. Bu söylemsel çerçeveleme, mülteciler ülkeye gelmeden önce bile halkta endişe ve mültecilere karşı tepki oluşturmuştur. Bu durum, medyanın sadece toplumsal endişeleri ve siyasi eğilimleri yansıtmakla kalmayıp, bu tür söylemlerin yayılmasında ve meşrulaştırılmasında da rol oynadığını göstermektedir. Medya söylemleri, göç karşıtı siyasi tutumları pekiştiren ve mültecilere karşı kısıtlayıcı yasal önlemlerin alınmasını meşrulaştıran bir sosyal iklim inşa etmeye yardımcı olan bir araç işlevi görmüştür.

Bu durum, medyanın söylem üzerindeki etkisini değil, aynı zamanda bu etkinin nasıl meşrulaştırıldığını da göstermektedir. Bu bağlamda, medyanın rolüne farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Medya, genellikle kamuoyunun eğilimlerini yansıttığını veya siyasi aktörlerin görüşlerini yaydığını iddia ederek rolünü haklı çıkarmaktadır. Bu kendilik algısı, gazetecilik normları içinde yer alan tarafsızlık ve objektiflik ilkeleriyle uyumludur. Ancak, Eleştirel Söylem Analizi (CDA) perspektifinden (Fairclough, 2017; van Dijk, 2008), medya sadece söylemin pasif bir aktörü değil, aynı zamanda söylemin üretimi, çerçevesi ve dolaşımında aktif bir aktördür.

Göç karşıtı söylemlerin siyasi elitlerden kaynaklandığı doğru olsa da medyanın hangi sesleri yükselteceği, hangi terminolojiyi kullanacağı (örneğin, “kriz”, ‘yük’, “tehdit”) ve söylemi nasıl yapılandıracağı gibi seçici tercihleri, kamu söyleminin ideolojik olarak şekillenmesine katkıda bulunur. Bu, medyanın söylem yoluyla yalnızca yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda iktidar ilişkilerini inşa ettiği ve pekiştirdiği anlamına gelir.

Bu nedenle, medyayı sadece siyasi retoriği yineleyen bir araç olarak görmek indirgemeci bir yaklaşımdır. Bunun yerine, medya, kamuoyunu şekillendirmede ve belirli politika gündemlerini meşrulaştırmada merkezi bir rol oynayan söylemsel ve ideolojik bir aktör olarak anlaşılmalıdır (Wodak & Meyer, 2016).

Hedef kitlenin sosyal inşası teorisi (social construction of target populations), bu medya söyleminin etkilerini daha geniş bir teorik çerçeve içinde anlamak için yararlı bir

bakış açısı sağlar. Teori, hedef kitlelerin sosyal inşasının onlara yönelik politikaların nasıl oluşturulduğunu etkilediğini iddia etmektedir. Çekya'da mültecilerin uyumsuz ve haklardan yoksun olması gereken insanlar olarak algılanması, ülkenin onlara yönelik politikalarını etkilemiştir. Avrupa Adalet Divanı'nın mültecilere yönelik gözaltı tesislerinin yasadışı olduğu yönündeki kararına rağmen bu tesislerin faaliyette olması, mültecilerin bir tehdit oluşturduğu düşüncesini körüklemiş ve mültecilere yönelik acımasız muameleye gerekçe oluşturmuştur. Çek siyasi söylemini yansıtan medyanın hakim bakış açısı, güvenlik ve "bizim" kültür ve değerlerimizin korunmasına odaklanmış, bu da politikanın oluşturulmasında ek bir etkiye sahip olmuştur (Jelínková, 2019).

Ayrıca, aynı teori, kamu politikalarını meşrulaştırmak için kullanılan argümanlara da ışık tutmaktadır. Teori, sağlanan faydaların sıklıkla anayasal normları korumak için gerekli olduğu şeklinde savunulduğunu ve göçmenlere yönelik önyargının yersiz olduğu izlenimini verdiğini iddia etmektedir. Çekya'daki mültecilerin entegrasyonu, bu sosyal tutumlar nedeniyle engellenebilir.

Genel olarak, hedef grupların sosyal inşası teorisi, Çek Cumhuriyeti'nin göçmenlerle ilgili politika tasarımının ve medya söyleminin, medyanın mültecileri suçlular ve algılanan tehditler olarak sunmasından nasıl etkilendiğini açıklamaya yardımcı olmaktadır (Jelínková, 2019). Mülteciler ülkeye gelmeden önce bile, mültecilerin medyada olumsuz bir şekilde tasvir edilmesi kamuoyunu etkilemiş ve onlara karşı alınan önlemleri desteklemiştir.

Medyanın göç krizini ele alış biçimi Çek siyaseti tarafından önemli ölçüde şekillendirilmiştir. Konunun nasıl çerçevelendiği üzerinde etkili olmuşlardır ve mülteciler hakkındaki konuşmaların daha politik hale gelmesine sebebiyet vermişlerdir. Makalede (Jelínková, 2019) Çek Cumhurbaşkanı Zeman'ın göçmenlere ve İslam'a karşı olduğunu sık sık dile getirdiği belirtilmektedir. Başbakan daha liberal bir tutum benimsemiş olsa da parlamentodaki tüm siyasi partiler tarafından desteklenen mültecilere yönelik sert tutuma boyun eğmek durumunda kalmıştır.

Halkın desteğini almanın yanı sıra, artan İslamofobik hareket ve mültecilere karşı olumsuz siyasi duruş medyanın da dikkatini çekmiştir (Jelínková, 2019). Hükümet ve muhalefet üyelerinin yanı sıra ülkenin cumhurbaşkanı da dahil olmak üzere bir dizi yetkili, mültecilerle ilgili bu medya söylemine katkıda bulunmuştur. Çalışma (Jelínková, 2019), Çek siyasetçilerden yapılan alıntıların medyada göçü tartışmak için nasıl

kullanıldığını da vurgulamaktadır. Politikacılar, göçün iddia edilen tehlikelerini ve olumsuz etkilerini sıklıkla kullanmakta ve sorunu büyük ölçüde güvenlik açısından sunmaktadır. Halkın mülteci sorununa ilişkin algısı, medyada göçün nedenlerine değinilmemesinden etkilenmektedir. Göç sorununa ilişkin medya söylemi, söylemlerini ağırlıklı olarak olumsuz ve güvenlik odaklı anlatı ile uyumlu hale getiren Çek politikacılar tarafından büyük ölçüde aktif olarak şekillendirilmektedir.

Medyanın kamuoyunu nasıl şekillendirdiğini ve Çek Cumhuriyeti'nde mülteci karşıtı önlemlerin meşrulaştırılmasına nasıl yardımcı olduğunu açıklamak için, makale (Jelínková, 2019) hedef grupların sosyal inşası fikrinden yararlanmakta başarılıdır. Yazar, kamuoyunun mültecilerin bir güvenlik endişesi ve idari yük olarak toplumsal inşasından etkilendiğini ve bunun da hükümetin göçmenleri kabul etme konusundaki direncini meşrulaştırmaya yardımcı olduğunu kabul etmektedir. Teorik temel, ilgili çalışmaların ve bulguların dahil edilmesiyle daha da güçlendirilmiştir. Öte yandan, gazete örnekleminin temsil gücü veya incelenen gazetelerin seçimindeki olası önyargılar çalışmada ele alınmamıştır. Yazarın makaleleri seçmesi ve yorumlaması da içsel önyargılara sahip olabilir.

Flubacher ve Yeung'a (2016) göre, göçmenlerin ve göçmen topluluklarının ev sahibi ülkenin sosyal, yasal ve mesleki yönlerine entegre olma süreci "entegrasyon" olarak adlandırılmaktadır. Göç ve küreselleşme bağlamında, bu kavram baskın bir politika yönü ve söylemsel rejim haline gelmiştir. Sosyal bütünlüğü, hoşgörüyü, çeşitliliği ve göçmenlerin toplumun tüm yönlerine dahil edilmesini teşvik etmeyi amaçlayan entegrasyon politikaları ve uygulamaları, farklılık ve hareketliliğin yönetilmesine odaklanmaktadır.

Çalışmanın metodolojisi ve teorisi (Flubacher & Yeung, 2016), istihdam ve geçim ile ilgili davranışların etnografik incelemesini eleştirel bir söylem analizi ile birleştirmektedir. Yazarlar, dilsel entegrasyon modellerini, sermaye ile sosyal ve ulus ötesi hareketleri kontrol etmek için dil ve iletişimi gerekli kılan dünya çapındaki siyasi ve ekonomik değişimler çerçevesinde incelemektedir. Yazarlar, siyasi-ekonomik süreçlerin ve toplumsal eşitsizliğin dilsel aracılığını ve çeşitli iletişimsel bağlamlarda kapitalist mantıkların yüzeyini ve müzakeresini incelemektedir. Çalışma, entegrasyon politikaları ve uygulamalarında sınıflandırma, seçme ve etkinleştirme süreçlerini incelemenin yanı sıra, dil yasalarının farklılık ve eşitsizliğin sürdürülmesindeki rolüne de odaklanmaktadır.

Birbiriyle yarışan çok sayıda bakış açısı ve metodolojiye sahip olan entegrasyon, tartışmalı ve karmaşık bir fikirdir. Bir yandan entegrasyon eşitlik, çeşitlilik ve hoşgörüyü teşvik eden bir paradigma olarak görülmektedir. Bu bakış açısının savunucuları, göçmenler arasında sosyal hareketliliği teşvik etmek için kültürlerarası becerilerin, yeteneklerin ve öz-sorumluluğun geliştirilmesini vurgulamaktadır. Bununla birlikte entegrasyon, sosyal çeşitliliğin getirdiği algılanan aksaklıklar için gerekli bir çare olarak da teşvik edilmektedir. Sosyal bütünlüğü korumak ve liberal demokratik fikirlerin yayılmasını teşvik etmek için göçün entegre olması gerektiği fikri, bu şekilde bir zorunluluk olarak sıklıkla ifade edilmektedir (Flubacher & Yeung, 2016). Özellikle Avrupa bağlamında, entegrasyon ve dilsel entegrasyon yakından ilişkilidir. Dil yeterliliği, entegrasyon planlarının önemli bir bileşenidir çünkü giderek artan bir şekilde dahil etme ve dışlama kriteri olarak kullanılmaktadır. Makalede (Flubacher & Yeung, 2016) entegrasyon programları aracılığıyla vatandaşlar ve vatandaş olmayanlar ile farklı göç grupları arasında nasıl sınıflandırma ve ayırım yapıldığı vurgulanmaktadır. Bu amaçla, Blommaert ve Verschueren (1998) entegrasyon politikalarının uygulanmasının aslında entegrasyon gerektiren öznelerin oluşturulmasına bağlı olduğunu savunmuştur. Bu nedenle toplum içi farklılıklar üreten bir siyasetin “farklılık siyaseti” olduğu sonucuna varılabilir (Blommaert ve Verschueren, 1998).

Her şeyden önce, farklılık siyaseti vatandaşlar ve vatandaş olmayanlar arasında basit, hatta kutuplaşmış bir ayırım kurar. Ancak bu prosedürler aynı zamanda farklı vatandaş olmayan grupları ya da göçmenleri ve dolayısıyla göçmenlerin yolculuklarının farklı aşamalarını birbirinden ayıran sınıflandırmalar da üretmektedir. Irvine ve Gal (2000) tarafından açıklanan fraktal tekrarlanabilirlik olgusuna benzer şekilde, daha fazla alt grup oluşturma ve toplulukların sürekli parçalanması için sonsuz bir potansiyel var gibi görünmektedir. Bu durum, çeşitli (olası) göçmen grupları için giriş koşullarının karmaşık ve sofistike çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda hemen ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, göçmen ve vatandaş sınıflandırmaları dinamik ve esnektir, siyasi ve ekonomik koşullara göre değiştirilebilir.

Göçmenlerin ev sahibi ülkelere dahil edilmesini ve sosyal entegrasyonunu yöneten birincil paradigma olduğundan, entegrasyon genellikle göç politikası ve programlaması ile ilgilidir. Dil ve beceri gereksinimleri, çeşitlilik, hoşgörü ve sosyal uyumun yanı sıra göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin kavram ve politikaları da etkiler.

Devlet, aktivasyon politikalarını uygulayarak bölge sakinlerinin belirli yardımlara ve mali desteğe hak kazanmasını sağlar, ancak bölge sakinlerinin de kendi sosyal ve ekonomik entegrasyonlarına aktif olarak katılma ve yalnızca hükümete bel bağlamama yükümlülüğü vardır (Harvey, 2005). Aktivasyon politikaları, yardımların alınmasını sosyal ve ekonomik entegrasyonu teşvik etmek için alınan proaktif tedbirlerle ilişkilendirerek yerel halkın hak ve yükümlülüklerini şekillendirmektedir.

Yerleşimcilerin mesleki geçmişlerine ve ülkeye katkıda bulunma becerilerine bağlı olarak farklı standartlara tabi tutulduklarını unutmamak önemlidir. Yüksek vasıflı göçmenler daha az kısıtlayıcı standartlara tabi tutulabilirken, düşük mesleki yeterliliğe sahip göçmenler sıklıkla sorumlu tutulmakta ve entegrasyon çabalarına aktif olarak katılmaları istenmektedir (Flubacher & Yeung, 2016). Bu durum, aktivasyon stratejilerinin dil ve diğer entegrasyon ihtiyaçları ile nasıl etkileşime girdiğini, karmaşıklıklarını ve belirsizliklerini göstermektedir.

Ayrıca, sakinlerin sosyal hareketliliği aktivasyon politikalarından etkilenmektedir. İnsanlar entegrasyon standartlarına uymak için çaba sarf ettikten sonra bile sosyal hareketliliği gerçekleştirmekte zorlanabilirler. Bu durum, dil öğrenme çabalarına ve yüksek akademik geçmişlerine rağmen ekonomik olarak başarılı olamayan başarılı göçmen örnekleriyle kanıtlanmaktadır (Flubacher & Yeung, 2016).

Aktif sosyal ve ekonomik entegrasyon arayışı ile sosyal yardımların mevcudiyeti arasında bağlantı kuran aktivasyon politikaları, Batı ve Kuzey eyaletlerindeki vatandaşların hak ve yükümlülüklerini etkilemektedir. Bu yasalar eleştirileri sosyal yapıdan uzaklaştırmakta ve bireylere kendi ekonomik durumlarına ve sosyal hareketliliklerine aktif olarak katkıda bulunma sorumluluğunu yüklemektedir. Aktivasyon politikaları, kişinin niteliklerine, ülkeye potansiyel faydasına ve dil yeterliliği gibi diğer kriterlere bağlı olarak farklı beklentilere ve sonuçlara sahip olabilir (Flubacher & Yeung, 2016).

Ulusal dil ideolojileri, göç politikaları ve yeni kabul edilen göçmenlerin entegrasyonu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu ideolojiler, entegrasyon ve aidiyeti ölçmeyi amaçlayan dil yeterliliği ve testleri içeren kabul kuralları ve kriterleri üzerinde etkilidir.

Çalışma (Flubacher & Yeung, 2016), dil yeterliliğinin Avrupa'daki entegrasyon politikalarını ve uygulamalarını, dahil etme ve dışlama için bir kriter olarak hizmet ederek

nasıl etkilediğini incelemektedir. Vatandaşlık ve entegrasyon için dil kriterleri ulusal kimlik inançlarını yansıtmaktadır; dolayısıyla dil ve vatandaşlık iç içe geçmiştir. Bu inançlar, farklılık ve kategorizasyon söylemlerinin yanı sıra çeşitlilik ve hareket yönetimini de desteklemektedir. Yeni gelenlerin toplumda nasıl görüldüğü ve konumlandırıldığı üzerinde etkileri vardır; bu da onların fırsatlara, kaynaklara ve haklara erişme imkanlarını etkiler. Makale, entegrasyon politikalarını ve uygulamalarını çevreleyen karmaşıklıkları, çatışmaları ve koşulları vurgulayarak, bunların tarafsız veya objektif olmaktan ziyade belirli siyasi, ekonomik ve sosyal çıkarları temsil ettiğini ima etmektedir.

Makalede (Flubacher & Yeung, 2016) ayrıca göçmenlerin ev sahibi kültürler içinde sınıflandırılması ve haklarının büyük ölçüde farklılık politikalarından etkilendiği vurgulanmaktadır. Farklılık siyasetinde kategorizasyon, göçmenler veya vatandaş olmayanlar ile diğer göçmen veya vatandaş olmayan gruplar arasında ayırım yapan sosyal kategoriler üreten bir süreçtir. Bu kategorizasyon sürecinin bir sonucu olarak sosyal gruplar daha parçalı hale gelmekte ve siyasi ve ekonomik koşullara göre değişmeye açık dinamik, esnek yapılar yaratılmaktadır.

Göç bağlamındaki farklılık politikaları, göçmenleri devlete gelir sağlama açısından geçerliliklerine göre sınıflandırmaktadır. Göçmenlerin çeşitli toplumlardaki hakları ve yükümlülükleri bu sınıflandırma tarafından belirlenir. Örneğin Kanada'da vasıflı işçi şartlarına uymakta zorlanan göçmenler başarılı ya da başarısız olarak etiketlenebilmektedir. Benzer şekilde, Finlandiya'daki göçmenler, Ugandalı bir göçmen olan Kifibin gibi, meslek ve dil gereksinimlerine dayalı toplumsal sınıflandırmanın bir sonucu olarak sosyal statülerinde kısıtlamalara sahiptir (Flubacher & Yeung, 2016).

Göçmenler için kaynakların ve fırsatların mevcudiyetini belirleyen seçim mekanizmaları, bu kategorizasyon süreçleriyle yakından ilişkilidir. Göç yasaları ve prosedürleri esasen kültürel uyumluluk ve ekonomik faktörlere ilişkin inançlardan etkilenen seçim mekanizmalarına dayanmaktadır (Flubacher & Yeung, 2016). Örneğin, kültürleri yakın olanlar ve uzak olanlar olarak ikiye ayıran İsviçre Üç Çember Modeli, zengin Batı Avrupa ülkelerinde seçici göçü düzenleyen mevzuatı etkilemiştir (Flubacher & Yeung, 2016). Kültürel faktörleri dikkate almak yerine, dil yeterliliği ve becerisi artık Kanada'nın giriş yönetmeliklerinde ve entegrasyon programlarında birincil seçim kriterleri haline gelmiştir. Bu değişiklik, adayların algılanan kültürel veya beceri

eksikliklerine göre değerlendirilmesine izin vererek istihdam için seçilmemelerini haklı çıkarmaktadır.

Sonuç olarak, farklılık politikasının göçmenlerin her toplumda nasıl sınıflandırıldığı üzerinde büyük bir etkisi vardır ve bu da onların haklarını ve sosyal konumlarını etkiler. Sınıflandırma ve seçme süreçleri, güç dinamiklerinin ve dünyanın tanımı ve organizasyonu üzerindeki kontrol rekabetinin bir yansımasıdır ve sonuçta göçmenlerin dahil edilmesini veya dışlanmasını etkiler.

Toynbee'nin (1979) göç üzerine düşünceleri, göçmenlerin entegrasyonunu şekillendiren sosyal dinamikleri ve motivasyon yapılarını anlamak için değerli bir kavramsal bakış açısı sunmaktadır. Yoksulluk veya zulüm nedeniyle zorla yerinden edilmenin, bireyleri genellikle ev sahibi toplumlarda yukarı doğru hareketliliğe zorladığını öne sürer. Kültürel yabancılık ve yerli halkın önyargıları gibi sosyal dezavantajlara rağmen, göçmenlerin marjinal konumu, onları fırsatları değerlendirmeye ve yeni ülkelerinde “başarılı olmaya” iten güçlü bir uyarıcı görevi görebilir (Toynbee, 1979). Nitekim göçmenlerin emekleri, bilgileri ve uyum yetenekleri, medeniyetlerin ilerlemesi için kritik öneme sahiptir (Toynbee, 1979; Bayram 2020).

Ayrıca Toynbee (1979) bahsi geçen fenomeni İngiltere'deki İskoçlar, orta çağ İngiltere'sindeki Flamanlar, Macaristan'daki Alman madenciler ve Cava'daki Hadrami tüccarları gibi çeşitli tarihsel örneklerle açıklamaktadır. Her örnekte, başlangıçta yabancı olarak algılanan göçmen gruplar, azim, iş ahlakı ve uyum sayesinde dışlanmayı aşarak, sonunda ev sahibi toplumların sosyoekonomik dokusunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu yorum, entegrasyonun yalnızca idari veya insani bir mesele değil, güç ilişkileri, egemen söylemler ve kurumsal yapılar tarafından şekillendirilen dinamik bir süreç olduğunu analiz eden bu tezin daha geniş çerçevesiyle örtüşmektedir. Toynbee (1979), göçmenlerin sosyal hareketlilikte etkin rolünü ve direncini vurgularken, Uganda ve Kenya örnekleri, bu etkinliğin güvenlik söylemleri ve kısıtlayıcı yasal çerçevelerle sınırlandırıldığında sınırlarını ortaya koymaktadır. Uganda'da mültecilere hareketlilik ve çalışma hakkı tanınsa da bu süreç uluslararası yardıma ve siyasi iradeye bağlı olmaya devam etmektedir. Buna karşılık Kenya'da güvenlik söylemleri mültecileri tehdit olarak göstererek onların anlamlı bir entegrasyon şansını kısıtlamaktadır.

Öte yandan Toynbee'nin (1979) marjinalleşme ve motivasyon arasındaki üretken gerilime vurgu yapması, entegrasyonda söylem ve pratik arasındaki etkileşimi eleştirel

bir bakış açısıyla değerlendirmeye olanak tanır. Bu, zorlukların uyumu kolaylaştırabileceğini, ancak haklara erişim, temsil ve kamusal söylemler gibi yapısal koşulların nihayetinde entegrasyonun yönünü ve sürdürülebilirliğini şekillendirdiğini göstermektedir. Böylece Toynbee'nin (1979) tarihsel perspektifi, Doğu Afrika'daki mültecilerin karşılaştığı güncel zorlukları, özellikle de yasal, söylemsel ve siyasi engellerin yukarı doğru hareketlilik ve aidiyet potansiyelini zayıflattığı durumlarda, bağlamına oturtmaya yardımcı olmaktadır.

Sutkutè (2019), mültecilerle ilgili kamusal söylemin rolünü analiz etmekte ve medyanın, özellikle de Facebook gibi sosyal medya sitelerinin, halkın mülteciler hakkında nasıl hissettiği ve düşündüğü üzerinde büyük bir etkisi olduğunu iddia etmektedir. Mültecilere yönelik ötekileştirme, düşmanlık ve şiddet, medyada ve sosyal medyada mültecilere ilişkin olumsuz temsiller tarafından kolaylaştırılmaktadır (Johnson, 2011). Sosyal medya platformlarında gerçek zamanlı düşünce ve görüş alışverişi yapılabilmekte, bu da okuyucuların ve kullanıcıların değerleri ve tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Bu çalışma, kamu katılımı uygulamalarının göçmenlerin sosyal medyada nasıl tasvir edildiğini ve bu temsillerin nasıl oluştuğunu nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Göçmenlerin medyada toplum için bir tehdit olarak gösterilmesi önyargıları beslemekte ve "biz" ile "onlar" arasında bir ayrım oluşturmaktadır (Sutkutè, 2019).

Makale (Sutkutè, 2019) ayrıca insanların mültecilere ilişkin algılarının sosyal medyanın aksine geleneksel medya tarafından nasıl şekillendirildiğini de ele almaktadır. Geleneksel medyanın ve aşırı sağcı örgütlerin olumsuz duyguları beslemedeki rolü kapsamlı bir şekilde tartışılmış olmasına rağmen, sosyal medyanın insanların görüşleri üzerindeki etkisine ve Avrupa'daki göçmenlere yönelik olumsuz algıların yayılmasına daha az odaklanılmıştır. Sosyal medya siteleri, vatandaşların katılımı ve haberlerin dağıtımını için önemli mecralar haline gelmiş, kamuoyunu şekillendirmiş ve haber akışını kolaylaştırmıştır.

Sutkutè (2019), sosyal medyada mülteci tasvirlerinin ne kadar dengesiz olduğunu altını çizmektedir. Sosyal medya platformlarının mültecilerle ilgili görsel içerikleri ve anlatıları, mültecilerle ilgili olumlu ve sempatik imajları teşvik ederek ya da olumsuz stereotipleri sürdürerek kamuoyunun mültecilerle ilgili algılarını değiştirme gücüne sahiptir. Sosyal medya anlatıları ve fotoğrafları izleyicilerde empati veya öfke uyandırabilir, ancak aynı zamanda göçmenlerin yaşadığı anonimlik ve kontrol eksikliğine

de dikkat çekerler. Bununla birlikte, sosyal medya kullanıcıları izole etmekte ve mültecilerle ilgili bağlantılara tıklamalarını engellemektedir (Courpasson, 2016).

Makalede (Sutkutè, 2019) mültecilerin yeni toplumlara asimile olmaya çalışırken bir dizi önemli engelle karşılaştıkları belirtilmektedir. Bunlardan biri, medyada ve sosyal medyada mültecilere yönelik düşmanlığı ve şiddet eylemlerini körükleyen olumsuz imajdır. Mültecilerin sıklıkla kınandıkları, kötülendikleri ve ayrımcılığa maruz kaldıkları birçok Batı ülkesindeki olumsuz algıları da bir başka zorluk teşkil etmektedir. Etiketleme politikasına gelince, mültecilerin kimliği hala oldukça belirgin ve tartışmalıdır. Yeni toplumlara asimilasyonları bu ayrımcı zihniyet nedeniyle engellenmektedir.

Başarılı bir entegrasyona katkıda bulunan faktörler arasında ev sahibi toplumun açıklığı ve konumu da yer almaktadır. Makaleye göre (Sutkutè, 2019), mültecilerin topluma başarılı bir şekilde entegre olabilmeleri için medyanın mültecileri, endişelere ve yanlış anlamalara dayalı hikayeler uydurmak yerine objektif bir şekilde sunması gerekmektedir. Medyanın mültecileri doğru bir şekilde yansıtması ve toplumsal kabul ve empatiyi teşvik etmesi kritik önem taşımaktadır.

"Refugees Welcome" gibi programlar ve kampanyalar, mültecilerin entegrasyonu konusunda halkı eğitmek ve mültecilerin entegrasyonunu destekleyici bir atmosfer oluşturmak için faydalıdır (Sutkutè, 2019). Bu programlar, mültecilerle ilgili yanlış kanıları ortadan kaldırmayı ve mültecilerin kabul edilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu sayfanın söylemi, hem göçmenlerin Litvanya toplumuna sağlayabileceği faydaların hem de çaresizliklerinin altını çizmektedir (Sutkutè, 2019). Bu alternatif söylem, mültecileri tehdit olarak gösteren yaygın anlatıya meydan okurken daha sempatik ve anlayışlı bir bakış açısını teşvik etmektedir.

Alternatif söylemler, mültecilerle ilgili yaygın mitlere karşı koymak amacıyla daha fazla anlayış ve şefkat gösterilmesini savunmaktadır. Bu söylemler, medyada ve sosyal medyada mültecilere yönelik önyargı, şiddet ve ötekileştirmeyi körükleyen aşığılayıcı imajla mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Bu alternatif söylemler, güçsüzlüklerinin altını çizerek ve misafirperver kültürlerle sunabilecekleri potansiyel avantajları vurgulayarak, mültecileri tehditten ziyade mağdur olarak göstermeye çalışmaktadır. Alternatif söylemler, mültecilerin içinde buldukları durumu ve potansiyel faydalarını vurgulayarak mültecilere ilişkin kamuoyu görüşünü ve tutumlarını değiştirmeyi amaçlamaktadır (Sutkutè, 2019).

"Zorunlu Göçe Karşı Halk Komitesi" Facebook sayfasının niteliksel incelemesi bir başka örnek sunmaktadır (Sutkutè, 2019). Bu karşı argüman, mültecilere ilişkin yanlış algıya meydan okumakta ve mültecilerin bir tehdit oluşturduğu fikrini reddetmektedir. Bu sayfayı takip eden bazı kişiler, tüm mültecilerin suçlu olmadığını ya da uyum sağlamak istemediğini iddia etmektedir (Sutkutè, 2019). Litvanyalı göçmenlerin yurt dışında karşılaştıkları bağnazlığa dikkat çekmekte ve mültecilere daha kabul edici ve insancıl davranılması için baskı yapmaktadırlar (Sutkutè, 2019). Bu alternatif söylem, mülteciler için daha fazla şefkat ve anlayışı teşvik eden farklı bir bakış açısı sunarak ana akım anlatıya karşı çıkmaktadır.

Makale (Sutkutè, 2019), göçmenlerin entegrasyonu ve Avrupa'daki insani durumla ilgili medyada söylem inşasına teorik bir bakış açısıyla değinmektedir. Ancak, rehber olarak kullandığı teorik çerçeve veya kavramlar hakkında çok fazla ayrıntıya girmemektedir. Çalışmanın genel analizi ve muhakemesi, bu teorik temel eksikliği nedeniyle zayıflamaktadır.

Çalışmanın amacı, Litvanya sosyal medyasında mültecilerin nasıl tasvir edildiğine dair bilgi boşluğunu doldurmak ve sosyal medyanın mülteci ve sığınmacılara yönelik kamu algılarını nasıl etkilediğini anlamaktır. Yaklaşım, Litvanya'da mültecilerle ilgili söylemin nasıl oluştuğunu değerlendirmeyi, çeşitli sosyal medya temsillerini karşılaştırmayı ve mültecilerin kendilerini temsil etme yollarını araştırmayı gerektirmektedir. Nitel içerik analizinin temelini beş söylem analizi kategorisi (Gönderme/Aday Gösterme, Yükleme, Argümantasyon, Perspektifleştirme ve Yoğunlaştırma/Savuştırma) oluşturmaktadır (Sutkutè, 2019).

Bulgular açısından, makale, mültecilerin medyada ve sosyal medyada ne kadar kötü tasvir edildiğine, bunun da onlara karşı önyargıyı körüklediğine ve şiddeti teşvik ettiğine dikkat çekmektedir (Sutkutè, 2019). Araştırma, incelenen Facebook sayfalarında mültecilere ilişkin olumsuz özelliklerin altını çizerken, "Zorunlu Göçe Karşı Halk Komitesi" sayfasının "Refugees Welcome" sayfasından daha fazla olumsuz gönderiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Sutkutè, 2019). Araştırmaya göre, bu yanlış bilgiler kamuoyunun göçmenler hakkındaki görüşlerini değiştirebilir ve onların bir tehdit oluşturduğu algısını besleyebilir (Sutkutè, 2019).

Mulvey (2010), Birleşik Krallık'taki Yeni İşçi Partisi yönetiminin sığınma politikasının sığınmacıları nasıl bir tehdit olarak gösterdiğini, bunun da göçü nasıl

karmaşıklıştırdığını ve bir krizi nasıl körüklediğini incelemektedir. Entegrasyon, özellikle mülteciler ve sığınmacılar için bu dostane olmayan siyasi iklim tarafından ciddi şekilde engellenmiştir. Makale, genel kitleden refleksif ve saf bir tepki almak için dil ve sembollerin nasıl kullanıldığına dikkat çekmektedir. Makalede ayrıca Cenevre Sözleşmesi'nin yararlılığının nasıl sorgulandığı ve göç kurallarının mültecilik hakkına erişimi kısıtlamak için nasıl dışlayıcı bir şekilde kullanılabileceği anlatılmaktadır. Bu politikanın amacı sığınmacıların Birleşik Krallık'a girişini zorlaştırmak ve hayatlarını daha az keyifli hale getirmektir. Çalışma, dostane olmayan siyasi iklimin ve politika oluşturma prosedürlerinin Birleşik Krallık'taki tüm göçmen gruplar için, ancak özellikle mülteciler ve sığınmacılar için entegrasyon sorunları yarattığını ortaya koymaktadır.

Siyaset, politika, ikna, dil, semboller ve çerçeveleme kavramları araştırmanın ana teorik temelini oluşturmaktadır (Mulvey, 2010). Yazar, politikanın siyasi çatışma için çok önemli olduğunu ve kahramanların meşruiyet ve gücünün bu çatışma üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Mulvey, 2010). Siyasi tartışmalar, genellikle ikna edici inşa olarak bilinen ikna edici dil ve sembollerden büyük ölçüde etkilenir. Siyaset ve politika, siyasetin politikayı etkileyebileceği ve bunun tersinin de geçerli olduğu karşılıklı bir ilişkiye sahiptir (Mulvey, 2010). Siyasi çatışma, politikayı tanımlama mücadelelerine odaklanır, ancak bu mücadeleler kahramanların güç ve meşruiyet seviyelerinden etkilenir (Cobb & Elder, 1972). Lowi (1972) tarafından çeşitli politika türlerinin çeşitli güç düzenlemelerine yol açtığı açıkça belirtilmiştir. Bir sorunun ele alınışında hâkim bir yaklaşım, medya söylemlerinin iknanın önemi ve/veya politika, dil ve sembollerin işleviyle birleştirilmesiyle oluşturulabilir. Bu anlamda, politikanın nasıl görüldüğünün önemli bir belirleyicisi, politikanın uygulanmasının yanı sıra gerçekleşen söylemlerdir.

Bir konunun nasıl çerçvelendiğini ve anlaşıldığını tanımlayan ve kamuoyu ve politika yapımı üzerinde etkisi olan çerçeveleme kavramı da çalışmada ele alınmaktadır. Dil ve semboller kamuoyunu etkileme ve sığınmacıların tehdit olarak gösterilmesinde görüldüğü gibi göçün sorunsallaştırılmasını ilerletme gücüne sahiptir (Mulvey, 2010).

Çerçevelerin kurumsallaşması fikri ve politikanın tutumlar üzerindeki geri bildirim etkileri de bu çalışmada incelenmiştir. Kurumsallaşma ve geri bildirim etkileri nedeniyle, politikaların siyasi çevreyle etkileşime girdiklerinde asıl amaçlarından farklı sonuçlar doğurabileceği iddia edilmektedir (Mulvey, 2010). Kısaca, çalışmanın teorik çerçevesi, Yeni İşçi Partisi'nin sığınma politikasının Birleşik Krallık'taki göç zorluklarını

ve mülteci entegrasyonunu nasıl etkilediğini politika, dil, semboller, çerçeveleme ve geri bildirim etkilerine ilişkin çeşitli kavram ve teorilerden yararlanarak incelemektedir.

Mulvey (2010), Yeni İşçi Partisi'nin sığınma politikasının kelime ve sembollerinin sığınmacıları bir tehdit olarak gösterdiğini ve politika alanında bir krize yol açtığını, bunun da halkın mültecilere ve sığınmacılara karşı düşmanlığını körüklediğini iddia etmektedir. Sığınmacıların bir tehdit olarak tasvir edilmesinin yanı sıra, buna eşlik eden düşmanca siyasi iklim, tüm göçmen gruplar için, ama özellikle de sığınmacılar ve mülteciler için ciddi entegrasyon sorunlarına neden olmuştur.

Makaleye göre (Mulvey, 2010), politika oluşturma sürecinde kullanılan dil ve semboller, "eleştirel yetileri köreltmeyi" ve halktan eleştirel olmayan, şartlandırılmış bir tepki ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu anlamda, göçmenler ve sığınmacılarla ilgili kamuoyunu ve tutumları şekillendiren belirli bir anlatı, güç uygulamak için inşa edilmiştir. Mulvey'in (2010) çalışmasına göre, göç ve iltica etrafındaki retorik kurumsallaşması ve onu ilk ortaya çıkaran güç yapılarından kopması olasılığı vardır. Bu retorik, siyasi kaynaklar ve medya unsurları tarafından şekillendirilmektedir. Söylemin bu şekilde kurumsallaşması, olumsuz önyargı ve tutumları besleyerek beklenmedik sonuçlar doğurabilir ve kamu politikalarının oluşturulmasının yanı sıra göçmenlerin entegrasyonunu da etkileyebilir.

Makalede retorik ve iktidarın mülteci entegrasyonuna ilişkin politikalar üzerindeki rolü de incelenmektedir (Mulvey, 2010). Hükümetin uyumlu topluluklar oluşturma hedefinin, siyasi iklimin yanı sıra göçmenlerin ve uzun süredir ülkede bulunan Siyah ve Azınlık Etnik (BME) bireylerin sorunsallaştırılması nedeniyle sekteye uğradığı ima edilmektedir (Mulvey, 2010). Entegrasyon girişimleri, göçmen ve mültecilerin *stigmatizasyonu*⁴ ve entegrasyon ile uyumun teşvik edilmesi gibi ikili hedeflerin getirdiği düşmanca iklim nedeniyle sekteye uğramıştır.

⁴ *Stigmatizasyon*, bireylerin veya grupların algılanan özelliklerine dayalı olarak farklı, sapkın veya istenmeyen olarak etiketlenmeleri ve bunun sonucunda marjinalleştirilmeleri veya ayrımcılığa maruz kalmalarıyla sonuçlanan sosyal süreci ifade eder. Bu süreç, olumsuz stereotiplerin atanmasını ve stigmatize edilen birey veya grubun toplumun gözünde değersizleştirilmesine yol açan bir sosyal kimliğin oluşmasını içerir. Stigma, ırk, din, engellilik, sağlık durumu veya mülteci veya sığınmacı olmak gibi sosyal kimliklere dayalı olabilir (Goffman, 1986).

Mulvey (2010), belirli politika tedbirlerinin, politikanın yürütülmesi bağlamında etki ve güç kullanımını nasıl temsil edebileceğini ele almaktadır. Örneğin, sığınmacılara ücretsiz İngilizce dil eğitimi verilmesinin durdurulması kararı, dil yeterliliği entegrasyon için çok önemli olsa bile, güç dinamiklerinin ve belirli bir grubu memnun etme ihtiyacının politika kararlarını nasıl etkileyebileceğinin bir örneğidir.

Genel olarak, makale (Mulvey, 2010) söylem ve gücün mülteci entegrasyon stratejilerini nasıl şekillendirdiğinin altını çizmekte ve politika oluşturma süreçlerinde kullanılan dil ve çerçevelemenin eleştirel bir şekilde analiz edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Politika yapıcılar, söylem ve iktidarın bu konularda oynadığı rolün farkına vararak, uyumu teşvik eden ve mültecilerin yaşadığı zorlukları çözen daha kapsayıcı ve başarılı entegrasyon stratejileri için çaba gösterebilirler.

Göçmen ve mülteci entegrasyonu konusunu ele alan Dandy (2009), ev sahibi toplumun yerleşim süreci üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Önceki araştırmaların çoğu göçmen ve mültecilerin ihtiyaçlarına odaklanırken, bu çalışma ev sahibi toplumdaki baskın grubun inanç ve beklentilerini anlamının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Makale (Dandy, 2009), bir toplumdaki baskın ve baskın olmayan grupların tutum ve inançlarını dikkate alan kültürel uyum için etkileşimli bir çerçeve sunmaktadır. Ev sahibi toplum ve göçmen toplumu üyelerinin bireysellik, ayrışma, asimilasyon, dışlama ve entegrasyon konularında nasıl farklı beklenti ve tercihlere sahip olduklarını incelemektedir. Çalışma aynı zamanda azınlık ve çoğunluk grupları arasında var olan kültürel etkileşim görüşlerine ilişkin yanılgıları ve yanlış bilgileri de incelemektedir (Dandy, 2009). Çalışma özellikle Avustralya'daki baskın grubun göçmen entegrasyonu ve çeşitliliğine yönelik, hem göçmen kültürünün korunmasına yönelik desteği hem de ulusal kimliğe yönelik risklere ilişkin endişeleri içeren çelişkili görüşlerini ele almaktadır. Bu insanların bakış açıları, mülteci ve göçmenlerin yeni toplumlarına yerleşmelerinde büyük bir etkiye sahip olduğundan, yazar göçmenlerin kültürleşmesi konusunda çelişkili görüşlere sahip insanlarla konuşmanın önemini vurgulamaktadır (Berry, 2006). Makalenin vardığı sonuç, bu sorunları ele almak ve çok kültürlü toplumlarda politika yapımını etkilemek için, kültürel geçmişleri ne olursa olsun toplumun tüm üyelerini kapsayan olumlu ve kapsayıcı bir tartışmanın önemli olduğudur.

Çalışma ayrıca göç ve çok kültürlülüğe ilişkin tutumların, baskın grubun gerçekçi ve sembolik tehditlere ilişkin korkularının yanı sıra siyasi, sosyal ve ekonomik hakimiyetlerine yönelik meydan okumalara ilişkin kaygılarından nasıl etkilendiğini de

vurgulamaktadır (Dandy, 2009). Bu kaygılar, göçmenlerin ev sahibi kültüre karşı yükümlülüklerini vurgulayan ve yerleşmelerine engeller oluşturan entegrasyon çabalarını etkileyebilir (Dandy, 2009). Dolayısıyla, retorik ve güç ilişkileri, mülteci entegrasyonuna yönelik politikaların nasıl geliştirileceğini belirleyen önemli faktörlerdir. Potansiyel engellerin üstesinden gelmek ve daha kapsayıcı ve başarılı entegrasyon politikaları geliştirmek için, baskın grubun tutum ve inançlarını anlamak ve bunlarla ilişki kurmak faydalı olabilir.

Avustralya'nın baskın grubunun üyeleri, göçmen entegrasyonu konusunda karışık duygulara sahiptir ve bu da görüşlerine yansımaktadır. Kararsızlık, baskın grupların birçok üyesinin göç ve çok kültürlülüğün etkilerine ilişkin hem olumlu hem de olumsuz duygular sergilemesinden kaynaklanmaktadır (Verkuyten, 2005). Entegrasyonu tipik olarak asimilasyon olarak gören ve göçmenlerin bir tanım yapmadan "Avustralyalı" olmalarını isteyen göçmen kültürel adaptasyonuna yönelik beklentileri de bu kararsızlığı sergilemektedir (Dandy, 2009). Baskın grupların üyeleri de göç ve çok kültürlülük hakkında çelişkili duygulara sahip olabilirler çünkü bu girişimleri kendi kültürel hegemonyalarına ve ideallerine meydan okuma olarak görürler. Kaynak rekabetine ilişkin endişeler ile siyasi ve ekonomik hakimiyete yönelik hayali meydan okumalar bu çatışan bakış açılarını şekillendirmektedir. Avustralya'da baskın grup üyeleri, göçmenlerin kültürel uyumu konusundaki kararsızlıklarına rağmen mültecilere ve sığınmacılara karşı son derece olumsuz düşüncelere sahiptir; sıklıkla "gerçek mülteciler" ile "sırayı bölenler (queue jumpers)" arasında ayırım yapmaktadırlar (Pedersen vd., 2005). Bu olumsuz algılar, yaşam maliyeti, kültürel çeşitlilik, Avustralya kimliği ve değerlerine yönelik tehlikelerle ilgili endişelerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, genel olarak göçmenlere yönelik görüşler ve özel olarak mülteci ve sığınmacılara yönelik tutumlar, Avustralya'nın baskın grubunun üyeleri arasında göçmen entegrasyonu konusundaki kararsızlıkla ilgilidir.

Avustralya'da başlangıçta göçmen ve mültecilerin kültürlerini korumalarına yönelik bir destek olsa da bu destek daha genel norm ve değerlerden ziyade yemek ve kıyafet gibi kültürlerinin belirli bileşenlerine odaklanmaktadır. Çin, Vietnam, Orta Doğu ve Afrika'dan gelen göçmen ve mülteciler gibi Anglo-Avustralya standartlarından kültürel olarak farklı olan azınlıklar incelendiğinde, kültürel devamlılığın bu kısıtlı kabulü özellikle belirgindir (Collins, 2003). Avustralya çok-kültürlülük politikasının çelişkili mesajları göz önüne alındığında, Avustralya'daki genel kamuoyunun çok-

kültürlülük ve göçmen entegrasyonu konusunda bölünmüş duygulara sahip olması beklenmedik bir durum değildir. Politika, Avustralya'nın kurumlarına ve ideallerine karşı yurttaşlık sorumluluğunu ve yükümlülüklerini vurgularken aynı zamanda kültürel mirasın ve kimliğin korunmasına da izin vermektedir (Dandy, 2009). Mülteciler ve göçmenler tarafından kültürün korunmasıyla bağlantılı olarak ulusal kimlik ve birliğe yönelik meydan okumalara ilişkin endişeler, Avustralya'da farklılıkların yönetimine yönelik kararsızlık ve çatışmayla karakterize edilen siyasi yaklaşımla daha da şiddetlenmektedir.

Çalışmanın (Dandy, 2009) teorik çerçevesi iki temel bakış açısını kapsamaktadır: etnik ilişkiler ve kültürleşme (acculturation) teorisi ve araştırması. Kültürleşme çalışması, özellikle göçmenler ve mülteciler olmak üzere, baskın olmayan grupların kültürleşme stratejilerini, kültürleşme stresini ve uzun vadeli adaptasyonunu inceler. Etnik ilişkiler yaklaşımı ise baskın grubun tutum, inanç ve davranışlarını incelerken önyargı, ayrımcılık ve etnosentrizm gibi konuları incelemektedir. Çalışma, gruplar arası ilişkilerin karşılıklı ve dinamik olduğunu kabul ederek hem baskın hem de baskın olmayan grupların tutum ve inançlarını araştırarak bu iki alanı bir araya getirmeyi amaçlamaktadır (Dandy, 2009). Araştırma ayrıca, insanların tutumlarının karmaşıklığını ve kararsızlığını ve modern veya 'yeni' ırkçılığın nüanslarını yakalamak için söylem ve anlatı analizi gibi nitel metodolojileri de kullanmaktadır.

Çalışmanın güçlü yanlarından biri, göçmenlerin ve mültecilerin entegrasyonuna ilişkin çalışmalarda ve politikalarda sıklıkla göz ardı edilen bir alan olan ev sahibi toplum içindeki baskın grubun söylemine dikkat etmesidir (Dandy, 2009). Çalışma, gruplar arası bağlantıların karşılıklı ve dinamik doğasını kabul ederek hem baskın grup üyelerinin hem de göçmenlerin tutum ve davranışlarını dikkate almaktadır (Dandy, 2009). Makale ayrıca, göçmenlerin kültürleşmesi konusunda çelişkili görüşlere sahip olan baskın grup üyeleriyle etkileşime girmenin ne kadar önemli olduğunu, çünkü bu bireylerin bakış açılarının göçmen ve mültecilerin deneyimleri üzerinde büyük bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Kukovetz ve Sprung (2019), günümüzün karmaşık ve farklılıklar içeren dünyasında eğitim, öğrenim ve uluslararası göçün nasıl işlediğini incelemektedir. Özellikle Avrupa'daki göç ve mülteci akınlarıyla ilişkili zorluklara odaklanmaktadır. Makale (Kukovetz & Sprung, 2019), bireylerin bu zorluklarla nasıl başa çıktıklarını anlamının değerine ve siyasi bilgi edinme aracı olarak gönüllülük olasılığına güçlü bir

vurgu yapmaktadır. Yetişkin öğrenimi, güç hiyerarşileri ve dayanışma arasındaki ilişkinin yanı sıra gönüllülüğün neoliberal ülkelerdeki sistemleri istikrara kavuşturmaya nasıl yardımcı olduğunu ele almaktadır.

Makale ayrıca, göçmenlerin ve mültecilerin karşılaştığı ayrımcı uygulamaların yanı sıra barınma, sosyal içerme ve işgücü piyasası entegrasyonuna yönelik zorlukları da incelemektedir (Kukovetz & Sprung, 2019). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerinin göçe yönelik kısıtlayıcı tepkileri ve politikalarına ilaveten küresel göç ve sömürgecilik geçmişi arasındaki tarihsel bağlantıları da analiz etmektedir (Kien Nghi Ha, 2007). Sosyal uyum için bir kaynak olarak güçlü bir sivil toplum fikri ve gönüllülüğün devletin artık yerine getirmediği görevleri telafi etmeye nasıl yardımcı olabileceği de irdelenmektedir. Genel olarak çalışma, uluslararası göçle ilgili zorlukları ve güç ilişkilerini anlamının ve bunlarla başa çıkmanın ne kadar kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Mültecileri çevreleyen olumsuz kamuoyu konuşmaları, gönüllülerin davranışlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Almanya ve Avusturya'da bir zamanlar "hoş geldin kültürü" olarak adlandırılan bir karşılama kültürü vardı (Kukovetz & Sprung, 2019). Ancak 2015'in sonunda kamuoyundaki ve medyadaki tartışmalar giderek eleştirel bir hal alınca, pek çok gönüllü kendilerini baskı altında hissettiklerini ve kendi arkadaşlarından, ailelerinden eleştiri aldıklarını ifade etti. Ağırlaşan şartlar ve çoğunlukla Müslüman göçmenlere yönelik aşağılayıcı ifadeler, bazı gönüllülerin geri adım atmasına ve hatta katılımı bırakmasına neden oldu (Vollmer & Karakayali, 2018). Öte taraftan, bazı gönüllüler, olumsuz sosyal çevre tepkilerine ve küçümseyici medya haberlerine yanıt olarak faaliyetlerini genişletmiş ve kamuoyunda farkındalık oluşturmak için ırkçılık karşıtı çalıştaylar düzenlemiştir.

Kamuoyundaki olumsuz söylem, doğuştan empati ve şefkatle hareket eden gönüllüleri rahatsız ederek gönüllüleri daha kırılğan hale getirmiştir ve kimin desteği 'hak edip' etmediği konusunda şüphe uyandırmıştır. Buna ek olarak, gönüllülerin katılımlarını sonlandırma kararı olumsuz söylemlerden, akran baskısından ve kişisel deneyimlerinin ağırlığından etkilenmiştir. Bu zorluklar, koşullar ve bunların sistemdeki yerleri hakkında daha uzun vadeli, daha eleştirel bir farkındalığa sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. (Kukovetz & Sprung, 2019).

Gönüllüler ve mülteciler arasında var olan güç dinamikleri, yaptıkları iş üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilir. Gönüllüler ve mülteciler arasındaki siyasi ve

sosyoekonomik ön koşullardan kaynaklanan güç dengesizliği eserde tartışılmaktadır (Kukovetz & Sprung, 2019). Gönüllüler, ayrımcı ve paternalist eylemlere yol açabilecek bu güç dinamiğinin bir sonucu olarak, mültecilerin mağdur olduğu ve pasif, savunmasız konumda muamele görmeleri gerektiği fikrini istemeden benimseyebilir. Gönüllüler, mültecilerin deneyimleri ve özerklik ihtiyaçları hakkında sınırlı bir kavrayışa sahiplerse, özellikle de orta sınıftan geliyorsa ve yerinden edilme veya marjinalleşme yaşamamışlarsa, mültecilere başarılı bir şekilde destek veremeyebilirler (Kukovetz & Sprung, 2019).

Bununla birlikte, gönüllüler ve mülteciler arasındaki tüm güç dinamikleri paternalist bir tutuma yol açmamaktadır. Bazı gönüllüler daha politik bir duruş sergilemedikleri için arkadaşlarını azarlarken, diğerleri eski mültecileri birbirlerini desteklemeye ve mülteci olarak hakları için mücadele etmeye teşvik etmeye çalışmaktadır (Kukovetz & Sprung, 2019). Göç deneyimi olan gönüllüler, paternalizm sırasında müdahale ederek mülteciler arasında düşünme süreçleri başlatabilir ve bu da faaliyetlerin hiyerarşisini ve organizasyonunu değiştirebilir.

Gönüllülerin katılım düzeyi, kendileri ve göçmenler arasındaki güç dinamiklerinden de etkilenmektedir. Gönüllüler, riskli koşullarda mültecilere yardım etmenin yanı sıra resmi destek ve onay eksikliğinden dolayı çok stresli veya yorgun hale gelirlerse çalışmayı bırakabilirler (Kukovetz & Sprung, 2019). Dahası, mültecilere yardım etmeye hayırsever bir zihniyetle yaklaşan ve mültecilerden hürmet bekleyen gönüllüler, beklentileri karşılanmadığında hayal kırıklığına uğrayabilmektedir.

Kısacası, gönüllüler ve mülteciler arasında var olan güç dinamikleri, gönüllülerin mültecileri nasıl algıladıklarını, hissettiklerini ve onlarla nasıl etkileşime girdiklerini etkilemekte, bu da nasıl davranacaklarını şekillendirmektedir. Gönüllülerin deneyimlerine ve geçmişlerine bağlı olarak, bu güç dinamikleri hem göç rejimlerine yönelik eleştirel anlayışlara hem de paternalist uygulamalara yol açabilir (Kukovetz & Sprung, 2019).

Mültecilerin entegrasyonuna ilişkin politikalar, söylem ve güçten büyük ölçüde etkilenmektedir. Makale (Kukovetz & Sprung, 2019) bu rolle ilgili bir dizi konuyu kapsamaktadır. Çalışma öncelikle göç ve mülteci akınlarını çevreleyen tartışmaların aşırı sağ siyasi duruşlar ve ırkçı ifadelerle nasıl şekillendiğinin altını çizmektedir (Kukovetz

& Sprung, 2019). Bu görüşler birçok ülkede siyaset ve medya ortamını şekillendirmiş, zorunlu göç ve kısıtlayıcı yasaların oluşturulmasıyla ilgili tartışmalara yol açmıştır.

Çalışmada, söylemde bulunan araştırma katılımcıları iltica prosedürleri, göç politikası ve mültecilerin yaşamlarını şekillendiren kurumsal çerçeve hakkında bilgi edindiklerini bildirmişlerdir (Kukovetz & Sprung, 2019). Ayrıca, mültecilere ve onları destekleyenlere yönelik olumsuz kamu söylemiyle karşılaşmışlar ve bu da aile içi tartışmaları şekillendirmiştir. Arkadaşları ve aileleriyle yaptıkları sohbetlerde, gönüllülerin fikirlerini savunmaları, bu konuların eleştirel analizini yapmaları ve kendi inançlarını göz önünde bulundurmaları gerekmiştir (Kukovetz & Sprung, 2019).

Genel olarak, aşırı sağ siyasi duruşların, göç rejimlerindeki güç dengesizliklerinin ve gönüllü çalışmadaki güç dinamiklerinin etkisi, gücün mülteci entegrasyon programlarını nasıl şekillendirdiğini göstermek için kullanılabilir. Gönüllüler eleştirel düşünme ve analizle meşgul olurken ve olumsuz kamu söylemi karşısında fikirlerini savunurken, dil bu politikaların formüle edilmesinde ve gerekçelendirilmesinde rol oynamaktadır.

Uluslararası göçle ilişkili olarak eğitim, öğrenme ve gönüllülük fikirleri makalenin teorik temelini oluşturmaktadır (Kukovetz & Sprung, 2019). Makale, özellikle Avrupa'da göç ve mülteci hareketlerini çevreleyen zorlukları ve güç ilişkilerini vurgulamaktadır. Makalenin teorik analizi, Avusturya ve Almanya'dan yakın zamanda elde edilen ampirik verilerle desteklenmektedir. Göçle ilgili zorlukların anlaşılması ve aşılmasında eğitimin değerini ve siyasi bilgi edinme aracı olarak gönüllülük olasılığını analiz etmektedir.

Güç sistemleri, yetişkin öğrenimi ve dayanışma arasındaki etkileşim de makalede ele alınmaktadır (Kukovetz & Sprung, 2019). Makale, gönüllülüğün neoliberal uluslarda, devletin belirli faaliyetleri terk etmesiyle ortaya çıkan boşlukları bireylerin doldurmasına olanak tanıyarak nasıl bir sistem dengeleyici işlevi gördüğüne dikkat çekmektedir. Makale ayrıca ayrımcı davranışları ve göçmen ve mültecilerin barınma, sosyal içerme ve işgücü piyasasına entegrasyon açısından yaşadıkları zorlukları da tartışmaktadır. Sömürgecilik deneyimleri ve küresel göç arasındaki tarihsel bağlantıların yanı sıra AB üye devletlerinin kısıtlayıcı tepkileri ve göçle ilgili politikaları vurgulanmaktadır. Buna ek olarak makale, gönüllülüğün devletin mültecilere yardım etme konusundaki yetersizliğini nasıl telafi edebileceğini incelemekte ve sosyal bütünlük için bir kaynak

olarak güçlü bir sivil toplum fikrini vurgulamaktadır (Kukovetz & Sprung, 2019). Gönüllülük yaparken eleştirel düşünmenin ve güç dinamikleri ile paternalist davranışları anlamının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Makaleye göre, yetişkin eğitimi siyasi eğitime güçlü bir vurgu yapmalı ve eleştirel düşünce ve eylem için forumlar sağlamalıdır. Ayrıca, kapsayıcı vatandaşlık ve demokrasinin ilerlemesi için çok önemli bir öğrenme ortamı olarak gönüllülüğü teşvik etmelidir.

Makalenin teorik çerçevesi, öncelikle uluslararası göçle ilgili sorunların ve güç dinamiklerinin tanınması ve çözümlenmesinin yanı sıra eğitim ve gönüllü çalışmanın kapsayıcı vatandaşlık ve sosyal uyumu teşvik etmedeki potansiyel faydalarına odaklanmaktadır. Genel olarak araştırma, uluslararası göç bağlamında eğitim ve öğrenmenin işlevi hakkındaki bilgileri iletmektedir. Siyasi bilgi edinmenin bir aracı olarak gönüllülüğün olanaklarını tartışmanın yanı sıra, göç ve mülteci hareketleriyle ilişkili zorluklar, güç dinamikleri ve deneyimler hakkında iç görüşler sunmaktadır.

Bayram'ın (2020) İsveç örneğini hem tarihsel hem de yerel perspektiflerden ele aldığı analizi, entegrasyon politikalarının ideolojik, kurumsal ve kültürel boyutlarını anlamak için değerli bir karşılaştırmalı bakış açısı sunmaktadır. 1960'lı yıllarda İsveç, Türkiye'den, özellikle Konya'nın Kulu kasabasından gelen işçi göçmenleri kabul etmiş ve dil eğitimi ve istihdam desteği girişimleriyle onları karşılamıştır (Bayram, 2020). 1970'ler ve 1980'lerde, Sosyal Demokrat Başbakan Olof Palme'nin liderliğinde İsveç devleti, göçmenleri refah sistemine entegre etmeyi amaçlayan değişim odaklı sosyal demokrasi politikası izlemiştir (Bayram, 2020). Bu tarihsel arka plan, entegrasyonun sadece bir yönetim meselesi olmadığını, aynı zamanda ideolojik yönelimler ve sosyal adalete bağlılık tarafından da şekillendirildiğini göstermektedir. Bu çerçeve, Uganda ve Kenya'daki mülteci entegrasyon uygulamalarının ulusal değerler ve siyasi söylemler aracılığıyla benzer şekilde nasıl inşa edildiğini inceleyen bu tezin teorik yaklaşımıyla da örtüşmektedir.

İsveç'te entegrasyon politikalarının yerel düzeyde uygulanması, makaledeki (Bayram, 2020) Kulu kökenli Türk topluluğuna ilişkin mikro düzeydeki analizinde özellikle belirgindir. Stockholm'de yaklaşık 50.000 Kulu kökenli kişinin yaşadığı ve düğünler ve restoranlar gibi sosyal uygulamalar yoluyla kültürel sürekliliği korurken, aynı zamanda dil öğrenimi ve siyasi katılım yoluyla İsveç toplumuna entegre oldukları belirtilmektedir (Bayram, 2020). Özellikle 1970'lerden bu yana, yerel belediyeler İsveççe dil kursları ve sosyal uyum programları düzenleyerek entegrasyonu teşvik etmede aktif

bir rol oynamıştır (Bayram, 2020). İsveç'te Kulu kökenli milletvekillerinin seçilmesi, yerel düzeyde siyasi temsilin önemini daha da vurgulamaktadır. Bahsi geçen örnek, bu tezde tartışılan Kenya ve Uganda bağlarıyla işlevsel bir kontrast oluşturmaktadır. Mevzubahis bağlamlarda mülteciler genellikle yerel temsil, sosyal katılım ve kolektif kimlik oluşumu açısından yapısal sınırlamalarla karşı karşıyadır. Bu, tezin entegrasyon sonuçlarını anlamada kritik temalar olarak vurguladığı “çok düzeyli yönetim” ve “sivil katılım” ile uyumludur. Çalışma (Bayram, 2020) kamuoyunun tutumlarını ve politika yönelimlerini etkileyen siyasi ve medyatik anlatıları inceleyerek entegrasyonun söylemsel inşasını da ele almaktadır. Örneğin, 2009 yılında Başbakan Fredrick Reinfeldt'in Kulu'ya yaptığı ziyaret ve İsveççe konuşan Türklerin başarılı entegrasyonunu övmesi, siyasi söylemin kapsayıcılığı teşvik etmedeki olumlu rolünü yansıtmıştır (Bayram, 2020). Ancak, 2015 seçimlerinin ardından göçmen karşıtı söylemler artmış ve sosyal yardım sisteminin kötüye kullanılması gibi temalar medya söylemlerinde yaygınlaşmıştır (Bayram, 2020). Bu ikili dinamik, Kenya'da güvenlikleştirilmiş söylemin mültecileri nasıl suçlu ilan ettiğini, Uganda'da ise insani çerçevenin pragmatik kısıtlamalarla yeniden tanımlandığını inceleyen bu tezin analiziyle doğrudan ilgilidir. Söylemin evrimi, entegrasyonun yönünü ve kapsamını şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla çalışma (Bayram, 2020) entegrasyonun sabit bir süreç değil, söylemsel olarak inşa edilen, sürekli yeniden tanımlanan ve doğası gereği kırılabilir bir süreç olduğunu göstermektedir.

Ballentyne ve Drury (2023), özellikle Birleşik Krallık'taki mülteci ve sığınmacılara verilen dil ve tavsiyelerin, kurumsal söylemde kimlikleri nasıl şekillendirdiğini ve konumlandığını incelemektedir. Bu, söz konusu bireyler için kimlik dönüşümü sürecini kolaylaştırabilir ya da engelleyebilir.

Güç açısından bakıldığında, bazı dünya görüşlerini diğerlerine tercih eden güç hiyerarşileri kurumsal söylemi etkilemektedir. Öznellik ve güç, insanların benimsedikleri kimlikleri şekillendirmeleri bakımından birbirleriyle ilişkilidir. Bireyler gücü toplumsal hareketi kolaylaştırmak ya da engellemek için kullanırlar. Mülteci entegrasyon programları çerçevesinde ulus devletler, örgütler ve sığınmacılar arasında güç etkileşimleri mevcuttur ve bu bağlar sosyal ve tarihsel pratikler tarafından şekillendirilmektedir (Ballentyne & Drury, 2023).

Foucault'cu Söylem Analizine (FDA) göre söylem, iktidarın uygulanması için bir araç olarak işlev görür. Belirli güç yapıları ve uygulamaları, mülteci entegrasyon

politikalarındaki belirli söylemler tarafından meşrulaştırılabilir. Bu çalışma, incelenen tavsiye belgelerinin çoğunda mevcut olan iki ana söyleme odaklanmaktadır: Birleşik Krallık hükümeti kılavuzlarında bulunan "güvenlik" söylemi ve STK metinlerinde bulunan "merhamet" söylemi (Ballentyne & Drury, 2023). Resmi talimat söylemi, Birleşik Krallık'ı dış tehditlerden korumak için ahlaki bir yükümlülük oluşturmakta, sığınmacıları etik açıdan sorunlu olarak tasvir etmekte ve onları "öteki" olarak normalleştirmeye çalışmaktadır. (Haslam vd., 2021). Bu argüman daha sert sığınma politikalarını desteklemektedir. Bununla birlikte, STK metnlerinin "şefkat" söylemi, sığınma başvurusunda bulunanların ihtiyaçlarını kabul etmekte ve bu ihtiyaçlarla ilgilenmekte, sığınmacıların aktif ve çeşitli kimlikler edinmelerine imkan tanımaktadır. Bu söylemin bir sonucu olarak sosyal ilişkilerde ve çevrede değişimler mümkündür (Ballentyne & Drury, 2023).

Makale, dilin, yönetmelikler ve yönergelerle birlikte Birleşik Krallık iltica politikası ve prosedürü için temel olduğunu vurgulamaktadır (Lynn & Lea, 2003). Sığınmacıların kimlikleri şekillenmekte ve belirli özne konuları kullanılan dil tarafından inşa edilmektedir. Birleşik Krallık'ta kurumsal rehber ilkeler, farklı derecelerde güç ve yetkiye sahip olarak mültecilerin ve sığınmacıların beklentilerini yönetir ve düzenler. STK tavsiyelerinin aksine, Birleşik Krallık hükümetinin tavsiyelerine uymak zorunludur ve yasal olarak bağlayıcıdır. Sonuç olarak, bu rehber materyallerde kullanılan söylem ve dil, mülteci entegrasyonuna yönelik politikaları doğrudan etkilemektedir.

Genel olarak, retorik ve güç, mülteci entegrasyon politikalarının belirlenmesinde karşılıklı olarak birbirini güçlendiren bir role sahiptir. Belirli söylemler güç sistemleri tarafından mümkün kılınır ve bu da kimliklerin şekillenmesine ve politika tercihlerinin yönlendirilmesine yardımcı olur. Politika yapıcılar, güç ve söylemin rolünü kabul ederek daha insani ve kapsayıcı mülteci entegrasyon politikalarını desteklemek için kurumsal retoriği eleştirel bir şekilde inceleyebilir ve değiştirebilir.

Sosyal tanımlama yöntemi, çalışmanın teorik çerçevesinin temelini oluşturmaktadır (Ballentyne & Drury, 2023). Bu makale, dil ve söylemin sığınmacılar arasındaki kimlik değişimini nasıl şekillendirdiğini ve kısıtladığını analiz ederek, kurumsal söylemin sığınmacıların kimlikleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Sosyal kimlik yöntemi, sosyal kimliğin bireylerin yaşamlarındaki önemine, inşasına ve değiştirilmesine vurgu yapar. Çalışmanın amacı, Birleşik Krallık'ta göç sonrası yeniden yerleştirmenin söylemsel ortamının sığınmacıların kimliklerini nasıl oluşturduklarını

nasıl etkilediğini anlamaktır. Araştırmacılar, veri kaynağı olarak Birleşik Krallık'ta mülteci ve sığınmacılara verilen kamusal yönergeleri incelemektedir (Ballentyne & Drury, 2023).

Çalışmanın metodolojisi, kurumsal söylemin sığınmacıların kimliklerini nasıl şekillendirdiğini incelemek için Foucault'cu Söylem Analizini (FDA) uygulamaktadır (Ballentyne & Drury, 2023). Birleşik Krallık'ta mültecilere ve sığınmacılara tavsiye ve bilgi sunan yazılar çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Hem hükümet (resmi, yasal Birleşik Krallık politikası) hem de sivil toplum kuruluşu (danışma ve gönüllü) rehberliğini içeren resmi olarak yayınlanmış bir rehberlik külliyatı, veri kaynağı olarak hizmet vermektedir (Ballentyne & Drury, 2023). Bu belgeler, sığınmacılara yardım eden gruplar tarafından kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Söylemlerin nesnesini bulmak ve sığınmacılar ile ev sahibi ulus arasındaki sosyal etkileşimleri nasıl şekillendirdiklerini analiz etmek, analizin iki adımıdır. Analiz, söylemin sığınmacıların kimlik adaptasyonunu ve sınırlandırılmasını nasıl etkilediğini anlamaya çalışmaktadır. Analizin bulguları, sığınmacılar ve ev sahibi ulus arasında meydana gelen sosyal etkileşimlere göre düzenlenerek, sosyal kimlikleri oluşturan davranışların ve bunlardan kaynaklanan özne konumlarının ana hatlarını çizmektedir (Ballentyne & Drury, 2023).

2.1.4. Siyasi Söylem ve Medyada Güç İlişkileri

Eleştirel Söylem Analizinin iktidar, adaletsizlik ve toplumdaki politik-ekonomik veya kültürel dönüşümün göstergebilimsel yönlerine odaklanması Boyd ve Llamas (2017) tarafından tartışılmaktadır. Makale, bir metni karakterize eden durumsal bağlam, ortak metin ve sosyokültürel ve tarihsel arka plan gibi bağlamsal unsurları dikkate almanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Siyasi medya, hükümetler ve kurumlar tarafından siyasi hedefleri iletme amacıyla üretilen söylem olan politik söylemin (Political Discourse-PD) incelenmesi de bu makalede ele alınan bir diğer konudur. PD analizinde kullanılan çeşitli metodolojik tekniklere dikkat çekilmektedir. Makale daha sonra Barack Obama'nın yaptığı iki konuşmaya odaklanarak polis şiddeti vakalarını araştırmaktadır: "A More Perfect Union" (Daha Mükemmel Bir Birlik) ve Selma'daki konuşması (Boyd & Llamas, 2017). Bu konuşmalarda kullanılan kişi göstergeleri ve yeniden bağlamsallaştırma gibi tekniklerden bahsetmektedir. Ayrıca yeni medyanın, özellikle de YouTube'un siyasi söylemi nasıl etkilediğini de incelemektedir.

Makalenin sonuç bölümünde, siyasi söylemi değerlendirirken dilsel unsurları ve izleyici tepkilerini anlamının önemi vurgulanmaktadır.

Siyasi türlerde metin ve video yorumlama, paylaşma veya beğenme gibi yeni iletişim paradigmaları, siyasi metinlere daha hızlı erişim sağlayarak kullanıcı aracılı etkileşimin farklı biçimlerini teşvik etmektedir (Boyd & Llamas, 2017). Mevzubahis yeni medya platformları, siyasi söylemi (PD) ve çeşitli türlerini (yeniden) dağıtmanın önemli araçları haline gelmiştir. Bu platformlar aracılığıyla kullanıcılar sohbete katılabilmekte ve görüşlerini yorumlar, beğeniler ve paylaşımlar yoluyla ifade edebilmektedir (Boyd & Llamas, 2017).

Siyasi bloglar ile okuyucuları arasındaki engelleri azaltarak ve sanal bir topluluk hissini teşvik ederek, blogların yeni ortaya çıkan bir tür olarak PD'de kullanılması kamusal ve özel alanlar arasındaki ontolojik ayrımları çözmektedir (Boyd & Llamas, 2017). Kolayca erişilebilir olmaları ve kullanıcı katılımını kolaylaştırmaları nedeniyle bloglar, kamusal ve özel alanlar arasındaki sınırları bulanıklaştıran medyatik siyasi türler olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte yakınlaştırma ve medyatikleşme rolleri kritik önem taşır. "Medyatikleşme" terimi, yeni medya platformlarının kullanımının konuşmalar, tartışmalar ve röportajlar gibi klasik siyasi türleri nasıl dönüştürdüğünü açıklamaktadır (Boyd & Llamas, 2017). Siyasi türler bu değişimin bir sonucu olarak değişmekte ve daha ulaşılabilir hale gelmektedir (Boyd & Llamas, 2017). Yakınlaştırma ise siyasi blogları ve okuyucularını hem fiziksel hem de psikolojik mesafeleri azaltarak birbirine yakınlaştırma sürecidir (Boyd ve Llamas, 2017). Medyatikleştirme ve yakınlaştırma siyasi blogları daha ulaşılabilir, katılımcı ve topluluk odaklı hale getirerek kamusal ve özel alanlar arasındaki ontolojik engellerin çözümlenmesine yardımcı olur.

Siyasi türlerde, paylaşım ve beğenme unsurları da kullanıcı dolayımı katılımı teşvik etmek için çok önemlidir. Kullanıcılar siyasi metinleri ve türle ilgili diğer öğeleri daha geniş bir kitleyle paylaşarak söylemin erişimini ve etkisini artırabilir. Dijital platformlarda siyasi metinleri desteklemek ya da onaylamak, bireylerin ortaya konan fikirlere katıldığını ya da kabul ettiğini gösterir ki bu da kamusal tutum ve görüşlerin şekillenmesine yardımcı olur (Boyd & Llamas, 2017).

Dijital iletişim teknolojilerindeki son gelişmeler, siyasi söylemin üretilme, yayılma ve yorumlanma biçimlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Özellikle dijital haber platformları, izleyicilerin bilgiye erişmelerini sağlamakla kalmayıp, siyasi anlatıların

yayılması ve çerçevenmesini etkileyecek şekilde bu bilgilerle etkileşime girmelerine de olanak tanımaktadır. Haber makaleleri aracılığıyla gerçekleşen bu aracılı etkileşimler, okuyucuların dilsel çerçeveleme, manşetler ve seçici tematik vurgular yoluyla egemen söylemleri yorumlamasına, sorgulamasına veya pekiştirmesine olanak tanır (Boyd & Llamas, 2017). Bu dinamik, tezde analiz edilen medya raporlarında da açıkça görülmektedir. Bu raporlarda, spesifik retorik seçimler belirli siyasi perspektiflerin inşasına ve meşrulaştırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Makale (Boyd & Llamas, 2017), farklı siyasi iletişim türlerini veya tiplerini sınıflandırmak için kullanılabilir bir dizi kriter olduğunu göstermektedir. Van Dijk (1997) bir metnin siyasi olup olmadığını belirlerken metnin siyasi sistemlerle, değerlerle, ideolojilerle, kurumlarla ve siyasi süreçle ilişkisi gibi bir dizi faktörü ele almaktadır. Reisigl ve Wodak (2017) siyasi türleri, yasaların çıkarılması, kamuoyu oluşturulması, siyasi reklamcılık ve benzeri sekiz farklı siyasi göreve göre sınıflandırmaktadır. Ancak ikna fikri, bu sınıflandırmaların her birinde yer almayan önemli bir bileşendir (Boyd & Llamas, 2017). Chilton (2008) siyasi söylemin önemli bir bileşeni olan iknada örtmece, retorik, örtük anlam ve diğer dilbilimsel taktiklerin kullanıldığını vurgulamaktadır. Siyasal iletişimin etkinliğini ve önemini bilmek, ikna ile ilgili bu eksik bileşenin bilinmesini gerektirir.

İkna iki farklı açıdan anlaşılabilir: bir amaç veya bir sonuç olarak. Bu, "iknanın çifte anlayışı" olarak bilinir (Boyd & Llamas, 2017). Siyasi söylemde ikna, örtmece, örtük anlam, ikna edici retorik, olumsuz gerçeklere atıfta bulunmama ve siyasi duygular uyandıran dil gibi stratejilerin kullanılmasıyla gerçekleştirilmek istenir. Ancak sonuç olarak, siyasi söylemde ikna, dil kullanımının izleyicilerin zihinsel modellerini ve gerçeklik değerlendirmelerini nasıl etkileyebileceğini inceler.

Siyasi türlerin ayrımı, bu ikili ikna anlayışı tarafından belirlenir (Boyd & Llamas, 2017). Siyasi türler bu bakış açılarına bağlı olarak iki ana kategoriye ayrılabilir: katılımcıları temel alan siyasi türler ve potansiyel siyasi etkiyi temel alan siyasi türler. İkinci grup, siyasi bir metnin izleyiciyi belirli siyasi fikirler veya ideallerle özdeşleşmeye nasıl etkileyebileceğini veya ikna edebileceğini vurgularken, birinci kategori siyasi bir metin tarafından yapılan belirli katılımcılara, faaliyetlere veya uygulamalara odaklanır.

Çoğu CDA incelemesinde olduğu gibi, metni karakterize eden yakın ve daha geniş ortamlar dikkate alınmalıdır. Chilton ve Schäffner'e göre (2002) özellikle sosyal olarak

tanımlanmış rol, konum, zamanlama gibi unsurlar siyasi söylemin tanımlanmasında çok önemlidir; bu unsurlar ortak metin, durumsal bağlam, sosyo-kültürel bağlam ve tarihsel bağlamı da içerir. Obama'nın ilgili konuşmasında "biz" gibi birinci çoğul şahıs zamirleri, kolektif kimliği ve uyumu güçlendirmek için siyasi söylemde kullanılmaktadır. Hem Afro-Amerikan toplumu gibi belirli topluluklara hem de tüm Amerikalılardan oluşan daha geniş bir kitleye hitap ederken, "biz" kelimesi siyasi konuşmalarda kapsayıcı bir atmosferi teşvik etmek için kullanılır. Zamirin indeksleme kapsamını değiştirerek, konuşmacı dinleyicilerle yakınlık kurabilir ve oybirliği ve ortak kimlik hissini teşvik edebilir (Boyd & Llamas, 2017). Birinci çoğul şahıs zamiri sıkça kullanıldığı için söylem metinsel ve pragmatik olarak uyumludur ve bu da kolektif bir topluluk ya da ulus kavramını destekler (Boyd & Llamas, 2017). Önemli tarihsel olaylara veya kişiliklere yapılan atıflar gibi farklı söylemlerin yeniden bağlamsallaştırılması, bu bütünlüğü daha da güçlendirmeye hizmet etmektedir. Siyasi söylem, bu çok sayıdaki söyleme atıfta bulunarak hem yeni söylemler üretme hem de sosyal veya söylemsel pratikleri değiştirme gücüne sahiptir. Bu da kamuoyunu etkilemek ve siyaset ile iktidar hakkında eleştirel bir farkındalık geliştirmek için dili kullanmayı mümkün kılar (Boyd & Llamas, 2017). Siyasi söylem, yerleşik güç yapılarına meydan okuyabilir ve çeşitli ortamlardan parçaları bir araya getirmeyi içeren söylemin yeniden konumlandırılması süreci yoluyla toplumsal değişimleri etkileyebilir.

Makale (Boyd & Llamas, 2017), çalışma için daha geniş bir örnek veya vaka çalışması yelpazesi sunmamakta; bunun yerine çoğunlukla Barack Obama'nın "A More Perfect Union" konuşmasının analizine odaklanmaktadır. Örneklerdeki bu çeşitlilik eksikliği, okuyucunun PD analizine ilişkin birçok perspektifi kavramasını zorlaştırabilir.

Khosravi-Nik (2017), sosyal medya eleştirel söylem araştırmasına (Social Media-Critical Discourse Studies-SM-CDS) vurgu yaparak İranlı kullanıcılar arasında Facebook'ta Fars milliyetçiliği söylemini araştırmaktadır. Çalışmada, söylemi sadece teknolojik bağlamlarda değil, sosyal ve politik bağlamlarda da incelemenin önemi vurgulanmaktadır. Söylemin sosyal ve siyasi alanları nasıl etkilediğini anlamak SM-CDS'nin amacıdır (KhosraviNik, 2017). Kişiler arası iletişime benzediği için, e-postalar ve anlık mesajlaşma protokolleri gibi bilgisayar dolayımı iletişim (CMC) başlangıçta kitle iletişim akademisyenleri tarafından büyük ölçüde göz ardı edilmiştir (Morris & Ogan, 2006). Ancak dilbilimciler, etkileşim analizi geleneklerini uygulayarak bu tür verileri analiz etmekle ilgilenmeye başlamışlardır (Herring, 2010). Çok sayıda CMC

çalışmasının konuşma analizi ve etkileşimsel toplumdilbilim araştırma metodolojilerini bir araya getirmeye ve değiştirmeye çalışması beklenmedik bir durum değildir. Yine de sosyal medya iletişiminin en önemli bileşenlerinden biri genel olarak etkileşimdir. Gee'ye (2015) göre etkileşimler "anlam oluşturmaya odaklanan bir alandır" ve bu nedenle söylem analizinin özünü oluştururlar.

Sosyal Medya-Eleştirel Söylem Çalışmaları (SM-CDS) ise eleştirel söylem teorisini temel alırken toplumdilbilim (sociolinguistics), medya çalışmaları ve iletişim araştırmalarından elde edilen bilgileri de içeren, yeni ortaya çıkan disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Geleneksel söylem analizinden farklı olarak, SM-CDS, kullanıcılar tarafından oluşturulan içerik, algoritmik yapılar ve sosyo-politik dinamiklerin kesiştiği dijital alanlarda söylemin bağlamsal ve etkileşimli doğasına daha fazla önem vermektedir (KhosraviNik, 2017). Toplumdilbilim (sociolinguistics), dilin sosyal gruplar ve ortamlar arasında nasıl değiştiğine odaklanırken, SM-CDS, söylemin belirli dijital ve politik bağlamlarda daha geniş güç yapıları tarafından nasıl şekillendirildiğini ve bu yapılarla nasıl katkıda bulunduğunu eleştirel bir şekilde inceler. Sadece metinsel anlamlara değil, kullanıcıların sosyal medya uygulamaları aracılığıyla baskın söylemlere nasıl katıldıklarına, bunlarla nasıl müzakere ettiklerine veya bunlara nasıl karşı çıktıklarına da yakından dikkat eder. Bu bağlamda, KhosraviNik'in (2017) çalışması, Facebook'taki milliyetçi söylemi analiz ederek SM-CDS'nin somut bir uygulamasını sunar ve modelin pratikteki analitik yararını gösterir.

SM-CDS yöntemi, sosyal ve kültürel bağlamlardaki güç dengesizliklerinin yanı sıra ücretsiz etkileşim platformlarının kullanılabilirliğini de inceler. SM-CDS'nin ancak belirli bir toplumun güç eşitsizlikleri ve kamusal alanların mevcudiyeti ve kalitesi gibi makro-baglamsal sorunları ışığında tam olarak anlaşılabilceğini kabul eder (KhosraviNik, 2017). Bu yöntem, anlamların dil veya diğer iletişim biçimlerinden ziyade sosyal ve toplumsal bağlamlarda ele alındığı gerçeğine vurgu yapmaktadır.

SM-CDS yöntemi, farklı toplumların sosyal medya ve siyasi katılımı nasıl etkileşime girdiği konusunda genellemelerden kaçınmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu ayrımları keşfetmek için naif özcü teknikler kullanmaktan kaçınmamız gerektiğini ortaya koymaktadır (KhosraviNik, 2017). Bununla birlikte, SM-CDS'yi etkileyen faktörler arasında geleneksel medyadaki ücretsiz katılım platformlarının kalibrasyonu ve mevcudiyetinin de yer aldığını keşfetmiştir. Sonuç olarak, sosyal medyayı söylemsel bir pratik olarak incelemek için SM-CDS eleştirel ve bağlama bağlı bir yaklaşım benimser

(KhosraviNik, 2017). Ayrıca SM-CDS, güç ilişkilerinin ve açık etkileşim alanlarının katılımcı ağı iletişim dinamiklerini nasıl etkilediğini kabul eder. Sosyal medyayı bir bütün olarak anlamak ve değerlendirmek için çok disiplinli bir yaklaşım benimser. Toplumun sosyopolitik ortamları, söylemsel pratikleri ve teknik gelişmelerin tümü dikkate alınmalıdır.

Çalışma (KhosraviNik, 2017), bir posterin görsel analizi yoluyla dışlayıcı milliyetçi retoriğin varlığını incelemektedir. Analiz, bir "Öteki" kimliği ile kapsayıcı ve modern bir öz kimliği karşı karşıya getirme girişimlerini ortaya koymaktadır. Farslar ve Araplar arasında ortak bir zemin ve ayrışma noktaları bulmak, Fars milliyetçi retoriğinin birincil hedefidir. Yüklem, atıf ve tartışmacı düzeylerde bu yapı açıktır. Söylemde ırksal imalar yaygındır ve Farslar ile Araplar Aryanlar olarak etiketlenir. Persler muhteşem geçmişlerinden bahsederken güçlerini, hakimiyetlerini ve cesaretlerini vurgularken, Araplar gibi diğer halklar olumsuz bir şekilde tasvir edilmektedir (KhosraviNik, 2017). "Öteki" kimliğinin oluşturulması söz konusu olduğunda, ırkçı ve kültürel imalar Fars milliyetçi söylemi tarafından Arapları insanlıktan çıkarmak için kullanılmaktadır. İran'ın İslamlaştırılması ve köleliğin getirilmesi, Arapların kültürel uygulamaları İran'ı nasıl olumsuz etkilediğinin örnekleri olarak gösterilmektedir (KhosraviNik, 2017). Buna ek olarak, İranlı yetkilileri düşman olarak gören Fars milliyetçisi söylem, yeni bir düşman da üretmektedir. "Arap severler" veya "İran'daki hainler ve vatansever olmayan unsurlar", Arap kimliğiyle bağlantılı yetkilileri tanımlamak için kullanılan terimlerdir (KhosraviNik, 2017). Genel olarak, Fars milliyetçi söylemi, algılanan sorunları vurgulayarak ve İran'ın kimlik krizini yoğunlaştırarak, Arap kimliğine karşı gururlu bir Fars kimliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma (KhosraviNik, 2017), sosyal medyadaki söylemsel gücün özellikleri ve dağılımına ilişkin kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Çalışmanın pusulası, söylem ve iktidarın sosyal ve siyasi olgular üzerindeki etkisini vurgulayan eleştirel inşacı bir teknik olacaktır. Eleştirel inşacılık, gerçeklik sosyal olarak inşa edildiğinden, söylemsel eylemlerin onu değiştirme gücüne sahip olduğunu savunur. Bu yaklaşım, mülteci entegrasyon programları gibi sosyal ve siyasi olguları şekillendiren söylemsel pratikleri ve güç dinamiklerini incelemenin önemini vurgulamaktadır.

Bu analiz (KhosraviNik, 2017), tezin 9.2.3. *Ayrımcılık ve Ötekileştirme* bölümünde tartışılan içerikle doğrudan ilgilidir. Uganda ve Kenya'daki medya metinlerinde yer alan milliyetçi söylemin, "ötekileştirme" stratejileriyle mültecileri nasıl

ele aldığını incelemektedir. Özellikle, mültecilerin terör, yasadışılık veya demografik tehdit çerçeveleri içinde temsil edilmesi, KhosraviNik'in (2017) çalışmasında belirlenen kalıplara benzer, dışlayıcı ve indirgeyici bir söylem ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, SM-CDS yaklaşımı, sosyal medyada kullanıcılar tarafından üretilen içeriği analiz etmek için değil, aynı zamanda dijital haber platformlarının ve medya raporlarının söylemsel etkisini deşifre etmek için de yararlıdır.

Ayrıca, SM-CDS'nin söylemi sosyal, kültürel ve politik bağlamında analiz etmeye verdiği önem, bu tezin genel metodolojisi olan Eleştirel Söylem Analizi ile de yakından uyumludur. SM-CDS'nin bağlamsal duyarlılığı, iktidar ilişkilerinin medya ve yasal metinler aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu, özellikle *9.4.1. Mültecilerin Güvenliğinin Sağlanması* ve *9.2.5. Yerel Halk ve Mülteciler Arasındaki İlişkiler* bölümlerindeki tartışmalarla ilgilidir.

2.2. İnşacılık

İnşacı teori hem fiziksel hem de normatif yapıların değerini, kimliğin siyasi davranışı şekillendirmede oynadığı rolü ve aktörler ile yapılar arasında meydana gelen olumlu etkileşimleri vurgulamasıyla öne çıkmaktadır (Muraleedharan & Andrew Bryer, 2020). Önceki teorik felsefi söylem modelinin yerini sosyal inşacılık almış, bu da insan iletişimi ve uygulamalarının incelenmesinde bir değişime neden olmuştur. Bu çalışmada kullanılan temel teori, gerçekliğin her zaman çeşitli insan davranışları aracılığıyla inşa edildiğini savunan sosyal inşacı teoridir. Toplumda neler olup bittiğini kavramak ve bu anlayışla tutarlı bilgi üretmek için teori, kültür ve bağlamın önemi vurgulanmaktadır. Bu teori, bireylerin sosyalleşme ve entegrasyon süreçleri sırasında oluşturdukları kavramı açıklar. Sadece yeni toplumu tanıyan insanlar, bir kültürün üyeleri yaşamak için oraya taşındığında ikisinin nasıl etkileşime girdiğini tespit edebilir. İnşacılar ayrıca bilginin esasen sosyal ve kültürel olarak inşa edildiğini ve her zaman insan üretiminin bir sonucu olduğunu savunmaktadır (Harufa, 2017).

İnşacılık, temel bir teori olmaktan ziyade, sosyal araştırma yürütmek için kullanılan bir yöntemdir (Finnemore ve Sikkink, 2001). İki fikir üzerine kuruludur. Birincisi, aktörlerin hem maddi hem de sosyal bir ortamda faaliyet gösterdiği; ikincisi ise insanların bu bağlamdan kendi çıkarları hakkında bilgi edinebileceğidir. Başka bir deyişle, inşacılık, çağdaş akademik yazının büyük bir kısmının temelini oluşturan materyalizm ve bireyciliğe karşı çıkar (Checkel, 1998).

İlk varsayım, belirli biyolojik gereklilikler dışında, maddi formların ancak toplum çerçevesinde ele alındığında bir anlam ifade ettiği fikrini temsil eder. Yapılar ve aktörler arasındaki ilişki, gerçeklik teorilerini karşılıklı üretim üzerine kuran ve ne aktörlerin ne de yapıların "ontolojik olarak ilkel" ya da birbirleriyle sınırlı olarak görülmediği inşacılar tarafından oldukça önemsenmektedir. Bu, birçok teorisyenin esrarengiz olarak gördüğü ilgi ve kimlik geliştirme sürecine açıklık getirir (Checkel, 1998). Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerde rasyonel seçim tekniklerinde çok yaygın olan metodolojik bireyciliğin indirgemeci yorumlarına inşacılar tarafından itiraz edilmektedir. Aktör merkezli bakış açısına göre, her sosyal olay bireysel aktörler, onların amaçları ve davranışları incelenerek anlaşılabilir; belirli özelliklere sahip aktörler ilk başta araştırmanın birincil konusudur.

İnşacılar, ontolojik çerçeveler kullanarak uluslararası politikanın neorealizm ve neoliberalizmle çelişen yönlerini inceler ve aydınlatır. İnşacılar, "yorumlayıcı, söylemsel ve tarihsel" veri analizi yöntemlerini kullanarak ampirik çalışmalarını geliştirirler (Muraleedharan, 2020). Bu nedenle, Kenya ve Uganda'daki mülteci entegrasyon politikalarını şekillendiren güç yapılarını ve söylemsel uygulamaları araştırmak için bu araştırma inşacı teoriyi kullanacaktır. Politika söyleminin mülteci entegrasyonu üzerindeki etkisini incelemek için inşacı teoriyi kullanarak politika yapıcılar ile mülteci entegrasyonunu destekleyebilecek aktörler ve yapılar, sivil toplum grupları, medya ve diğer paydaşlar arasında yapıcı bir etkileşim sağlayacaktır.

2.3. Güvenikleştirme Teorisi

Güvenlik çalışmaları yıllarca devlet merkezli askeri realist ilkeler çerçevesinde yürütülmüştür. Soğuk Savaş döneminde güvenlik, egemenliği ve askeri gücü muhafaza ederken devlet sınırlarını korumak anlamına gelmektedir. Geleneksel güvenlik tanımı, devlet dışı tehditler ile birey ve insan güvenliğinin önem kazanması nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi güvenlik alanını genişletirken, devlet güvenliği ile bireylerin, toplulukların ve sistemlerin korunmasına ilişkin tartışmalar başlatmıştır. Böylece güvenlik araştırmaları için farklı teoriler geliştirilmiştir zira güvenlik artık fiziksel tehlikelerin ötesine geçen sosyal bir yapı olarak anlaşılmaktadır ve bu da yeni güvenlik yaklaşımlarına imkân tanımaktadır. Bu aşamada Kopenhag Okulu, Güvenikleştirme Teorisi olarak bilinen temel teorisini ortaya koymuştur.

Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde gibi akademisyenlerin yönetimindeki Kopenhag Okulu, normatif ilkelere ve söylem analizine dayanan eksiksiz bir güvenlik çalışmaları çerçevesi geliştirmiştir. Bu yaklaşıma göre güvenlik, nesnel ve sabit bir gerçeklik olarak var olmaktan ziyade sosyal inşa süreçlerinden ortaya çıkmaktadır. Yaklaşım, güvenliğin bir “söz-eylem (speech act)” olarak işlediğini göstererek varoluşsal tehditlerin aktörler tarafından sunulduğunda nasıl güvenlik meselesi haline geldiğini ve bu tehditlerin etkili olabilmesi için kamu onayına ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur (Buzan et al., 1998). Bu yaklaşıma göre güvenlik yalnızca söylemsel süreçler aracılığıyla var olur. Siyasi aktörler söylemlerini kullanarak göç, çevre kirliliği ve ekonomik krizi güvenlik tehdidine dönüştürmekte ve bu tehditler “güvenlikleştirilerek” kamuoyunun bu perspektifi kabul etmesine yol açmaktadır (Buzan et al., 1998). Bu söylem, hakların kısıtlanması, askerileştirme ve sınır dışı etme gibi olağanüstü tedbirlerin meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme işlemlerini kolaylaştıran çeşitli unsurlar tanımlamaktadır:

Güvenlikleştirilen Aktör: Bireyler ya da kurumlar gibi aktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu söylemi üreten başlıca aktörler devlet yetkilileri ile siyasetçiler, güvenlik bürokratları ve medya temsilcilerinden oluşmaktadır.

Referans Nesne: Korunması gerektiği varsayılan varlıklardan oluşur. Ulusal kimlik ile birlikte kamu düzeni ve egemenlik, ekonomi ve fiziksel güvenlik korunan varlıkları temsil etmektedir.

Tehdit Oluşturma: bireylerin, grupların, olguların veya uygulamaların güvenliğe tehdit olarak gösterilmesini içerir. Mülteciler, bu araştırma boyunca belirli durumlarda tehdit çerçevesine alınan gruplar olarak işlev görmektedir. Bu sorunun çözülmesi için geleneksel siyasi yöntemler yerine olağanüstü tedbirlerin uygulanması gerekmektedir.

Wæver (1995), başarılı bir güvenlikleştirme söyleminin hem kamuoyu hem de karar alma mercileri nezdinde meşruiyet statüsü kazanması gerektiğini belirtmektedir. Söylemin kabul görmesi belirli kültürel, tarihi ve siyasi bağlama bağlıdır, çünkü güvenlikleştirme yalnızca belirli koşullarda var olur.

Güvenlikleştirmede söylemden idari değişikliklere geçiş, Giorgio Agamben'in “istisna hali” kavramının gelişmesine yol açar (2005). Modern iktidar, belirli gruplardan yasal korumayı kaldırarak onları "çıplak yaşam" olarak bilinen temel hayatta kalma statüsüne indirgemektedir. Mülteci kampları, ev sahibi toplumların normatif düzeninin

dışında alanlar olarak işlev görmektedir. İnsani yardım, devletten hiçbir koruması olmayan mülteciler için tek can simidi addedilmektedir. Kenya'da, Dadaab ve Kakuma kampları izole alanlar olarak faaliyet göstermektedir ve mültecileri dış temastan koparıken hak temelli vatandaşlık statülerini büyük oranda ortadan kaldırır. Bu durum mültecileri siyasi aktör olarak hareket etme kapasitelerinden mahrum bırakan istisnai rejimler ile güvenlikleştirme arasındaki bağlantıyı göstermektedir (Ikanda et al., 2025).

Bu çalışma, mülteci söyleminin inşa sürecini ve entegrasyon politikaları üzerindeki etkisini analiz etmek için güvenlikleştirme teorisini söylem analizi ile bütünleştirmektedir. Mülteci kavramı, medya raporları ve resmî açıklamaların yanı sıra politika belgeleri tarafından da inşa edilmektedir. Kenya hem dışlayıcı hem de cezalandırıcı olan açık bir güvenlik söylemi kullanırken, Uganda daha pratik bir kalkınma odaklı yaklaşım benimsemekte ve bazen kaynak temelli gerilimler yaşamaktadır.

Güvenlikleştirme teorisi, Kenya ve Uganda'nın söylem, politika ve yasal çerçeve yaklaşımlarında doğrudan ve dolaylı yollarla farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışma, siyasi güçlerin entegrasyonu hem söylem düzeyinde hem de uygulama aşamasında kontrol ettiğini ortaya koymaktadır.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Mültecilik, Ulus-Devlet ve Vatandaşlık İlişkisi: Ontolojik ve Siyasal Boyutlar

Uluslararası hukuk ve politikada, mülteci, sığınmacı ve göçmen terimleri farklı anlamlara sahiptir. Mülteci, Mülteci Sözleşmesi'nde (*The 1951 Refugee Convention*, 1951), “ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüş nedeniyle zulüm göreceğine dair haklı bir korku” nedeniyle vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve kendi ülkesinin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen kişi olarak tanımlanmaktadır. Başlangıçta İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ile sınırlı olan bu tanım, 1967 Protokolü ile evrenselleştirilmiştir. Afrika'da, 1969 Afrika Birliği Örgütü (Organization of African Unity-OAU) Sözleşmesi ile bu tanım, “dış saldırı, işgal, yabancı egemenlik veya kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylardan” kaçan kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir (UNHCR, 2011). Bu da çatışmaların neden olduğu yerinden edilme durumunun bölgesel gerçeklerini yansıtmaktadır. Sığınmacı, ülkesini terk eden ve uluslararası koruma talep eden, ancak mülteci statüsü talebi henüz karara bağlanmamış kişileri ifade eder. Başka bir deyişle, sığınmacı, yasal bir karar bekleyen potansiyel bir mültecidir, sığınma hakkı bir insan hakkıdır ve bu kişilerin taleplerinin dinlenilmesi için ülkeye girişlerine izin verilmelidir (Amnesty International, 2025). Buna karşılık, göçmen veya muhacir uluslararası hukukta aynı kesinlikle tanımlanmamıştır. Genel olarak, bu terim, genellikle iş, eğitim veya aile nedenleriyle kendi ülkesi dışında yerleşmek için taşınan ve mülteci olarak özel koruma talep etmeyen kişileri ifade eder (Amnesty International, 2025). Önemli olan göçmenlerin gönüllü olarak veya ekonomik fırsatlar, çevresel stres gibi zorunlu nedenlerle evlerini terk edebilmeleridir, ancak kasıtlı zulüm mülteci kriterlerine uymazlarsa, mültecilere yönelik özel koruma rejiminin dışında kalırlar. Bununla birlikte, tüm göçmenler temel insan haklarına sahiptir ve göçmenlerin mülteci statüsünden yoksun olmaları “uluslararası insan hakları hukukunun korumasından mahrum bırakmaz” (Amnesty International, 2025). Örneğin, göçmenler yabancı düşmanlığı içeren şiddete maruz kalmamalı veya tehlikeli bir ülkeye yasadışı olarak geri gönderilmemelidir.

Bu kategoriler farklı yasal haklara sahiptir. Tanınan mültecilere, 1951 Sözleşmesi kapsamında, tehlike unsuru barındıran ülkelere geri gönderilmeme; iş, eğitim ve kimlik belgelerine erişim gibi bir dizi hak tanınmaktadır ve imzacı devletler (Uganda ve Kenya

dahil) bu hakları korumakla yükümlüdür (UNHCR, 2011). Sığınmacılar, statüleri belirsizken, taleplerinin incelenmesi sürecinde geri göndermeme ilkesi ile korunurlar. Sığınma çerçevesinin dışında hareket eden göçmenler genel insan hakları ve ulusal göçmenlik yasalarına tabidir. Özel mülteci koruma rejiminden yararlanamazlar, ancak aynı kısıtlamalara da tabi değildirler. Örneğin, iş veya aile birleşimi kanalları aracılığıyla göç edebilirler. Önemli olarak bu tanımlar sadece teknik etiketler değildir, aynı zamanda siyasi tartışma alanlarıdır. Devletler bazen şefkat göstermek veya meşruiyeti reddetmek için “göçmen” ve “mülteci” arasındaki sınırı retorik olarak bulanıklaştırır. Örneğin, savaştan kaçanlara “mülteci” yerine “göçmen” demek, onların korunma ihtiyaçlarına ilişkin kamuoyunun algısını zayıflatabilir, ekonomik göçmenleri mülteciymiş gibi nitelenmek ise siyasi tepkiye yol neden olabilir. Dolayısıyla bu kategoriler üzerinde iktidar ve retoriğin nasıl işlediğini incelemeyen önce resmi ayrımları anlamak önemlidir (Hollifield vd., 2014).

Mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları, çağdaş küresel hareketliliği anlamak için merkezi öneme sahiptir. Ancak bu kavramlar, değişen yasal rejimler, siyasi çıkarlar ve toprak, kimlik ve devlet egemenliği hakkındaki ontolojik varsayımların ürünüdür. Ontolojik bir bakış açısıyla, “mülteci” kavramının kendisi, sınırları belirlenmiş ulus devletlerin ve vatandaşlığa dayalı bir küresel sistemin varlığını önkoşul olarak kabul eder. Giorgio Agamben (1998), mültecinin, hukuki normların dışında var olan “çıplak hayat”ı somutlaştırarak modern siyasi düzenin sınırlarını ortaya çıkardığını savunur. Siyasi aidiyetinden mahrum kalan mülteci, egemenliğin, vatandaşlığın ve devletin temellerini sorgulayabileceğimiz bir figür haline gelir. Hannah Arendt’in (1973) de belirttiği gibi mülteci sadece barınacak bir yerden değil “haklara sahip olma hakkından” da mahrum bırakılmıştır.

Bu ontolojik temeller, tarihsel olarak 19. ve 20. yüzyıllarda ulus devletin yükselişinde kök salmıştır. Ulus inşası kültür, tarih, değerler ve hedefleri öne çıkararak vatandaşlar arasında kolektif bir ulusal kimlik ve uyumun geliştirilmesini amaçlar (Özev, 2024). Bu durum sosyal uyumu ve birleşik bir ulusal kimliği teşvik eder. Devletler ise sınırlar, vatandaşlık yasaları ve resmi anlatılar gibi dışlayıcı mekanizmalar aracılığıyla ulusal kimlikleri pekiştirirken, mülteciler ulusal yapıya dahil edilemeyen bir siyasi anomali olarak ortaya çıkmıştır (Cronin, 2003). Bu anlamda, modern mülteci rejimi, ulus devlet sisteminin yapısal çelişkilerinin hem bir belirtisi hem de bir çözümüdür. Egemenlik

sınırların kontrolünü talep ederken, insani yaklaşım evrensel hakların tanınmasını gerektirir.

Bu gerilim, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kitlesel göçün uluslararası toplumu mültecileri tanımlamak ve korumak için yasal araçlar oluşturmaya itmesiyle yoğunlaşmıştır. Ayrıca, mülteci söylemi ulusal kimlik meseleleriyle iç içe geçmiştir. Zira mülteciler aidiyet sınırlarını sorgular ve devletleri hak ve kaynaklara kimlerin sahip olduğunu yeniden ifade etmeye zorlar. Uganda ve Kenya gibi büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan ülkelerde, dahil etme ve dışlama arasındaki müzakere sadece yasal politikalarla değil, aynı zamanda retorik çerçevelemeyle de gerçekleşir. Bu retoriği siyasi liderlerin, medyanın ve uluslararası kuruluşların mülteciler hakkındaki söylemleriyle şekillenmektedir. Böylece söylem analizi, dil aracılığıyla iktidarın nasıl işlediğini ortaya çıkarmak için vazgeçilmez bir araç haline gelmektedir (Castles vd., 2014).

Politika veya retorik analizine girişmeden önce bu terimlerin tarihsel ve kavramsal evrimini anlamak oldukça önemlidir. Mülteci, yalnızca hukuki bir özne değil, aynı zamanda ulus devletlerin modern düzenini istikrarsızlaştıran siyasi bir figürdür. Bu nedenle, mülteci entegrasyon politikaları ve bunları meşrulaştıran veya politikalara direnen söylemler, içerdikleri ontolojik varsayımlar ve hizmet ettikleri siyasi amaçlar ışığında analiz edilmelidir.

Göç ve sığınma kavramları genellikle kırılganlık, mağduriyet ve dışlanma temaları etrafında şekillenmekle birlikte, tarihsel örnekler bu toplulukların öznellik oluşumu süreçlerinde de aktif rol oynadığını göstermektedir. Genç ve Demirdağ'ın (2023) 19. yüzyıl sonlarından itibaren Lübnanlı Şii göçmenlerin Batı Afrika'ya göçü üzerine yaptığı araştırma, bu göçmenlerin dini kimlik etrafında yeni sosyal ağlar kurarak aidiyet ve dayanışma mekanizmaları geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bahsi geçen topluluklar sadece ev sahibi toplumlarda ekonomik aktörler olmakla kalmamış, aynı zamanda sosyal, kültürel ve mezhepsel yapılar inşa ederek dönüşümün aktörleri haline gelmiştir (Genç & Demirdağ, 2023). Bu örnek, göçmenlerin ve mültecilerin sadece "çıplak hayat" ya da dışlanmış figürler olmadığını, aynı zamanda ulusötesi bağlamlarda kimlik, aidiyet ve katılım alanları oluşturma kapasitesine sahip tarihsel ve siyasi aktörler olduğunu vurgulamaktadır.

Michel Foucault'nun iktidar ve yönetim kavramları da mültecilik ve milliyet arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır (1982). Foucault, iktidar anlayışını salt yasalar veya

güç kullanmaktan uzaklaştırarak, modern devletlerin nüfusu düzenlemek ve düzeni sağlamak için kullandığı sayısız teknik ve uygulamadan oluşan yönetim kavramına yöneltir. Foucault'nun (1982) bakış açısına göre, mültecilerin yönetimi biyopolitik bir örnektir. Devletler, hareketleri kontrol ederek, bedenleri izleyerek ve yerinden edilmiş insanların hayatlarını yöneterek yaşamaya ve ölmeye izin vermek isterler. Gözetim, kategorizasyon (mülteci, sığınmacı, yasadışı göçmen olarak) ve kamplara yerleştirme politikaları mültecileri görünür ve yönetilebilir kılan iktidar teknolojileridir. Nitekim, mülteci kampları, mülteci nüfusunu kontrol altında tutmak ve mültecilere atfedilen riskleri azaltmak için mekânsal ve bürokratik araçlar olan “devletin kontrol teknolojileri” olarak ortaya çıkmıştır (Martin vd., 2020). Bu iktidarın görünürde insani veya idari araçlarla nasıl işlediğini yansıtmaktadır. Mültecileri kamplara hapsederek devletler, mültecilere bakım ve güvenlik sağladıklarını iddia etmektedirler. Fakat aynı zamanda özgürlüklerini kısıtlamakta ve mültecileri ulusal siyasi yapıdan dışlamaktadırlar. Foucault'nun iktidarı üretken olarak tanımlaması burada açıkça görülmektedir. Devlet, kimlik kategorileri (vatandaş ve mülteci) üretir, mekanları (kamp ve vatan) belirler ve böylece ulusal kimliğin mülteci “öteki”ne karşı tanımlandığı gerçekliği aktif olarak inşa eder (Casasampera, 2021). Bu teorik prizmalardan bakıldığında, mülteciler ulus-devlet egemenliğinin sınırlarını test eden, halkın hayali birliğini bozan ve norm dışı kabul edilenleri yönetmek için yeni iktidar uygulamalarına davetiye çıkaran merkezi figürler olarak ortaya çıkmaktadır.

3.2. Sömürge Sonrası Afrika Bağlamı: Kenya ve Uganda

Sığınmacılık ve ulus inşası arasındaki gerilim, postkolonyal Afrika'da çok belirgin bir şekilde görülmektedir. Sömürge yönetiminin ardından, yeni bağımsızlıklarını kazanan Afrika devletleri, etnik ve kültürel toplulukları bölerek ulusal kimlik ve aidiyet meselelerini özellikle karmaşık hale getiren keyfi sınırları miras almıştır. Sığınmacı hareketleri, sömürgecilik karşıtı savaşımlardan iç çatışmalara ve sınır ötesi akrabalık bağlarına kadar bu coğrafyanın değişmez bir özelliği olmuştur ve bu genç ulusların kendilerini nasıl tanımladıkları konusunda sorunlara neden olmuştur. Doğu Afrika'nın iki önemli mülteci kabul ülkesi olan Kenya ve Uganda'da mülteciler sadece insani bir sorun değil, aynı zamanda her ulusun ideallerini, endişelerini ve gelişen kimliğini yansıtan bir ayna görevi görmektedir. Bu ülkelerde mültecilerin retorik konumlandırılması, ulusal

anlatılar, kalkınma gündemleri ve güvenlik söylemlerinin nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

3.2.1. Kenya: Ulusal Anlatılarda ve Güvenlik Söylemlerinde Mülteciler

Kenya'nın mültecilerle ilgili resmi söylemi, genellikle uluslararası normlara yönelik dışa dönük taahhütler ile içe dönük ulusal endişelerin ifadesi arasında gidip gelmektedir. Küresel sahnede Kenyalı liderler, ülkeyi sık sık sorumluluk sahibi bir ev sahibi olarak sunmaktadırlar ve uluslararası çerçevelere uygun olarak mültecilerin entegrasyonuna ve bölgesel serbest dolaşımına destek vereceklerini taahhüt etmektedirler. Ancak ülke içinde, tamamen farklı bir anlatı hakimdir. Mülteciler ve özellikle Kenya'nın en büyük mülteci grubunu oluşturan Somalililer, Kenya hükümeti tarafından rutin biçimde ulusal güvenliğe potansiyel tehdit olarak gösterilmektedir. Üst düzey yetkililer ve politikacılar, kamuoyuna yaptıkları konuşmalarda on yıllardır mültecileri terörizm, suç ve istikrarsızlıkla ilişkilendirmektedirler. Bu güvenlik odaklı anlatı, mültecileri tehlikeli “ötekiler”, ulusun korunması gereken yabancılar olarak gösterir. Örneğin, Kenyalı yetkililer, çoğunlukla Somalili mültecilerin yaşadığı geniş Dadaab mülteci kamplarını, El Şebab militanlarını barındırmak ve yasadışı silahların yayılmasına katkıda bulunmakla suçlamıştır (Jacobsen, 2002).

Kenya topraklarında meydana gelen terör saldırılarının ardından, mülteci kamplarının kapatılmasına yönelik çağrılar giderek güçlenmiştir ve Dadaab'ı kapatma tehditleri, ulusal güvenliğini sağlamak için alınan önlemler olarak gerekçelendirilmiştir. Bu tür söylemlerle devlet, mülteci nüfusu normal yaşamın bir istisnası olarak konumlandırmaktadır ve güvenlik adına olağan hakları (hareket özgürlüğü, sığınma hakkı) askıya alarak egemen hakkını kullanmaktadır. Bu durum, Agamben'in (1998) belirttiği gibi, egemenin algılanan bir acil durumu, siyasi topluluğa kimlerin dahil olacağını yeniden tanımlamak için kullanma yeteneğini yansıtmaktadır.

Kenya'da güvenlikleştirme söylemi, sıkı kamp uygulamaları, mültecilerin geri gönderilmesi gibi kısıtlayıcı politikaları Kenya ulusunun güvenliğinin tesisi olarak çerçevelendirmiş ve ilgili politikaları bu şekilde meşrulaştırmıştır. Bu söylem, Somalili mültecilere yönelik önyargıları pekiştirerek mültecilerin ev sahibi topluma entegre olmalarını ve güvenli bir şekilde yaşamalarını zorlaştırmıştır. Özellikle, Kenya'nın ulus inşa anlatısı uzun süredir etnik ve bölgesel siyasetle iç içe geçmiştir. Somalili mültecilerin varlığı tarihi bir hassasiyete dokunmaktadır. Kenya'nın kuzeydoğu bölgesi etnik

Somalililerin yurdudur ve 1960'lardaki Shifta ayrılıkçı çatışmasının anıları hala siyasi bilincin yankılarını taşımaktadır. Shifta çatışması ile Somalili isyancılar, Kenya'da Somalililerin yaşadığı bölgeleri Somali'ye katmak istemişti (Ikanda vd., 2025). Dolayısıyla böyle olaylar, büyük mülteci akınlarının toprak bütünlüğünü veya ulusal birliği tehdit ettiği yönündeki güncel endişeleri beslemektedir. Böylece, mülteciler retorik olarak sadece bir güvenlik riski olarak değil, potansiyel *irredantizm*⁵ veya sosyal bölünmenin sembolü olarak da kurgulanmaktadır (Brankamp & Glück, 2022). Bu çerçevelenme, Kenya ulusunu zıtlıklarla tanımlamaktadır. Ulusal “hayali topluluğun” parçası olmayanları vurgulayarak “biz”in kim olduğunu teyit etmektedir (Foucault, 1982; Anderson, 2016). Bu aynı zamanda Foucault'nun, güvenlik söylemlerinin devletlerin olağanüstü önlemler almasına olanak tanıdığına dair görüşünü de ortaya koymaktadır (1982). Mültecileri bir güvenlik meselesi olarak ele almak, Kenya devletinin mülteci yönetiminde yasal normları çiğnemesine veya atlatmasına olanak tanımaktadır. Örneğin, toplu kamp kurma, mülteci mahallelerinde polis operasyonları gibi eylemler ulusal hayatta kalma söylemiyle meşrulaştırılmaktadır.

Ancak Kenya'nın anlatısı tek tip değildir ve ülke içinde karşı söylemler mevcuttur. Yerel düzeyde, özellikle büyük mülteci kamplarının bulunduğu ilçelerde (Dadaab için Garissa ve Kakuma için Turkana gibi), yetkililer ve topluluklar, kaynakların yetersizliği endişelerini dile getirirken, mültecilerin kalkınmaya katkısını da kabul etmektedir. Bu sınır bölgeleri genellikle uluslararası yardım ve mültecilerin girişimciliği sayesinde ekonomik canlanma yaşamaktadır, zira kampların çevresinde pazarlar büyümüş ve hizmetler genişlemiştir. Yerel politikacılar, mültecilerin getirdiği istihdam, ticaret ve altyapı gibi potansiyel kazanımların yanı sıra okul, arazi ve kamu hizmetleri üzerindeki baskılardan bahsetmektedir (Omata, 2021). Ancak bu kalkınma odaklı anlatı, ulusal düzeyde hâkim olan güvenlik çerçevesinin gölgesinde kalmaktadır. Kenya sivil toplumu ve insan hakları grupları da mültecilerin haklarını ve Kenya'nın insani yükümlülüklerini vurgulayarak mülteci koruma söylemi geliştirmektedirler. Devleti, mültecileri işgalciler olarak değil, dayanışma ve entegrasyona layık savunmasız insanlar olarak görmeye çağırmaktadırlar. Yine de Kenya'nın ulusal anlatısında hâkim olan ton, mültecileri yönetilmesi ve kontrol altına alınması gereken yabancılar olarak konumlandırmaktadır

⁵ İredantizm, “kurtarılmamış” veya tarihsel ve etnik olarak bir ulusa bağlı olduğu kabul edilen ancak şu anda başka bir devlet tarafından yönetilen toprakları geri almak ve yeniden birleştirmek amacıyla ortaya çıkan milliyetçi bir siyasi harekettir. (Chara, 2023). Ortak kültürel, etnik veya tarihi bağlardan kaynaklanan irredantist talepler, bu toprakları “ana” ulusa katmak ister ve genellikle mevcut sınırları ve egemenliği sorgular (Chara, 2023).

(Ikanda vd., 2025). Bu tutum, mültecileri “öteki” olarak gören Kenyalı kimlik algısını pekiştirmektedir. Özetle, Kenya'nın sömürge sonrası ulus inşası kısmen bu güvenlikleştirilmiş ötekileştirme yoluyla şekillenmiştir. Öncelikle Somalili mültecileri retorik olarak bir tehlike kaynağı göstererek Kenyalı liderler sınırlarını ve kimliğini aktif bir şekilde koruması gereken güvenli, istikrarlı bir ulus fikrini pekiştirmektedirler.

3.2.2. Uganda: Ulusal Anlatılarda ve Kalkınma Söylemlerinde Mülteciler

Uganda'nın mültecilerle ilgili söylemi, modern devlet anlatılarında yaygın olarak görülen “öteki”nin dışlayıcı ve tehdit temelli kurgularından önemli ölçüde ayrılmaktadır. Buna karşılık, mülteciler ekonomik kalkınmaya katkıda bulunanlar ve uyumlu yerel toplulukların inşasında ortaklar olarak temsil edilmektedir. Bu kapsayıcı çerçeve, belirli tarihi ve siyasi söylemlerle yapısal olarak örtüşmektedir. Örneğin, Yılmaz'ın (2021) erken Osmanlı tarih yazımına ilişkin analizi, Osmanlı siyasi söyleminde “öteki” figürünün katı bir şekilde dışlanmış veya düşmanca bir varlık olarak değil, daha çok katmanlı, esnek ve bir arada var olan bir kimlik olarak tasvir edildiğini göstermektedir. Osmanlı anlatılarında Rumlar, Franklar veya heterodoks Müslüman topluluklar gibi gruplar tamamen marjinalleştirilmemişti; aksine, çoğulcu bir toplumsal yapının ayrılmaz parçaları olarak kavramsallaştırılmıştı (Yılmaz, 2021). Benzer şekilde, Uganda'nın resmi mülteci söylemi, işbirliğine dayalı ve kapsayıcı bir birlikte yaşama vizyonunu yansıtmaktadır. Sıkça tekrarlanan “mülteciler kalkınma ortaklarıdır” ifadesi, devletin kendisini sadece sınırları belirleyen bir otorite olarak değil, aynı zamanda normatif ve kapsayıcı bir siyasi aktör olarak konumlandığı bir söylem stratejisini göstermektedir (Betts et al., 2019).

Bu anlamda Uganda, mülteci politikasının kapsayıcı bir söylem yoluyla ulus inşasına nasıl entegre edilebileceğinin bir örneğini oluşturmaktadır. Ugandalı liderler, ülkelerini zulüm ve savaştan kaçanların sığınağı olarak tasvir ederek mültecilere olumlu yaklaşan bir söylemin benimsemektedir (Ahimbisibwe, 2019). Uganda hükümeti hem ulusal hem de uluslararası alanda, Pan-Afrikacılık ve kardeşlik temeline dayanan olumlu bir anlatı geliştirerek, mültecileri barındırmayı, ihtiyaç içindeki Afrikalı “kardeşlere” ve “komşulara” yardım etmek için etik bir görev olarak çerçevelemektedir (Ladu, 2025). Bu tutumun kökleri tarihte yatmaktadır. Kendi çatışma ve sürgün döngülerini yaşamış sömürge sonrası Uganda (örneğin, İdi Amin döneminde Ugandalılar Sudan ve Tanzanya'ya kaçmışlardır), Afrika dayanışmasını ve misafirperverliğin altın kuralını vurgulamaktadır. Cumhurbaşkanı Yoweri Museveni ve diğer Ugandalı yetkililer,

herkesin mülteci olabileceğini “bu biz olabiliriz” diyerek sık sık vurgulamaktadır ve bu nedenle Ugandalıların mültecilere kendilerine davranılmasını istedikleri gibi davranmaları gerektiğini belirtmektedir (Ladu, 2025). Hatta Dışişleri Bakanı Jeje Odongo, “Ülkem, 1940'ların başında Nazi işgali altındaki Avrupa'dan kaçan Polonyalıları kabul ettiğinden beri mültecileri kabul etme konusunda uzun bir geçmişe sahiptir.” diyerek Uganda'nın açık kapı politikasının tarihine dikkat çekmiştir (2021). Bu kapsayıcı söylem, Uganda'yı küresel çapta mültecileri kabul eden örnek bir ülke olarak göstermiştir.

Uluslararası aktörler, arazi tahsisi, çalışma izni ve kamu hizmetlerine erişim gibi hakları mültecilere sunduğu için Uganda'nın “açık kapı” politikasını sıklıkla övmektedirler. Bu yaklaşım, mültecileri kamplarda izole etmek yerine, onları ulusal dokuya büyük oranda dahil etmektedir. Böylece Uganda'nın uluslararası imajı güçlenmektedir ve bağışçıların desteğini kazanmaktadır. Nitekim Uganda'nın misafirperver söylemi, kalkınma projeleri ve yardımları çekmek için kullanılmaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Bu durum Kampala'ya bir nevi yumuşak güç sağlamaktadır ve ülkenin örnek mülteci politikalarını öne çıkararak diğer yönetim sorunlarına yönelik eleştirileri de savuşturmaktadır. Ulusal düzeyde ise Uganda'nın iç söylemi büyük ölçüde uluslararası tutumunu yansıtmaktadır. Hükümet söylemi ve devlet medyası cömertlik, güvenlik ve karşılıklı fayda temalarını vurgulamaktadır. Mülteciler kalkınmanın ortakları olarak tanımlanmaktadır ve ülke, mülteci yerleştirme sistemini karşılıklı fayda sağlayan bir model olarak çoğu zaman övmektedir.

Bu olumlu çerçeve, Kenya'nın güvenlikleştirme yaklaşımıyla keskin bir tezat oluşturmaktadır. Ugandalı yetkililer, iç söylemlerinde mültecileri nadiren güvenlik tehdidi olarak nitelemektedirler ve bunun yerine insani sorumluluk ve potansiyel sosyo-ekonomik kazançlara odaklanmaktadırlar. Örneğin, Güney Sudan veya Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden büyük mülteci akınları yaşandığında, Uganda yetkilileri, COVID-19 salgını gibi zorlu koşullarda bile sınırları açık tutmanın ve “Afrikalı kardeşlerimize” yardım etmenin önemini vurgulamıştır (Bukuluki vd., 2020). Halk sağlığı endişelerine rağmen 2020'de mültecileri kabul etmek için sınırların kapatılmaması kardeşlik söylemiyle açıkça gerekçelendirilmiştir. Böylece hükümetin söylemi, mültecileri barındırmayı Uganda'nın ulusal kimliğine aktif olarak entegre etmektedir. Öte yandan Uganda'nın misafirperverliğinin sınırları vardır ve bunun uygulanmasında birtakım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Mültecilere yönelik olumlu söylem bazen pratik gerçeklerle sınırlanmaktadır (BFA Global, 2020). Giderek artan mülteci sayısı arazi,

hizmetler ve finansman üzerinde baskı kurmaktadır. Hâkim anlatı olumlu olmaya devam etse de hükümet yetkilileri yabancı düşmanlığını körüklemekten korktukları için zorlukları kamuoyuna fazla duyurmamaya dikkat etmektedirler. Bununla birlikte, arazi rekabeti, çevresel bozulma ve yardım kaynakları ile ilgili endişeler kamuoyunda tartışılmaktadır (Omata, 2021). Her ne kadar azınlık olsa da Ugandalılar arasında mültecilerin güvenlik riski oluşturduğu veya kamu fonlarını tükettiği yönünde kaygılı olan vatandaşlar bulunmaktadır. Bu endişeler henüz devlet söyleminin merkezinde yer almasa da mülteci sayısının artmaya devam etmesi halinde uzlaşmanın bozulabileceğinin sinyallerini vermektedir. Kenya'dan farklı olarak, Uganda'nın güvenlik aygıtı mülteci nüfusu açıkça güvenlik meselesi haline getirmemiştir, zira üst düzey yetkililerin mültecileri terör veya suçla ilişkilendirdiği örnekler azdır (Avrupa Komisyonu, 2024).

Söylemde kendini cömert bir ev sahibi olarak konumlandıran Uganda, ulus anlayışını dışlayıcı değil, kapsayıcı terimlerle tanımlamaktadır. Burada hayal edilen topluluk, Afrika'ya özgü ortak insanlık etiğine dayanan, yerinden edilmiş kişileri de içeren bir topluluktur. Bu da Kenya'nın güvenlik odaklı milliyetçiliğine bir kontrast oluşturmaktadır. Bahsedilen iki ülke, ulus oluşumunda mültecilik kavramının ikili yüzünü göstermektedir. Bir yandan mülteciler, dar ve güvenlik odaklı milliyetçiliği güçlendiren bir tehdit olarak görülürken, diğer yandan topluluğu genişleten, soy ve toprak ötesinde bir vatandaşlık anlayışını teşvik eden anlatılarda kucaklanmaktadırlar. Mültecilere yönelik dahil etme ve dışlama süreçleri postkolonyal bağlamda ulusal kimliğin inşası ve devlet iktidarının kullanılması için vazgeçilmez bir unsurdur. Her ülkenin tarihi ve siyasi tercihleriyle şekillenen yaklaşımı, mültecilik durumunun ulusun sınırlarını pekiştirebileceği gibi hayal edilen sınırlarını daha kapsayıcı ufuklara doğru genişletebileceğini de göstermektedir.

3.3. Entegrasyon Kavramı

Mülteci yönetimi için entegrasyon şiddetle tavsiye edilen bir uygulamadır. Bununla birlikte, entegrasyon kavramı entegrasyon teorisyenleri arasında farklılık gösterebilir. Örneğin, Esser (2001), bir sistemin çeşitli bileşenlerini entegre etmek (sistem entegrasyonu) ile bir kişiyi daha geniş bir sisteme entegre etmek (sosyal entegrasyon) arasında bir ayrım yapar ve ikincisine "sosyal entegrasyon" adını verir. Sosyal entegrasyonun dört bileşeninin kültürleşme, yerleştirme, etkileşim ve özdeşleşme olduğunu belirtir. Yaklaşımı, asimilasyonun entegrasyona giden tek yol olduğunu iddia

eden "doğrusal asimilasyon teorileri" ile uyumludur. Farklı akademisyenler, asimilasyon olmadan entegrasyona giden başka etkili yollar olduğunu savunarak bu varsayıma meydan okumaktadırlar (Bacher vd., 2020). Eleştirmenler, asimilasyonun göçmenlerin yaşam koşullarını iyileştirmeyebileceğini iddia etmektedirler (Gans, 1997; Lee, 2009; Hans, 2016).

Urry (2000), Esser'in bütünleştirme kavramını da içeren bütünleştirme kuramlarının farklı bir değerlendirmesini sunmaktadır. Urry, entegrasyon teorilerinin yerleşiklik ve bölgesel milliyetçiliğin ötesine geçmesi gerekliliğini vurgulamaktadır zira mülteciler tekrar ayrılmadan önce ev sahibi ülkede yalnızca kısa bir süre kalabilir ve farklı kimlikler edinebilirler. Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi (ECRE), hem ev sahibi ülkenin hem de göçmenin birlikte hareket etmesini gerektiren "iki yönlü bir süreç" olarak adlandırdığı entegrasyonun dinamik yönünü altını çizmektedir (ECRE, 2000). Mültecilerin entegrasyonuna ilişkin çalışmalar, modern entegrasyon teorilerinin temel ilkelerini desteklemekle birlikte, yeni ortama asimile olmak için "bağlı sosyal ağların" gerekliliğini açıklayan hususları vurgulamaktadır (Atfield vd. 2007; Strang & Ager 2010).

3.3.1. Ager & Strang Entegrasyon Modeli (2008)

Ager ve Strang (2008), mültecilerin yeniden yerleştirilmesi için bir politika hedefi olarak entegrasyonun önemini işaret ederken entegrasyonun kapsamlı bir tanımının olmadığını belirtmektedir. Yazarlar, etkili bütünleşmenin normatif kavramlarını yansıtan on merkezi boyuttan oluşan bir çerçeve oluşturmaktadır (Ager & Strang, 2008). Bu alanlar, barınma, istihdam, eğitim ve sağlık sektörlerine erişimi ve istihdamı; vatandaşlık ve hakları çevreleyen inanç ve uygulamaları; toplumsal gruplar içindeki ve arasındaki sosyal bağlantı süreçlerini ve dil, kültür ve yakın çevre ile ilgili yapısal engelleri kapsar. Politika yapıcılar, araştırmacılar ve hizmet sağlayıcılar, çerçevenin sunduğu yapılandırılmış yöntemle entegrasyonla ilgili sonuçları değerlendirebilirler. Belirtilen çerçeve ayrıca yeniden yerleşim ortamlarında entegrasyonun normatif kavramsallaştırmalarını çevreleyen tartışma ve tanımları harekete geçirmeye çalışır. Yazarlar, mülteciler için istihdam ve eğitim fırsatları oluşturmanın yanı sıra dil ve kültürden kaynaklanan entegrasyonun önündeki engelleri kaldırmaya odaklanan stratejiler önermektedir (Ager & Strang, 2008). Çerçeve, tematik ve kavramsal analizi, mülteci yerleşim ortamlarında saha çalışmasını, kesitsel anket verilerini ve doğrulamayı

birleştiren tümevarımsal araştırma yoluyla geliştirilmiştir. Mültecilerin ve mülteci olmayanların yerel entegrasyonunu etkileyen ana faktörlerin anlaşılması ve ele alınması için yapılandırılmış bir yöntem sağlar. Makale, dilsel ve kültürel engellerin neden olduğu entegrasyon sorunlarının üstesinden gelmenin yanı sıra, mültecilere istihdam ve eğitim olanakları sunulmasını önermektedir. Genel olarak incelendiğinde, çalışma yeniden yerleşim ortamlarında entegrasyonun normatif kavramsallaştırmalarının tartışılmasını ve tanımlanmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Ager & Strang, 2008).

Ager ve Strang'ın (2008) mülteci entegrasyonu politikalarına ilişkin kavramsal çerçevesinin dört ana bileşeni, yöntemler ve belirteçler, sosyal bağlar, kolaylaştırıcılar ve haklar ve vatandaşlıktır. İstihdam, barınma, eğitim ve sağlık, başarılı entegrasyon için çok önemli bileşenler olarak araçlar ve belirteçler kategorisi altında listelenmiştir. Sosyal bağlantılar kurma yeteneği, alıcı topluluğun tutumlarına ve açıklığına bağlıdır. Sosyal bağlantılar ayrıca sosyal köprülere, sosyal ittifaklara ve sosyal bağlantılara bölünmüştür. Kolaylaştırıcılar, güvenlik ve istikrarın yanı sıra kültürel ve dilsel uzmanlığı da dahil edebilir. Nihai temel kategori olan haklar ve vatandaşlık, mültecilerin yerel halkla aynı haklara ve vatandaşlığa sahip olması gerektiği fikrini desteklemektedir. Barınma konusunda, barınma seçeneklerine erişimin kolaylaştırılması da dâhil olmak üzere, barınma çözümlerine hızlı erişim ve statü verildikten sonra kabul merkezlerinden bağımsız barınma imkânlarına geçişte mültecilere yardımcı olacak özel tedbirlerin tanımlanması önemlidir. Buna ek olarak, sağlıklı psikolojik sağlık, entegrasyon sonuçları ve kendi kendine yeterlilik için özellikle gereklidir; bu da barınmanın mültecilerin genel fiziksel ve duygusal refahı ve kendilerini 'evlerinde' hissetme becerileri üzerindeki etkisiyle bağlantılıdır (Patriarca, 2018).

Sağlık, entegrasyonun çok önemli bir bileşenidir ve kapsamlı sağlık hizmetlerine erişimin yanında kültürel ve dilsel uzlaşma konusunda uzmanlaşmış destek ve yardımın mevcudiyeti oldukça önemlidir. Politikalar, genel olarak çocuklara ve genç mültecilere yönelik önlemlere özel bir vurgu yaparak, herkesin ev sahibi ülkenin eğitim sistemine eşit erişimini sağlayacak şekilde çalışmalıdır. Bunun nedeni, ev sahibi ülkenin dilini öğrenmenin başarılı entegrasyona yönelik çok önemli bir ilk adım olmasıdır.

Crisp çalışmasında (2004), yerel entegrasyonun çok boyutlu anlayışını ortaya koyarak, bunun sadece fiziksel tehlikeden veya geri gönderilmekten korunmayı değil, aynı zamanda geçim kaynaklarına, eğitime, sağlık hizmetlerine, yeterli barınmaya ve sosyal katılıma erişimi de içeren bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Crisp (2004),

yerel entegrasyonun hukuki, ekonomik ve sosyal boyutlarını, mültecilerin ev sahibi toplumlarda hayatlarını yeniden kurma becerisinin temel göstergeleri olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede, yerel entegrasyon, gönüllü geri dönüş veya yeniden yerleştirmenin mümkün olmadığı bağlamlarda hem kalıcı bir çözüm hem de pragmatik bir politika aracı olarak görülmektedir.

Bu tezde benimsenen entegrasyon kavramı, asimilasyon kavramından açıkça ayrılmaktadır. Asimilasyon, mültecilerin yerel ulusun baskın norm ve değerlerine tam uyum sağlamak için kendi öz kimliklerinin aşınmasını gerektirirken, entegrasyon karşılıklı ve kapsayıcı bir süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır. Entegrasyon, mültecilerin kültürel kimliklerine saygı gösterirken, onların ev sahibi ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasi yaşamına tam ve eşit katılımını sağlar. Bu yaklaşım, entegrasyonu mülteciler ve ev sahibi ulusun karşılıklı uyumunu gerektiren “iki yönlü bir süreç” olarak tanımlayan Ager ve Strang'ın (2008) modeliyle uyumludur.

Bu anlamda entegrasyon, mültecilerin tek taraflı uyum beklentisi değil, aynı zamanda ev sahibi devletlerin ve toplulukların elverişli bir ortam sağlamaya yönelik yapısal sorumluluklarını da içerir. Kenya ve Uganda örneklerinde entegrasyonun başarısı, sadece mültecilerin yasal olarak tanınmasıyla değil, aynı zamanda kurumsal engellerin kaldırılması ve kapsayıcı, ayrımcı olmayan sosyal çerçevelerin teşvik edilmesiyle de değerlendirilir. Bu nedenle, bu çalışmada entegrasyon, Crisp'in (2004) yapısal yaklaşımından ve Ager ve Strang'ın (2008) vurguladığı normatif boyutlardan yararlanarak, kültürel asimilasyon gerektirmeden güvenlik, erişim ve sosyal kapsayıcılığı vurgulamaktadır.

3.3.2. Asimilasyon, Çokkültürlü Yaklaşımlar ve Entegrasyon Paradigmaları

Patriarca (2018) çalışmasında mülteci entegrasyonu sorununa odaklanmakta ve farklı Avrupa üyesi devletlerinde kültürel ve sosyal haklara erişimi kısıtlayan çeşitli asimilasyonist ve çok kültürlü entegrasyon biçimlerini araştırmaktadır. Göçmenlerin ana akım topluma düzgün bir şekilde entegre olmasının önemini vurgulayan sivil entegrasyon paradigması üstün bir model olarak kabul edilmektedir. Çalışma, mültecilerin önündeki entegrasyon engellerini listelemekte ve onları dört gruba ayırmaktadır: araçlar ve belirteçler, sosyal bağlar, kolaylaştırıcılar ve haklar ve vatandaşlık. Çalışma, tanınmayan nitelikler, eksik istihdam, serbest mesleklere sınırlı erişim, konut güvensizliği, sağlık

hizmetlerine kısıtlı erişim ve dil yeterliliği de dahil olmak üzere eğitimle ilgili sorunlar gibi mültecilerin karşılaştığı zorlukları incelemektedir. Her kategori, başarılı entegrasyon için çok önemlidir. Makale, mültecilerin yaşadığı belirli zorlukları kabul eden ve belirli entegrasyon engellerine odaklanan kapsamlı bir politika çerçevesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Önyargıları önleyebilmek ve politikanın entegrasyonun oluşmasını engelleyen spesifik zorluklara odaklanmasını sağlamak için bu tür politikaların belirli grupların ihtiyaçlarını açıkça ele alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Patriarca'ya (2018) göre, bazı entegrasyon programları, entegrasyonu asimilasyonla birleştirme eğiliminde olan asimilasyoncu bir paradigmaya dayanmaktadır. Bu tür çerçevelerde, entegrasyon, göçmenlerin çoğunluk nüfusun dilini ve kültürünü aktif olarak benimsemelerine bağlıdır ve bu genellikle kendi etnik veya kültürel kimliklerinin feda edilmesi pahasına gerçekleşir. Ancak, bu yaklaşım, entegrasyonun iki yönlü bir süreç olduğu şeklindeki temel ilkeyi zedelediği için giderek daha fazla eleştirilmektedir. Buna karşılık, çokkültürlü paradigma, bireylerin ve grupların doğuştan gelen farklılıklarını tanıyıp kabul ederken eşit hakları garanti eden yasaları destekler. Çokkültürlü sistemler, ırk, etnik veya dini azınlıklar için ayrı okulları kamuoyunda destekleyebilirken, asimilasyonist bir politika, ev sahibi ülkeye özgü olmayan kültürel sembollerin veya kıyafetlerin giyilmesini yasaklayabilir. Asimilasyon politikaları, göçmenlerin ev sahibi ülkeye özgü becerileri edinmelerini hızlandırmada daha etkili olabilir, ancak çokkültürlü stratejiler, sosyoekonomik eşitsizlikleri ele alan ayrımcılıkla mücadele yasalarını içermesi daha olasıdır. Esas olarak, çokkültürlü çerçeveler göçmenlere çok çeşitli kültürel, dini ve hukuki-siyasi haklar sunar, ancak bu haklara erişim ve bu hakların hayata geçirilmesi, göçmenlerin egemen kültürel değerlere ne kadar uyum sağladıklarına bağlıdır.

Hovil (2014), mülteci sürgününü sona erdirmeye yönelik üç uzun vadeli seçenekten (geri dönüş, yeniden yerleştirme ve yerel entegrasyon) yerel entegrasyonun genellikle en pratik olduğunu iddia etmektedir. Ancak ciddiye alınmamakta ve gayri resmi, geçici ve hukuk dışı olarak görülmektedir. Çalışma, yerel entegrasyonun "unutulmuş" bir çözüm olmaktan ziyade, aslında resmi olarak "yasaklanmış" bir çözüm olduğunu iddia etmektedir (Hovil, 2014). De facto ve De Jure Yerel Entegrasyon, Afrika'daki mülteci koşullarını da dikkate alarak karşılaştırılan iki kabul görmüş yerel entegrasyon türüdür. De facto entegrasyon, göçmenlerin bir aidiyet duygusu için pazarlık yaptığı, çoğunlukla yerel düzeyde gerçekleşen gayri resmi bir süreci ifade etmektedir.

Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik entegrasyonun tümü bir süreklilik içinde gerçekleşir ve farklı düzeylerde işleyebilir. Entegrasyon aynı zamanda oldukça bağlama özgüdür. De jure entegrasyon ise esas olarak ulusal aidiyetle ilgilidir ve açıkça politik bir süreçtir. Bu, yeni bir vatandaşlık almanın yasal prosedürü ile sembolize edilir. Yurttaşlık “haklara sahip olma hakkı” olarak tanımlandığından, bu yeni ulusal kimliğin kazanılması, en azından teorik olarak, o devletin yurttaş haklarına giriş noktası işlevi görür. Bununla birlikte, bu hükümetlerin vatandaşlığa giden bu yoldan sıklıkla kaçındıklarına dikkat edilmelidir (Hovil, 2014).

Hovil (2014) mülteci özerkliğinin değerini ve hem yerel hem de vatandaşlık yoluyla aidiyeti vurgulayan çözümlere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Yerel entegrasyonun tarihsel arka planı ve engelleri de ele alınmaktadır. Yazar (2014), mülteci sorunlarını "çözmeye" yönelik uluslararası çabalarda yerel entegrasyonun tarihsel olarak bugün olduğundan daha önemli olduğunu iddia etmektedir. 1950'lerde mülteci sorunlarını ele almanın birincil yöntemi olarak görülmekteydi. Afrika'da sömürgeciliğin sona ermesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışmalarla birlikte, pek çok Afrika ülkesi şüphesiz önemli sayıda mülteciyi kabul etti ve 1960'lardan 1980'lere kadar fiilen yerel entegrasyona izin verdi. Ancak sömürge sonrası devletin benimsediği dışlayıcı politikalar çok geçmeden mültecilerin kabulünü güçleştirmeye başladı. Sömürgeciliğin ortaya çıkışıyla birlikte aidiyet fikirleri temelden değişmişti. Bireylerin belirli bölgeler içindeki hareketleri artık "sınır ötesi" olarak adlandırılıyordu ve gitgide ağırlaşan düzenlemelere tabiydi. Bu nedenle, bu tür projelere yön veren iyi niyetli çabalara rağmen, yerel entegrasyon şansı ciddi ölçüde az değerlendirildi.

Feinstein (vd., 2022) ayrımcı eylemlerin mültecilerin istihdam, barınma, eğitim, sağlık, sosyal bağlantılar, haklar ve vatandaşlık dahil tüm alanlara entegre olmasını zorlaştırdığını tartışmaktadır. Mülteciler için uygun konut bulmak, dil programlarına kaydolmak, yüksek maaşlı işler bulmak ve siyasi nüfuza eşit erişime sahip olmak zordur. Yerli topluluklar ve mülteciler arasındaki sosyo-kültürel-ekonomik uçurum, ayrımcılığın bir sonucu olarak genişlemekte ve mülteci hizmetleri kâr amacı gütmeyen işletmelere ihale edildiğinde mülteciler için entegrasyon sorunları daha da artmaktadır. Yazarlar, bu sorunu ele almak için çok boyutlu ve karşılaştırmalı bir entegrasyon analizi önermekte, genelleştirilebilir modelleri ve etkili entegrasyon kanallarını belirlemektedir. Mültecilere yönelik ayrımcılığın giderilmesi için, dil kurslarının ücretsiz olarak erişilebilir hale

getirilmesi, açık oturma izni prosedürlerinin garanti altına alınması ve hükümetlerin entegrasyon çabalarına aktif olarak dahil edilmesi gibi bir dizi adım atılabilir.

Çalışma (Feinstein, vd., 2022) Suriyeli mültecilerin Fransa, Almanya ve İsviçre'deki istihdam, barınma, eğitim ve sağlık gibi birçok alanda entegrasyonunu analiz etmekte ve karşılaştırmaktadır. Mültecilerin muhtelif ülkelerde yaşadıkları ayrımcılığı vurgulayan çalışma, entegrasyon alanlarını karşılaştırmalı olarak ele alarak güvenilir entegrasyon yöntemlerini önermektedir. Öte yandan barınma, temel haklar kapsamında olduğundan elzem bir entegrasyon alanıdır. (Feinstein vd., 2022). Mültecilerin güvenli bir barınma yeri bulmakta yaşadıkları zorluk ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Kiracıların nereye yerleştirileceğine özel ev sahiplerinin karar vermesi nedeniyle, Almanya ve İsviçre'deki mülteciler konut bulmakta zorlanmaktadır. Kiracılar, çalışan ve devlet yardımına güvenmeyen mültecileri tercih etmektedir. Ayrıca, birçok ev sahibi Suriyeli göçmenleri geri çevirerek mekansal bölünmeye ve ayrımcılık olaylarının artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, hükümetin sosyal konutlar sunduğu ve bu konutları bulmak için emlakçılarla yakın işbirliği içinde olduğu Fransa'da, mülteciler genellikle bir daire bulmak için hükümet tarafından sağlanan hizmetlerden memnun kalmıştır. Sosyal konutlar yine de izolasyona yol açabilmektedir, zira mülteciler bazen mahallenin çeperine ya da uzak bir bölgesine yerleştirilmekte, bu da diğer sakinlerle sosyal etkileşime girmelerini zorlaştırmaktadır.

Mültecilerin hükümet programları sayesinde ev edinme imkanlarının artması sebebiyle Fransa'nın Almanya ve İsviçre'ye kıyasla daha iyi şartlar sunduğu iddia edilmektedir (Feinstein vd., 2022). Bunun üzerine başarılı barınma politikalarının entegrasyonu olumlu etkilediğine dikkat çekilirken aksi durumun mekânsal ayrımcılığı arttıracağı belirtilmektedir.

Bu tezde, mülteciler ve ev sahibi topluluklar çok boyutlu, karşılıklı ve gelişen ilişkiler ağı olarak ele alınmaktadır. Entegrasyon, sadece yasal statüye sahip olmak veya ekonomik faaliyetlerde çalışmaktan ibaret değildir, aynı zamanda sosyal ağlar oluşturmak, hizmetlere erişmek, psikososyal dengeyi sağlamak, kültürel olarak uyum sağlamak ve aidiyet hissetmek gibi daha niteliksel süreçleri de içerir. Bu nedenle, entegrasyon hem maddi yaşam koşullarının hem de mültecilerin sosyal olarak nasıl inşa edildiği ve sınıflandırıldığına dair politik ve söylemsel çerçevelerle birlikte ele alınmaktadır.

4. KENYA VE UGANDA'DA MÜLTECİ POLİTİKALARI ÜZERİNE LİTERATÜR VE POLİTİKA İNCELEMESİ

4.1. Afrika'da Mülteci Politikaları

Mülteci yönetimi politikaları literatüründe, mültecilerin ilk sığınma yerlerinde ev sahibi topluluğun tam üyesi olmalarını ve vatandaşlık almalarını içeren yerel entegrasyon, mülteciler için uzun vadeli bir çözüm olarak görülmektedir. Entegrasyon, yerleştirme ve geri gönderme ile birlikte üç uzun vadeli çözümden biridir ve en mantıklı ve pratik seçenek olarak görülmektedir. Ancak, mültecilerin sığınma veya iltica ülkesinde kalıcı olarak kalacağı varsayımına dayandığı için, ki bu varsayım sürekli çatışma koşullarında çoğu zaman doğru değildir, büyük akın senaryolarında pratik olarak uygulanmamıştır. Buna ek olarak, yerel entegrasyon ekonomik, sosyopolitik ve yasal prosedürler gerektirmektedir ki bunların hayata geçirilmesi zor olabilmekte ve sıklıkla yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Sahra Altı Afrika'daki mültecilerin çoğunluğunun, bu tür durumlarda geri dönüş ve yeniden yerleştirme şansı azaldığından, iyi bir yerel entegrasyonu desteklemekten başka seçeneği olmayabilir (Michael, 2017).

Michael (2017) Sahra Altı Afrika'da mültecileri korumanın zorluklarına odaklanmaktadır. Makalede sunulan temel noktalardan biri, 6 milyondan fazla göçmenin yaşamasına rağmen, bölgenin onlara yeterli bakımı sağlamak için gerekli altyapıdan yoksun olduğudur. Barınma, eğitim ve istihdam imkanlarının mültecilere sağlanması adına yerel entegrasyon elzemdir. Makalede Mülteci Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ile Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Belirli Yönlerini Düzenleyen 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi incelenerek bu sözleşmelerin mültecilerin korunması için belirlediği çerçeve açıklanmaktadır (Michael, 2017). Ayrıca, kendi kendine yeterlilik ve teknik eğitimin teşvik edilmesi, mültecilerin etkin yerel entegrasyonu için gereklidir. Çalışma, mültecilerin karşılaştıkları, onları sömürüye açık hale getiren ve ev sahibi ülkelere asimile olmalarının önündeki engelleri artıran yasal statü eksikliği gibi zorluklara dikkat çekmektedir.

Afrika ülkeleri ilk başlarda mültecilere karşı hoşgörülü bir tutum sergilemiş ve birçoğu Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Zulüm riskinin yüksek olduğu ortamlarda bile açık kapı politikası olağan bir uygulamaydı ve göçmenler nadiren geri çevriliyor ya da zorla kendi ülkelerine geri gönderiliyordu. Mültecilerin yerleşim kamplarında kalacağı

beklentisine rağmen, temel insan hakları gereklilikleri genellikle bu süre zarfında yerine getirildi. Mültecilerin ev sahibi toplumlarla bütünleşmelerine yardımcı olmak ve Avrupa ya da Kuzey Amerika'daki diğer ülkelere göç etmeyi seçenleri korumak için Afrika hükümetleri UNHCR gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaptı. Bu dönem, Afrika'daki zorunlu göçmenler için "Altın Çağ" olarak anılmıştır ve kabaca 1960'lardan 1980'lerin sonlarına kadar olan dönemi kapsamaktadır (Schmidt vd., 2019).

4.2. Kenya'da Mülteci Politikaları ve Entegrasyon

1963 yılında Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını kazanmasından 1991 yılında Somali'den gelen ilk büyük zorunlu göç dalgasına kadar Kenya, mültecilere karşı nispeten tutarlı ve açık bir yaklaşım sergilemiştir. Bu dönemde Kenya, çoğunluğu Etiyopya, Somali ve Uganda gibi otoriter rejimlerin bulunduğu komşu ülkelere gelen 15.000'den fazla mülteciyi kabul etmiştir. Bu ülkeler, eski İngiliz kolonileridir veya güçlü İngiliz etkisi altındadır (Anomat Ali vd., 2017). O dönemde mülteci nüfusunun nispeten az olması nedeniyle Kenya devleti, mültecilere hareket özgürlüğü ve sosyal hizmetlere erişim hakkı tanıyan fiili bir açık kapı politikası uygulamıştır. Bazı durumlarda mülteciler öğretmenlik gibi resmi pozisyonlarda bile istihdam edilmiştir (Jaji, 2013). Kenya'ya benzer şekilde, Uganda da 1962'de İngiliz İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını kazanmış ve 20. yüzyıl boyunca İngiliz sömürge veya jeopolitik etkisi altında olan Sudan, Etiyopya ve Doğu Afrika'nın diğer bölgelerinde çatışma veya baskıdan kaçan mülteciler için önemli bir varış noktası haline gelmiştir (Betts vd., 2019).

Parlamento Yasası onaylanmış olmasına rağmen, Bağımsızlık Anayasası 2010 yılına kadar mültecilerle ilgili uluslararası yasaların, anlaşmaların veya sözleşmelerin doğrudan uygulanmasına yönelik bir çerçeve oluşturmamıştır. Sonuç olarak, Kenya 1966 yılında Mültecilerin Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi'ni kabul etmiş olsa da bu sözleşme ancak ilgili yerel mevzuat kabul edildiğinde yürürlüğe girmiştir. Zorunlu göçe yönelik bu gelişigüzel yaklaşım bir ikilem ortaya çıkardı. Örneğin, 1967 Göç Yasası, bir mültecinin yasal tanımını sağlayacak kadar ileri gitti ve mülteci haklarına ilişkin yeterli açıklama sağlamadı. Bu Kanun, hükümetin zorunlu göç konusuna gelişigüzel yaklaşımını temsil etmekteydi.

Somalili mülteci seli ile hükümet kamp kurma politikası benimsemeye başladı ve zorunlu göçmenlerle ilgilenme sorumluluğunu UNHCR'ye devretti. 1991 ve 1992 yılları

arasında dünyanın en büyük iki mülteci kampı olan Dadaab ve Kakuma kuruldu. Somali'den gelen mülteciler Dadaab'a gönderildi ve Sudan'dan (günümüzde Güney Sudan) göç edenler Kakuma'ya yerleştirildi. Kampların kasıtlı olarak zorunlu göçmenlerin menşe ülkelerinin sınırlarına yakın az yerleşimli bölgelere yerleştirilmesi, hükümetin mülteci dalgasının geçici olduğuna dair olası varsayımını göstermektedir. Buna rağmen, bu mülteci kampları dünyadaki en fazla sayıda mülteciyi barındırmaya devam etmektedir.

2006'da Mülteciler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra, Kenya'da zorunlu göçmenlerin hakları daha belirgin hale geldi. Mültecilerin tanımı, mülteci statüsünün sona erdirilmesi, mültecilerin ve aile üyelerinin zorla sınır dışı edilmesi, mültecilerin hakları ve yükümlülükleri ve mülteci kalıcılığı için özel olarak kurallar koydu. Mülteci İşleri Komisyonu, Mülteci İşleri Dairesi ve Mülteci İşleri Kurulu, yasadan sonra mülteci sorunlarını resmileştirmek için kuruldu. Kanun, mültecilere ilişkin uluslararası sözleşmelere uyum sağlarken uygulama aşamasında bazı zorluklarla karşılaşmış ve bunlardan en çok mülteciler etkilenmiştir. Örneğin, iş bulmak veya iş kurmak için çalışma izni almalarına rağmen, mültecilerin kamplar dışındaki hareket özgürlüğü kısıtlandı. Dolayısıyla, 2006 yılında Mülteci Yasası'nın uygulanması, Kenya'nın açık uçlu entegrasyon politikasından kamp kurmaya yönelik katı uygulamalara geçişini temsil etmektedir ve bu durum bir dizi koşula bağlanmaktadır.

Soğuk Savaş'ın⁶ sona ermesi ve Afrika hükümetlerine verilen dış desteğin azalmasının ardından devletlerin çoğu önemli ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Afrika hükümetlerinden mali ve iktisadi politika desteği alabilmek için özelleştirme, devalüasyon, kamu harcamalarının azaltılması, kamu hizmeti istihdamının azaltılması ve piyasa deregülasyonu politikaları gibi neoliberal ekonomi politikalarını uygulamaları istenmiştir. Bu koşulların Afrika'nın kalkınması üzerindeki uzun vadeli etkileri eleştirilmiştir. Serbest piyasayı destekleyen bir ülke olan Kenya bile, yapısal uyum programlarının (SAP'ler) bazı özelliklerini oldukça tatsız buldu. Kenya, bu değişikliklerin bir sonucu olarak kalkınsa da bunlar Kenyalı hanelerin önemli bir bölümü için gelişmiş

⁶ 1963 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra Kenya, Batı yanlısı bir dış politika izlemiş ve Soğuk Savaş boyunca Sovyetler Birliği yerine Amerika Birleşik Devletleri ile ittifak ilişkilerini sürdürmüştür. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri'nin Kenya üzerindeki ekonomik etkisi, 1990'ların yapısal uyum programları sırasında özellikle belirgin hale gelmiştir (Nasong'o & Murunga, 2007).

refah anlamına gelmemiştir (Rono, 2002). Uzun vadede Mültecilere yönelik duruşun değişmesinde yapısal uyum programları etkili olmuştur. Hükümetin sosyal refah girişimlerini azaltması gerekmiş ve bu durum mülteci kabul eden toplumlar arasında öfkeye neden olmuştur çünkü kendilerini uluslararası kuruluşlar tarafından sosyal refah programlarına dahil edilen mültecilerle kıyaslamaya başlamışlardır. Mülteciler ve yerel halk arasında gerilimi önlemek için hükümet, zorunlu göçmenlere sert kısıtlamalar getirdi. Bu nedenle, mültecilerin kamplarını terk etmelerine izin verilmedi, ancak olağandışı senaryolar istisnayı ve fakat bu gibi durumlarda yasal izin gerekmektedir. Mülteciler, kentsel alanlardaki sınırlı ekonomik beklentiler nedeniyle rakip olarak görülmekteydi. Ayrıca, herhangi bir somut veriye dayanmaksızın ülkedeki suç artışı ve silahların yaygınlaşmasından da sorumlu tutuldular. Sonuç olarak, özellikle mülteci kabul eden toplumlarda, kamplar için yetkililer üzerinde büyük bir kamuoyu desteği ve baskısı oluştu.

Hükümetin zorunlu göçmenler konusundaki duruşu, rekabetçi seçim siyasetinin doğrudan ve dolaylı siyasi etkilerinden etkilenmiştir (Agwanda, 2022). 1990'larda Kenya, çok partili demokrasiye geçti. Oy hakkı, temsili bir demokraside, siyasi katılım için önemli sonuçları olan yasal bir araç olan ulusal kimlik kartlarının çıkarılması nedeniyle dikkatleri üzerine çekti. Göçmenlerin oy hakkı elde etmesini ve dolayısıyla siyasi sonuçları etkilemesini engellemek, özellikle Kenya'nın Somali nüfuslu Kuzey Sınır Bölgelerinde (NFD) hükümetin izlemesi gereken kilit bir politika haline geldi. Kenya'da başarılı koalisyonlar oluşturmak için etnik seçmenlerin katılımı, Kenya siyasetinin hangi etnik azınlıklardan oluştuğuna dair tartışmaları beslemiş ve zorunlu göçmenlere vatandaşlık verme konusunda isteksizliğe yol açmıştır. Somali, tüm etnik Somalilerin tüm Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu bölgesinde etnik Somali Hükümeti altında olması için çabalayan pan-Somali gündemini başlatmıştır (Whittaker, 2012). Bu projeksiyon başarılı olmamıştır; ancak Somali devletini savunan NFD'deki Kenya Somalileri, "idari kurumlarla çatışan haydut isyancılar" anlamına gelen "shifta" alan adı (nom de guerre) ile örneklendirilen bir güvensizlik duygusu uyandırmıştır (Agwanda, 2022).

Kenya'nın zorunlu göçmenlere karşı tutumunda yerel siyaset önemlidir. 1990 yılında Uganda'da yerinden edilmiş mülteciler tarafından Ruanda'nın işgali sırasında, Başkan Moi, Ruanda ve Uganda etnik kökenine sahip tüm zorunlu göçmenlerin geri gönderilmesini gerektiren bir kararname çıkardı. Kenya, Uganda'nın işgalin hazırlanmasına ve uygulanmasına katılımını eleştirdi (Daley 2000). Kenya hükümetinin

otoriter eğilimi göz önünde bulundurulduğunda, bu politika Uganda'daki gibi bir olayın devleti yok edebileceği yönündeki devletin güvenlik endişesinin bir göstergesiydi. Ancak bu karardan önce Kenya, 1989 yılında yaklaşık 5,000 Somalili göçmeni, mülteci kılığında ülkeye girmeye çalışan suçlular olduklarını iddia ederek sınır dışı etmiştir (Hyndman, 1999). Bu emirler NFD'lerdeki etnik Kenyalı Somalilileri etkilemiştir. Mülteci ailelerde doğan ve gözetim altında tutulan kişiler de bu uygulamalardan mağdur olmuştur. "Doğum belgeleri, pasaportlar veya ulusal kimlik kartları" gibi belgeleri göstererek ikamet kanıtı sunmaları beklenmiştir (Agwanda, 2022). Söz konusu belgelerin gösterilmemesi durumunda hukuka aykırı olarak hapsedilme ve gözaltında tutulma söz konusu olmuştur (Jaji, 2013).

Ekonomik faktörler, zorlu seçimler ve yerel siyasetin tümü Kenya'nın zorunlu göç konusundaki duruşu üzerinde etkili olurken, güvenlik muhtemelen bunların en önemlisidir (Agwanda, 2022). Mültecilerin sürekli gözetim altında tutulduğu ve aktif bir kamp politikasının yürürlükte olduğu, yoğun bir güvenlik temelli siyasete ilk geçiş 1990'larda gerçekleşti. Başkan Daniel Moi, mülteci kılığına girmiş yabancı suçluların Nairobi'ye girdiğini ve muhalif politikacılarla koordinasyon içinde suç işlediklerini ve halkı kışkırttıklarını iddia etmiş ve hükümetin amacının ülkenin huzurunu ve güvenliğini tehlikeye atan kişilere uymamak olduğunu vurgulamıştır (Hyndman 1999). Terörizm, 2000'lerin başında güvenlik-mülteci tartışmasının merkezine taşındı ve Kenya politikasında ciddi değişiklikler başladı. Bu arada El-Şebab Kenya'da 2001-2015 yılları arasında 600'den fazla sivilin ölümünden sorumluydu (Agwanda, 2022). 2013'te bir alışveriş merkezine düzenlenen ve 67 kişinin ölümüne yol açan saldırı ile 2015'te Garissa Üniversitesi'ne düzenlenen ve 148 öğrencinin hayatını kaybettiği bir başka saldırının ardından hükümet, Dadaab ve Kakuma mülteci kamplarında yaşayanların terör eylemlerine karıştığını iddia eden yorumlar yayınladı (Jamestown Foundation, 2016).

Kenya'nın mülteci politikası, devletin güvenlik endişelerine yanıt olarak geliştirildi ve mültecileri toplumsal düzensizliklerdeki artışla suçlayan siyasi bir söylemle örneklendi. Parlamento'nun Ulusal Güvenlik İdaresi Daire Komisyonu'nun önceki Başkanı Asman Kamama, "...kamp teröristler için bir yuvaya dönüştü. BM artık Kenyalıların güvenliğinin her şeyden önce geldiğini anlamalı, insan hakları söz konusu olsa bile bu bizim zararımıza olmamalı... Suçlular Kenya'nın misafirperverliğinden faydalanarak masum Kenyalılara karşı saldırılar düzenliyor." (Institute for War & Peace Reporting, 2013). Kasmaya ayrıca mülteci kamplarının kapatılmasını da önerdi.

İçişleri, Savunma ve Dışişleri Bakanlıklarından oluşan bir Ortak Parlamento Komitesi, Ulusal Meclis'in 2006 tarihli Mülteci Yasası'nı, bir terör saldırısının ortaya çıkardığı değişen güvenlik sorunlarına etkili bir şekilde uyum sağlayamayacağı gerekçesiyle iptal etmesini politika önceliği olarak belirleyen bir rapor yayınladı (Refugee Consortium of Kenya: 2020 Annual Report, 2020). Nihayetinde 2016 Mülteci Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle sonuçlanan bu eylemler, hükümetin Ulusal Meclis aracılığıyla mültecileri güvenlikleştirmesinin göstergeleridir. Tasarı, 2006 tarihli Mülteci Yasası'nda köklü değişiklikler yaparak ülkedeki mülteci nüfusunu 150.000 ile sınırlandırmış⁷ ve zorunlu göçmenler için kamp politikasını sürekli hale getirmiştir (Agwanda, 2022).

Vatandaşlara, turistlere ve önemli altyapıya yönelik terör saldırıları, hükümeti zorunlu göçmenlerle mücadelede hem Dadaab hem de Kakuma kamplarının kapatılması çağrısında bulunmak gibi daha büyük çaplı önlemler almaya sevk etti. Bu amaçla hükümet, kampların kapatılması için bir zaman çerçevesi belirlemek üzere 2015 yılında ve sonrasında UNHCR'ye çok sayıda talep mektubu gönderdi.

Başkan Uhuru Kenyatta, Mülteci Yasa Tasarısını Kasım 2021'de hukuk sistemine geçirerek mültecilerin eğitim ve istihdam olanakları bulmasının önünü açtı. Tasarı ile mültecilerin entegrasyon şansı da artırılabilir. Bununla birlikte, Tasarının belirtilen hedeflere ulaşıp ulaşamayacağını belirlemek için ayrıntılı araştırmalara ihtiyaç vardır.

Agwanda (2022), Kenya'nın politika oluşturma süreçleri, terörle mücadele operasyonları ve çeşitli önyargılı müdahaleler yoluyla zorla göç ettirilenlerin güvenlikleştirilmesinde doğrudan rol oynadığını savunmaktadır. Bu eğilimin dikkat çekici bir örneği, Nisan 2014'te başlatılan "Usalama Watch" (Barış) operasyonudur (Anderson, 2014). Operasyonun ilk haftasında Kenyalı yetkililer 4.000'den fazla Somalili mülteci ve Kenyalı Müslüman vatandaşı gözaltına aldı ve gözaltına alınanların çoğu, Kasarani Stadyumu'nda herhangi bir suçlama olmaksızın zorlu koşullar altında tutuldu (Amnesty International, 2014). Ayrıca, 1.000'den fazla Somali vatandaşı, Kenya'nın kuzeyindeki aşırı kalabalık ve güvensiz mülteci kamplarına zorla yerleştirildi ve 359 kişi Somali'de devam eden güvenlik krizine rağmen ülkeden sınır dışı edildi (Amnesty

⁷ 2014 tarihli Güvenlik Kanunları Yasası'nda, Kenya hükümeti Mülteciler Yasası'na 16A maddesini ekleyerek ülkedeki mülteci ve sığınmacı sayısını 150.000 ile sınırlamayı amaçladı (The Security Laws (Amendment) Act, 2014). Bu hüküm, hükümet tarafından ulusal güvenlik gerekçesiyle, özellikle de bir dizi terör saldırısının ardından haklı gösterilse de daha sonra Kenya Yüksek Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı olduğu ilan edildi. Mahkeme, bu hükmün hem Kenya Anayasası'na hem de Kenya'nın uluslararası mülteci sözleşmeleri kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı olduğuna hükmetti.

International, 2014). Bu durum, terörle mücadele adı altında mültecilerin ve sığınmacıların giderek daha fazla suçlu muamelesi gördüğü bir güvenlik paradigmasına doğru geçişi göstermektedir. Kenya'daki mültecilerin çoğunluğunun⁸ Somali kökenli olduğu göz önüne alındığında, bu operasyonun açıkça etnik profillemeye içerdiği söylenebilir. Ayrıca operasyonun en yoğun olduğu dönemde yaklaşık 6.000 güvenlik görevlisi görevlendirilmiştir (Agwanda, 2022).

Kenya'nın 1990'ların başından bu yana büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapma konusundaki uzun süredir devam eden rolü dikkat çekicidir. Ülke, Somali, Güney Sudan, Etiyopya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi komşu ülkelerden çatışmalardan kaçan mültecileri, başta Dadaab ve Kakuma gibi büyük kamplarda barındırmaktadır. Mart 2025 itibarıyla Kenya, yaklaşık 843.000 mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır ve bunların çoğunluğu (yaklaşık %73) kamp koşullarında yaşamaktadır (UNHCR Kenya Operational Update, 2025). Bu uzun soluklu “misafirperverlik” politikasına rağmen, zorla göç ettirilen mültecilerin giderek artan şekilde güvenlikleştirilmesi, devlet çıkarları ile mültecilerin hak ve özgürlüklerinin uzlaştırılması konusunda ciddi endişeler doğurmuştur. Bu gerilim, mülteci yönetişimini şekillendiren söylemsel ve kurumsal uygulamaları da kapsayacak şekilde politika metinlerinin ötesine geçen akademik incelemelerin gerekliliğini vurgulamaktadır (Agwanda, 2022). Nitekim 1990'lardan önce, ülkenin düşük mülteci nüfusu, hükümeti 1991'de bir giriş başlayana kadar açık kapı politikasını sürdürmeye itmiştir. Güvenlikleştirme Kenyalı Somalililer gibi etnik gruplar üzerindeki sonuçları hem mülteci güvenlikleştirmesinin hem de sıkı kamp düzenlemelerinin sorunu çözemeyeceğini göstermektedir. Zorunlu göç sorunu başarıyla çözülsede bu önlemler sosyal bütünlüğü aşındırmakta ve zaten hassas durumda olan göçmenlerin ıstırabını daha da arttırmaktadır. Dolayısıyla, bir ülkenin stratejik çıkarları ile göçmenlerin hakları arasında denge kurmaya çalışmak köklü bir değişim gerektirmektedir ki bu da kritik önem taşımaktadır zira mülteciler ile ekonomik ve siyasi sorunlar arasında kurulan aşırı basitleştirilmiş bağlantılar yalnızca göçmenlerin refahını tehlikeye atmakla kalmamakta, aynı zamanda hükümetin sağlam politikalar oluşturma kapasitesini de engellemektedir.

⁸ Mart 2025 itibarıyla Kenya, yaklaşık 843.000 mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunların yaklaşık %73'ü (617.000 civarı) Dadaab (yaklaşık 428.000) ve Kakuma–Kalobeyi (yaklaşık 303.000) gibi kamplarda yaşamaktadır. Kalan 112.000 kişi ise Nairobi, Mombasa ve Nakuru gibi kentsel alanlarda yaşamaktadır. Somalililer en büyük mülteci nüfusunu oluşturmaktadır (yaklaşık 334.000; %53) ve Somalilileri Güney Sudanlılar (yaklaşık 200.000; %32) izlemektedir (UNHCR Kenya Operational Update, 2025).

Artan mülteci sayısına ve mültecilerin çektiği acılara ilişkin endişeler, bölgesel egemenliğin önemini ve hükümetlerin mültecilere karşı ahlaki görevlerini sorgulayan göç araştırmacıları arasında tartışmalı fikirlere yönelik talepleri tetikledi. Marfleet (2006), bölgesel sınırların doğal afetlerden, savaşıardan veya siyasi baskıdan kaçan kişilere tamamen açılması dahil olmak üzere çarpıcı liberal öneriler getirerek bu tartışmayı genişletmektedir. Turner (2002) da küresel kozmopolit bir toplumun ulusal köken, ırk veya inançla tanımlanan gruplardan öncelikli olduğunu ileri sürerek bu bakış açısına katılmaktadır. Benzer şekilde, insanlığın normatif yönü, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi fikrinin temelini oluşturur. Bahsedilen deklarasyon, tüm özerk ülkelerin belirli bir ulus, etnik köken veya dine bakılmaksızın tüm insanlar için eşitliği sağlamasını gerektirir (Agwanda, 2022). Tüm egemen hükümetler bu Bildirgeyi imzaladıklarından, vatandaşlık, inanç veya siyasi inançları ne olursa olsun tüm mültecilere benzer şekilde davranılacağı tahmin edilmektedir.

Bununla birlikte, insanlığa ilişkin normatif çoğulcu ilkeler, hükümetlerin mültecilere yönelik tutumlarını etkileyebilecek ilham verici bir kriter sunsa da ulusların nihai olarak kendi iç politikalarını kendilerinin oluşturduğunu fark etmek kritik öneme sahiptir. Ayrıca, vatandaşlık durumu, ailevi ilişkiler ve kültür gibi bireylerin ve toplulukların ayırt edici özellikleri eşit derecede kabul edildiğinden ve onurlandırıldığından, ahlaki "insanlık" kavramı ulus devletler tarafından kabul edilmektedir (Agwanda, 2022). Başka bir deyişle, bireylere davranış biçimi, yalnızca karşılıklı bir insanlık anlayışının kabul edilmesini değil, aynı zamanda vatandaş statüsü, kültür, renk ve inançtaki gerçek farklılıkların kabul edilmesini ve hoş görülmesini gerektirir. Bu bağlamda, zorunlu göç retoriği için bir başka yaklaşım da yarı açık sınırlar sağlayarak hem mültecilerin hareketliliğini kolaylaştırmak hem de ev sahibi ülkelerin haklarının korunmasını sağlamak olabilir. Bu egemenlik anlayışı, ulusların sadece kendi vatandaşları için değil, mülteciler için de temel insan haklarını korumaları çerçevesinde konumlanmaktadır. Sonuç olarak, ulusların mültecilerle ilgili yükümlülüklerini incelemek, göçmenlerin ve yerel toplulukların nasıl etkilendiğini dikkate almayı gerektirir.

Kenya devletinin politika ve uygulamaları dikkate alındığında, başta Somalili göçmenler olmak üzere mültecilerin güvenikleştirildiği söylenebilir. Bahsi geçen güvenikleştirmenin başlıca sebepleri, terörizm ve Kenya-Somali siyasi anlaşmazlığına ilişkin kaygılardır. Bu düşünceler, göçmenlik politikasındaki entegrasyondan kampçılığa

geçışı ve ayrıca ülkedeki mülteci kamplarının geri dönüşü olmayan şekilde kapatılmasına yönelik uzun süredir devam eden talepleri açıklamaktadır. Sınırların düzenli olarak kapatılması ve iki ülke arasındaki siyasi bağlantıların kesilmesiyle görüldüğü üzere bu gerilimler giderek daha da yoğunlaşmıştır. Güvenlik güçleri Somalili mültecilere yönelik denetimlerini artırmış, bu da büyük şehirlerde şüpheli göçmenlerin, özellikle de vatandaşlık kanıtı sunamayan Kenyalı Somalililerin yargısız bir şekilde gözaltına alınmasıyla sonuçlanmıştır (Balakian, 2016).

Kenya'nın endişelerini göz ardı etmek aşırı bir tutum olabilir ve göç ve güvensizlik üzerine genişleyen tartışmalarda sınır aşan terörizmin ortaya çıkışının etkisini dikkate almamak ise düşüncesizlik olabilir. Kenya'nın zorunlu göçmenleri terörle mücadele paradigmasına dahil etmesi alışılmadık bir durum değildir; aksine, özellikle 11 Eylül sonrasında Kuzey Amerika ve Avrupa'da görülen ve göçmenleri güvenlik analizlerinin merkezine yerleştiren benzer eğilimlerle tutarlıdır. Terör saldırıları Kenya'daki kamuoyu algısını değiştirmiştir ve bu durum Kenya'daki medyada mültecilerin tasvirinden de anlaşılmaktadır. Önemli bir ulusal gazete olan Daily Nation'ın 2017 ile 2018 yılları arasında yaptığı bir ankete göre, medya kuruluşlarının yüzde 73,2'si mültecileri huzursuzluk ve istikrarsızlıkla, yüzde 11,1'i ekonomik zorluklarla ve yüzde 4,2'si toplumsal sorunlarla ilişkilendirdi (Audette et al. .al., 2020 & Agwanda, 2022). Bu tür söylemler, mülteci karşıtı önyargıları aşılama ve mültecilerin özgürlüklerini tehlikeye atan siyasi eylemleri şekillendirme etkisine sahiptir.

Politika yapımcıların ve medya gibi kuruluşların mültecilere nasıl bakıldığı üzerinde büyük bir etkiye sahip olabileceği düşünüldüğünde, yerel topluluklar içinde ve arasında saygı ve kabulü teşvik etmek amacıyla, mültecileri şiddet veya suç eylemleriyle ilişkilendirenler gibi mültecileri tehlikeye atan bazı asılsız iddiaları yıkmak için aktif bir rol almaları kritik önem taşımaktadır. Kısacası, siyaset ve toplumdaki radikal retorik, mültecilerin güvenleştirilmesinin hem nedeni hem de sonucudur. Bu gerçek, mültecilerin güvenleştirilmesi sürecinin tersine çevrilebileceği anlamına gelmektedir.

Otuz yıl boyunca mültecilere ev sahipliği yapan Kenya'nın mülteci kapasitesi, göçmenlerin gerçek ya da hayali tehlikelerle ilişkilendirilerek güvenleştirilmesinden de anlaşılacağı üzere büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Güvenlik konuları, mülteci politikalarının değişmesine neden olan güvenleştirmeyi çevreleyen söylemin daha büyük bir bölümünü kaplamıştır. Mültecilerin kamplarda barındırılması entegrasyona tercih edilmiştir. Ülkenin çıkarları ile mültecilere yardım etmeyi uzlaştırma ikilemi zor

bir ikilemdir ve basitleştirilmiş yorumlar mültecilerin ve yerel toplumun taleplerini dikkate almayabilir. Mültecilere karşı varsayımsal iddialarda bulunmak, onları daha fazla kırılğan hale getirirken, ev sahibi ülkelerin karşılaştıkları engelleri takdir etmeyi ihmal etmek de egemenlik haklarının ihlali anlamına gelecektir. Kenya'nın mültecileri güvenlikleştirmesine rağmen ülke, güvenli olmayan yerlerden tehlikeli yolculuklar yapmak için önceki hayatlarını, ailelerini ve varlıklarını terk etmek gibi zorunlu göçmenlerin karşılaştığı tehlikeleri göz ardı etmemelidir. Mültecilerin geldiği ülkeler gibi ayırt edici özelliklere dayalı olarak çeşitli mülteci gruplarına ilişkin ulusal politika ve uygulamalardaki farklılıkları incelemek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Bu, teorik kaygıların ötesine geçerek pratik uygulamaya kadar uzandığı için kritik bir konudur. Kenya bağlamında, Somali kökenli zorunlu göçmenler, diğer komşu devletlerden gelen göçmenlere kıyasla aşırı derecede güvenlikleştirilmiştir (Agwanda, 2022).

Politikaların mülteciler üzerindeki etkileri, mülteci yönetimi literatüründe incelenen bir diğer noktadır. Bu kapsamda Lindley (2011), Kenya'daki Somalili mültecilerin devam eden kriz koşullarına hem politika yapıcılarının hem de mültecilerin politikalarını ve tepkilerini incelemektedir. Kenya'da değişen mülteci durumu anlatılmakta ve Somali nüfusunun Kenya'ya göç etmesine neden olan faktörler değerlendirilmektedir. Çalışma, Somali'deki kabul edilemez koşulları ele almak için geniş tabanlı siyasi ve insani stratejiler, Kenya'nın mültecileri koruma kapasitesinin artırılması ve karmaşık krizlerde çok önemli bir güvenlik önlemi olarak yeniden yerleşimin korunmasını öneriyor. Cinsiyete dayalı ve cinsel şiddet, faili meçhul suçlar, çocuk istismarı ve azınlıklara ve engelli kişilere yönelik taciz ve ayrımcılık gibi kentsel ve kamp temelli mülteciler arasında hâlâ var olan bir dizi koruma sorununa da değinilmektedir. Daha da önemlisi, Kenya'da fiziksel refahı garanti edilemeyen mülteciler için güvenlik sağlamanın bir yolu olarak yeniden yerleştirmenin önemi ve ilerideki göçün daha iyi koruma ve geçim olanakları sağlamadaki rolü vurgulanmaktadır. Genel olarak, çalışma, birçok Somalilinin yaşadığı korkunç koşullarla başa çıkmak için her şeyi kapsayan çeşitli siyasi ve insani stratejiler önermektedir (Lindley, 2011).

Somali'de iç savaşın patlak verdiği 1990'lı yılların başında Somali'nin güneyinden Kenya'ya büyük bir göçün yaşanması, Kenya'nın mülteci politikasını etkileyen tarihi olaylardan biridir. Kenya, mültecilere yönelik politikasını hükümet tarafından başlatılan ve açık kapı politikası olmaktan çıkarıp geçici koruma sağlamaya, durumun

sorumluluğunu UNHCR'ye devretmeye ve mültecileri ülkenin dış bölgelerine yerleştirmeye dönüştürdü. 1996 ile 2006 arasında nispeten daha sakin bir dönem yaşandı, ancak bu sürenin sonunda siyasi huzursuzluk ve kötü yönetim ülkeyi ele geçirdi. 2006'dan bu yana, siyasetteki istikrarsızlık, kötü yönetim ve kuraklık gibi doğal sorunlar, yeni yerinden edilme krizlerine katkıda bulundu. Ulusal güvenlikle ilgili endişelerin yanı sıra sürdürülebilirlik ve yolsuzlukla ilgili endişeler şu anda Kenya'nın mülteci politikasını şekillendirmektedir. Yönetim ayrıca son mülteci akınlarının çatışmadan ziyade kuraklıktan kaçtığını açıkça belirtmek istemektedir ki bu da Kenya'da mülteci olarak tanınmak yerine Somali içinde yardım edilmeleri gerektiği anlamına gelmektedir.

Bu makalenin metodolojisi (Lindley, 2011), ilgili araştırma makalelerinin, politika beyanlarının ve medya raporlarının incelenmesinin yanı sıra 27 politika aktörüyle (Devlet temsilcileri, uluslararası kuruluşlardan yetkililer ve STK çalışanları dahil) yapılan mülakatları ve 10 kamp mülteciyle yapılan mülakatlarla Dadaab'a yapılan iki yolculuğu içermektedir. Araştırma stratejisi, yerinden edilmiş bireylerin "aşağıdan yukarıya" stratejileri ile Somali'de yerinden edilmeye ilişkin politika eylemlerini destekleyen Devlet ve uluslararası kuruluşların "yukarıdan aşağıya" stratejileri arasında bağlantı kurmayı amaçlamaktadır. Resmi politika girişimlerini incelemenin yanı sıra araştırma makalesi, yerinden edilmiş kişilerin koruma, önleme ve uzun vadeli çözümler alanlarında gösterdikleri gayri resmi çabaları da incelemektedir.

Beverluis (vd., 2017), mülteci entegrasyon düzeyini ve Kenya'daki mültecilerin karşılaştığı zorlukları araştırmaktadır. Entegrasyon düzeyini değerlendirmek için, yazarlar mülteci entegrasyon ölçeği geliştirdiler. Özellikle Kenya, Nairobi'de yaşayan Somalili ve Banyamulenge (Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin Güney Kivu eyaleti) mültecileri, şehre entegrasyon düzeylerini ölçmek için Mülteci Entegrasyon Ölçeği'ni (RIS) kullanabilir. RIS, literatür taraması ve Nairobi'deki mültecilerle niteliksel bir odak grubu içeren karma yöntemler yaklaşımı kullanılarak oluşturuldu. Ayrıca geleneksel ölçek geliştirme tekniğini takip etmiştir. Nairobi'deki 331 mülteciyle yapılan yarı-randomize bir anket, ölçeğin hem pilot hem de iyileştirme aşaması olarak hizmet etti ve 0,861'lik Cronbach alfa değeri, ölçeğin güvenilirliğini doğruladı. RIS, ev sahibi ülkelerdeki kentsel mülteciler için önemli bir uzun vadeli çözüm olduğu ortaya çıkan, mülteci entegrasyonunu değerlendirmek için araçlara yönelik talebe yanıt olarak oluşturuldu. Çalışma, mülteci girişimlerini ve düzenlemelerini bilgilendirmek ve insani

gelişmelerini iletirmek için mülteci entegrasyonunu izlemenin önemini vurgulamaktadır (Beverluis vd., 2017).

Regresyon modelindeki standartlaştırılmış katsayılar, mültecinin entegrasyon düzeyini olumlu yönde etkileyen faktörleri tespit etmektedir. Bu katsayılar, bir mültecinin entegrasyon düzeyinin dil grubundan, Kenya hükümetinin mülteci statüsünden ve Nairobi'de kaldıkları yıl sayısından olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Yaşın negatif bir katsayıya sahip olduğu göz önüne alındığında, göçmenler yaşlandıkça entegrasyon düzeylerinin düşmesi olasıdır. Ancak bu katsayı çok küçüktür. UNHCR'ye göre mülteci statüsünün asimilasyon üzerinde büyük bir etkisi yok gibi görünmektedir. Bu unsurların entegrasyon sürecini nasıl etkilediğini tam olarak anlamak için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir (Beverluis vd., 2017).

Çalışma ayrıca, program ve politikaları bilgilendirmek amacıyla mülteci entegrasyonunu değerlendirmek için yöntemler oluşturmanın önemini vurgulamış ve bu yaklaşımın ihmal edilemeyeceğini, çünkü kentsel göçmenlerin fiili entegrasyonunun bunu yönlendirdiğini eklemiştir (Beverluis vd., 2017). Buna ek olarak, mülteci katılımcıların yaşadıkları bariz marjinalleşmeye ve mülteci statülerine rağmen, temel endişelerinin çoğu entegrasyon veya uzun vadeli çözümlerle ilgili teorik kaygılardan ziyade kentsel yoksulluk ve sağlıkla ilgiliydi. Son olarak, dil grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir dizi eşitsizlik bulunmuş ve bu da belirli özellikler ile entegrasyon arasındaki bağlantı hakkında ek sorular ortaya çıkarmıştır.

Campbell (2006), Nairobi'deki kentsel mültecilerin geçim stratejilerini analiz etmek için ekonomik küreselleşme ve ulusötesi çerçeveleri kullanmaktadır. Bu yaklaşım, sınır ötesi ticaret ve sosyal ağlar aracılığıyla şekillenen hayatta kalma stratejilerini, küresel politik ekonomide yerleşik yapısal eşitsizliklerle ilişkilendirmektedir. Kenya'da ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve yoksulluğu azaltmak için uygulanan neoliberal reformlar, birçok mülteci işletmesinin faaliyet gösterdiği kayıt dışı ekonominin hızla genişlemesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu gelişme, yerel ve bölgesel ekonomileri olumsuz etkileyen çok uluslu şirketlerin artan etkisi ve zenginliği ile paraleldir.

Campbell (2006), kentsel mülteci nüfusunu destekleyen ekonomik faaliyetlerin, devlet sınırlarıyla ilişkili yasal belirsizliklerden ve yapısal boşluklardan yararlandığını savunmaktadır. Geçim kaynakları ve entegrasyon birbiriyle bağlantılıdır; çoğu kentsel

mülteci son derece hareketlidir ve devlete veya ev sahibi topluluklara doğrudan bir maliyet getirmez. Aksine, bazıları altyapının genişlemesine ve perakende sektörünün büyümesine katkıda bulunur. Çalışma (Campbell, 2006) kentsel mültecilerin, özellikle Somalililerin, şehir için ekonomik bir yük olduğu yönündeki yaygın kanıyı sorgulamaktadır. Ancak, hükümet veya UNHCR'den maddi destek veya yasal koruma eksikliği, kentsel sakinler arasındaki yabancı düşmanlığı ve polis taciziyle birleşince, durumları son derece istikrarsız hale gelmektedir. Bu bağlamda Campbell (2006), şehirde yasal ikamet ve istihdam için açık standartlar belirleyen, kodlanmış bir kentsel mülteci politikası savunmaktadır. Böyle bir yaklaşımın, yerel entegrasyonu kentsel mülteciler için uygulanabilir ve uzun vadeli bir çözüm haline getireceğini savunmaktadır.

Çalışma (Campbell, 2006), şehirli göçmenlerin, özellikle de Nairobi'deki Somalili mültecilerin şehir için mali yük oluşturduğu şeklindeki yaygın düşünceye meydan okuması nedeniyle önemlidir. Ayrıca, kentli mültecilerin büyük ölçüde kendi kendilerine yettikleri ve geçimlerini sağlayabilecek durumda oldukları, ancak yasal korumalar ve yabancı düşmanlığı olmadığı için zorlu yaşam koşullarıyla karşı karşıya kaldıkları gösterilmiştir. Nairobi'deki çoğu kentsel mülteci büyük ölçüde kendi geçimini sağlamak ve ekonomik olarak şehre entegre olmuş görünmektedir. Ancak hem hükümet hem de ev sahibi nüfusun bazı kesimlerinden sistematik önyargı ve sömürüye maruz kalmaya devam etmektedir. Bu durum, mültecilerin tam anlamıyla yasal ve sosyal entegrasyonunu engellemektedir (Crisp, 2004).

Campbell (2006), kentli mültecilerin uzun süreli sürgününe uzun vadeli bir çare olarak yasal, yerel entegrasyonun uygulanabilirliğini ortaya koymaktadır ve yazar, birçok bakış açısını ve dikkate alarak ve kentli mültecilerin yaşamlarını ve ticaret ağlarını uluslararası politika ve ekonomi ile ilişkilendirerek esnek bir metodoloji kullanmaktadır. Daha da önemlisi, araştırma makalesi, yasal mültecilerin şehir içi yerleşim ve istihdam koşullarını belirleyen resmi, yazılı bir kentsel mülteci politikasının geliştirilmesi çağrısında bulunmaktadır. Öte yandan, çalışmanın Nairobi'deki mültecilere dar bir şekilde odaklanması, araştırmacının potansiyel önyargıları ve fiyat ve ticaret ağı anketinde küçük örneklem büyüklüğü kullanılması potansiyel zayıflıklardır. Ayrıca, bilgiler 2003 ve 2004 yılları arasında toplanmıştır ve o zamandan bu yana Nairobi'deki Somalili mültecilerin durumu değişmiş olabilir.

Omata (2021), Kenya'daki mültecilerin, özellikle de Nairobi ve Kakuma Kampı'nda ikamet edenlerin kullandığı ekonomik geçim araçlarını incelemekte ve bunları

ev sahibi toplumunkilerle karşılaştırmaktadır. Çalışma, mültecilerin ekonomik koşullarını ev sahibi toplumunkinden ayıran kurumsal unsurları vurgulamak için ekonomi politik bakış açısını kullanmaktadır. "Mültecilik" terimi, mültecilerin sürgünde yaşarken karşılaştıkları kurumsal, sosyal, siyasi ve yasal çerçeveleri karakterize etmek için kullanılmaktadır. Mülteciliğin, geleneksel devlet-vatandaşlık bağlantıları modelinden ayrılan farklı özellikleri, mültecilerin ekonomik stratejilerini ve sonuçlarını etkilemektedir. Önceki araştırmalar mültecilerin ekonomik faaliyetleri hakkında aydınlatıcı bilgiler sunmuş olsa da mültecilerin ekonomik yaşamlarını anlamaya yönelik kapsayıcı bir kavramsal çerçeve bulunmamaktadır. Bu çalışma, mültecilerin ekonomik stratejilerini etkileyen çeşitli aktör ve faktörlerin yanı sıra ekonomik faaliyette bulunmaya çalışırken karşılaştıkları zorlukları anlamak için ekonomi politik bir mercekle kullanmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çalışmanın (Omata, 2021) temel sonuçları, Kenya'daki mültecilerin, özellikle de Kakuma Kampı ve Nairobi'dekilerin, hareket etme ve ekonomik faaliyette bulunma özgürlüklerinin kısıtlandığı ve kaynaklara erişimlerinin yerel ev sahibi nüfus tarafından dayatılan gayri resmi kurallarla sıklıkla kısıtlandığı yönündedir. Farklı milletlerden mültecilerin geçim kaynakları ve ev sahibi topluluklarla etkileşimleri farklılık göstermektedir. Nairobi'de Somalili mülteciler korunma ve ticari yerlere erişim için etnik topluluk ağlarına güvenirken, Kongolu mülteciler Svahili dilini konuşabilmekte ve yarı zamanlı iş arayabilmektedir. Bu çalışma, mültecilerin geçim kaynaklarına ekonomi politik bir bakış açısıyla yaklaşılması ve yardım kuruluşlarının mülteci olmanın getirdiği mali zorlukların yanı sıra mültecilerin ekonomik taktiklerinin çeşitliliğini de göz önünde bulundurması gerektiğini vurgulamaktadır. Mülteci olmak, mültecilerin gelecekteki finansal planlamalarını ve karar verme süreçlerini etkileyen belirsizlik ve öngörülemezlik durumlarını da beraberinde getirmektedir.

Makale (Omata, 2021), Kenya'daki mültecilerin, özellikle Nairobi ve Kakuma Kampında ikamet edenlerin ekonomik yaşamları ve ticari faaliyette bulunmaya çalışırken karşılaştıkları zorluklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmasına katkı sağlamaktadır. Çalışma, mültecilerin ekonomik stratejilerini ev sahibi toplumunkinden farklı kılan siyasi, yasal ve politikayla ilgili yönler gibi mülteciliğin kurumsal yönlerini vurgulamaktadır (Omata, 2011). Bulgular, mültecilerin çalışma ve özgürce hareket etme haklarının kısıtlandığını ve yerel ev sahibi grupların genellikle mültecilerin ekonomik kaynaklara erişimini sınırlayan resmi olmayan kuralları koyduğunu belirtmektedir. Bu

çalışma, mültecilerin geçim kaynaklarını desteklemeye yönelik programlar geliştirirken hem mültecilerin ekonomik stratejilerinin çeşitliliğini hem de mülteci olmanın getirdiği mali zorlukları dikkate almanın gerekliliğini vurgulayarak, mültecilerin geçim kaynakları alanında faaliyet gösteren karar alıcılar ve yardım kuruluşları için de programatik sonuçlar doğurmaktadır.

Çalışmanın eleştirilecek yönü, yalnızca Kenya'daki iki yer olan Nairobi ve Kakuma Kampı'ndaki Kongo, Somali ve Güney Sudan'dan gelen mültecilerin ekonomik stratejilerini kapsamaması olabilir. Bu özel odak, Kenya'nın diğer bölgelerindeki mültecilerin veya diğer milletlerden mültecilerin ekonomik koşullarını yansıtmayabilir. Ayrıca makale, mülteciler arasından görüşme konularını seçmek için kullanılan örnekleme stratejisiyle ilgili herhangi bir önyargı veya kısıtlamadan bahsetmemektedir.

4.3. Uganda'da Mülteci Politikaları ve Entegrasyon

Ahimbisibwe (2019), Uganda'daki mülteci sorununun zorluklarını ve avantajlarını analiz etmektedir. Çalışmanın birincil sonuçları, Uganda'nın ilerici mülteci politikalarına ve mevzuatına sahip olmasına rağmen, mülteci sayısındaki artış, uzayan krizler, kaynak eksikliği ve uluslararası yardım eksikliği nedeniyle zorluklarla karşı karşıya olduğu yönündedir. Araştırmaya göre Uganda, güvenlik ve çevresel kaygılar nedeniyle mültecileri koruma konusunda önemli zorluklar yaşamaktadır. Bununla birlikte, Uganda'nın mültecilere tarım için araziye erişim sağlayan ve kendi kendine yeten mültecilerin kentsel alanlarda yaşamasına izin veren yerleşim stratejisi, ülkeyi sığınma arayanlar ve barınak arayanlar için nispeten daha misafirperver hale getirmiştir. Çalışma ayrıca, mülteciler ile ev sahibi toplum arasında sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve mültecilerin Uganda'ya ekonomik katkı sağlama olasılığı gibi etkili mülteci koruması sağlayabilecek yeni alternatifleri de özetlemektedir. Makale, politika sonuçları açısından zorlukların üstesinden gelmek için farklı paydaşların nasıl işbirliği yapabileceğine dair fikirlerle sona ermektedir. Çalışma nitel bir metodoloji kullanmakta ve veri toplama ve analizi için kitaplar, dergiler, gazeteler, hükümet yayınları ve çevrimiçi kaynaklar dahil olmak üzere büyük ölçüde ikincil kaynaklara dayanmaktadır.

Uluslararası toplum, ev sahibi ülkelere polis eğitimi yoluyla mültecilerin güvenliğini sağlamada yardımcı olarak, polise ödenek sağlayarak, mültecilere ev sahipliği yapan bölgelerde hukukun üstünlüğünü güçlendirerek, silahlı unsurları

silahsızlandırıp gerçek sivil mültecilerden ayırarak ve ilticanın sivil ve insani niteliğini koruyarak, mülteciler ve yerel ev sahipleri arasında bir arada yaşamayı ve iyi ilişkileri teşvik etmek için ev sahibi ülkelerle yakın işbirliği yapabilir (Ahimbisibwe, 2019). İşbirliği projeleri ve okullar, sağlık tesisleri, su kaynakları ve otoyollar gibi kaynak ve hizmetlerin paylaşımı gibi programlar aracılığıyla mültecilerin ev sahibi toplumlarda kabulünü artırmak için devletlerle birlikte çalışabilirler. Tüm bunlar, bağışçı ülkeler ve kuruluşlar tarafından sağlanabilecek sürekli kaynak gerektirmektedir. Uluslararası toplum ayrıca mülteci yerleştirme kotalarını artırarak ve mültecilerin menşe ülkeleriyle birlikte çalışarak barış inşası girişimlerini desteklemek, çatışmaların önlenmesi ve çözümüne yatırım yapmak ve şiddeti teşvik edenlere yaptırım ve diğer cezai tedbirleri uygulamak suretiyle ev sahibi ülkelere yardımcı olabilir.

Eğitim, beceri geliştirme, mikro krediye ve finansal piyasalara erişim, iş kurma ve gelişmiş internet bağlantısı için daha iyi fırsatlar sağlamak, ev sahibi ülkelerin mültecilerin yeteneklerinden, becerilerinden ve kaynaklarından yararlanmasının sadece birkaç yoludur (Ahimbisibwe, 2019). Sürekli bakım ve idame ihtiyacını varsaymak yerine, mültecilerin kapasitelerinin geliştirilmesi üzerinde durulmalıdır. Mültecilerin becerikli ve iş odaklı oldukları ve satın alma güçlerini kullanarak ev sahibi ülkelerin ekonomilerini güçlendirdikleri vurgulanmıştır. Hem yerel halk hem de mülteciler otellerine, barlarına ve mağazalarına sık sık gitmektedir. Yerleşim yerlerinde mülteciler el işçiliği ve yerel işler de yapmaktadır. Mültecilerin toplam sayısını azaltmak ve onları silahlı çatışmalardan uzak tutmak için gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere mültecilere yeniden yerleşim için daha fazla fırsat sağlayabilir. Bu, mültecilerin becerilerini, yeteneklerini ve isteklerini kullanarak ekonomik büyümeyi teşvik edecektir. Ayrıca, ev sahibi ülkeler mültecileri desteklemek için bağışçılarla işbirliği yapmalı ve yerel halk ile mülteciler arasında olumlu ilişkiler geliştirmeye çalışmalıdır.

Bu çalışma (Ahimbisibwe, 2019), Uganda'nın güvenlik ve çevresel kaygıları da dâhil olmak üzere mültecilerin korunmasının önündeki başlıca engelleri tespit ederek ve yararlanılması halinde mültecilere etkin koruma sağlayabilecek yeni seçenekler önererek literatüre katkıda bulunmaktadır. Uganda'nın göçmenler ve sığınmacılar için nispeten daha misafirperver olan yerleşim stratejisi en önemli avantajlardan biridir. Çalışmada birincil veriler yerine yalnızca ikincil verilerin kullanılmış olması, Uganda'daki mülteci sorununun kapsamlı bir şekilde incelenmesini engelleyebilecek bir dezavantajdır.

Heidrun Bohnet ve Clara Schmitz-Pranghe'nin (2019) makalesine göre, ülkenin ilerici mülteci politikalarına rağmen, Uganda'daki mülteciler kendi kendilerine yetmekten ve sosyal olarak entegre olmaktan uzaktır. Kendilerine arazi verilmiş olsa da mülteciler, kendilerine verilen arazilerin düşük kalitesi ve küçük miktarı nedeniyle tarımsal üretimle geçimlerini sağlayamamaktadır. Yetersiz altyapı, istihdam alternatiflerinin eksikliği ve dayatılan hareket kısıtlılığı, geçim olanaklarını daha da sınırlamaktadır. Her göçmene bir parça toprak verilmesini öngören yerleşim stratejisi, çoğu zaman kendi kendine yeterlilik vaadini yerine getiremediği için çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Destek yapılarına entegre olmayan kendi kendine yerleşmiş mültecilerin sosyal entegrasyon girişimleri ve ekonomik yaşam stratejileri, yoklukları gibi büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Bu çalışmada, sosyoekonomik entegrasyona ve bağımsızlık ve fiili yerel entegrasyon şansını etkileyen güç ilişkilerine daha net bir vurgu yapılması gerektiği savunulmaktadır. Sonuç olarak, Uganda'nın ilerici mülteci politikasına rağmen, mültecilerin topluma tam olarak entegre olmalarının ve kendi kendilerine yetebilmelerinin önünde hala engeller bulunmaktadır.

Her işin Kampala'daki Başbakanlık Ofisi (OPM) ile koordine edilmesi gerektiğinden, Uganda'nın mültecileri yönetmeye yönelik merkezi sistemi, yardım kuruluşlarının proje ve operasyonlarında gecikmeler de dahil olmak üzere bir dizi dezavantaja sahiptir. Yerel yönetimlerin merkezi hükümete karşı güvensizlik, öfke ve kırgınlık duymasına neden olan bölgeler ve ilçeler arasındaki yetersiz koordinasyon ve bilgi alışverişi, merkezîyetçi modelin bir diğer sorunudur (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Bu gecikme ve yetersiz koordinasyon nedeniyle insani yardım kuruluşlarının yardımları zamanında ulaştırılamaması, mültecilerin haklarının daha fazla ihlal edilmesine neden olabilir.

Uganda'nın bazı bölgelerinde göçmenlere yönelik tutumlar son zamanlarda değişmiştir ve bu durum özellikle, çoğu zaman mültecilerden daha iyi bir maddi durumda olmayan yerel halkın, göçmenlerin varlığından fayda sağlamadıklarına inandıkları yerlerde geçerlidir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Çalışmada mülteciler ile yerel ev sahibi toplumun üyeleri ve diğer mülteciler arasındaki gerilimlerden de bahsedilmektedir. Mülteciler, diğer hususların yanı sıra, şüpheli arazi gaspları nedeniyle hem yerel halk hem de diğer göçmenler tarafından zarar görmekten korkmaktadır. Ayrıca yerel halk, mülteci yerleşimlerinden gelenler yerine diğer bölgelerden gelen Ugandalıların bu tür yerlerde iş bulduğunu iddia etmektedir. Bu sorunlar çatışmalara yol açmış ve bazı durumlarda

göçmenlere ev sahipliği yapan köylerdeki gençler, mültecilerin tahliye edilmesini sağlamak amacıyla mülteci yerleşimlerine erişim yollarını kapatmıştır.

Makalede atıfta bulunulan çeşitli yayınlarda Uganda'nın Güney Sudan'daki çatışmaya ilişkin siyasi tutumu ve bunun ülkenin geleceği ve mülteci nüfusu üzerindeki olası etkileri tartışılmaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Başkan Museveni'nin Uganda'daki Güney Sudanlı mültecilere ülkelerine geri dönmelerini tavsiye ettiği bildirildi. Ancak Museveni'nin bu çağrısına kaç mültecinin kulak verdiği bilinmemekle birlikte, bu durum Uganda'da daha az mültecinin kalmasına yol açabilir. Ayrıca, bir BM değerlendirmesinde Güney Sudan'daki çatışmanın tırmanmasının hem Kenya hem de Uganda'ya atfedildiği iddia edilmektedir. Bu durum, Uganda'nın Güney Sudan'a yönelik siyasi yaklaşımının her zaman barış ve uzlaşma yönünde olmadığını ve hatta oradaki çatışmayı veya istikrarsızlığı daha da kötüleştirebileceğini, bunun da çevre bölge ve mülteci nüfusu üzerinde olumsuz bir etkisi olacağını ima etmektedir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Genel olarak yazarlar, ülkenin "komşuluk mülteci politikası" teste tabi tutuldukça Uganda'daki gerilimlerin tırmanabileceğini savunmaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Bu durum, Uganda'nın barındırdığı çok sayıda mülteciyi artık destekleyememesi halinde, mültecilerin Uganda'da yeni bir hayata başlamak için ihtiyaç duydukları hizmetlere erişmelerinin veya Güney Sudan'daki çatışmadan kaynaklanan devam eden ihtiyaçları için ihtiyaç duydukları desteği almalarının zorlaşacağı anlamına gelebilir.

Uganda'nın ilerici mülteci politikası övgüyle karşılanırken, çalışmanın temel bulguları bu mültecilerin hiç de bağımsız veya sosyal olarak entegre olmadıklarını göstermektedir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Toprağa erişim, istihdam ve gruplar arası ilişkiler, makalenin saha araştırması bulgularının üç temel konusunu oluşturuyor. Yazarlar, mültecilere sağlanan toprağın verimsiz olduğunu, mülteci ve Ugandalı toplulukların su sıkıntısı ve açlıkla karşı karşıya olduğunu vurgulamaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Az sayıda ve istikrarsız iş olanakları mevcuttur ve yetersiz altyapı ve zorunlu hareket kısıtlılığı, iş, eğitim ve iş fırsatları elde etme alternatiflerini sınırlandırmaktadır. Son olarak makale, sosyoekonomik entegrasyona ve bağımsızlık ve fiili yerel entegrasyon şansını etkileyen güç ilişkilerine daha açık bir vurgu yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çalışma, Uganda'nın mülteci politikalarını ve özellikle Güney Sudanlı mültecilere yönelik kendi kendine yeterlilik girişimlerini toprağa, işe ve eğitime erişimin yanı sıra grup içi ve gruplar arası ilişkiler açısından incelemesi bakımından önemlidir. Makale aynı zamanda bağımsızlık ve yerel entegrasyon şansını belirleyen güç dinamiklerine ve sosyoekonomik entegrasyona daha açık bir şekilde dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çalışma ayrıca, Uganda'nın yerleşim stratejisinin, mültecilere toprağa, suya ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı için diğer yerlerdeki geleneksel mülteci kamplarına benzer koşullara erişim sağlama konusundaki eksikliklerini belirtmektedir. Ayrıca, mülteciler için az sayıda ve istikrarsız iş olanakları bulunmakta ve sosyal uyum ya da damgalamadan ziyade sosyoekonomik düzeydeki eşitsizlikler topluluklar içindeki ve arasındaki ilişkileri etkilemektedir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Berke ve Larsen, Uganda'da mültecilerin kendi kendine yeterliliğini sürdürmek için arazi kullanımını incelemektedir (2022). Uganda'da kullanılan entegre yerleşim stratejisi, mültecilere arazi kullanım haklarına, hareket özgürlüğüne ve yasal istihdama erişim sağlayarak geleneksel mülteci kamplarından ayrılmaktadır. Entegre yerleşimler, ev sahibi topluluklara yakın bir konumda yer almakta ve hem ev sahibi toplumun vatandaşlarına hem de mültecilere hizmetler, eğitim fırsatları ve altyapı iyileştirmeleri sağlamaktadır. Strateji, mültecileri insani yük olarak görmekten uzaklaşıp mülteci yerleşimlerinin hem mültecilere hem de ev sahibi toplumlara fayda sağlayabilecek daha iyi altyapı ve hizmetler getirdiğinin farkına varılmasını amaçlamaktadır. "Entegre yerleşim" fikri, mültecilerin toplumsal kaynaklara erişiminin sağlanması ve acil yardımın ev sahibi toplumun kalkınmasıyla birleştirilerek yerinden edilmiş insanların kendi kendilerine yetme yolunda ilerlemelerinin sağlanması anlamına gelmektedir. Bu fikir küresel ölçekte dikkat çekmiş ve UNHCR'nin mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında kaynak paylaşımını ve kendi kendine yeterliliği teşvik etmeyi amaçlayan Geçici Çözümler Girişimi (TSI) için ilham kaynağı olmuştur (Berke & Larsen, 2022). Bu strateji, mültecilerin çoğunun kendilerine tahsis edilen arazilerde çiftçilik yaparak kendi kendilerine yetebilecekleri fikrine dayanmaktadır. Yazarlar, kendi kendine yetme yollarının genişletilmesini, mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasındaki entegrasyonun artırılmasını ve gerekli kaynakların korunması için bölgenin çevresinin korunmasını önermektedir. Yazarlar, arazi temelli yaklaşımın sınırlılıkları olduğunu savunmaktadır. Ev sahibi toplumların karşılanmamış ihtiyaçlarının farkına varmak amacıyla UNHCR genellikle insani yardımın, programların ve altyapının %30'unu yerel sakinlere

yönlendirmektedir. Bu durum, ev sahibi toplum sakinlerinde mültecilere karşı güçlü öfke ve kızgınlık duygularına yol açabilir (Berke & Larsen, 2022).

Bununla birlikte, kendi kendine yeterliliği artırmak için arazi temelli stratejinin bazı dezavantajları vardır. Örneğin, mültecilere yardım, sosyal hizmetler ve altyapı sunmak, ev sahibi toplumun vatandaşlarında aşır öfke ve düşmanlık duyguları uyandırabilir. Buna ek olarak, mültecilerin çoğunun kendilerine tahsis edilen arazilerde tarım yaparak kendi kendilerine yetmeleri beklenmektedir; ancak arazi talebi arttıkça, arazilerin büyüklüğü zamanla azalmış ve daha az verimli hale gelmiştir. Hem mültecilerin hem de ev sahibi nüfusun arazi üzerindeki aşırı baskısının yol açtığı ormansızlaşmanın istenmeyen yansımaları, cinsiyete dayalı şiddet, ölüm ve mültecilerin yeniden yerleştirilmesi de dahil olmak üzere en savunmasız kişileri etkilemiştir (Berke & Larsen, 2022).

Yazarlar mültecilerin yerinden edilmesi sorununa daha bütüncül ve uzun vadeli çözümler geliştirmenin gerekliliğinin yanı sıra, mültecilerin ve ev sahibi toplumların etkileşim içinde olduğu karmaşık sosyokültürel, ekonomik ve çevresel koşulları anlamının önemini vurgulamaktadırlar (Berke & Larsen, 2022).

Uganda gibi Afrika ülkelerinde mültecilere ev sahipliği yapmanın ev sahibi toplumlar üzerindeki ekonomik etkileri çok sayıda araştırmaya göre karışıktır. Başta yollar ve su sistemleri olmak üzere altyapı inşa ederek ve insani yardım sağlayarak, göçmen akınıyla birlikte gelen uluslararası para akışının ekonomik etkisi vardır. Ancak göçmenleri kabul etmenin su ve ormanlar gibi kıt doğal kaynaklar ve çalışma hakkı tanınması halinde işler için artan rekabet gibi sakıncaları da bulunmaktadır. Ayrıca, mültecilerin yeni hastalıklar yaydığı, suçu artırdığı ve küçük çaplı hırsızlıklar yaptığı düşünülmektedir (Berke & Larsen, 2022).

Bu etkileri dengelemek için ev sahibi ülkeler, mültecilerin yaşadığı bölgelerde hizmetleri koordine etmek ve güvenliği sağlamak için yeterli personelin mevcut olduğundan emin olmalıdır. Ev sahibi toplumun sakinleri, mültecilere yardım, sosyal hizmetler ve altyapı sağlamanın bir sonucu olarak mültecilere karşı öfke ve düşmanlık duyguları besleyebilir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Sonuç olarak, UNHCR genellikle altyapısının, programlarının ve insani yardımlarının %30'unu yerel halka tahsis etmektedir. Yerel topluluklar, Uganda'daki mültecilere mülklerini herhangi bir ödeme

almadan özgürce bağışlamış ve karşılığında, diğer hizmetlerin yanı sıra yol yapımı ve bakımı gibi hizmetler almışlardır (Berke & Larsen, 2022).

Uganda gibi mültecilere ev sahipliği yapan Afrika ülkeleri, ev sahibi şehirlerin ekonomileri ve sosyal yapıları üzerinde hem olumlu hem de kötü etkiler görmektedir. Ev sahibi ülkeler, mültecilerin sunduğu doğrudan ve dolaylı siyasi, sosyal ve ekonomik faydalar arasında bir denge kurarken, güvenlik risklerini ve kapasite sorunlarını azaltmalıdır.

Berke ve Larsen'e (2022) göre, mülteci yerleşimlerinde yukarıdan aşağıya planlamayla ilgili sorun, yerel planlamacıların ve bireylerin yerleşim ve saha planlamasında ihmal edilmesiyle sonuçlanabilmekte, bu da karşılanmayan beklentilere, etkisiz programlara ve mülteciler ile ev sahibi topluluklar arasında yetersiz entegrasyona yol açabilmektedir. Çevresel Etki Değerlendirmesi bu eylem tarzına karşı tavsiyede bulunmuştur ve bu durum, inşaat ve yakıt enerjisi için gereken odun kaybını artıran hızlı ormansızlaşma ile sonuçlanmış, cinsiyete dayalı şiddet, ölüm ve mültecilerin yerinden edilmesiyle sonuçlanmıştır. Makale, bu sorunları ele almak için, bölge sakinlerini ve planlamacıları işbirliğine dayalı planlama süreçlerine dahil etmek, seçenek yelpazesini genişletmek, bölge sakinlerinin pazara erişim ve kendi kendine yeterlilik kazanmalarına yardımcı olmak için işgücü gelişimini teşvik etmek ve yerel kapasiteleri güçlendirmek ve mültecileri ve ev sahibi toplulukları başarılı bir şekilde entegre etmek için yerleşim ve saha planlamasına yatırım yapmak da dahil olmak üzere çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

Yazarlar, kendi kendine yeterliliğe yönelik arazi temelli yaklaşımın sınırlılıkları olduğunu savunmakta ve kendi kendine yeterlilik yollarının genişletilmesini, mültecilerin ev sahibi topluluklara entegrasyonunun artırılmasını ve gerekli kaynakların korunması için yerel çevrenin korunmasını önermektedir. Göçmenlere arazi verilmesi, kendi geçimlerini sağlama becerilerini geliştirmiş, ancak zamanla arazilere olan talep arttıkça ve sık ekim nedeniyle toprak verimliliği azaldıkça üretkenlik de düşmüştür. Mültecilerin entegre yerleşimlere başarılı ve sürdürülebilir bir şekilde entegre edilmesindeki zorluklar, yerel planlamacılar/idareciler ve ev sahibi toplumun liderleri ile ABD Personel Yönetim Ofisi (OPM), UNHCR ve sivil toplum kuruluşları arasındaki entegrasyon yetersizliğinden, mülteciler ve yerel sakinler arasındaki uyum eksikliğinden ve mültecilerin Uganda vatandaşlığına dahil edilmemesinden kaynaklanmaktadır (Berke & Larsen, 2022).

Çalışmanın önemi, entegre mülteci yerleşimlerinin tasarlanması ve uygulanmasıyla ilgili zorluklara ışık tutmasının yanı sıra, yardım gruplarının mültecilerin kendi kendine yeterliliğini teşvik etmede oynadığı rolü değerlendirmesinde yatmaktadır. Çalışma, mültecilerin yerinden edilmesine yönelik daha kapsamlı ve uzun vadeli çözümler geliştirilmesinin gerekliliğinin yanı sıra mültecilerin ve ev sahibi toplumların etkileşim içinde olduğu karmaşık sosyokültürel, ekonomik ve çevresel koşulların anlaşılmasının önemini vurgulamaktadır. Yazarlar, kendi kendine yeterlilik için fırsatların artırılmasını, mülteciler ve ev sahibi toplumlar arasındaki entegrasyonun geliştirilmesini ve kaynakların korunması için yerel ekosistemin korunmasını önermektedir.

Nambuya (vd., 2018) Uganda'daki mültecilerin sosyokültürel entegrasyonunu araştırmaktadır. Gruplar Arası Temas Teorisi literatürü ve üst hedeflerin ilişki geliştirme işlevine yönelik araştırmaları, çalışmanın teorik temelini oluşturmuştur. Teori, işbirliğine dayalı girişimlerin ve kaynak paylaşımının mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri arasındaki etkileşimleri teşvik edebileceğini iddia etmektedir (Pettigrew & Tropp, 2011). Çeşitli topluluklardan insanlarla bağlantı kurmak ve ilişki kurmak, dil, kültür ve çevrenin neden olduğu yapısal engellerin ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilir ve bu da gruplar arasında dostane etkileşimlerle sonuçlanabilir (Pettigrew & Tropp, 2011). Ayrıca, çeşitli topluluklar arasında sosyal ilişkiler ve dostluklar kurulması, birbirlerinin farklılıklarına karşı hoşgörüyü ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik edebilir. Çalışma, gruplar arası temasın dinamiklerine ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik eden çeşitli topluluklar arasındaki etkileşimleri ve işbirliği çabalarını başlatmak ve teşvik etmek için en etkili yaklaşımlara odaklanmaktadır (Nambuya vd., 2018).

Metinde gruplar arası temas teorisi, göçmenler ve yerel halk arasındaki etkileşim ve entegrasyonun uyumlu ilişkileri veya barış içinde bir arada yaşamayı teşvik edebileceği fikri olarak tanımlanmaktadır (Nambuya vd., 2018). Teorinin vurgusu, insanları bir araya getiren ve kişinin kendi kimliğini yeniden teyit etmesinin yanı sıra diğer grupların kimliklerini öğrenmesi için elverişli bir ortam sunan grup projeleri, dil edinimi ve kültürel etkinlikler biçimindeki sosyal bağlantı ve etkileşimin avantajları üzerinedir. Bu çalışmada, katılım ve entegrasyonun bir sonucu olarak, göçmenlerin barış içinde bir arada yaşama konusunda olumlu tutumlara sahip oldukları ve daha güçlü sosyal bağlar ve arkadaşlıklar kurabildikleri belirtilmiştir. Ev sahibi toplumun üyeleri ve

mülteciler arasında sosyal katılım ve bağlar yoluyla barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etmenin en iyi yolu hala araştırılmaktadır.

Uganda'nın Kiryandongo kentinde araştırmacılar, mültecilerin sosyal ve kültürel entegrasyonunun yasal entegrasyondan daha başarılı olduğunu tespit etmiştir (Nambuya vd., 2018). Kendilerini mülteci olarak tanımlayan katılımcıların büyük çoğunluğu, ev sahibi toplumdaki insanlarla etkileşime girmiş ve onlarla işletmeler de dahil olmak üzere işbirlikçi projelerde yer almıştır. Mültecilerin büyük çoğunluğu Uganda'ya yerleşmek ve anadillerini konuşmak istemiş; ev sahibi nüfustan izole olmak istememiştir. Çoğunluk, ev sahibi toplumla sağlam bağlar kurmak ve ailelerini Uganda'ya getirebilmek istemektedir; tüm bunlar davranış ve tutum temelli sosyokültürel entegrasyonun ve sosyal bağlantıların ortaya çıkışının işaretleridir. Mültecilerin büyük çoğunluğu yeni çevreleriyle uyum içinde yaşamaktan yanadır ve %69'u yerel halkla sosyal temasın barış içinde bir arada yaşamayı geliştirdiğini söylemiştir (Nambuya vd., 2018). Çalışma, sosyokültürel entegrasyonu ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik edecek kültürel faaliyetler, kaynak paylaşımı ve iş ve ekonomik girişimlerde ortaklıklar yoluyla mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında daha faydalı etkileşimlerin teşvik edilmesine yönelik önerilerle devam etmektedir (Nambuya vd., 2018).

Makaleye göre, mültecilerin yeniden yerleştirilmesi için üç uzun vadeli seçenek, koşulların elvermesi halinde kendi ülkelerine gönüllü geri dönüş, kabul eden ülkede daimi ikamet ve toplumla bütünleşme ve üçüncü bir ülkeye yeniden yerleştirmedir. Bu seçenekler arasında mültecilerin, uzun süreli bir çözüm sağladığı için ev sahibi ülkede kalıcı ikamet ve yerel entegrasyonu seçeceği düşünülmektedir. Yazarlar, mülteci durumuna en kalıcı cevaplardan biri olarak UNHCR'nin yerel entegrasyonu teşvik ettiğinden bahsetmektedir (Nambuya vd., 2018)

Çalışmaya göre mülteciler, ev sahibi toplumlarla uyumlu bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik etmek için fikir alışverişinde bulunmak, özgürce sohbet etmek, barışçıl yaşamı teşvik etmek, spor ve oyunlara katılmak, herkese karşı sevecen olmak ve arazi ve su noktaları gibi kaynakları genişletmek gibi bir dizi tavsiyede bulunmuştur (Nambuya vd., 2018). Bu tavsiyeler, mültecilere ve ev sahibi toplumun üyelerine eğitim ve kültürel etkinlikler aracılığıyla olumlu bir şekilde etkileşim kurma şansı vererek ve özellikle su gibi kaynakların kullanımında ve ortak iş ve ekonomik çabalar yoluyla kaynak oluşturma konusunda ortaklıklar kurarak ve projeler üzerinde birlikte çalışarak hayata geçirilebilir. Ayrıca, geleneksel ve kültürel sergiler gibi topluluk toplantıları bireyleri bir araya

getirebilir ve kişinin grup kimliğini onaylaması ve diğer topluluklar hakkında bilgi edinmesi için samimi bir ortam sunabilir. Ayrıca, danışmanlık ve barış mesajları vermenin yanı sıra mültecileri ve ev sahibi toplumun üyelerini barışçıl yaşam konusunda eğitmek için olanaklar sunmak da çok önemlidir.

Çalışma, birçok katılımcının yasal olarak kendisini entegre hissetmemesi nedeniyle yasal entegrasyon eksikliği olduğunu ortaya koymuştur (Nambuya vd., 2018). Bunu, 328 mülteci katılımcıdan anket ve nitel görüşmeler yoluyla kesitsel veriler toplayarak gerçekleştirmiştir. Buna karşılık, sosyokültürel entegrasyon süreci daha başarılı olmuş, mülteciler işbirliği girişimleri yoluyla ev sahibi toplumun üyeleriyle bağlantı kurmuş, aynı dili konuşmuş ve barış içinde bir arada yaşamayı desteklediklerini ifade etmişlerdir. Makalenin ana noktaları, dünya çapında artan mülteci sayısına ve mültecilerin yaşayacak yeni bir yer ararken ve yeni topluluklar tarafından kabul edilirken yaşadıkları zorlukları hafifletmek için uzun vadeli çözümler geliştirmenin gerekliliğine odaklanmaktadır.

5. KENYA VE UGANDA'YA BAĞLAMSAL BAKIŞ

Kenya ve Uganda'daki mülteci entegrasyon politikalarını analiz etmek, her iki ülkenin tarihsel, sosyo-politik ve ekonomik bağlamlarının incelenmesini gerektirmektedir. Bu unsurların anlaşılması, yerel ve ulusal dinamiklerin mülteci politikalarını ve bunların uygulanmasını nasıl şekillendirdiğini aydınlatacaktır. Ev sahibi toplumların mültecilere yönelik tutumları ve mültecilerin ekonomik katkılarının bu tutumlar üzerindeki etkisi, araştırılması gereken temel alanlardır.

5.1. Kenya: Tarihsel, Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Bir Bakış

Doğu Afrika'da yer alan Kenya, Somali, Etiyopya, Güney Sudan, Uganda, Tanzanya ve Hint Okyanusu ile sınır paylaşmaktadır. 54 milyon nüfuslu Kenya, 40'tan fazla farklı etnik gruptan oluşan çeşitliliğiyle öne çıkmaktadır (World Bank, 2024). Etnik çeşitlilik, sosyal ve siyasi manzarayı derinden etkilemiş, siyasi ve sosyal etkileşimleri şekillendirmiştir. Hıristiyanlık, Kenya'da baskın din olup, nüfusun yaklaşık %85,5'ini oluştururken, Müslümanlar yaklaşık %10,9'unu oluşturmaktadır (CIA, 2023; World Bank, 2024).

Kenya, Doğu Afrika'nın en büyük ekonomisini temsil etmekte olup, ülke ekonomisi temel olarak tarım, turizm ve hizmet sektörleri üzerinden büyümektedir. Bununla birlikte, eşitsizlik ve işsizlik özellikle kırsal ve marjinalleşmiş bölgelerde yaygın olarak devam etmektedir. Garissa ve Turkana ilçeleri de dâhil olmak üzere mültecilere ev sahipliği yapan bölgeler, ülkenin en yoksul bölgeleri arasında yer almakta ve bu durum ev sahibi topluluklar ile mülteciler arasında gerginliklere yol açmaktadır.

Kenya'nın ekonomik büyüme oranı 2022'de %4,8 olarak gerçekleşmiştir ve 2023'te ortalama %5,4'e ulaşmıştır (World Bank, 2024). Satın alma gücü paritesi (PPP) açısından günlük 2,15 ABD doları olarak belirlenen yoksulluk sınırını temel alan tahminlere göre, bu eşğin altında yaşayan nüfusun oranının 2022'de %35,8'den 2023'te %35,1'e düşeceği öngörülmüştür. Kenya'nın ekonomik büyümesinin 2024'ten 2026'ya kadar ortalama %5,2 olacağı, bu büyümenin iş dünyasına güvenin artması ve devlet sektörünün ağırlığının azalmasıyla özel sektör tarafından destekleneceği öngörülmektedir. Avrupa Birliği Ekonomik Ortaklık Anlaşması ve Afrika Kıtası Serbest

Ticaret Bölgesi kapsamında yakın zamanda onaylanan ticaret anlaşmalarının uygulanmasıyla Kenya'nın büyümesinin artması beklenmektedir (World Bank, 2024).

Kenya 1963 yılında İngiliz sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazanmıştır. Sömürge dönemi, ülkenin siyasi ve ekonomik çerçevesini büyük oranda şekillendiren kalıcı etnik ve bölgesel eşitsizliklere neden olmuştur. Bağımsızlığın ardından Kenya, 1990'larda tek partili sistemden çok partili demokratik bir çerçeveye geçiş yapmıştır. Etnik temelli siyasi hareketlilik ve seçim dönemlerindeki şiddet, 2007-2008 seçim sonrası krizinde de görüldüğü üzere, ülkede istikrarsızlığa neden olmaktadır (Hansen, 2009)

2025 yılı itibarıyla Kenya 843, 165 kayıtlı mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2025a). Bu mültecilerin kaynak ülkeleri çoğunlukla Somali, Güney Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'dir (DRC). Mülteciler öncelikle kamplarda barındırılmakta olup Dadaab ve Kakuma dünyanın en büyük iki mülteci kampı olarak kabul edilmektedir. Bu kamplar temel ihtiyaçları karşılamalarına rağmen, mültecilerin istihdama ve entegrasyon fırsatlarına erişimini kısıtlamaktadır. Kenya'nın önemli ölçüde güvenlik kaygılarıyla şekillenen politika çerçevesi, hükümetin Somali'ye coğrafi yakınlığıyla bağlantılı olarak terörizm ve istikrarsızlık konusundaki endişelerini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak mülteciler, sosyo-ekonomik katılımlarını engelleyen kısıtlayıcı politikalar yoluyla sıklıkla güvenlikleştirmeye karşı karşıya kalmaktadır (Ikanda, 2024).

Kenyalı ev sahibi toplumların mültecilere ilişkin algıları ekonomik, sosyal ve siyasi faktörlerin bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Mülteciler, özellikle yerel nüfusun yoksulluk, işsizlik ve yetersiz sosyal destekle karşı karşıya olduğu, kaynakların kısıtlı olduğu bölgelerde genellikle bir yük olarak görülmektedir. Bu tutumlar, mülteciler yerel ekonomiye önemli katkılar sağladığında değişebilmektedir. Kakuma kasabasında istihdam sağlayan ve hem mülteciler hem de yerel halk için mallara erişimi artıran işletmeler buna örnek olarak gösterilebilir (Leghtas & Kitenge, 2022). Süregelen gerilimlere rağmen, ekonomik avantajlar sosyal uyumun artmasını kolaylaştırabilir.

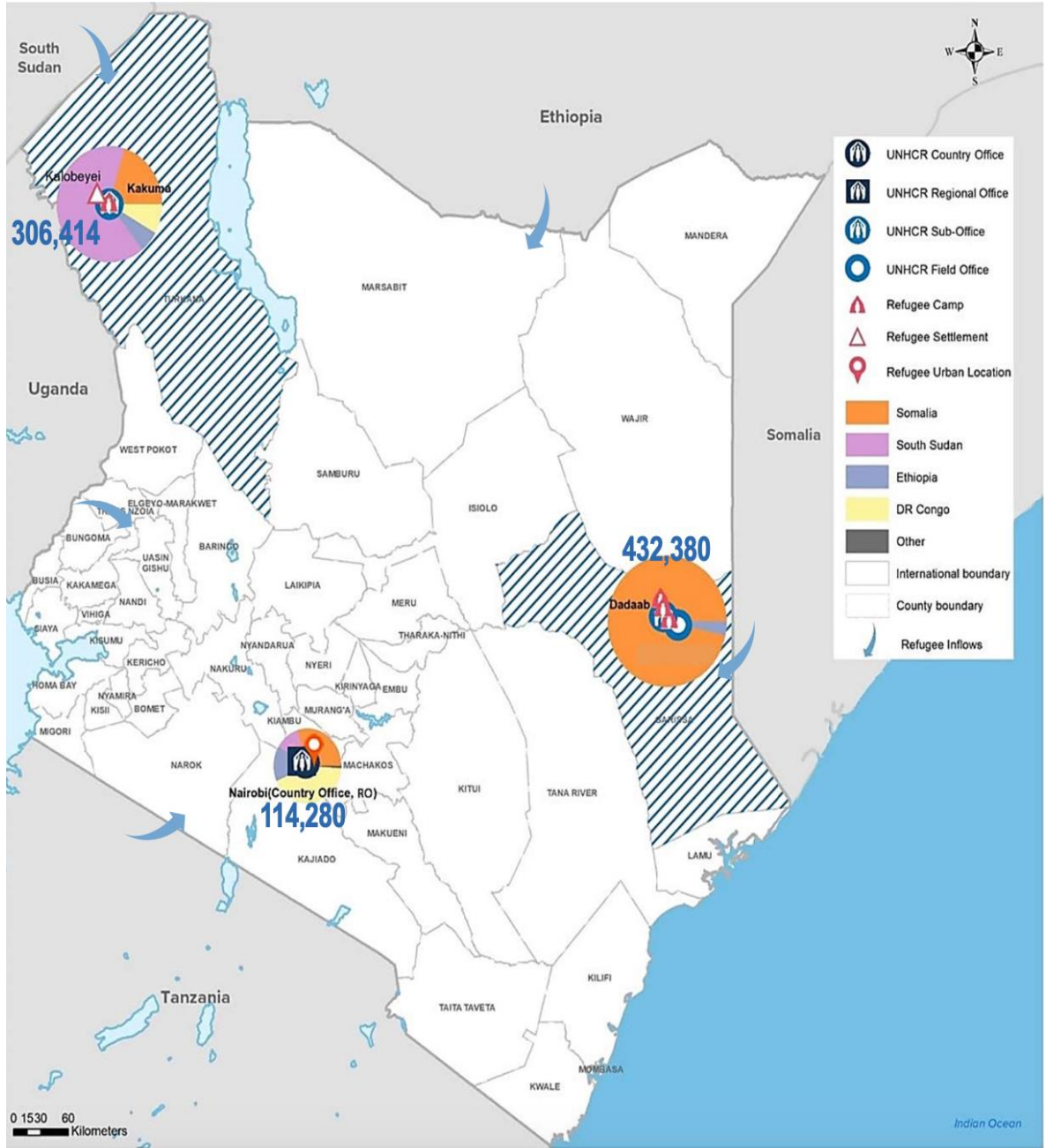
5.1.1. Mülteci Ekonomi Faaliyetlerinin Kıyası

Kenya'da mültecilerin ekonomik katılım oranları, ev sahibi nüfusa göre önemli ölçüde düşük olmaya devam etmektedir ve kentlerde yaşayan mülteciler ile kamplarda yaşayanlar arasında belirgin eşitsizlikler bulunmaktadır (Leghtas & Kitenge, 2022). 1992

yılında Sudanlı mültecileri barındırmak amacıyla kurulan Kakuma Mülteci Kampı, zamanla genişlemiş ve 2025 itibariyle yaklaşık 290.000 mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2025b). Ekonomik faaliyetler kampın alt bölümlerinde önemli ölçüde farklılık göstermektedir: Kakuma 1 ve 2'nin eski bölgelerinde mültecilerin yaklaşık %30'u bir gelir kaynağı olduğunu belirtirken, 2014 yılında kurulan Kakuma 4'te yaşayanların sadece %5,5'i aynı şeyi belirtmektedir (Omata vd., 2018).

Benzer şekilde, 1991 yılında öncelikle Somalili mültecileri barındırmak için kurulan Dadaab Mülteci Kompleksi, 2025 yılında tahmini 250.000 kişiye ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2025b). Ancak, hareket kısıtlamaları ve insani yardıma yüksek bağımlılık nedeniyle ekonomik katılım fırsatları sınırlı kalmaktadır. Zamanla, Kakuma ve Dadaab'ın eski bölgelerinde daha gelişmiş gayri resmi ekonomiler ortaya çıkmıştır. Bu farklı sonuçlar, sadece yerleşim süresini değil, aynı zamanda resmi işgücü piyasalarına erişimi giderek kısıtlayan Kenya'nın değişen mülteci politikalarının etkisini de yansıtmaktadır (Omata vd., 2018). Güney Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden gelen yeni mülteciler Kakuma'daki kaynakları zorlamaya devam ederken, Dadaab, hükümetin gönüllü geri dönüşü teşvik etme çabalarına rağmen Somali mültecilere açık kalmaya devam etmektedir.

Şekil 2: Kenya'daki Mülteci Yerleşimleri ve Nüfus Dağılımı (31 Mayıs 2025 İtibariyle)

Kaynak: <https://data.unhcr.org/ar/documents/details/94275>

UNHCR Kenya verilerine göre (UNHCR, 2025a), 31 Mayıs 2025 itibarıyla Kenya'da 853.074 kayıtlı mülteci ve sığınmacı bulunmaktadır. Nüfusun %27'sini sığınmacılar, %73'ünü ise mülteciler oluşturmaktadır. Nüfusun çoğunluğu (%87) kamplarda yaşarken, %13'ü kentsel alanlarda ikamet etmektedir. Menşe ülkelere göre dağılım şöyledir: Somali (484.402), Güney Sudan (199.668), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (65.052), Etiyopya (43.653), Burundi (33.389) Sudan (12.994), Uganda (12.994), Eritre (5.122), Ruanda (3.078) ve diğerleri (1.581). Cinsiyet dağılımı %51 kadın ve %49 erkektir.

Kakuma'da yaklaşık 5000 mülteci UNHCR veya ortak kuruluşları tarafından gayri resmi olarak, sözleşmesiz istihdam edilmiştir. Kakuma bölgesinde en az iş bulabilen mülteci nüfusunu %13'lük istihdam oranıyla Güney Sudanlılar oluşturmaktadır (Omata vd., 2018). Bu durum kısmen Güney Sudanlı mültecilerin kampa yerleşimlerinin yakın zamanda gerçekleşmesiyle açıklanabilir (Omata vd., 2018). 2018'de yürütülen bir araştırmada (Omata vd., 2018) 2015-2016 yıllarında Kakuma'ya yerleşen 39 Güney Sudanlı'nın yalnızca biri ekonomik faaliyette bulunmaktadır. Mevzubahis Güney Sudanlı mülteci teşvik çalışanı olarak istihdam edilmiştir ve aylık 5500 Kenya Şilini (yaklaşık 55 Dolar) kazanmaktadır (Omata vd., 2018). Güney Sudanlı nüfusun yaklaşık yarısı STK'lar tarafından teşvik çalışanı olarak istihdam edilmiştir. Kongolu ve Somalili mülteciler Güney Sudanlılara kıyasla daha fazla geçim kaynağına sahiptir. Kongolu erkek mültecilerin %73'ü ve kadın mültecilerin %59'u kendi geçimlerini sağlayabilmektedir (Omata vd., 2018) ve bu nüfusun yarısı STK çalışanıdır. Kongolu nüfus güzellik salonu, kuaför ve küçük ölçekli dükkân işletmekte; terzilik yapmakta ve inşaat işlerinde çalışmaktadır.

Somalili erkek mültecilerin %42'si ekonomik faaliyetlerde bulunurken kadınların %24'ü çalışmaktadır (Omata vd., 2018). Somalililer diğer milliyetlerden mültecilere kıyasla daha az orandan teşvik çalışanı olarak istihdam edilmektedir. Öte yandan Somalililerin girişimcilik oranları fazladır ve birçoğu kendi dükkanları işletmektedir. Ev sahibi nüfusun yaklaşık %50'si ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. Yerel halkların ekonomik faaliyetleri mültecilerden farklıdır (Omata vd., 2018). Örneğin, Turkana'da yerel halkın çoğu mültecilere odun ve kömür satmaktadır.

Nairobi'de mülteci hareketliliği daha serbesttir, yani mültecilerin seyahat özgürlüğü çok kısıtlanmamaktadır. Ayrıca mültecilerin devlet hizmetlerine erişimi Nairobi'de nispeten kolaydır. Buna karşılık mültecilerin yardımlara ulaşımı

zorlaşmaktadır. Kakuma'da olduğu gibi burada da mültecilerin sosyo-ekonomik durumları çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Somalili mültecilerle kıyaslandığında Somali asıllı Kenyalıların iş bulma ihtimalleri yüksektir ve dolayısıyla gelir düzeyleri büyük oranda daha yüksektir. Somalili mültecilerin %44'ü istihdam edilirken Somali asıllı Kenyalıların çalışma oranı %60'tır (Omata vd., 2018). İş sahibi Somalili mültecilerin aylık geliri 15,000 Kenya Şilini (KES) iken Somalili Kenyalıların aylık ortalama geliri 20,000 KES'tir (Omata vd., 2018). Eastleigh'de ikamet eden Somalili ve Somalili Kenyalılar genellikle perakende işletmelerinde çalışmaktadır.

Öte taraftan, birçok Kongolu mülteci Nairobi'de hayatlarını idame ettirmede güçlük çekmektedir. Erkeklerin %67'si, kadınların %42'si istihdam edilmesine rağmen Kongoluların gelirleri başkentte ikamet eden diğer topluluklara kıyasla oldukça düşüktür. Ekonomik faaliyetlerde bulunan Kongolu mültecilerin ortalama geliri aylık yaklaşık 7000 KES olup, bu rakam aynı bölgelerde ikamet eden Kenyalıların elde ettiği ortalama gelirin yaklaşık yarısıdır (Omata vd., 2018).

Kongoluların Swahili dilindeki yeterlilikleri kendilerine önemli bir avantaj sağlamaktadır. Dil yeterlilikleri iş bulmalarını ve şehirdeki gayri resmi sektörlere katılımlarını kolaylaştırmaktadır. Ancak Kongoluların çoğu kısıtlı gelirlerinden şikayetçidir. Her ne kadar akrabaları vasıtasıyla Kongoluların Nairobi'de iş bulmaları görece kolay olsa da bu durum iyi bir geliri garantilememektedir. Kongolu mülteciler zorlu çalışma koşullarında çalışabilmektedir. Ayrıca mültecilerin işverenlerinden beklentileri düşüktür ve bu sebeplerden ötürü Kenyalı şirketler tarafından Kongolu çalışanlar tercih edilmektedir. Bunun bir sonucu olarak, kayıt dışı sektördeki Kongolu işçilerin büyük çoğunluğu, işçi dövizleri gibi dış destek kaynaklarına erişimleri olmadığı sürece nispeten elverişsiz şartlarda yaşamak zorunda kalmaktadır. Fakat Kongolu mülteciler arasında terzi, berber ve market işletenler de bulunmaktadır ve bu mültecilerin gelirleri daha yüksektir (Omata vd., 2018).

5.1.2. Mültecilerle Yerel Halkların İlişkisi

Gelir, tüketim, mal varlığı, eğitim ve sağlık gibi birçok ekonomik endeks göz önünde bulundurulduğunda Turkana yerel nüfusu mültecilere kıyasla daha olumsuz ekonomik şartlara sahiptir ve ekonomik faaliyetleri ekseriyetle Kakuma mülteci kampına bağlıdır. Yerel halk uluslararası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının sağladığı iş imkanlarından ve mültecilerin vesile olduğu ekonomik imkanlardan faydalanmaktadır.

Ayrıca, mültecilerin iştirak etmesine izin verilmeyen yakacak odun ve hayvancılık gibi sektörlerde etkin bir tekele sahip olmanın avantajını da yaşamaktadırlar. Bu karşılıklı bağımlılığın farkında olan çok sayıda Turkanalı, mültecilerin Kakuma'daki varlığının olumlu yönlerine dikkat çekerek, mültecilerin imkanları artırdığını ve istihdamı teşvik ettiğini belirtmektedir (Leghtas & Kitenge, 2022).

Kamp civarında ikamet eden birçok yerli Turkanalı Kakuma'da odun, kömür ve inşaat malzemesi ticareti yapmaktadır. Yerel Turkana halkının bir kısmı mülteciler tarafından su taşıma, temizlik yapma, yemek pişirme gibi çeşitli hizmetler için veya mülteciler tarafından işletilen girişimlerde istihdam edilmektedir. Bu gayriresmi iş akitleri aileler arasındaki derin bağların gelişmesine ve yerli Turkanalı çocukların yabancı dil olarak Somali dilini akıcı konuşmalarına yol açmaktadır. Ayrıca Turkanalı aileler arasında Kakuma'daki Etiyopya Ortodoks Kilisesi'ne üye olanlar da bulunmaktadır (Omata vd., 2018).

Turkanalıların bir kısmı ise mülteci kampından rahatsız olduklarını dillendirmektedir. Bunun temel nedeni olarak mültecilerin rakip olarak görülmesi ve güven ortamına zarar verdiği öne sürülmektedir (Omata vd., 2018). Turkanalıların tekelinde olan odun toplanması veya büyükbaş hayvan yetiştiriciliği gibi işleri mültecilerin de yapmaya çalışması mevzubahis olumsuz tepkilere neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kamp civarındaki yerel halklar kampta ateşli silahların varlığına ilişkin endişelerini dile getirmiştir.

Mültecilerin yerel Turkana halkına yönelik algılara genellikle olumsuzdur. Özellikle Kongolular yerel halkları kaba ve güvenilmez olarak nitelendirme eğilimindedir (Omata vd., 2018). Yerel Turkana gençleri genellikle geceleri işlenen mülteci evlerine saldırı, hırsızlık, fiziksel ve cinsel şiddet gibi suçlarla ilişkilendirilmektedir. Mülteciler, olası hırsızlık veya fiziksel saldırı endişeleri nedeniyle Nalemsekon ve kamp yakınındaki diğer küçük Turkana topluluklarından kaçınmaktadır (Omata vd., 2018).

Kakuma civarında Turkanalı olmayan yerel topluluklar da mevcuttur. Bu nüfusun önemli bir bölümü Kenya'nın farklı bölgelerinden iş imkanları sebebiyle göç etmiştir ve göçmenlerin mültecilere tutumu Turkanalılarından farklıdır zira göçmenlerin çoğu farklı sektörlerdeki profesyoneller olduğundan mültecileri müşteri olarak görmektedir.

Kakuma civarında ayrıca yaklaşık 200 Somali asıllı Kenyalı iş insanı bulunmaktadır (Omata vd., 2018). Bölgedeki en etkin gıda marketi Somali asıllı

Kenyalıların büyük girişimlerinden biri olan AL-AMIN'dir (Omata vd., 2018). Kakuma bölgesindeki şubesinin yanı sıra kamp içerisinde altı şubesi bulunmaktadır. Hem Kenyalılar hem de mülteciler bu marketten alışveriş yapmaktadır.

Somali asıllı Kenyalılar kendi klanlarından olan Somalili mültecileri istihdam edebilmektedir. Bu tür klan temelli işe alımlar yerel işgücü piyasasında ilgili mültecilere avantaj sağlamaktadır. Doğrudan istihdama ek olarak, Somali asıllı Kenyalı iş insanları bazen Somalili mültecilere kamp içinde satmaları için krediyle bazı ürünler vermektedir ve mülteciler de bunu geri ödemektedir. Arabası veya motosikleti olan Somali asıllı Kenyalılar genellikle kamp içinde ve çevresinde çalıştırmak üzere Somalili mültecilerden şoför kiralamakta ve gün sonunda kârı paylaşmaktadır. Bununla birlikte, bahsi geçen bağlantılar güçlü sosyokültürel köklerden kaynaklanmaktan ziyade öncelikle ekonomik karşılıklılık üzerine kurulmuştur (Omata vd., 2018).

Somali mülteci teşebbüslerinin çoğu Somali asıllı Kenyalılarla ortak işletilmektedir ve bu girişimler Nairobi Şehir Konseyi'ne kayıtlıdır. Kenyalıların şirketin yüzü olmasının ilave bürokrasi, teftiş ve polis tacizini önlediği öne sürülmüştür (Omata vd., 2018).

Kenya'da Kongo asıllı Kenyalıların sayıca azlığından ötürü Kongolu mülteciler Somalililerden daha dezavantajlıdır. Milliyet avantajından mahrum Kongolu mülteciler yerel topluluklarla ilişki kurarken Kiswahili dilindeki yeterliliklerinden ve Kenyalılarla ortak dini aidiyetlerinden faydalanmaktadırlar. Bu sebeple Kasarani, Kayole, Githurai, Umoja ve Kitengela gibi Kongolu mültecilerin yoğun olduğu bölgelerde yerel halkların mültecileri yönelik algıları olumludur (Omata vd., 2018). Bunun yanında Kongolu mültecilerin büyük çoğunluğu gayri resmi Kenya işletmelerinde çalışmaktadır ve bu mülteciler genellikle Kenyalılardan daha az ücretlerle çalıştığı için şirketler geçici işçi olarak Kongoluları tercih etmektedir.

Nairobi'de Kongolu mültecilerle ev sahibi topluluklar genellikle uyum içinde yaşamalarına rağmen son yıllarda mülteci sayısının artmasıyla Kitengela'daki yerel topluluklar arasında hoşnutsuzluk ortaya çıkmıştır ve bölgedeki nüfus yaklaşık 500.000'e yükselmiştir (Omata vd., 2018). Geçim maliyetinin daha düşük olduğu ve polis müdahalesinden fazla etkilenmeyen Kitengela'da mülteci nüfusu giderek artmaktadır. Bu bölgede yaklaşık 3000 Kongolu mülteci bulunmaktadır (Maystadt & Verwimp, 2014). Mültecilerin çoğu garsonluk, terzilik, berberlik gibi gayri resmi işlerde çalışmaktadır.

Yerel iş sektörlerine mültecilerin aktif katılımı yerel topluluklar arasında giderek hoşnutsuzluğa neden olmaktadır. Bu hoşnutsuzluğun ilk sonucu Mart 2017'de Kitengela'daki bir barda Kongolu bir mülteci Kenyalı arkadaşını bacağında bıçaklaması olmuştur ve polis Kongolu mülteciyi tutuklamıştır (Nation, 2020). Olayın akabinde birçok yerel Kenyalı grup Kitengela'daki Kongolu nüfusa karşı protestolar düzenlemiştir (Omata vd., 2018).

Öte yandan mültecilere yönelik tutum işverenler ve çalışanlar arasında farklılık göstermektedir. İşverenler Kongolu mültecilerin iyi çalışanlar olduklarına dikkat çekmiş ve protestoları anlamsız bulduklarını ifade etmişlerdir (Omata vd., 2018). Bu da bir toplumun çeşitli üyelerinin mülteciler hakkındaki düşüncelerinde farklılık olabileceğini göstermektedir. Toplumun bir kısmı mültecileri kazanım olarak görürken diğerleri mültecilerin ülke için bir kayıp olduğunu öne sürebilmektedir (Maystadt & Verwimp, 2014; Omata vd., 2018).

5.2. Uganda: Tarihsel, Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Bir Bakış

Uganda, Doğu Afrika'da Kenya, Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ruanda ve Tanzania ile sınır komşusu olan ve denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Nüfusunun 2024 yılında 49 milyonu aştığı tahmin edilen Uganda, 50'den fazla farklı etnik gruptan oluşmaktadır (The World Factbook-CIA, 2024). En büyük etnik grubu temsil eden Baganda'da Hıristiyanlık baskın dindir ve buna kayda değer bir Müslüman nüfus da eşlik etmektedir. Genel nüfusun yaklaşık %84,5'i Hristiyan olup, %39,3'ü Katolik, %32'si Anglikan ve %13,7'si Pentekostal olarak tanımlanmaktadır. Ülke nüfusunun yaklaşık %13,7'si Müslümandır (CIA, 2024). Etnik ve bölgesel kimlikler Uganda'nın siyasi yapısını ve sosyal çerçevesini önemli ölçüde etkilemektedir.

Uganda 1962 yılında İngiliz sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlık sonrası dönem, başta Idi Amin'in baskıcı rejimi (1971-1979) ve uzun süren iç çatışmalar olmak üzere siyasi istikrarsızlıkla geçmiştir. 1986 yılından bu yana ülkeyi yöneten Başkan Yoweri Museveni, otoriter uygulamaları nedeniyle eleştirilere maruz kalsa da göreceli bir istikrar sağlamıştır (University of Central Arkansas, 2024). Uganda siyasi zorluklarla karşılaşmasına rağmen yoksulluğun azaltılması ve ekonomik büyümede

ilerleme kaydetmiştir, ancak kalkınma özellikle kırsal bölgelerde dengesiz olmaya devam etmektedir.

Uganda, 2025 itibariyle 1.913.315 kayıtlı mülteciye ev sahipliği yapmakta olup, dünya genelinde en fazla mülteci barındıran ülkeler arasında yer almaktadır (UNHCR, 2025). Mülteciler ağırlıklı olarak Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Burundi ve Ruanda'dan gelmektedir (UNHCR, 2024). Uganda, mültecilere çalışma ve seyahat özgürlüğü gibi hakların yanı sıra toprak, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamaktadır. Bu sebeple Uganda gelişmiş mülteci politikalarıyla dünya çapında tanınmaktadır.

Uganda'nın 2025 yılı toplam nüfusu yaklaşık 51,4 milyon kişidir ve ülkenin toplam yüzölçümü 241.559 km²'ye yakındır (CIA, 2024). Mülteciler, ülke nüfusunun yaklaşık %3,5'ini oluşturmaktadır ve bu oran diğer birçok ülkeye kıyasla oldukça yüksektir. Uganda, ekilebilir arazilerinin önemli bir bölümünü mülteci yerleşimlerine ayırarak, küçük ölçekli tarım yoluyla mültecilerin geçimini desteklemektedir. Hane başına standart arsa büyüklüğü genellikle 30 metreye 30 metre (900 m² veya yaklaşık 0,22 dönüm) olup hem konut amaçlı hem de küçük bahçecilik faaliyetleri için kullanılmaktadır (REACH Initiative, 2025). Rhino ve Imvepi gibi bazı yerleşim yerlerinde, yaklaşık 50 metreye 50 metre (0,25 hektar) büyüklüğünde biraz daha geniş arsalar tahsis edilmekte ve bu arsalar bahçe ve küçük ölçekli tarım faaliyetleri için kullanılabilir (UNDP, 2018). Tarihsel olarak, mültecilere bazen konut ve tarım için ayrı arsalar tahsis edilmekteydi, ancak mülteci nüfusunun artması ve sınırlı arazi mevcudiyeti nedeniyle, odak noktası öncelikle konut amaçlı arsalar ve bunların yakınında sınırlı tarım faaliyetleri için kullanılacak arazilere kaymıştır.

Daha geniş ölçekte, Kuzey Uganda'da yaklaşık 69.000 hektar (690 km²) arazi mülteci yerleşimleri için tahsis edilmiştir (UNDP, 2018). Yumbe ve Arua ilçeleri mültecilerin kullanımı için en büyük arazi payını oluşturmaktadır. Bu yerleşim yerlerinde arazinin yaklaşık %75'i konut ve yerleşim altyapısı için kullanılırken, geri kalan %25'i tarım ve kamu hizmetlerini desteklemektedir (UNDP, 2018). Gıda güvensizliği ve dış gıda yardımının azalmasına yanıt olarak, 2025'in başlarında mültecilerin tarımsal kullanım için yaklaşık 4.757 dönüm (yaklaşık 1.925 hektar) araziye erişimi desteklenmiştir (*Uganda Country Refugee Response Plan*, 2024). Bu, önceki yıllara kıyasla önemli bir artışa işaret etmektedir.

Bidibidi gibi bazı belirli mülteci yerleşimlerinde, toplu tarım arazilerininin 400 dönümüne kadar ulaşabileceği blok tarım projeleri bulunmaktadır. Bu araziler, toplu ve bireysel tarım faaliyetleri arasında bölünmüştür. Özetle, hane başına tahsis edilen arsa büyüklükleri nispeten küçük olmakla birlikte (yaklaşık 0,22 dönüm), Uganda, mültecilerin barınma ve geçimini desteklemek için birden fazla yerleşim yerinde geniş araziler tahsis etmiştir (NRC, 2024). Bu durum, ilerici ancak arazi kısıtlamaları olan mülteci politikalarını yansıtmaktadır.

2025 yılında yaklaşık 53,3 milyon nüfusa ve 569.140 km² yüzölçümüne sahip olan Kenya ise 853.024 mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2025a, CIA, 2024). Mülteciler, Kenya nüfusunun yaklaşık %1,6'sını oluşturmaktadır. Bu oran, Uganda'ya kıyasla daha düşüktür ve farklı politika yaklaşımları ile demografik faktörleri göstermektedir. Uganda'da mültecileri barınma ve küçük ölçekli tarım için bireysel arazilere erişebilirken Kenya'nın kamp temelli modeli, mültecileri bireysel arazi tahsisleri olmaksızın büyük ve yoğun yerleşim yerlerinde toplamaktadır. Mülteci yerleşim altyapısı için arazi, ulusal hükümet, ilçe yetkilileri ve UNHCR arasında müzakere edilir ve yerel baskılar ve kaynak kısıtlamaları nedeniyle sadece kademeli olarak değişir (Kenya, 2024).

Uganda, Kenya'dan daha küçük bir nüfusa ve coğrafi alana sahip olmasına rağmen hem mutlak sayı hem de nüfus yüzdesi olarak iki katından fazla mülteci barındırmaktadır. Bu durum, Kenya'nın daha güvenlik odaklı, kamp temelli yaklaşımına karşılık, entegrasyon ve haklara odaklanan Uganda'nın daha ilerici mülteci politikalarını ortaya koymaktadır. Uganda'nın mültecilerin çalışmasına, serbestçe dolaşmasına ve araziye erişmesine olanak tanıyan politikaları, Kenya'nın kamplardan mültecilerin daha fazla dahil edilmesine yönelik daha yavaş geçişle tezat oluşturmaktadır. Bu farklılıklar, ulusal mülteci çerçevelerinin mültecilerin sayıları ve deneyimlerinin kalitesi üzerindeki önemli etkisini vurgulamaktadır.

Uganda'nın Kendi Kendine Yeterlilik Stratejisi ve Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesinde (CRRF) özetlenen mülteci politikaları, mültecileri ev sahibi toplumlara entegre etmeyi ve ekonomik bağımsızlığı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ugandalı ev sahibi toplulukların mültecilere yönelik tutumları büyük ölçüde ülkenin entegrasyon modeline göre şekillenmektedir. Kaynaklar için rekabet zaman zaman gerginliklere neden olsa da Uganda'nın yaklaşımı, Kenya'ya kıyasla mültecilere yönelik daha olumlu algıları teşvik etmiştir. Birçok yerleşim biriminde mülteciler ve yerel halk tarım, ticaret ve diğer ekonomik faaliyetlerde işbirliği yaparak karşılıklı fayda sağlamaktadır. Ancak mülteci

sayısı arttıkça kaynak baskısı da artmakta ve Uganda modelinin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Mültecilerin yerel ekonomiye önemli ölçüde katkıda bulunduğu durumlarda (tarımsal üretimi artırmak veya pazar oluşturmak gibi), ev sahibi topluluklar genellikle mültecilere daha olumlu bakmakta ve entegrasyonun ekonomik boyutunun altını çizmektedir.

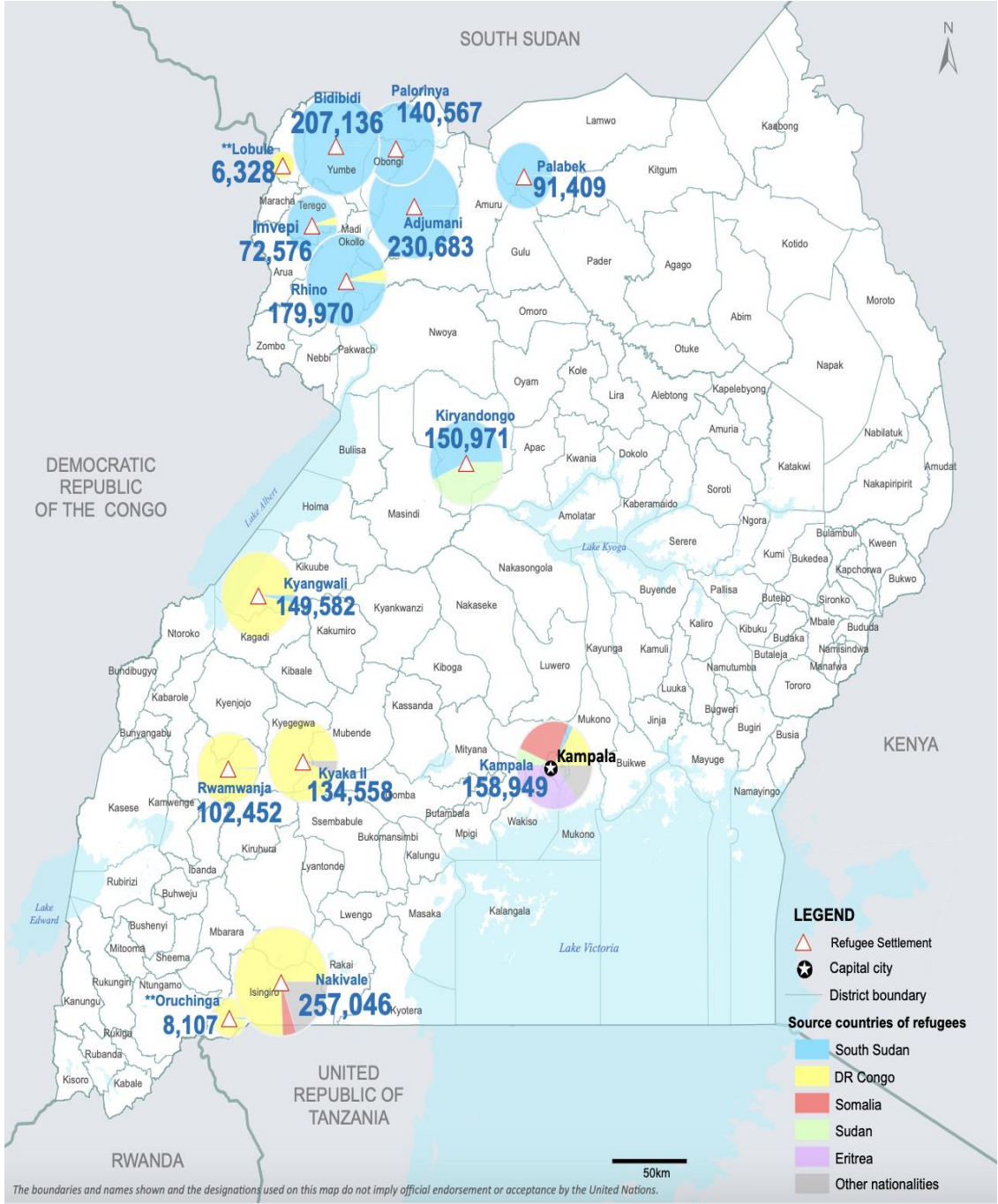

Şekil 3: Uganda Siyasi Haritası

Kaynak: <https://www.worldometers.info/maps/uganda-political-map/>

Şekil 4: Uganda'daki Mülteci Yerleşimleri ve Nüfus Dağılımı (30 Nisan 2025 İtibariyle)

Kaynak: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/116075?utm>

UNHCR verilerine göre Uganda (UNHCR, 2025b), ülke genelinde yerleşim yerlerine dağılmış 1.890.334 mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. En büyük nüfus Bidibidi (207.136), Nakivale (257.046) ve Palorinya (140.567)'da bulunurken, Kampala (158.949) gibi kentsel alanlarda daha az sayıda mülteci barınmaktadır. Başlıca menşe ülkeleri Güney Sudan (53%), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DRC, 33%), Somali (3%), Sudan (4%), Eritre (3%) ve diğer milletlerdir (4%). Ana yerleşim yerleri arasında Rhino (179.970), Kyangwali (149.582) ve Rwamwanja (102.452) bulunurken, Oruchinga (8.107) ve Lobule (6.328) daha düşük nüfusa sahiptir (UNHCR, 2025b).

5.3. Ev Sahibi Topluluk Tutumlarının Karşılaştırmalı Analizi

Kenya ve Uganda'daki ev sahibi toplulukların mültecilere yönelik tutumları, farklı politika yaklaşımları ve sosyo-ekonomik bağlamlar tarafından şekillendirilmektedir. Kenya'da, mülteciler genellikle kamplara hapsedilmiş dışarıdan gelenler olarak görülür, bu da onların ev sahibi topluluklarla etkileşimlerini sınırlar ve mültecilerin yardıma bağımlı oldukları stereotiplerini pekiştirir. Buna karşılık, Uganda'nın yerleşim modeli entegrasyonu teşvik eder, mülteciler ile yerel halk arasında daha fazla etkileşim ve işbirliği sağlar. Ancak, her iki ülkede de mültecilerin ekonomik katkıları algıları önemli ölçüde değiştirebilir. Örneğin Kakuma kasabasında, Kenya'da, mülteciler yerel halkı istihdam eden işletmeler kurarak mültecilerin bir yük olarak algılanmasına karşı çıkmaktadır. Öte yandan Kuzey Uganda'da, mültecilerin tarımla uğraştığı yerlerde, mülteciler yerel gıda güvenliğine ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır ve bu da olumlu tutumları güçlendirmektedir. Ayrıca, UNHCR ve Dünya Gıda Programı (World Food Programme-WFP) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan nakit transfer programları hem mülteci hem de ev sahibi hanelerin gerçek yıllık gelirlerini önemli ölçüde artırmıştır. Adjumani'de bu artış yaklaşık 3,8 milyon Uganda Şilinine (1.034 \$-2024) tekabül ederken ve Rwamwanja gibi yerleşim yerlerinde neredeyse 3,7 milyon Uganda Şilinine (1.007\$-2024) karşılık gelmektedir (Zhu vd., 2018). Bu dinamikleri anlamak, iki ülkede mülteci entegrasyon politikalarının nasıl güç ve söylem tarafından şekillendirildiğini değerlendirmek için önemlidir.

6. KENYA MÜLTECİ POLİTİKALARI

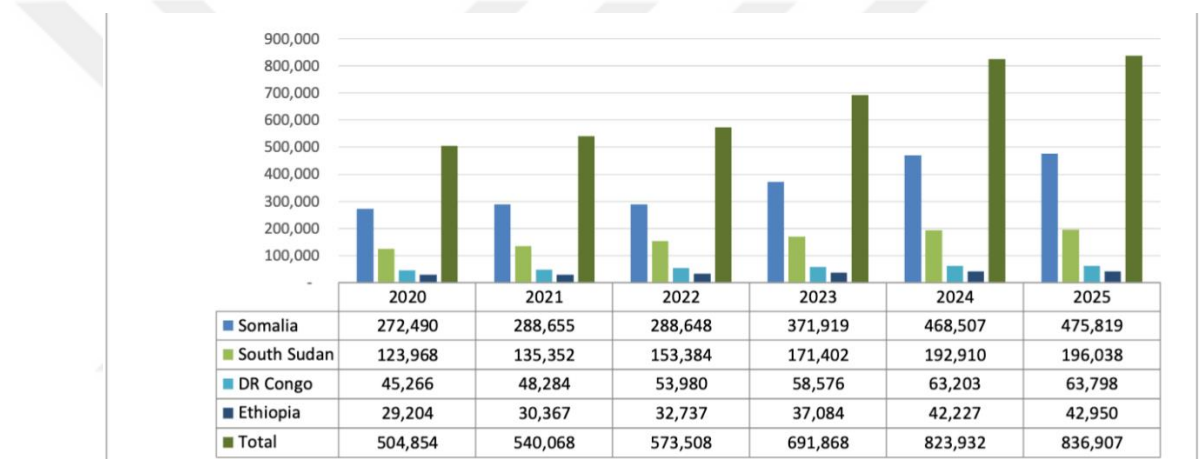
Kenya'nın mültecilere yönelik tutumu 1970'ler ve 1980'lerden bu yana önemli bir değişim geçirmiştir. Bu süre zarfında Kenya, başta Uganda'dan olmak üzere yaklaşık 15.000 mülteciye ev sahipliği yapmış, bu kişilerin kendi kendilerine yerleşmelerine izin vermiş ve ucuz işgücü sağlamıştır (Burns, 2021). Kenya hükümeti, 1990'ların başında artan mülteci akınıyla kademeli olarak açık-kapı politikasından vazgeçmiştir. Bu dönemde Somali ve Sudan'da çatışmaların başlaması, Kenya'daki mülteci nüfusunun hızla artarak 130.000'den 400.000 kişiye ulaşmasıyla büyük bir mülteci krizine yol açmıştır (Burns, 2021). Bu akın Kenya'nın mülteci nüfusunu yönetme kapasitesini aşmış ve politikalarda bir değişime yol açmıştır. Kenya hükümeti mülteci statüsünün belirlenmesi konusundaki kontrolü UNHCR'ye devretmiş ve 1990'ların sonlarından itibaren mültecilerin kamplarda kalmasını gerektiren güvenlik temelli politikalar uygulamıştır.

Kenya'nın açık kapı politikasının geçirdiği dönüşümde azalan uluslararası bağışçı desteği de etkili olmuştur ve bunun üzerinde 1992'de Kenya'da Sudan, Somali ve diğer ülkelerden gelen mülteci akınlarına karşı Kakuma ve Dadaab'da mülteci kampları kurulmuştur (Milner, 2019). Dadaab mülteci kampı çoğunlukla Somalililerden oluşurken, Kakuma mülteci kampı ekseriyetle Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Burundi, Ruanda ve Uganda gibi Orta Afrika ülkelerinden gelen mültecilerden müteşekkildir. 1990'larda mültecilerin ülkenin açık kapı politikasına zarar verecek şekilde ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaları ve bölgesel jeopolitiğe müdahil olmaları politikaların değişimine neden olmuştur. Kenya'nın mülteci politikası, 2021 tarihli son Mülteciler Yasası'na kadar kamplaşmayı sürdürmeyi hedeflemiştir.

2006 tarihli Mülteciler Yasası, mültecilerin ikamet yeri olarak kampları tanımlamıştır ve dolayısıyla bu yasa, mültecilerin hareket ve yerel ekonomiye katılma özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtlamıştır. Öte taraftan UNHCR, mülteci kamplarını güçlendirmek için sadece kamplarda yaşayan mültecilere insani yardım desteğine başlamıştır ve kamplardan çıkan mültecilere yardım etmenin Kenya hükümetine karşı çıkmakla eşdeğer olacağını belirtmiştir. Nairobi gibi kentsel bölgelere taşınan mültecilerin yardıma erişimi de bu sebeple kısıtlanmıştır. Öte taraftan, mülteci statüsü belirleme işlemlerini UNHCR yürütmüş ve Kenya polisi, mülteci ajansı tarafından verilen kimlik kartlarını tanımamıştır. Bu nedenle, mülteciler keyfi tutuklamalara ve baskınlara karşı savunmasız kalmışlardır. Kenya'nın resmi mülteci politikası kamplaşma yönünde

olsa da hükümet bu politikayı katı bir şekilde uygulamamıştır ve bu da bazı mültecilerin kampların dışında, özellikle de kentsel alanlara yerleşmelerine neden olmuştur. Kenya, kamp dışında yaşayan mültecilerin M sınıfı çalışma iznine başvurmaları koşuluyla çalışmalarına izin vermeye başlamıştır, ancak kamp politikasına karşı çıkan mülteciler sadece kayıt dışı sektörlerde çalışabilmektedir. Bunun nedeni, resmi sektörlerde çalışabilmek için mültecilerin M Sınıfı çalışma izni almaları gerekmesidir (Jacobi & Jaji, 2022).

Şekil 5: 2020-2025 Arası Kenya'ya Mülteci Akını Grafiği

Kaynak: UNHCR (2025): <https://www.unhcr.org/ke/media/kenya-statistics-package-31-march-2025-pdf>

Kenya'daki mülteciler, 2006 tarihli Mülteci Yasası uyarınca yasal iş ararken önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Yasa, mültecilere yalnızca ülke içindeki diğer "vatandaş olmayanlar" ile aynı çalışma haklarını tanımaktadır. Bu da mültecilerin yasal olarak istihdam edilebilmeleri için bir işverenin tavsiyesini gerektirmektedir. Ayrıca Mülteci İşleri Departmanı'ndan mülteci statüsünü teyit eden bir mektup eşliğinde şartlı "M Sınıfı" çalışma izinlerine başvurmaları gerekmektedir. Mültecilerin mülteci kamplarında değil, yalnızca Nairobi'de çalışma izni almalarına izin verilmektedir ve başka bir yerde yaşama izinleri olmadığı sürece mülteci kamplarında ikamet etmeleri zorunludur. Çalışma izni almak mülteci kampından ayrılmak için yeterli bir sebep olarak görülmediğinden, Kenya'daki bir mültecinin yasal olarak kayıtlı bir iş araması fiziksel olarak imkansız hale gelmiştir. Bunun yanında mülteciler "hareket izni" olmadan

kamplarından çıkamamaktadır ve bu izin ihlali halinde altı ay hapis cezası, 20.000 Kenya şilini para cezası veya her iki cezaya da maruz kalmaktadır (Campbell, 2015).

Kenya'nın Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesini (Comprehensive Refugee Response Framework/CRRF) uygulama taahhüdünün ardından, 2017 yılında parlamento iş arama, toprak ve mülk edinme haklarını içeren yeni bir mülteci yasası kabul etti. Bu yasanın sığınmacılar ve mülteciler için koruma alanının genişletilmesi, sığınmacılar, mülteciler ve ev sahibi toplumlar için acil ve süregelen ihtiyaçların desteklenmesi ve mülteciler için kalıcı çözümlerin hayata geçirilmesinde bölgesel ve uluslararası iş birliğinin teşvik edilmesi olmak üzere üç ayağı bulunmaktadır. Öte taraftan, Devlet Başkanı Uhuru Kenyatta, kamuoyuna danışılmadığı için bu yasayı son anda geri çekmiştir. Haziran 2019'da yayınlanan yeni bir yasa tasarısı, önceki yenilikçi gelişmelerden yoksundu (Hargrave et al., 2023). Kenya hükümeti Ağustos 2019'da Mülteciler Yasa Tasarısı 2019'u kabul etti, ancak daha fazla kamu katılımı ve istişare için ilgili bakanlığa geri gönderdi. Aslında Mülteci Yasa Tasarısı 2019'da iki yıl daha görüşülecekti. Dolayısıyla hareket kısıtlamaları iki yıl daha devam etti (Jacobi & Jaji, 2022).

2006 yasa tasarısı ise Başkan Uhuru Kenyatta'nın Kasım 2021'de yeni tasarımı imzalamasına kadar yürürlükte kaldı. Mültecilere ev sahipliği yapmanın idari ve pratik sorunlarını ele alan ilçe düzeyindeki yetkililerin katılımını artırmaya çalıştığı için, yeni yasadaki geçen ifadeler olumlu olarak görülmüştür. Yasanın diğer bölümleri, mülteci işlerinden sorumlu Kabine Sekreteri veya Mülteci İşleri Sekreterliği'nin belirli kararlarda ilçe makamlarına danışacağını belirtmektedir. Bununla birlikte, yasa, mülteci kampları yerine İçişleri Bakanı tarafından belirlenecek olan "belirlenmiş alanlar" ifadesini kullanmıştır (Jacobi & Jaji, 2022). Fakat yasa, bu "belirlenmiş alanların" kamplardan nasıl farklılık göstereceğini açıklamamaktadır. Bu nedenle, kampların devam etme ihtimali vardır.

Kenya hükümeti, Mart 2021'de ülkedeki iki mülteci kampı olan Dadaab ve Kakuma'yı kapatmayı öne sürmüştür ve bu da 400.000'den fazla mültecinin ne olacağı konusunda belirsizliğe neden olmuştur. İçişleri Bakanı Fred Matiang, 24 Mart 2021'de attığı bir tweet ile UNHCR'dan kampların kapatılması için bir yol haritası talep etmiş ve pazarlığa yer olmadığını belirterek 14 günlük bir ultimatoma vermiştir (Jacobi & Jaji, 2022). Dadaab ve diğer kampların kapatılması daha önce gündeme gelmişti. Kampların kapatılacağı son tarih 30 Haziran 2022'ye kadar kamplar kapalı kaldı. Bu durum Somali

ile devam eden deniz anlaşmazlığında üstünlük sağlamak gibi ulusal çıkarları gözeten siyasi bir taktik olarak görülmüştür. Kenya hükümeti açısından bu çıkarlar, BM Genel Kurulu tarafından Aralık 2018'de onaylanan Küresel Mülteci Mutabakatı'nın bir parçası olan CRRF'nin uygulanması gibi uluslararası insani yükümlülüklerle çelişse bile oldukça önemlidir. CRRF'nin temel amacı, ev sahibi ülkelerdeki mültecilerin sosyo-ekonomik açıdan kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlamaktır. Kenya, CRRF'yi başlatan ilk ülkelerden biri olarak 2016 BM Mülteciler ve Göçmenler Zirvesi'nde mültecilerin entegrasyonunun gerçekleştirileceği vaadinde bulunmuştur (Jacobi & Jaji, 2022). Öte yandan, Dadaab mülteci kampındaki mültecilerin çoğunun anavatanı Somali ile gergin ilişkileri ve ulusal ve güvenlik çıkarları nedeniyle Kenya, CRRF'yi uygulamaktan kaçınmaktadır.

Fakat Kenya hükümeti, Kalobeyi Entegre Sosyo-Ekonomik Kalkınma Planını (The Kalobeyi Integrated Socio Economic Development Plan-KISED) onaylamıştır. KISED, Turkana ilçesinde yaşayan Kenyalıların ve Kakuma kampındaki mültecilerin birlikte yaşayacağı entegre bir yerleşim yeri projesini içermektedir. Bu projeye göre CRRF ile uyumlu olarak, mülteciler ve yerel halk, kendi kendine yeterliliği geliştirmek için tasarlanmış projelerde birlikte çalışacak şekilde barındırılmalıdır. Fakat Kenya hükümeti, Dadaab kampındaki mülteciler ve Garissa İlçesindeki Kenyalılar için GISED olarak bilinen Garissa Entegre Sosyo-Ekonomik Kalkınma Planını (Garissa Integrated Socio Economic Development Plan-GISED) uygulamamıştır (Jacobi & Jaji, 2022).

Kenya'nın CRRF'yi uygulama konusundaki isteksizliğini anlamak için Kenya'nın ulusal, bölgesel jeopolitik ve stratejik çıkarları göz önünde bulundurulmalıdır. Kenya'nın insani yükümlülükleri ile ulusal güvenlik çıkarları arasındaki çatışma Turkana ve Garissa bölgelerindeki politika farklılıklara da neden olmaktadır. Ayrıca bu çatışma Afrika Boynuzunun jeopolitik çerçevesinde konumlanmaktadır ve Kenya'nın mevzu bahis politikaları CRRF'nin uygulanmasına engel olmaktadır.

Kenya, mültecilere uzun süre ev sahipliği yapmıştır ve özellikle Güney Afrika'dan mültecileri ve kurtuluş hareketlerini ağırlayarak sömürgecilik karşıtı mücadeleleri desteklemiştir. 1994'te sömürgeciliğin son kalesi yıkılmış ve Güney Afrika apartheid rejiminden demokrasiye geçmiştir. Kenya bu olaydan sonra da Afrika Boynuzu ve Orta Afrika bölgelerindeki uzun süreli, aralıklı ve sürekli şiddet içeren çatışmalardan kaçan mültecilere ev sahipliği yapmıştır (Jacobi & Jaji, 2022). Örneğin Kenya, Burundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DRC), Etiyopya, Ruanda, Somali, Sudan, Güney Sudan

ve Uganda'dan çok sayıda mülteciyi ağırlamıştır. Ülkenin 1980'lerde Uganda'dan gelen mültecilere ev sahipliği yapması ve mültecilere yönelik cömert politikası literatürde laissez-faire olarak bilinmektedir. Öte yandan, bu politikalar zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Örneğin Ugandalı mülteciler Kenyalıların işlerini ellerinden almakla suçlanmış ve güvenlik tehdidi olarak görülmüşlerdir (Verdirame et al., 2005).

6.1. Mülteci Kampları ve Güvenleştirme

1990'larda çok partili demokrasiye geçişin Kenya'da hükümetin zorunlu göçmenlere yönelik yaklaşımı üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bu dönemdeki rekabetçi seçim siyaseti, hükümetin zorunlu göçmenlere yönelik politikalarını şekillendiren doğrudan ve dolaylı siyasi sonuçlara yol açmıştır (Agwanda, 2022). Kenya'yı çok partili bir siyasi sisteme dönüştüren anayasanın 2A Maddesi'nin yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte, devlet-toplum ilişkileri, yönetim yapıları ve vatandaşlık taleplerine ilişkin kamusal söylemler için yeni temeller atılmıştır (Agwanda, 2022).

Bu geçişin önemli etkilerinden biri, özellikle Kenyalı Somalilerin yaşadığı Kuzey Sınır Bölgelerinde hükümet için önemli bir politika kaygısı haline gelen oy kullanma hakları üzerinde olmuştur. Ulusal kimlik kartlarının verilmesi tartışmalı bir konu haline gelmiştir, çünkü mülteci akınının seçim sonuçlarını etkilemek için oy kullanma hakkı elde etmesini önlemek bir öncelik haline gelmiştir. Seçim demokrasisinin rekabetçi doğası, Kenya yönetimini hangi etnik grupların oluşturduğuna dair tartışmaları körükleyerek zorunlu göçmenlere vatandaşlık statüsü verilmesi konusunda isteksizliğe yol açmıştır (Agwanda, 2022). Genel olarak, 1990'larda çok partili demokrasiye geçiş, yeni siyasi dinamikler, seçim değerlendirmeleri ve vatandaşlık hakları tartışmaları getirerek hükümetin Kenya'daki zorunlu göçmenlere yönelik yaklaşımını etkilemiştir. Bu durum, ülkede zorunlu göçü çevreleyen politikaların ve söylemin şekillenmesinde rol oynamıştır.

Öte taraftan, Kenya'daki yeni mülteci politikaları potansiyel olarak uluslararası mevzuatı ihlal etmekte ve mülteciler için oluşturulan yasal çerçeve ile çeşitli şekillerde çelişmektedir. İlk olarak, 2006 Mülteci Yasası, bireyin ulusal güvenlik açısından tehlike olarak görülmesi için makul gerekçelerin olması halinde mülteci statüsünün geri alınmasına izin vermektedir ki bu da zorla geri göndermeyi yasaklayan 1984 BM Sözleşmesi ve Kenya Mülteci Yasası ile çelişmektedir (Ssejjemba, 2018). İkinci olarak, 2014 tarihli Güvenlik Yasası kamp politikasını güçlendirmiş ve mültecilerin hareket

özgürlüğünü kısıtlamıştır ki bu da geri göndermeme ilkesine aykırıdır ve mültecilerin haklarını kısıtlamaktadır (Ssejjemba, 2018). Ayrıca, Kenya'lı yetkililerin UNHCR'a kayıtlı olanlar da dahil olmak üzere mültecileri zorla ülkelerine geri gönderdiği durumlar olmuştur ve bu şekilde uluslararası sözleşmeler ihlal edilmiştir. Yeni mülteci politikalarındaki bu ihlaller ve çelişkiler, uluslararası mevzuatın ve mültecilerin haklarını korumak için oluşturulan yasal çerçevenin potansiyel olarak göz ardı edildiğini göstermektedir.

Kenya'daki 2021 Mülteciler Yasası, mülteciler için belirlenmiş alanlar tahsis ederek ve mültecilerin hareketleri üzerindeki kısıtlamaları sürdürerek kamp kurma politikasını sağlamlaştırmaktadır (Oriri vd., 2023). Bu politika, mültecilerin Kenya'nın kuzeyindeki Dadaab ve Kakuma gibi kamplara hapsedildiği 1990'lardan beri yürürlükte olan kamp yaklaşımını pekiştirmektedir. Yasa, mültecilerin belirlenen bu alanların dışında serbestçe hareket etme kabiliyetlerini sınırlandırmakta, geçiş izni olmadan hareket etmeyi suç saymakta ve Göçmenlik Yasası aracılığıyla yasal istihdam sağlamanın önünde engeller oluşturmaktadır.

2021 Mülteci Yasası kapsamında, mülteci işleri için üç ana organ kurulmuştur: Mülteci Hizmetleri Dairesi (DRS), Mülteci Danışma Komitesi ve Mülteci Statüsü Temyiz Komitesi. DRS, Kenya'daki sığınmacılar ve mültecilerle ilgili tüm idari konulardan ve mültecilerle ilgili programların koordinasyonundan sorumludur. Mülteci Danışma Komitesi, Kabine Sekreterine mülteci politikaları konusunda tavsiyelerde bulunurken, Mülteci Statüsü Temyiz Komitesi ise mülteci statüsü başvurularına ilişkin kararlara karşı yapılan itirazları karara bağlamaktan sorumludur (Rebuild, 2022)

2021 tarihli Mülteci Yasası, mültecilerin özel teşebbüste bulunma hakkını garanti altına almakta ve yabancı uyruklularla aynı ticari kayıt süreçlerini takip etmelerini gerektirmektedir. Ancak mülteciler, Kenya Gelir İdaresi (KRA) PIN kodu, vesikalık fotoğraf ve ortaklık senetleri de dâhil olmak üzere işletme kaydı için gerekli belgelerin temininde zorluklarla karşılaşabilmektedir. Buna ek olarak, mülteciler işletme ruhsatı için çevrimiçi sistemlerde gezinmede zorluklarla karşılaşabilir ve bu da bazılarının resmi işletmeler yerine gayri resmi işletmeler kurmasına yol açabilir (Rebuild, 2022). Yasal çerçeveler Kenya'daki mültecilerin korunması ve desteklenmesi için bir zemin oluştururken uygulamadaki boşluklar mültecilerin belgelere ve yasal hizmetlere erişiminde zorluk yaşamasına sebep olmaktadır. Bu çerçevelerin ve politikaların etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için süreçleri kolaylaştırmaya, yolsuzluğu azaltmaya ve

mültecilerin eğitim ve istihdam fırsatlarına erişimini iyileştirmeye yönelik çabalar gerekmektedir.

Mülteci kampları politikası en nihayetinde mültecilerin ekonomik entegrasyon ve kendi kendine yeterlilik beklentilerini ciddi şekilde engellemektedir. Hareket ve istihdam olanaklarına getirilen kısıtlamalar, mültecilerin yerel ekonomiye tam olarak katılmalarını ve kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini engellemekte, sonuçta insani yardıma bağımlılıklarını artırmakta ve büyüme, gelişme potansiyellerini sınırlamaktadır. Ayrıca, kamp politikası mülteciler için sosyal, psikolojik ve ekonomik zorlukları daha da kötüleştirerek kişisel ağırlarda, aile yapılarında ve geçim kaynaklarında bozulmalara neden olmaktadır.

Kenya hükümeti tarafından geliştirilen Afrika için Marshall Planı, Dadaab ve Kakuma kamplarının Mülteci Köylerine dönüştürülmesini içermektedir. Bu köyler tanımlanan alanlarda eğitim, sağlık, su, enerji, güvenlik ve koruma gibi temel altyapıları sağlayacaktır (Oriri et al., 2023). Plan, mültecilere tarım yapabilecekleri ve barınma yerleri inşa edebilecekleri araziler sağlayarak mültecilerin kendi kendilerine yetebilmelerini ve ev sahibi ekonomiye katkıda bulunmalarını amaçlamaktadır. Marshall Planı tarafından önerilen geçiş süreci aynı zamanda gönüllü güvenli geri dönüşler, üçüncü ülkelere gidişler ve Doğu Afrika Topluluğu'ndan (East African Community-EAC) gelen mültecilerin Kenya vatandaşlığına başvurmaları için alternatifleri de içermektedir. Ancak, 2021 Mülteciler Yasası'nda yer alan "belirlenen alanların kontrolü" konusunu ele almadığı için bu planda önemli eksiklikler olduğu söylenebilir.

Kenya'nın mültecilere yönelik tutumundaki değişim birkaç faktöre bağlanabilir. Ülkeye giriş yapan mülteci sayısındaki artış, gelen nüfusun asimile edilememesi ve uygun şekilde yardım edilememesi, sınır güvenliği ve komşu ülkelerden gelebilecek çatışmaların yayılma potansiyeli ile ilgili endişeler Kenya'nın çevreleme politikalarına yönelmesinde kilit rol oynamıştır. Buna ek olarak, özellikle 1990'ların sonu ve 2000'lerin başındaki terör saldırılarının ardından artan güvenlik endişeleri, Kenya'yı mültecilerle başa çıkma konusunda daha sert bir tavır almaya ve ulusal güvenliğe potansiyel tehdit olarak görülen mülteci nüfusunu hedef alan politikalar uygulamaya sevk etmiştir (Burns, 2021).

Kenya'nın mültecilerin kamplara yerleştirilmesi politikası ile sosyo-ekonomik entegrasyon politikası arasındaki çelişkiler çok boyutludur. Öncelikle Kenya, Kapsamlı

Mülteci Müdahale Çerçevesi (CRRF) kapsamında mültecilerin kendi kendine yeterliliğini ve sosyo-ekonomik entegrasyonunu teşvik etmeyi taahhüt etmiştir. Bununla birlikte, katı kamp politikası, geçiş izni olmadan kampların dışında hareket etmeyi suç saymakta ve mültecilerin yasal istihdamını güvence altına almak için engeller koymakta, ekonomik entegrasyon ve kendi kendine yeterlilik beklentilerini engellemektedir (Oriri vd., 2023)

Ayrıca mülteciler için entegrasyon ve kendi kendine yeterliliği benimsemesine rağmen Kenya, mülteci ve sığınmacıların %80'inden fazlasının barındırıldığı Dadaab ve Kakuma mülteci kamplarının kapatılmasını birçok kez gündeme getirmiştir (Oriri vd., 2023). Kampların kapatılmasını isterken entegrasyonu teşvik eden bu çelişkili yaklaşım, mülteciler arasında kafa karışıklığına neden olmakta ve ekonomik beklentilerini tehlikeye atmaktadır.

Afrika için Marshall Planı kapsamında Dadaab ve Kakuma kamplarının Mülteci Köylerine dönüştürülmesi önerisi, Doğu Afrika Topluluğu'ndan (EAC) gelen mültecilerin Kenya vatandaşlığına başvurmaları için altyapı ve seçenekler sunarak hareket özgürlüğü, istihdam, eğitim ve sağlık hizmetleri sağlamayı amaçlamaktadır (Oriri vd., 2023). Ancak plan, belirlenen alanların kontrolü konusunda sessiz kalmakta ve 2021 Mülteciler Yasası'nda yer alan hareket kısıtlamalarını ele almamakta, dolayısıyla kamp kurma ile sosyo-ekonomik entegrasyon arasındaki çelişkiyi sürdürmektedir.

Sonuç olarak, Kenya'nın mültecilere yönelik tutumu 1970'ler ve 1980'lerde daha hoşgörülü ve kendi kendine yerleşen bir yaklaşımdan 1990'lar ve sonrasında daha kısıtlayıcı ve çevreleme odaklı bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu değişimin başlıca sebepleri arasında artan mülteci akını, güvenlik endişeleri ve mülteci krizinin etkili bir şekilde yönetilmesindeki zorluklar yer almaktadır.

6.2. Bölgesel Jeo-Politik ve Mülteci Politikaları

Kenya'nın mülteci politikası, Doğu Afrika ve Afrika Boynuzundaki ulusal ve jeo-stratejik çıkarlarından bağımsız değildir. Kendisini sömürge sınırının Kenya tarafında bulan Somalililerin etnik milliyetçiliği, irredantizm ve ulusal seçimler için çok önemli olan etnik sayıları dengeleme ihtiyacı gibi konularda Kenya oldukça hassastır. Kenya hükümeti ayrıca Somalili mültecileri terör saldırılarıyla da ilişkilendirmektedir. Örneğin, 1998'de Nairobi ve Darüsselam'daki (Tanzanya) ABD elçiliklerine eş zamanlı olarak düzenlenen saldırılarda Somalilerin etkili olduğu düşünülmüştür. Benzer şekilde 2013

yılında Westgate Alışveriş Merkezi'ne ve 2015 yılında Garissa Üniversite Koleji'ne yapılan saldırılardan da Somalililer sorumlu tutulmaktadır. Somalili mülteciler ile teröristlerin aynı kefeye konması Kenya'daki mülteci siyasetinde oldukça etkili olmuştur. Dolayısıyla güvenlik kaygıları, Kenya'nın mültecilerle, özellikle de Somalililerle ilgili konularda aldığı kararlarda merkezi bir rol oynamaktadır (Jacobi & Jaji, 2022).

Ülke, insani yardım yükümlülükleri ile ulusal, jeopolitik ve stratejik çıkarları arasında denge kurmakta zorlanmaktadır. Somalili mültecilerin geçim kaynakları, Kenya'daki El-Şebab saldırıları ve Kenya ordusunun 2011 yılında Somali'ye girerek terörü "kökünden" kazımayı amaçlayan girişimi nedeniyle önemli ölçüde etkilenmiştir (Jacobi & Jaji, 2022). Kenya'da, özellikle de Nairobi'deki Eastleigh gibi kentsel alanlarda Somalili mültecileri hedef alan baskınlar ve keyfi tutuklamalar bu duruma kanıt olarak gösterilebilir (Simpson, 2013; Njogu, 2017). Ocak 2007'de Somali'de şiddet tırmandığında, uluslararası toplum Kenya'yı eleştirmiştir çünkü Somalili sığınmacıların Kenya-Somali sınırını geçmeleri engellenmiştir. Öte taraftan Kenya, Batılı ülkeleri ikiyüzlülükle suçlamıştır ve Akdeniz'den Avrupa'ya geçmeye çalışan Afrikalı sığınmacıları caydırmak için AB'nin sınırlarını kapattığını öne sürmüştür (Jacobi & Jaji, 2022).

Somalili mülteciler Kenya'da karşılaştıkları sorunlara kalıcı çözümler bulma konusunda güçlük yaşamaktadır. Bunun temel sebebi mülteci politikaları dolayısıyla kendilerini marjinalize edilmiş ve ayrımcılığa uğramış hissetmeleridir. Diğer bir sebep ise Kenya'nın geçmişte mültecilerin geçici olduğunu düşünerek uyguladığı açık kapı politikası yer almaktadır. Kenya'daki Somalili mülteciler için kalıcı çözümler bulunamaması toplumda umutsuzluğa yol açmış ve yasal olmayan yöntemlerle göçe sebebiyet vermiştir. Ayrıca genç mültecilerin El-Şebab gibi aşırılık yanlısı gruplara rağbet etmelerine neden olmuştur (Ochieng, 2022). Bu zorluklar ulusal güvenlikle bağlantılıdır çünkü marjinalleştirilmiş ve savunmasız mültecilerin varlığı, aşırılık yanlısı örgütler tarafından örgüte alınma olasılığını artırarak ülke içinde güvenlik tehditleri oluşturmaktadır.

Ulusal güvenlik kaygıları, Kenya'nın mülteci koruma yaklaşımını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Kenya hükümeti, ulusal güvenlik kaygıları nedeniyle mültecileri "güvensizlik unsuru" olarak göstererek katı kamp politikaları uygulamıştır. Bu durum, mültecilerin mülteci kampları içinde kalmaları ve hareketlerinin kontrol edilmesi aracılığıyla kamp politikasının güçlendirilmesine yol açmıştır. Hükümet bu

politikaları, kentlerde yaşanan güvenlik sorunlarını gerekçe göstererek uygulamaktadır ve böylece mültecilerin kentler yerine mülteci kamplarında barınmalarını şart koşmaktadır. Ayrıca hükümet yetkilileri, kentli mültecileri ekonomik bir yük olarak görmektedir ve kentsel alanlarda yasadışı olarak yaşayan mültecilerin yaptırımlarla karşılaşabileceğini belirtmektedir (Njogu, 2017). Kentlerdeki kayıt merkezlerinin kapatılması ve hükümetin tüm şehirlerdeki mültecilerin kamplara taşınması yönündeki talimatı, ulusal güvenlik kaygılarının Kenya'nın mülteci koruma yaklaşımı üzerindeki etkisini açık bir şekilde göstermektedir. Netice itibariyle, Kenya'daki kamp politikaları büyük ölçüde ülkede mevcut olan ulusal güvenlik sorunlarından etkilenmektedir.

Kenya içinde bulunduğu insani krizi ve ulusal güvenlik krizini aynı anda ele alamayacağını düşündüğü için ciddi bir ikilemle karşı karşıyadır. Bu ikilem, stratejilerini ilerletmek için mülteci krizini kullanabilen silahlı bir grup olan El-Şebab'ın dahil olmasıyla daha da kötüleşmektedir. Kenya hükümetinin Somali'ye dönmeleri ve El-Şebab'a karşı savaşmaları için mültecileri askere aldığı belirtilmektedir ve bu da Kenya'nın ulusal güvenliğe mültecilerin insan haklarından daha fazla öncelik verdiğini göstermektedir (Burns, 2021). Mülteci topluluklarına sızan El-Şebab'ın oluşturduğu tehdit, Kenya'da ulusal güvenlik sorunlarını artırmış ve hükümeti mülteci nüfusunu yönetmek için kontrol altına alma politikalarına odaklanmaya itmiştir. Bu ikilem, Kenya'nın siyasi çalkantılar ve önemli bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmanın getirdiği yük gibi iç sorunları ile daha da artmaktadır. Kenya hem iç hem de dış faktörlerin baskısıyla karşı karşıyadır ve bu da hükümetin ulusal güvenliğe insani kaygılardan daha fazla öncelik vermesine yol açmaktadır (Burns, 2021). Esasen Kenya için temel ikilem, mülteci krizini ele alırken aynı zamanda El-Şebab gibi gruplardan gelen tehditler karşısında ulusal güvenliği sağlamak gibi birbiriyle yarışan öncelikleri dengelemektir.

Mülteci kamplarındaki gruplar arası çatışma ve anlaşmazlıklar da güvenlik tehdidi olarak görülebilmektedir. Örneğin Kakuma mülteci kampı, öncelikle kampta ikamet eden farklı milletler ve yerel Kenyalı Turkana kabilesi ile mülteci nüfus arasındaki gergin ilişki nedeniyle gruplar arası çatışma ve siyasi güvensizlikten önemli ölçüde etkilenmiştir (Burns, 2021). Başlangıçta Sudanlı mültecileri barındırmak için kurulan kamp, Ruandalı, Burundili, Kongolu, Etiyopyalı ve Somalili de dahil olmak üzere dokuzdan fazla farklı milletten bireye ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Kamptaki bu farklı milliyet karışımı, farklı etnik gruplar arasında çatışmalara ve gerginliklere neden olmuştur.

Kakuma'daki siyasi güvensizlik, yerel Turkana kabilesi ile mülteci nüfus arasındaki ilişki nedeniyle daha da şiddetlenmiştir. Bölgede ekonomisi oldukça zayıf olan Turkana kabilesi, kamptaki mültecilerin varlığından dolayı tehdit altında hissetmiştir. Bu durum çatışmalara, soygunlara ve hatta Turkana'nın kampa ve mültecilere karşı büyükbaş hayvan hırsızlığı yapmasına yol açmıştır (Burns, 2021). Bunun yanında, Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (Sudan People's Liberation Army-SPLA) gibi silahlı gruplar Kakuma'ya sızmış, kamptaki Sudanlı mülteci topluluklarından savaşçılar devşirmiş ve nüfus üzerinde bir dereceye kadar kontrol sağlamıştır. Ayrıca, Etiyopya hükümet güçleri de kampta bulunarak Kakuma'nın karşılaştığı güvenlik sorunlarının artmasına neden olmuştur (Burns, 2021).

Genel olarak, Kakuma mülteci kampındaki gruplar arası çatışma ve siyasi güvensizlik, burada ikamet eden çeşitli milletlerin bir arada yaşamasının yanı sıra yerel Turkana kabilesi ile mülteci nüfus arasındaki gergin ilişkiden etkilenmektedir.

6.3. Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Açıdan Entegrasyonu

Kakuma Kampı'nda mülteciler için ekonomik imkânlar, iş aramalarına veya serbest meslek sahibi olmalarına göre farklılık göstermektedir. Kakuma Kampı'ndaki mülteci teşvik kapsamındaki çalışanlar, UNHCR veya partnerleri tarafından Kenya vatandaşlarına sunulan kayıtlı istihdam imkanlarından tam olarak yararlanamamaktadır (Omata, 2021). Kakuma Kampı'ndaki ekonomi, mültecilerin bir dizi ticari faaliyette bulunmasıyla kampa kentsel bir nitelik kazandırmıştır.

Nairobi'de Somalili ve Kongolu mültecilerin çoğunluğu geçimlerini kayıt dışı sektörde sağlamaktadır. Nairobi'deki mülteciler büyük ölçüde kayıt dışı ekonomide çalışmak zorunda kalmakta, ancak Kenya vatandaşlarına kıyasla daha düşük ücret oranlarını kabul etmek gibi zorluklarla karşılaşmaktadır (Omata, 2021). Buna ek olarak, ulusal otorite Nairobi'deki mültecilere nadiren çalışma izni verse de bazı mülteci işletmeleri Nairobi Belediye Meclisi'ne resmi olarak kayıtlıdır ve bu da belediye yönetimi tarafından resmi olarak onaylanmalarına imkan tanımaktadır (Omata, 2021).

Kakuma Kampı ile Nairobi arasındaki ekonomik fırsat farklılıkları, ekonomik faaliyetleri şekillendiren kurumsal aktörlerin varlığı ve ev sahibi topluluklarla ilişkiler gibi çeşitli faktörlere bağlanabilir. Mülteciler, her alanda farklı derecelerde kısıtlamalar ve kolaylaştırıcı etkenlerle karşılaşmakta, bu da iş arama veya serbest meslekle uğraşma arasındaki tercihlerini etkilemektedir.

Nairobi ve Kakuma Kampı'nda çeşitli kurumsal faktörler, mültecilerin ekonomik yaşamlarını ev sahibi toplumunkinden ayırmada önemli bir rol oynamaktadır. Kakuma Kampı'nda mülteciler ekonomik faaliyetlerini şekillendiren kısıtlamalarla karşı karşıya kalmaktadır (Omata, 2021). Buna ek olarak, UNHCR kamptaki mültecilere resmi ve gayriresmi ekonomik alanların bir karışımını sunmakta, bu da mültecilerin mali ücretlerini ve geçim kaynaklarını etkilemektedir.

Öte yandan, Nairobi'de UNHCR'nin mültecilerin geçim kaynakları üzerindeki etkisi azalmış olup, ulusal ve yerel hükümet mültecilerin ekonomik stratejilerinin oluşturulmasında daha önemli bir rol üstlenmektedir. Kenya Hükümeti'nin kamp politikasına rağmen, Nairobi'deki yerel ev sahibi topluluklar mültecileri barındırmakta ve Belediye Meclisi mültecilerin ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınmasını sağlamaktadır (Omata, 2021). Hem Kakuma Kampı'nda hem de Nairobi'de mülteciliği karakterize eden siyasi, yasal ve politik faktörler, mültecilerin ekonomik stratejilerini ve ev sahibi topluluklarla etkileşimlerini farklı şekillerde şekillendirmekte ve mültecilerin geçim kaynaklarını yönlendirdikleri belirli kurumsal bağlamları anlamının önemini vurgulamaktadır.

Mülteci insani yardım alanlarının sosyoekonomik gerçeklikleri hem yardım çalışanlarına hem de mültecilere mal ve hizmet sağlayan ticari ekonomilerin oluşumunu kapsamaktadır. Bu ticari pazarlar, mültecilerin ticari tüketimde bulunmalarına imkan tanıyarak, satın alınan miktara bakılmaksızın arzu edilen ve kültürel olarak tercih edilen ürünleri satın almalarını sağlamaktadır. Yardım kuruluşlarının mültecilerin beslenme ihtiyaçlarını hesaplamak için ölçülebilir kriterlere odaklanmasına rağmen, ticari tüketim mültecilerin hayatlarında önemli bir rol oynamakta ve onlara zorlu yaşam koşullarının ortasında bir normalleşme ve saygınlık hissi sağlamaktadır (Oka, 2014).

Mültecilerin bir kısmı yardım ürünlerini satmaktadır. Ancak yardım çalışanları bu ticaretin her ne kadar mültecilere maddi destek sağladığını kabul etseler de mültecilerin karaborsa ticaretiyle iştilal etmelerini tasvip etmemektedir ve gıda yardımlarının satışı ile bu yardımların yetersizliği hakkındaki şikayetler insani yardım faaliyetlerinin reddedilmesi olarak görülebilmektedir (Oka, 2014). Ayrıca, resmi politikalar genellikle ticari tüketimi bir sorun olarak hedef almakta, ticari faaliyetleri kontrol etmek veya sınırlandırmak amacıyla mültecilere ve tüccarlara karşı kuponlar sağlamak ve çeşitli cezai önlemler almaktadır. Bu zorluklara ve çelişkili bakış açılara rağmen ticari ekonomiler hem mültecilere hem de yardım çalışanlarına temel mal ve hizmetleri

sağlayarak mülteci insani yardım alanlarındaki sosyoekonomik gerçekliklerin ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmektedir.

Kenya'daki mülteciler için sosyo-ekonomik entegrasyon, iş fırsatlarına erişim, iş sahipliği, sosyal güvenlik ve sağlık sigortası programları gibi çeşitli hususları kapsamaktadır. Kenya'daki şehirli mülteciler, resmi sektörde çalışmak için gerekli belgeleri elde etmede sıklıkla zorluklarla karşılaşmakta ve bu da yetkililer tarafından istismara yol açmaktadır. Mültecilerin çalışma hakkını garanti altına alan yasal çerçevelere rağmen, mültecilere yönelik olumsuz basmakalıp yargılar ve hoşnutsuzluk, mültecilerin işgücü piyasasına katılımını engelleyebilmektedir (UNHCR Kenya, 2020; Rebuild, 2022).

İş kurma söz konusu olduğunda, mültecilerin lisans, kayıt ve işletme PIN numarası almayı içeren karmaşık bir süreçten geçmeleri gerekmektedir. Yüksek ücretler, rüşvet ve işletme lisansı için çevrimiçi sistemlerin kullanımındaki zorluklar gibi engellerle karşılaşmaktadırlar. Sonuç olarak, birçok mülteci işletme sahibi kayıt dışı işletmeleri tercih etmektedir.

Kayıtlı işgücü piyasasında istihdam edilen mülteciler, teorik olarak Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (NSSF) ve Ulusal Hastane Sigorta Fonu (NHIF) gibi sosyal güvenlik ve sağlık sigortası programlarına katkıda bulunmaya hak kazanmaktadır (Rebuild, 2022). Ancak, ilgili mevzuatta mültecilerden özel olarak bahsedilmemesi ve gerekli belgelerin elde edilmesindeki zorluklar, mültecilerin bu yardımlara erişimini engelleyebilmektedir.

Kenya'nın politikaları ve mülteci yasalarındaki boşluklar ve mültecilerin ulusal eğitim planlarına sınırlı entegrasyonu meslek edindirme ve eğitim alanlarında mültecilerin sorun yaşamasına neden olmaktadır. Ortaöğretim için yetersiz destek, katı kabul koşulları ve dil engelleri nedeniyle Örgün Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim (Formal Technical and Vocational Education and Training-TVET) kurumlarına erişimde zorluklar yaşanmaktadır (Rebuild, 2022). Mültecilerin TVET hizmetlerine erişimi için devlet hibelerinin olmaması ve mültecilerin kimlik bilgilerinin eğitim kurumlarında tanınmasındaki sıkıntılar sosyo-ekonomik entegrasyonu kısıtlamaktadır.

Pek çok mülteci, yasal temsil için gerekli parayı bulmakta zorlanmaktadır ve yasal işlemlerde kendilerini temsil etmelerine izin verilmemektedir. Ayrıca Adli Yardım Fonu ve Ulusal Adli Yardım Servisi gibi hizmetlere erişimleri sınırlıdır (Rebuild, 2022).

Bununla beraber mültecilerin Kenya iş kanunları hakkındaki bilgileri genellikle kısıtlıdır ve bu da yasal süreçlerde karşılaştıkları zorlukları daha da kötüleştirebilmektedir.

İş Kanunu, 2007, Bölüm XII, 87(1), işverenler ve çalışanlar arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için Çalışma Ofisine yapılan şikayetler veya İstihdam ve İş İlişkileri Mahkemesine açılan davalar da dahil olmak üzere imkanlar sunmaktadır (Rebuild, 2022). Ancak belgede, yürürlükteki yasal çerçevelere rağmen, mültecilerin adalete ve yasal hizmetlere erişiminde, işgücü piyasasına tam olarak katılma becerilerini etkileyen olumsuz kalıplaşmış yargılar, güvensizlik, kötü muamele ve hoşnutsuzluk gibi engellerle karşılaştıkları vurgulanmaktadır.

Karşılaşılan sorunlar ve eksiklikler açısından bakıldığında, mültecilerin başlıca sorunlardan biri kimlik kartları ve çalışma izinleri de dâhil olmak üzere, yasal süreçler için gerekli belgeleri edinmede yaşanan zorluklardır. Bu belge eksikliği, mültecilerin işgücü piyasasında veya diğer alanlarda maruz kaldıkları hak ihlallerine karşı yasal yollara başvurmalarını engelleyebilmektedir. Mevzubahis durum, mültecilerin sürekli ve güvenceli bir işe erişme imkânlarını kısıtlamaktadır. Ayrıca, mülteciler iş piyasasında rekabet edebilmek için gerekli beceri ve niteliklerden yoksun olabilmekte, bu da ekonomik katılımlarını zorlaştırmaktadır (UNHCR Kenya, 2020).

Bir diğer zorluk ise, etkili geçim kaynakları programlarının tasarlanması için hayati önem taşıyan, mülteciler ve onlara ev sahipliği yapan topluluklar hakkında kapsamlı veri eksikliğidir (UNHCR Kenya, 2020). Bu veriler olmadan, programları mültecilerin özel ihtiyaçlarını ve kapasitelerini karşılayacak şekilde uyarlamak güçtür ve bu da mültecilerin ekonomik olarak kendi kendilerine yetebilmelerini zorlaştırır. Ayrıca, mülteciler işgücü piyasasında ayrımcılık ve yaftalama ile karşı karşıya kalabilmekte, bu da ekonomik katılım fırsatlarını sınırlayabilmektedir. Bu durum, iş bulmalarını ve iş kurmalarını zorlaştırarak ekonomik sıkıntılarını artırabilmektedir. Bazı mültecilerin evrak işlerini kolaylaştırmak için kıdemsiz memurlara rüşvet ödemek zorunda kalması nedeniyle süreçte yolsuzluk yapıldığına dair endişeler bulunmaktadır.

Genel olarak, Kenya mülteciler için sosyo-ekonomik entegrasyonu teşvik etme taahhüdünde bulunmuş olsa da pratikte bu politikaların mültecilerin işgücü piyasasına katılımlarını, iş kurmalarını ve sosyal güvenlik yardımlarına erişimini her zaman sağlamamaktadır.

6.4. Eğitim Açısından Mülteci Entegrasyon Politikaları

Kenya'daki mülteciler için eğitim ve beceri geliştirme çeşitli zorluklar ve engellerle karşı karşıyadır. Kenya hükümeti, Cibuti Deklarasyonu ve Kampala Deklarasyonu'nda verilen taahhütler uyarınca mültecileri eğitim sektörü planlarına tam olarak entegre etmemiştir. Teknik ve mesleki eğitim ve öğretim (Formal Technical and Vocational Education and Training-TVET) belgelerinde mültecilere yönelik özel hükümler bulunmamaktadır (Rebuild, 2022). Buna ek olarak, mülteciler, Kenya okullarından alınması gereken sertifikalar veya sınavları geçmek gibi koşullar nedeniyle resmi TVET kurumlarına erişimde engellerle karşılaşabilmektedir.

Çalışma izni alma ve yurtdışındaki mesleki yeterliliklerin tanınması konusunda da zorluklar yaşanmaktadır. Mülteciler, erişilmesi zor olabilen kimlik kartları ve çalışma izinleri gibi belgelerle alakalı kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Mültecilere yönelik önyargılar, işgücü piyasasında mültecilere karşı öfkeye neden olabilmekte, mültecilerin çalışma ve topluma katkıda bulunma becerilerini etkileyebilmektedir.

Kenya'daki mülteciler için eğitim ve beceri geliştirme alanındaki sorunlar ve eksiklikler arasında mültecilerin eğitim sektörü planlarına entegre edilmemesi, resmi TVET kurumlarına erişimin önündeki engeller ve çalışma izni almadaki zorluklar bulunmaktadır. Bunun yanında iş imkanlarını etkileyen önyargılar, dokümantasyon ve kayıt sorunları da bahsi geçen engeller arasında yer almaktadır. Kenya'daki mültecilere yönelik eğitim ve beceri geliştirme fırsatlarının iyileştirilmesi bu sorunların çözümüne bağlıdır.

6.5. Mültecilere Yönelik İnsani Yardım Faaliyetleri

Kenya Hükümeti, UNHCR ve proje ortaklarıyla işbirliği içinde, ülkede misafir edilen mültecilerin kaldıkları süre boyunca yeterli koruma ve insani destek almalarını sağlamak için çalışmalar yürütmektedir. Ülke genelindeki hizmetlere daha fazla mültecinin erişimini sağlamak için güvenlik hizmetlerinin artırılması, Turkana West'teki mevcut hizmetlerin kapasitesinin genişletilmesi, ulusal ve bölgesel hizmet sağlayıcıların niteliklerinin iyileştirilmesi için destek sağlanması bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir (*Kenya Comprehensive Refugee Programme, 2019*). Ayrıca, gönüllü geri dönüşün teşvik edilmesine, diaspora ile ilişki kurulmasına ve yeniden yerleştirme ile işgücü hareketliliğine, yurtdışı bursları ve aile birleşimi gibi birbirlerini destekleyen uygulamaların yaygınlaştırılmasına odaklanılmaktadır.

Kenya Hükümeti ayrıca Kakuma ve Kalobeyei'deki Geri Dönüş Yardım Masaları aracılığıyla gönüllü geri dönüş süreci hakkında mültecileri bilgilendirmektedir (UNHCR, 2019). Kenya Hükümeti, UNHCR ve proje ortakları arasındaki işbirliği, mültecilerin ve ev sahibi toplulukların çeşitli ihtiyaçlarını ele alarak, refahları ve yaşam kaliteleri için gerekli olan güvenlik, yardım ve desteği almalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Dünya Bankası gibi uluslararası kalkınma fonları, Kenya'da mültecilerin barındırılmasına yönelik sürdürülebilir çözümler bulunması konusunda hükümeti çeşitli şekillerde desteklemektedir. İlk olarak bu bağışçılar, 2030 Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Sustainable Development Goals-SDS) ilkeleri rehberliğinde, uzun süreli mülteci vakalarında sürdürülebilir ve piyasa temelli çözümler bulma konusunu kalkınma stratejilerine entegre etmektedir (UNHCR, 2019). İmkanlara eşit erişimin önemini vurgulayarak, mültecilerin ve ev sahibi nüfusun ulusal kalkınma planlarına dâhil edilmesi gerektiğini kabul etmektedir.

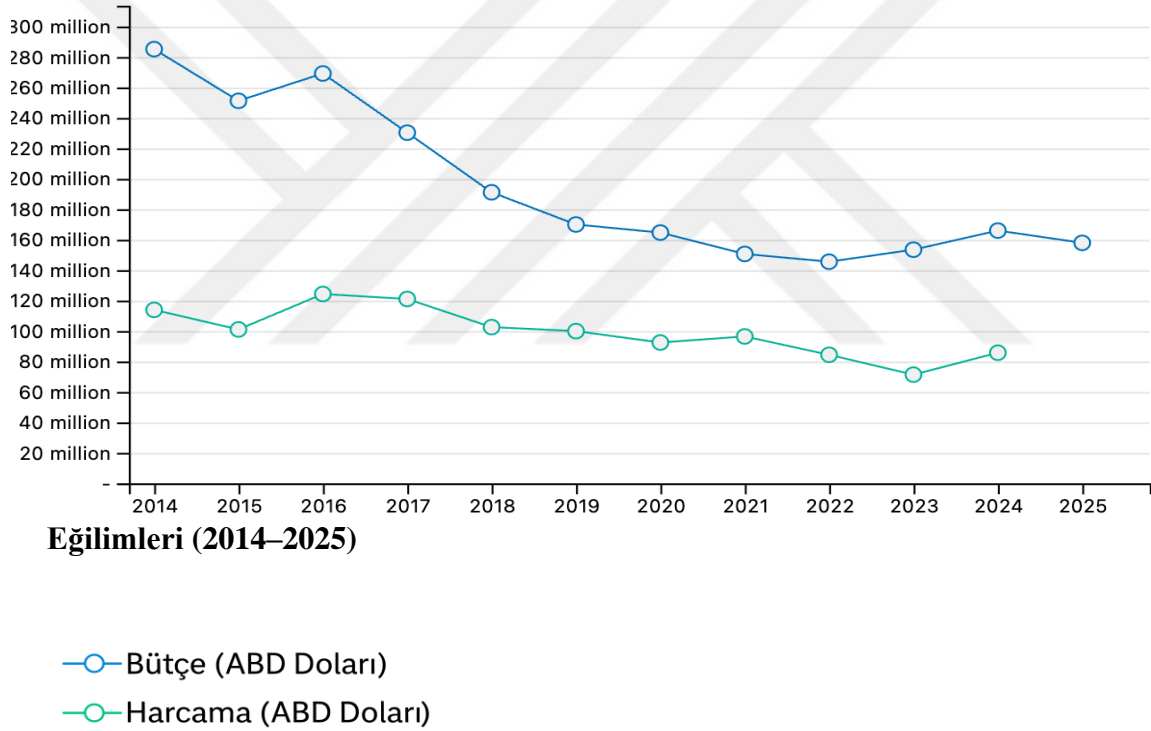
Öte yandan uluslararası bağışçılar, mültecilerin ve sığınmacıların da dahil edildiği kalkınma stratejilerini desteklemeye hazır olduklarını göstermek için Kenya hükümeti ile diyalog kurmaktadır. Bu amaç için ayrıca ulusal ve bölgesel ölçekteki sektörel çalışma gruplarını desteklemektedir (UNHCR, 2019). Ayrıca, Kenya'daki mülteciler ve ev sahibi topluluklar için koruma, eğitim ve istihdam imkanlarını iyileştirmek için UNHCR ve Dünya Bankası, IFC (Uluslararası Finans Kurumu), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) ve UNICEF gibi kuruluşlar işbirliği yapmaktadır (UNICEF, 2019). Bu ortak çaba, mülteci programlarının yoğunlaştığı beşeri sermaye geliştirme programlarına desteği artırmak için ulusal ve bölgesel düzeyde çeşitli ortaklarla stratejik işbirliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Genel olarak, Dünya Bankası da dahil olmak üzere uluslararası kalkınma fon sağlayıcıları, mültecileri ve ev sahibi nüfusu kalkınma stratejilerine entegre ederek, hükümetle iletişim kurarak ve mülteciler ile ev sahibi topluluklara yönelik güvenlik imkanlarını ve yaşam koşullarını iyileştirmek için çeşitli ortaklarla işbirliği yaparak Kenya hükümetinin mültecilere ev sahipliği konusunda sürdürülebilir çözümler bulmasını desteklemede önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Dadaab'daki çok sektörlü ve çok paydaşlı girişimde yer alan kilit paydaşlar arasında İlçe Hükümeti, UNHCR, özel sektör, mülteciler ve ev sahibi toplum liderliği bulunmaktadır. Bu paydaşlar, farklı uzmanlıklarını kullanarak mevcut duruma çözüm bulmaya kolektif olarak katkıda bulunmaktadır. Geniş tabanlı bir ortaklık yaklaşımıyla, mülteciler ve yerel topluluklar

arasındaki sosyal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçları ele almayı amaçlamaktadırlar. Bu paydaşlar bilgi paylaşarak, uzun vadeli ve çok sektörlü faaliyetler geliştirerek, tasarlanan planları uygulayarak ve takip ederek insani-kalkınma bağıını güçlendirmekte ve girişimin genel başarısına katkıda bulunmaktadır (UNHCR, 2019). İşbirliği ve koordinasyon çabaları, gerekli desteğin sağlanmasına, ilçe düzeyinde teknik ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesine ve mevcut ortaklıkların beslenmesine yardımcı olmaktadır.

Dadaab'daki mülteciler ve yerel topluluklar arasındaki sosyal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçları ele alma süreci, UNHCR'nin tam desteği ile tamamen İlçe Hükümeti tarafından yönetilmektedir.

Şekil 6: UNHCR Kenya Operasyonları: Bütçe Gereksinimleri ve Harcama

Kaynak: <https://www.unhcr.org/where-we-work/countries/kenya>

Garissa İlçe Hükümeti, UNHCR ve ortaklarıyla yakın işbirliği içinde, mülteci nüfusu için sürdürülebilir, kapsayıcı ve kapsamlı çözümler bulmak amacıyla Dadaab Entegre Yerleşimi için stratejik bir plan geliştirmektedir. Bunun yanı sıra Kalkınma Gündemi 2023 ve Kalkınma Gündemi 2060 hedefleriyle uyumlu olacak şekilde kapasite genişletilmesine odaklanılmaktadır. Bu kapsamda ev sahibi ve mülteci gençleri

desteklemek, sağlık ve beslenme hizmetlerini geliştirmek için girişimlerde bulunulmaktadır. İlçe Hükümeti ayrıca mekansal planlama sorunlarını ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini ele almak için UNHCR ve UNHABITAT ile işbirliği içinde bir mekan planlama erevesi geliştirmeye çalışmaktadır (UNHCR, 2019).

Dadaab gibi kent merkezlerinde ikamet eden mülteciler, hizmetlere erişim, iş imkanları ve sosyal entegrasyon açısından çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Hizmetlere erişim açısından Nairobi'deki Kayole, Kasarani, Umoja ve Githurai gibi bölgelerde yaşayan kentli mülteciler, yüksek düzeyde kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde bulunmakta ve yoksulluk yaşamaktadır. Mülteciler kamplardakine kıyasla daha iyi durumda olsalar da yerel ev sahibi nüfusa kıyasla, özellikle de kendi kendine yeterlilik ve geçim kaynaklarına erişim açısından hala zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Buna ek olarak, Dadaab'daki mülteci hanelerin %43'ünün eğitim imkanlarına erişimde engeller yaşadığı bildirilmektedir (UNHCR, 2019).

Ülke çapındaki işsizlik ve yoksulluk oranları nedeniyle kent merkezlerindeki mültecilerin geçim kaynakları sınırlıdır ve bu durum hem mültecilerin hem de yerel halkın iş bulmak imkanlarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca kayıt dışı sektördeki yüksek rekabet ve çalışma izni gibi belgelerin eksikliği, kayıtlı istihdam fırsatlarına erişimi engellemektedir. Genel olarak, Dadaab gibi kent merkezlerindeki mülteciler, yüksek yoksulluk seviyeleri, sınırlı eğitim fırsatları, hareket özgürlüğü ve arazi erişimindeki kısıtlamalar gibi çeşitli faktörler nedeniyle istenilen düzeyde yerel topluma entegre olamamaktadırlar.

Mevzubahis sorunların çözümüne katkı sağlamak için Dadaab Kampı'nda "bakım ve gözetim (care and maintenance) yaklaşımından ziyade kalkınma ve çözüm odaklı programlara geçiş planlanmaktadır (UNHCR, 2019). Bu programın temel stratejileri olarak aşağdaki hususlar sıralanabilir (UNHCR, 2019):

1. Stratejik Plan Geliştirme: Garissa İlçesi Yönetimi, UNHCR ve ortaklarıyla işbirliği içinde, mülteciler ile yerel toplumu desteklemek adına Dadaab Entegre Yerleşimi için stratejik bir plan geliştirmektedir.

2. Yenilenebilir Enerji özümleri: Dadaab operasyonu, atıkları en aza indiren, evre ve iç mekan kirliliğini azaltan ve mülteciler ile ev sahibi toplum için yoksul haneler tarafından erişilebilir, güvenli ve yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanımını teşvik ederek enerji açığını gidermek için yenilikçi yöntemleri araştırmaktadır.

3. Ekonomik Katılım Stratejisi: Garissa İlçesi ile Dadaab'daki mültecilerin ekonomiye dahil edilmesine yönelik uzun vadeli, kalkınma odaklı ve alan bazlı bir strateji geliştirilmesinin yanı sıra yasal, mevzuata ilişkin ve idari engellerin ele alınması sağlayan bir girişim planlanmaktadır.

4. Kapasite Geliştirme ve Ortaklıklar: Araştırma, politika savunuculuğu ve özel-kamu yatırımları için planla yapılmaktadır. Ayrıca piyasa dinamiklerini ve aktörler arasındaki ilişkileri anlamak için yürütülen çalışmalara katkı sağlanarak ilçe düzeyinde kapasite geliştirmeye odaklanılmaktadır.

5. Piyasa Sistemi Analizi: Sektör bazında değer zincirleri incelenerek mültecilerin istihdamı için piyasa sistemi analizi yapılmaktadır.

6. Sosyo-Ekonomik Çalışmalar: Mültecilerin yaşadığı problemleri ele almak için Dadaab nüfusu hakkında sosyo-ekonomik çalışmalar yürütülmektedir.

Bu yaklaşımlar, Dadaab'daki mülteciler arasında kendi kendine yeterliliği ve ekonomik güçlenmeyi teşvik etmeyi amaçlayan daha sürdürülebilir ve kalkınma odaklı programlara doğru bir geçiş olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, bağışçıların desteğine rağmen finansman zorlukları mülteci idaresi konusunda Kenya'da yürütülen çalışmaları önemli ölçüde etkilemiştir. Bağışçılar yıllardır Kenya'ya önemli destek sağlamış olsa da finansman seviyeleri giderek daha belirsiz hale gelmektedir. Bu öngörülemezlik UNHCR ve ortaklarını, etkinlikleri, kaynakları gözden geçirmeye ve ihtiyaçları önceliklendirmeye zorlamaktadır (UNHCR, 2019). Alternatif bağışçılardan yeni finansman sağlama çabaları birtakım sonuçlar verse de Kenya için gereken ölçekte değildir. Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesinin (CRRF) başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi öngörülebilir finansman ve fonların mevcudiyetine bağlıdır.

Bu finansman zorluklarının üstesinden gelmek için Kenya operasyonu, bağışçı zeminini ve işbirliği çabalarını artırmak amacıyla insani yardım ve kalkınma aktörleriyle ortak projeler geliştirmektedir. AB Güven Fonu kapsamında FAO (Gıda ve Tarım Örgütü-Food and Agriculture Organization), DFID (Uluslararası Kalkınma Dairesi-Department for International Development) ve WFP (Dünya Gıda Programı-World Food Program) gibi kuruluşlarla çeşitli yerlerde temel yardım, koruma hizmetleri ve mülteciler ile ev sahibi toplulukların ekonomik entegrasyonunu desteklemek için çok yıllık ortak projeler oluşturulmuştur (UNHCR, 2019). Ayrıca, mülteci kampları ve ev sahibi topluluklardaki kalkınma sorunlarına bütüncül, orta ve uzun vadeli çözüm önerileri

sunmak amacıyla kalkınma ortakları ve özel sektörün işbirliği için çaba sarf edilmektedir. Kenya operasyonundaki finansman zorluklarının üstesinden gelmek ve Kenya'daki mülteciler ile ev sahibi topluluklar için programları etkili bir şekilde uygulamak için yeni finansman kaynakları araştırılmalı ve özel sektörle ortak projeler geliştirilmelidir.

6.6. Mültecilerin Üçüncü Ülkeye Yerleştirilmeleri

Kamplardaki mülteciler farklı yöntemlerle bir proje olarak sunulan yeniden yerleştirme imkanı elde etmek için aktif bir şekilde çalışmaktadır. Mülteciler UNHCR ve paydaş kuruluşları düzenli ziyaret ederek, çektikleri acıları, kötü muameleyi veya UNHCR'nin politika ve uygulamalarının adaletsizliğini detaylandıran mektuplar yazarak ve deneyimlerini belgeleyen evraklar hazırlayarak farklı bir ülkeye yerleştirilme programına alınmayı hedeflemektedirler. Kamplardaki mülteciler için, bu tür faaliyetlere katılmak, bir miktar faillığe veya özerkliğe sahip olduklarını hissetmelerinin yollarından biri olabilmektedir (Elliott, 2012). Bunun yanında zorluk yaşayan mülteciler için üçüncü bir ülkeye yerleştirilme yeni hayat umudu olarak görülmektedir.

Öte yandan bazı mülteciler, özellikle de mültecilerin birbirine yakın yaşadığı kamplarda, üçüncü ülkeye yerleştirilme şansını artırmak için grup halinde hareket etmektedir. Örneğin, Kakuma'daki bir grup Güney Sudanlı Dinka mülteci, yeniden yerleşim imkanı için toplu girişimlerde bulunmuştur ve ülkelerinin bağımsızlığından bu yana halklarına sunulan yeniden yerleşim olanaklarının azlığından yakınlıkla UNHCR'den kendilerine sığınma hakkı tanınması konusunu yeniden düşünmelerini istemiştir (Elliott, 2012). Bu kolektif eylemler seslerini yükselterek yaygın güvenlik açıklarına ve sorunlara dikkat çekebilme, görünürlüklerini ve yeniden yerleştirilme şanslarını potansiyel olarak artırabilmektedir.

Birçok mülteci, özellikle etnik önyargılarla ilgili olarak, yeniden yerleştirme sürecinin adil işleyişiyle ilgili endişelerini dile getirmiştir. Bazı mülteciler, yeniden yerleştirmenin keyfi bir şekilde gerçekleştiğini ve büyük ölçüde şansa dayandığını düşünmektedir. Ayrıca mülteci seçiminin her zaman bireysel hassasiyetlere göre yapılmadığına, belirli milletler ya da kabileler lehine olabileceğine inanmaktadır. Örneğin, Birleşik Krallık'ın sadece Kenya'dan Oromo mültecilerini istediği ve yeniden yerleştirme sürecinde diğer milletlere veya kabilelere karşı ayrımcılık yapıldığı iddia edilmiştir (Elliott, 2012). Buna ek olarak, mülteciler yeniden yerleştirme sisteminde

yolsuzluk yapıldığına dair şüphelerini dile getirmişlerdir. Örneğin üçüncü bir ülkeye yerleştirilme ihtimalini arttırmak için bazı mülteciler farklı milliyetlerdenmiş gibi davranabilmektedirler (Elliott, 2012). Yeniden yerleştirme sürecindeki bu adaletsizlik ve önyargı şüphesi, mülteciler arasında güvensizlik oluşmasına ve sistemin şeffaflığı ile güvenilirliği konusunda endişelere neden olmaktadır.

Kenya'daki yeniden yerleştirme süreci Avrupa ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri kıyaslandığında birtakım önemli farklılıklar göstermektedir. Bunlardan ilki, mültecilerin yerleştirilme hızıdır. İsveç gibi Avrupa ülkeleri, seçim misyonlarını yürütme ve nispeten hızlı karar verme becerileri sayesinde birkaç hafta, hatta bazen birkaç gün içinde dosyaları işleme koyabilmekte ve mültecileri yerleştirebilmektedir (Elliott, 2012). Buna karşılık Amerika Birleşik Devletleri, büyük ölçüde ABD Vatandaşlık ve Göçmenlik Servisi'nin (United States Citizenship and Immigration Service-USCIS) gerektirdiği kapsamlı güvenlik kontrolleri nedeniyle uzun ve zahmetli yeniden yerleştirme süreciyle bilinmektedir (Elliott, 2012).

Bir diğer farklılık ise yeniden yerleştirme için mültecilerin seçiminde kullanılan kriterlerdir. Avrupa ülkelerinin, yeniden yerleştirme için kabul ettikleri mülteciler konusunda biraz seçici davrandıkları düşünülmektedir; bu seçimde genellikle mültecilerin kritik durumundan ziyade eğitim seviyeleri ve dil becerileri gibi faktörler esas alınmaktadır. Buna karşılık, ABD büyük ölçüde güvenlik kontrolleri uygulamakta ve özellikle Somalili mülteciler için dosyaların işlenmesi belirgin biçimde daha uzun sürebilmektedir (Elliott, 2012).

İsveç ve Hollanda gibi Avrupa ülkeleri, yıllık kotalarının bir kısmını, daha hızlı işlenebilen acil başvuru dosyaları için ayırmaktadır (Elliott, 2012). Bu esneklik, acil koruma ihtiyacı olan mültecilerin hızlandırılmış bir şekilde yeniden yerleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Öte yandan, ABD'nin durumu kritik olan veya tıbbi açıdan öncelikli olabilecek vakalar için belirli kotaları yoktur ve vakaların işlenmesi genellikle daha uzun sürmektedir. Genel olarak, Avrupa ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki hız, seçicilik ve işlem kriterlerindeki farklılıklar, Kenya'daki mültecilerin yeniden yerleştirme sürecini nasıl deneyimlediklerini ve zamanında yerleştirilme şanslarını etkilemektedir.

6.7. Mültecilerin Kendi Ülkelerine Gönderilmeleri

Somalili mültecilerin ülkelerine geri gönderilmesi, Kenya gibi ev sahibi devletler tarafından genellikle mülteci sorununa en iyi çözüm olarak görülmektedir. Bununla birlikte, geri dönüş ancak mültecilerin kendi ülkelerindeki koşullar insan onuruna yakışır bir geri dönüşe imkân verecek şekilde iyileştiğinde uygulanabilir. Geri dönüşün zorlukları arasında, Somali'de devam eden hassas durum nedeniyle geri dönmek isteyen mülteci sayısının düşük olması ve geri dönüş çabalarını caydıran istikrarsız güvenlik koşulları yer almaktadır. Ayrıca, uzun süredir kamplarda bulunan mültecilerin geri dönmeleri halinde kendi ülkelerinde başa çıkmakta zorlanabileceklerine dair endişeler bulunmakta ve başarılı bir geri dönüş için istikrarlı koşullara ihtiyaç duyulmaktadır (Kirui et al., 2020). Geri dönen çoğunluğu işsiz nüfusun yerel güvenlik ve ülke kaynakları üzerindeki olası olumsuz etkileri konusunda da endişeler bulunmaktadır (Farah, 2019).

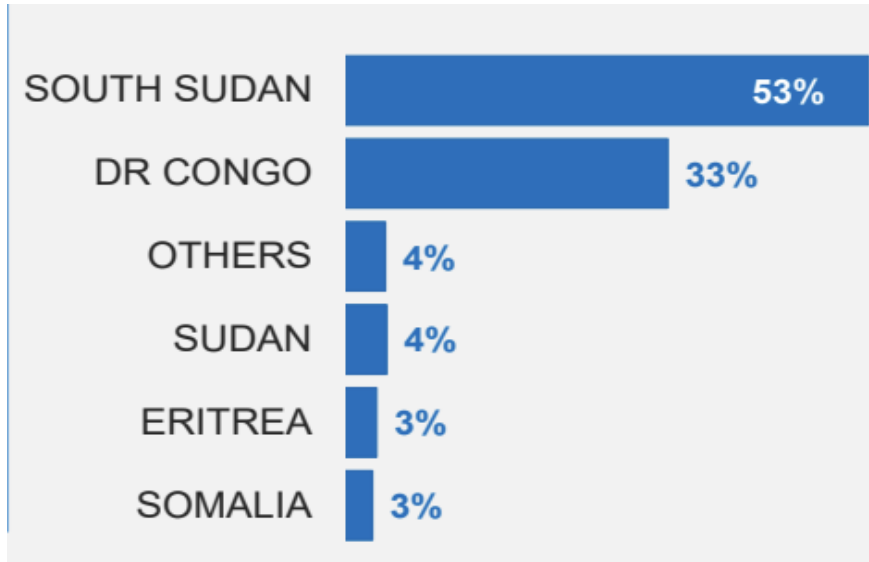
Kenya hükümeti, mültecileri korumaya yönelik uluslararası yükümlülükler ile iç güvenlik kaygıları arasında denge kurarak mültecilerin geri dönüşüne yönelik yaklaşımında belirsizlik sergilemiştir. Bazı durumlarda hükümet, güvenlik tehditlerini önlemek için mültecilerin ülkelerine geri gönderilmesini engelleyen yasalardan taviz verme tehdidinde bulunmuştur (Farah, 2019). Hükümet ayrıca Dadaab kampındaki mültecilerin potansiyel olarak güvenleştirilmesi ve marjinalleştirilmesi konusunda da eleştirilere maruz kalmıştır. Kenya'nın Somalili mültecilere yönelik geri dönüş politikasını gönüllü geri dönüş girişimleri, güvenlik kaygıları, uluslararası baskılar ve lojistik zorluklar etkilemektedir. Hükümet, insani yükümlülükleri yerine getirirken güvenliği tesis etmeyi hedeflemektedir. Yerel ve uluslararası faktörlerin birbirleriyle etkileşimi ise bu amaçlar doğrultusunda gözetilmektedir.

7. UGANDA MÜLTECİ POLİTİKALARI

Uganda'ya mülteci akımı, İkinci Dünya Savaşı'na kadar uzanan tarihsel bir kökene sahiptir. Bu süre zarfında Uganda, Polonya, Almanya, Romanya ve Avusturya'dan savaş esirleri de dahil olmak üzere çatışma nedeniyle yerlerinden edilen Avrupalılar için yerleşim yeri sağlamıştır. Daha sonra, bağımsızlık mücadelesinden kaynaklanan kargaşa nedeniyle civar ülkelerden kaçan insanlar Uganda'ya sığınmıştır (Ahimbisibwe, 2019).

Güney Sudan'daki şiddet Uganda'ya göçmen akınının başlıca nedenlerinden biri olup bir milyondan fazla mülteciye sebebiyet vermiştir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Somali, Burundi, Ruanda, Kenya, Etiyopya ve Eritre kökenli göçmenler Uganda'daki diğer baskın mülteci nüfusunu oluşturmaktadır (Ahimbisibwe, 2019). Buna ek olarak, Sudan ve Kongo gibi ülkelerden geçmişte gelen mülteci akınları da Uganda'daki mülteci nüfusunun artmasında rol oynamıştır. Ayrıca 1990'lı yıllarda Burundi, Somali, Etiyopya, Eritre ve Kenya'dan kaçan bireyler Uganda'ya sığınmıştır. Farklı ülkelerden gelen mülteciler halihazırda çeşitli halkalardan müteşekkil Uganda nüfusuna katıldılar. Uganda, yaşadığı ekonomik zorluklara rağmen, mülteci politikalarını şekillendiren bir dizi değişken nedeniyle önemli bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam etmektedir.

Şekil 7: Uganda 2025 Mülteci Kaynak Ülkeleri ve Oranları Grafiği

Kaynak: UNHCR (2025): <https://reliefweb.int/map/uganda/uganda-refugee-statistics-map-may-2025>

Uganda'nın Pan-Afrika felsefesi mülteci politikalarında oldukça etkilidir. Ülkenin civar devletlerden gelen mülteci nüfusuyla sahip olduğu güçlü tarihsel bağ, mültecilerin yerinden edilmesine neden olan çatışmalara müdahalesi için itici bir güç görevi görmektedir. Ayrıca, sayılarına veya menşe ülkelerine bakılmaksızın mültecileri barındırma konusunda istekli olduğunu göstermektedir. Uganda'nın mültecilerin sorunlarını çözme ve göçmenlere ekonomik açıdan destekleme konusundaki kararlılığı Pan-Afrika felsefesinden beslenmektedir. Bu bağlılık, yerleşim ve tarım için arazi tahsisi yoluyla gösterilmektedir (Ssejjemba, 2018).

Uganda'nın Pan-Afrika ideolojisi, Afrika ulusları arasında birlik ve dayanışmayı teşvik eden önemli bir faktördür. Uganda'nın politikaları, sayılarına veya menşe ülkelerine bakılmaksızın çeşitli geçmişlerden gelen mültecilere kapsayıcı ve misafirperver olmayı amaçlayan bu fikir tarafından yönlendirilmektedir (Ssejjemba, 2018). Coğrafi olarak yakın milletlerle süregelen güçlü tarihi bağları bu düşüncüyü güçlendirmektedir. Böylece mülteciler de Uganda'ya kültür ve dil açısından yakınlık hissetmektedir ki bu da entegrasyonu kolaylaştırmaktadır.

Uganda'nın müsamahakâr mülteci politikaları üzerinde hükümetin istikrarı, mültecileri yönetme konusundaki uzmanlığı, çatışmalara eğilimli coğrafyası ve UNHCR gibi uluslararası kuruluşlarla verimli işbirliği gibi değişkenler etkili olmuştur. Uganda, Büyük Göller Bölgesi'ndeki sığınmacıların uzun vadeli problemlerle karşı karşıya olduklarının farkındadır, fakat mültecilerin kendi kendilerine yetebilecekleri ve potansiyelleri sayesinde ülke ekonomisine katkı sunabilecekleri kanısındadır (Ssejjemba, 2018).

Uganda'nın mülteci tüzüğü ve mevzuatı kapsamlı ve ileri görüşlü olup, ülkenin mültecilere yönelik pozitif yaklaşımını örneklemektedir. Uganda'nın mültecilerin korunmasına yönelik yasal çerçevesi, kapsamlı bir dizi uluslararası, bölgesel ve ulusal yasa ve yönetmeliği kapsamaktadır (World Bank Group, 2016). Ülke, mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile bağlı olmayı resmi olarak kabul etmiştir. Bu çok taraflı belgeler, mültecilerin küresel düzeyde korunmasına yönelik yasal zemini oluşturmaktadır.

7.1. Entegre Yerleşimler

Uganda Mülteci Koruma Modeli, mültecilerin korunması için ileri görüşlü ve kapsayıcı bir sistem kurmak amacıyla geliştirilen bir çerçevedir. Uganda, önemli sayıda

mülteciye ev sahipliği yapmasına rağmen, insancılığı ve mültecilerin haklarının korunmasını teşvik eden yasa ve politikaları uygulamaya koymuştur. Bununla birlikte, Uganda Modeli'nin mültecileri yeterince koruma ve Uganda toplumuna entegre etme konusunda engelleri bulunmaktadır. Uganda Modeli'nin temel ilkeleri şunları kapsamaktadır (Grzeškowiak, 2024): mültecilerin resmi olarak kabulü ve mülteci haklarının belirlenmesi, acil durumlara ve sürekli ihtiyaçlara çözüm üretme, kendi kendine yeterlilik ilkesi, genişletilmiş bir yelpazede çare sunma, kaynak ülkelere geri dönüşü sağlama.

Bu ilkelerin amacı, Uganda'daki mültecilerin temel hak ve hizmetlere erişimini sağlayarak, acil ihtiyaçlarını karşılayarak, kendi kendine yeterliliği ve entegrasyonu teşvik ederek, sürdürülebilir alternatifleri inceleyerek ve mümkün olduğunda ülkelerine gönüllü dönüşlerini kolaylaştırarak onlara yardımcı olmaktır. Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi ve Küresel Mülteci Mutabakatı girişimlerine rağmen, Uganda Modeli, Uganda hükümetine mültecileri koruma çabalarında yardımcı olacak sorumlulukların paylaşılmasına yönelik etkin prosedürlere sahip değildir.

Uganda'daki kendi kendine yeterlilik girişimi, ülkenin mültecileri yönetme stratejisi açısından büyük önem taşımaktadır. Girişim hem mültecilere hem de ev sahibi toplumlara avantaj sağlayan hizmetleri bir araya getirmek amacıyla 1998 yılında başlatılmıştır. Programın birincil hedefi, geçim kaynaklarının tesisi ve güçlendirilmesi yoluyla mültecilerin kendi kendine yeterliliğini artırmak ve yardıma bağımlılıklarını azaltmaktır (Ssejjemba, 2018). Bu girişim, Uganda'nın yerel entegrasyona ve hareket özgürlüğüne izin veren yumuşak mülteci politikalarıyla uyumludur. Bu da hükümetin mültecileri yönetme konusunda sürekli olarak yumuşak bir tutum sergilemesini sağlamaktadır. Uganda'nın kendi kendine yeterlilik programı insani yardıma olan uzun süreli bağımlılıklarını azaltmayı amaçlamaktadır. Program, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden gelen mülteci nüfusunun çoğunu barındıran Adjumani, Arua ve Moyo gibi bölgelerdeki mültecilerin yaşam kalitesini kayda değer biçimde iyileştirmiştir (Ssejjemba, 2018).

Ailelerin büyüklüğü ve hane reislerinin cinsiyet dağılımı, Ugandalı mülteci topluluklarının kendi kendilerine ne kadar yeterli olabileceklerini önemli ölçüde etkileyebilecek iki demografik değişkendir. Nispeten küçük ailelere, sayıca az refakatsiz çocuğa ve hane reisleri arasında görece eşit bir cinsiyet dağılımına sahip yerleşim yerleri kendi kendine yeterlilik prensibini uygulamada daha başarılıdır. Uganda'nın Kuzey

Batısındaki köylerle karşılaştırıldığında, Nakivale ve Kyangwali gibi yerleşimler, küçük aileler, eşit dağılmış cinsiyetler ve çeşitli uluslardan gelen farklı nüfusları nedeniyle daha yüksek düzeyde kendi kendine yeterlilik örneği sergilemektedir (Davis, 2019). Bu demografik özelliklerin teşvik ettiği daha istikrarlı ve verimli aile yapıları sayesinde mülteciler geniş pazarlara erişebilmekte ve kendilerini idame ettirmek için ekonomik açıdan şanslı olabilmektedir.

Aksi durumda ise mültecilerin ekonomik anlamda bağımsız olmaları güçtür. Ekilebilir araziye kısıtlı erişim, mülteciler arasındaki nüfus homojenliği ve yerel gruplarla yetersiz etkileşim gibi çeşitli faktörler, bu yerleşimlerin ekonomik istikrarını ve üretkenliğini engelleyebilmektedir (Davis, 2019). Genel olarak, Uganda'daki mülteci yerleşimlerinin kendi kendine yetebilme kabiliyeti büyük ölçüde demografik değişkenlerden etkilenmektedir. İstikrarı, üretkenliği ve ev sahibi topluluklarla entegrasyonu teşvik eden elverişli demografik özelliklere sahip yerleşimlerin ekonomik bağımsızlığı artarken, bu özelliklerden yoksun yerleşimlerin yeterli yardım almadan sürdürülebilir geçim kaynakları oluşturması zor olabilmektedir.

Mültecilerin belirlenen bölgelere yerleştirilip bu bölgelerde arazi kullanım hakkı edinmeleri "entegre yerleşim" kavramı ile açıklanmaktadır. Bu stratejinin amacı, mültecilerin tarımsal faaliyetlere katılmalarını sağlamaktır. Böylece göçmenler gereksinimlerini sürdürülebilir ve onurlu bir şekilde karşılayabilecektir ve kendi kendilerine yeterlilik prensibi uygulanmış olacaktır (Berke & Larsen, 2022). Entegre yerleşimler, sürdürülebilir geçim kaynağı, yerel toplumla entegrasyon imkanı ve altyapı gibi temel hizmetlere erişim olanağı sağladığından, geleneksel mülteci kamplarının yerine uygulanabilir bir alternatif olarak görülmektedir. Entegre yerleşimler vesilesiyle yaygınlaşan temel hizmetlerden ev sahibi topluluklar da faydalanmaktadır. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) gibi kuruluşlar, Geçici Çözümler Girişimi (Transitional Solutions Initiative-TSI) gibi projeler aracılığıyla bu stratejiyi desteklemektedir (Berke & Larsen, 2022).

2006 yılından beri Uganda'da entegre yerleşimler inşa edilmektedir. Bu yerleşimler ev sahibi toplulukların civarında yer almaktadır ve mülteciler ile yerel halka eğitim, altyapı hizmetleri sağlamaktadır. (Berke & Larsen, 2022). Entegre yerleşimlerdeki mültecilere serbestçe hareket etme, yasal işlerde çalışma ve ev sahibi toplumun pazarlarından yararlanma hakları tanınmaktadır. Bu yönüyle mülteciler için kamplardan daha avantajlıdır.

Buna karşılık, geleneksel mülteci kampları genellikle mültecileri yakındaki nüfuslardan dışlamakta, serbestçe hareket etme kabiliyetlerine kısıtlamalar getirmekte ve kamp dışında iş bulma ve kaynaklara erişme fırsatlarını kısıtlamaktadır (Berke & Larsen, 2022). Uganda, entegre yerleşimlere geçerek mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamayı ve gelişmiş altyapı ve ekonomik büyüme yoluyla ev sahibi toplulukların refahını artırmayı hedeflemektedir.

Bununla birlikte, Uganda'nın entegre yerleşim stratejisi, kendi kendine yeterliliği teşvik etme açısından çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Örneğin, entegre yerleşimlerde uygulanan kendi kendine yeterlilik ilkesi kapsamında mültecilere tahsis edilen arazilerin alanı artan mülteci nüfusuyla birlikte azalmaktadır. Arazilerdeki azalma, mültecilerin tarımsal faaliyetler yoluyla kendi kendine yeterlilik kazanma kapasitesini engelleyebilmektedir. Örneğin sayıları giderek artan Güney Sudanlı mültecileri barındırabilmek için hükümet, tahsis edilen arazi büyüklüğünü 50x50 metreden yaklaşık 30x30 metreye düşürmek zorunda kalmıştır (Ahimbisibwe, 2019). Mültecilerin hane başına düşen toprak alanının azalması, mültecilerin kendi mahsullerini yetiştirerek ve insani yardım kuruluşlarından ek gıda malzemeleri alarak kendi kendine yeten ekonomi yaklaşımının üzerinde olumsuz bir etkisi vardır.

Ayrıca, Bidi Bidi gibi entegre yerleşimlerde inşaat genişledikçe ağaçlık alanların azalması mültecilerin hayatlarını zorlaştırmaktadır. Çünkü mülteciler odun toplayarak yemek pişirebilmekte ve yapı malzemesi elde etmektedir. 2016'da Bidi Bidi entegre yerleşim alanı kurulduğunda kadınlar beş dakika yürüyerek güvenli bir şekilde odun toplayabilmekteydi (Berke & Larsen, 2022). Ancak 2017 yılında yürüme mesafesi beş kilometreye, 2018'de ise on kilometreye çıkmıştır. Mesafe arttıkça kadınların güvenli seyahat imkanı ortadan kalkarak cinsel şiddet ve can kayıpları yaşanmış ve mülteciler zorla yer değiştirmiş. Bunun üzerinde Güney Sudanlı mültecilerin küçük bir bölümü, ülkelerindeki güvenliğin ve geçim sağlama imkanlarının nispeten daha iyi olduğunu düşünerek ve ülkelerine geri dönmüşlerdir (Berke & Larsen, 2022).

Bir diğer engel de mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında uyumun olmaması ve mültecilerin Ugandalı kimliğine tam olarak dahil edilememesidir (Berke & Larsen, 2022). Entegrasyon süreci, sosyal uyumun teşvik edilmesinde ve mülteciler ile ev sahibi topluluklar arasındaki çatışmaların azaltılmasında hayati bir rol oynamaktadır. Bunun tesisi için karmaşık sosyo-kültürel, ekonomik şartlar ve çevresel koşullar dikkate alınarak politikalar geliştirilmelidir.

Öte yandan mülteci yerleşimlerine yönelik yukarıdan aşağıya planlama yaklaşımı, yerel yönetimlerin, ilçe idarelerinin ve ev sahibi toplum liderlerinin planlama ve yönetim sürecinden dışlanmasına neden olmaktadır. Bu durum, arazi kullanım planlaması ve doğal kaynakların korunmasında tüm tarafların ortak karar almasını engellemektedir (Berke & Larsen, 2022). Sürdürülebilir altyapı hizmetlerinin temini ve tesis konumlarının belirlenmesi gibi mevzularda tarafların koordinasyonsuz çalışması kararlarının mültecilerin ve ev sahibi toplumların yaşam koşulları tam olarak kavranmadan alınmasına sebep olmaktadır.

Yerleşim ve saha planlaması yapılırken mülteciler ile ev sahibi toplulukların da dahil edildiği iş birliğine dayalı yaklaşımlar benimsenmelidir (Berke & Larsen, 2022). Yerleşim ve alan planlamasına yönelik zaman ve kaynak tahsisinin artırılması ve yerel toplulukların bu prosedürlere daha etkin bir şekilde katılma becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Mülteci yerleşimlerinin geliştirilmesi ve yönetiminde kapsayıcılığı artırmak için yerel liderlerin sürece dahil edilmesi, yerleşim yerleri geliştikçe aşağıdan yukarıya katılımcıların karar alma süreçlerinde etkili olması elzemdir.

Genel olarak Uganda'nın entegre yerleşim modeli, geleneksel mülteci kamplarına göre avantajlar sağlama potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, arazi mevcudiyeti, çevresel sürdürülebilirlik, sosyal entegrasyon ve kendi kendine yeterliliğin teşvik edilmesi açısından sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunların üstesinden gelmek için işbirliğine dayalı bir planlama yapılması, mültecilerin ev sahibi toplumlarla entegrasyonunun artırılması ve ilgili tüm bireylerin uzun vadeli refahını dikkate alan kapsamlı bir mülteci yerleşim stratejisinin benimsenmesi gerekmektedir.

7.2. Mülteci Kalkınma Programları

Uganda hükümeti hem ev sahibi toplumlara hem de mültecilere fayda sağlamak amacıyla UNHCR ve diğer ortaklarla işbirliği içinde bir dizi kalkınma projesi başlatmıştır. Bu projelerden ilki Kendi Kendine Yeterlilik Stratejisi'dir. Ayrıca mültecilerden etkilenen bölgelerde gelir getirici faaliyetler, hayvancılığın geliştirilmesi, doğal kaynak yönetimi, sağlık hizmetleri, eğitim, altyapı geliştirme ve yönetim kapasitesinin artırılmasına odaklanan Mültecilere Ev Sahipliği Yapan Bölgelere Kalkınma Yardımı programı, Kendi Kendine Yeterlilik Stratejisi'nin kazanımları üzerine inşa edilmiştir (World Bank Group, 2016).

Uganda Ulusal Kalkınma Planı II'nin Yerleşim Dönüşüm Gündemi ise mültecilerden etkilenen bölgelerde toplumsal altyapı, yönetim, barış içinde birlikte yaşama, sürdürülebilir arazi yönetimi, geçim kaynakları ve çevrenin korunması konularına odaklanmıştır. Bu plan, ev sahibi toplulukları ve mültecileri güçlendirerek uzun vadeli istikrarı ve sosyoekonomik büyümeyi amaçlamıştır.

Bir diğer mülteci kalkınma programı olarak Koboko zikredilebilir. Üç yıllık Koboko programının amacı, Uganda'nın Koboko bölgesinde ikamet eden Kongolu mültecilerin sosyoekonomik dayanıklılığını artırmaktır. Girişim, 1.500 ev sahibi topluluk çiftçisine ve 750 mülteciye üç yıllık zirai beceri eğitimi sunmaktadır. Ayrıca, ev sahibi toplulukların ve mültecilerin çağdaş tarımla uğraşabilmeleri ve yaşam standartlarını yükseltebilmeleri için ekilebilir arazi tedarikini de sağlamaktadır (World Bank Group, 2016). Program tarımsal ürünler için pazar bağlantıları oluşturmayı ve yakıt, makine, bakım ve tarımsal girdi temin etmeyi de içermektedir. İşbirliği, sürdürülebilirlik ve toplumun güçlendirilmesi gibi temel bileşenlerin uygulanmasını hedefleyen Koboko modeli, Uganda'daki mülteci ve ev sahibi toplulukların sosyo-ekonomik refahının iyileştirilmesinde ReHoPE ve Yerleşim Alanlarını Dönüştürme Gündemi gibi girişimler için bir çerçeve oluşturmuştur.

Mültecileri ulusal kalkınma planlamasına entegre etmek amacıyla Mülteci ve Ev Sahibi Toplumun Güçlendirilmesi (The Self-Reliance Strategy, the Refugee and Host Community Empowerment-REHoPE) stratejisi oluşturulmuştur. Ev sahibi toplum ve mültecilerin birbiriyle bağlantılı ihtiyaçlarının karşılanması için hükümet, UNHCR ve yerel makamlar arasında koordineli planlama ve işbirliğinin gerekliliğinin vurgulanmıştır (World Bank Group, 2016). Bu kalkınma girişimlerinin genel hedefleri, uzun vadeli istikrarı desteklemek, mülteci sorunlarını ulusal kalkınma planlarına entegre etmek ve sosyoekonomik büyüme için mültecileri ve ev sahibi toplulukları desteklemektir. Bu programlar Uganda'nın yerinden edilmiş insanların birçok ihtiyacını karşılamaya yönelik kapsamlı bir yaklaşım sergilemektedir.

2024-2025 yılları için özel olarak hazırlanan Uganda Mülteci Müdahale Planı (Uganda Country Refugee Response Plan-UCRRP), 2022-2025 yılları için tasarlanmış kapsamlı bir çerçevedir. Başbakanlık Ofisi, UNHCR, BM Ajansları ve çeşitli yabancı ve yerli ortaklar bu plan üzerinde birlikte çalışmaktadır. UCRRP'nin amacı, farklı milletlerden yaklaşık 1,6 milyon mülteciye ev sahipliği yapan Uganda'nın karşı karşıya olduğu zorlukları ele almaktır. Plan, Uganda'nın yerleşim alanlarını genişletmeye, temel

yardımlar sunmaya, kamu hizmetlerine erişilebilirliği arttırmaya, bir arada yaşamayı ve kendi kendine yeterliliği teşvik etmeye ve mülteciler için uzun vadeli çözümler aramaya odaklanmaktadır. Çocuk koruma ve eğitim gibi alanlardaki ilerlemelere rağmen UCRRP'nin finansmanı azalmıştır ve bu da mültecilere tahsis edilen yardımların kalitesini etkilemektedir. Mültecilerin Uganda toplumuna başarılı bir şekilde entegre edilebilmesi için bu strateji, devlet kurumları ve ortaklar arasındaki işbirliğine dikkat çekmektedir (*Uganda Country Refugee Response Plan, 2024*).

UCRRP 2024-2025 planı öncelikle Uganda'nın sığınma alanını genişletmeyi hedeflemiştir. Bu şekilde mülteciler seyahat etme, çalışma, mülk sahibi olma, iş kurma ve kamu hizmetlerinden yararlanma imkânlarına kavuşabilecektir. Plan, mültecilerin yerel ekonomiye katılabilmelerini garanti altına alarak kendi kendilerine yeterliliklerini ve Uganda toplumuna entegrasyonlarını desteklemektedir.

UCRRP'nin ikinci hedefi, özellikle sürdürülebilir tarım alanında ve ev sahibi ve mülteci topluluklar arasındaki ortaklıklar yoluyla geçim faaliyetlerini daha erişilebilir hale getirmektir. Bu yaklaşım mültecilerin insani yardıma bağımlılığını azaltmayı ve gelir kaynaklarını çeşitlemeyi amaçlamaktadır. Plan ayrıca mülteci yerleşimlerinin çevresel sürdürülebilirliğini de desteklemektedir. Sürdürülebilirliği ve çevrenin korunmasını teşvik ederek Uganda'nın yüksek mülteci nüfusunun olumsuz çevre şartlarından etkilenme oranını azaltmaya çalışmaktadır. UCRRP başarılı bir entegrasyon ve mültecilere yönelik temel hizmetleri devlet mekanizmalarına entegre etmek için devlet kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Plan, temel hizmetleri insani yardım kuruluşlarından ziyade hükümet bünyesine alarak, mültecilere uzun vadeli destek sağlamayı amaçlamaktadır (*Uganda Country Refugee Response Plan, 2024*).

Öte taraftan, iki taraflı bağışçılar ve Birleşmiş Milletler örgütü tarafından mültecilere eş zamanlı yardım sağlanması, Uganda'da Kendine Yeterlilik Stratejisinin uygulanmasını birçok açıdan sekteye uğratmıştır. Başlangıçta, dış destek sistemleri Uganda'nın ulusal kalkınma planlarıyla uyum içinde olmadığından stratejinin hedefleri ile fiili uygulaması arasında bağlantı kurulamamıştır (World Bank Group, 2016). Senkronizasyonun olmaması, faaliyetlerin etkin bir şekilde koordine edilmesini ve kaynakların tahsis edilmesini sekteye uğratmıştır. Buna ek olarak, Kendi Kendine Yeterlilik Stratejisi bir yardım yaklaşımından kalkınma yaklaşımına geçmeyi amaçlamış ve çalışma yöntemlerindeki değişikliği yönetebilecek bireylere ihtiyaç duymuştur. Ancak, planın uygulanmasından sorumlu kuruluşlar arasında nitelikli çalışan eksikliği

dolayısıyla yaşanan ani çalışan değişiklikleri stratejinin uygulanmasını engellemiştir (World Bank Group, 2016). UNHCR'nin kalkınma operasyonları konusunda uzman personelinin olmaması, kalkınma odaklı projeye etkin bir şekilde dâhil olma kabiliyetini sınırlamıştır. Öte yandan, politikanın uygulanmasından önce hem mültecilere hem de ev sahibi nüfusa sağlanan hizmetler ayrı ayrı yürütülmüş ve mültecilere yönelik hizmetlere ev sahibi nüfusa yönelik hizmetlere kıyasla daha fazla fon ayrılmıştır. Yerel hizmetlerin stratejiye dahil edilmesi, mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında adaleti ve uyumlu bir şekilde bir arada yaşamının teşvik edilmesini amaçlayan önemli bir yenilik olmuştur. Fakat bu paralel sistemin varlığı, iki grup arasındaki eşitsizliklere ve mülkiyet sorunlarına dikkat çekerek hizmetlerin etkin bir şekilde koordinasyonunun önüne geçmiştir (World Bank Group, 2016). Uganda'da, Kendi Kendine Yeterlilik Stratejisinin uygulanması, ulusal kalkınma planları ile gerekli bağlantının kurulamaması, kalifiye çalışan sayısının azlığı ve yardım hizmetlerindeki tutarsızlıklar gibi birçok faktör nedeniyle istenilen ölçüde başarı gösterememiştir.

7.3. Sosyo-Kültürel Entegrasyon

Nambuya, Okumu ve Pagnucco (2018) tarafından yürütülen araştırmaya göre Uganda, Kiryandongo'daki mülteciler arasında sosyo-kültürel entegrasyon süreci nispeten başarılı olmuştur. Yasal entegrasyonun yetersiz olduğu düşünülse de sosyo-kültürel entegrasyon süreci daha olumlu sonuçlar göstermiştir. Araştırmacılar tarafından uygulanan ankete katılan mültecilerin çoğu ev sahibi toplumun üyeleriyle etkileşim kurmuş, işbirliğine dayalı projelere ve ortaklıklara katılmış, yerel dil hakkında bilgi edinmiş ve barış içinde bir arada yaşamaya yönelik olumlu tutumlar sergilemiştir (Nambuya et al., 2018). Mültecilerin çoğu ev sahibi toplumun bir parçası olma arzusunu dile getirmiş, sosyal ve kültürel entegrasyona yönelik güçlü bir eğilim göstererek Uganda'ya yerleşmeye hevesli olduklarını ifade etmiştir. Mülteciler ve ev sahibi toplumun üyeleri arasındaki etkileşimlerin ve sosyal bağların barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etmede rol oynadığını gözlenmiştir (Nambuya et al., 2018). Ayrıca, ortak projelerin, kültürel faaliyetlerin, spor ve oyunların mülteciler ve ev sahibi toplumun üyeleri arasında barışçıl bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik etmede önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Her ne kadar bazı mülteciler tanımadıkları kişilere karşı endişelerini dile getirmiş ve uyruklarıyla bağlantılı zorluklar yaşamış olsalar da

Kiryandongo'daki genel entegrasyon oranı mültecilerin adaptasyonu ve bir arada yaşam kültürü açısından umut vericidir.

Araştırmaya katılan mülteciler, ev sahibi toplumun üyeleriyle uyumlu bir şekilde bir arada yaşayabilmek için bir takım önerilerde bulunmuşlardır (Nambuya et al., 2018). Uyum içinde yaşamaya ilişkin düşünce ve duyguların ifade edilmesi, sınırsız sosyal etkileşimlerde bulunulması, barışın savunulması, barışçıl bir yaşam kültürünün teşvik edilmesi, spor müsabakaları gibi etkinliklere katılım, çatışmalara girmekten kaçınılması ve yasal düzenlemelere bağlı kalınması bu önerilerden başlıcalarıdır. Başkalarına kendisine davranılmasını istediği gibi davranma ilkesine bağlı kalmak, kalkınma girişimlerini desteklemek, birliği teşvik etmek, çatışmalarda tarafsızlığı korumak, barış konusunda farkındalık geliştirmek ve yasal düzenlemelere uymak mültecilerin ifade ettiği diğer hususlardır (Nambuya et al., 2018).

Bu tavsiyeler bir dizi yaklaşım kullanılarak hayata geçirilebilir. Mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri arasındaki etkileşimi kolaylaştıran, fikir alışverişini teşvik eden ve karşılıklı anlayışı geliştiren eğitim ve kültür etkinlikleri düzenlemek gibi yöntemleri sürece katarak etkili bir strateji geliştirilebilir. Spor ve oyun etkinliklerinin tertip edilmesi, farklı geçmişlere sahip bireylerin güvenli bir ortamda bir araya gelmelerine imkân tanıyabilir. Buna ek olarak, çatışma çözümü atölyelerinin ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, önceden var olan çatışmaları etkili bir şekilde çözebilir ve uyumlu bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik edebilir. Arazi ve su kaynaklarına erişimi kolaylaştırmak gibi önlemler kaynak eksikliğinin tetiklediği potansiyel çatışmaları ciddi oranda azaltabilir. Özetle, sosyal, kültürel ve ekonomik tedbirleri içeren kapsamlı bir strateji uygulamak, mülteciler ve ev sahibi toplumlar arasındaki entegrasyonu üst düzeye çıkarabilir.

7.4. Mültecilerin Ekonomik Faaliyetleri

Uganda'daki mülteciler hem kırsal hem de metropol bölgelerde birçok geçim kaynağı ile uğraşmaktadır. Kırsal bölgelerdeki mülteciler için birincil gelir kaynağı tarımdır ve mültecilerin çoğu kendilerine tahsis edilen veya kiralanmış arazilerde çiftçilik faaliyetleriyle iştigal etmektedir. Çiftçiler mısır, fasulye, patates ve muz gibi ürünler yetiştirmekte ve keçi, sığır, domuz, tavuk ve tavşan gibi çiftlik hayvanları yetiştirmektedir (World Bank Group, 2016). Bununla birlikte, kuraklık, istila, mahsul ve hayvan hırsızlığı ve hasat sonrası kayıplar gibi problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Kyangwali yerleşiminden elde edilen veriler, Uganda'daki mültecilerin kendi kendilerine yetebilmelerinde tarımın önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Davis, 2019). Kyangwali'deki hanelerin çoğu gıda üretimi için tarıma bel bağlamış ve bu da tarımı mülteciler için en önemli gelir kaynağı haline getirmiştir. Ayrıca veriler, entegre yerleşim alanlarında uzun süre ikamet eden hanelerin insani yardıma daha az bağımlı olduğunu göstermektedir (Davis, 2019).

Gıda ve toprağa sınırlı erişim ve ana geçim kaynağı olarak insani yardıma bağımlılık gibi olumsuzluklara rağmen, Kyangwali yerleşimindeki mülteciler tarımsal üretimi kademeli olarak artırmayı ve dış yardıma bağımlılıklarını azaltmayı başarmıştır (Davis, 2019). Bu gelişme, tarımın mültecilerin kendi kendilerine yetebilmeleri hususundaki önemini göstermektedir. Tarım, mültecilere gıda üretimi yapma, nakit para kazanma ve pazara katılma şansı vererek onları kendi kendilerine nispeten yeterli ve günlük ihtiyaçları için dış yardıma daha az bağımlı hale getirmektedir.

Kampala gibi kentsel alanlarda yaşayan mülteciler daha çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. Kongo, Etiyopya ve Ruanda gibi ülkelerden gelen mülteciler, kumaş satmak, aracılık hizmetleri sağlamak, terzi yapmak, küçük restoran ve barlar işletmek, para transferleri düzenlemek ve internet kafeler kurmak gibi birçok küçük ölçekli ticaret türüyle uğraşmaktadır. Somalili mülteciler, mini marketler işletmek, ulaşım hizmetleri sağlamak, döviz bürolarını yönetmek ve misafirhaneler işletmek de dahil olmak üzere ekonominin çeşitli sektörlerine aktif olarak katılmaktadır. Eritreli mülteciler ağırlıklı olarak internet kafe işletmekte ve finansal işlemleri denetlemektedir (World Bank Group, 2016).

Entegre yerleşimlerde ve Kampala'da farklı milletler tarafından tercih edilen birincil geçim kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Örnek olarak, entegre yerleşimlerde ikamet eden Kongolu mülteciler çoğunlukla kendi arazilerini ekip biçme, başkaları için çiftliklerde çalışma, inşaat işlerine katılma, küçük dükkanlar işletme ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve Birleşmiş Milletler (BM) ajansları için çalışma gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır (World Bank Group, 2016). Ruandalıların ikamet ettiği yerleşimlerin başlıca ekonomik faaliyetleri arasında tarım, küçük ölçekli perakende işletmeleri, motosiklet taksi hizmetleri, barlar/kafeler ve ürün ticareti yer almaktadır. Somali yerleşimlerinde yaşayanlar, giyim ve aksesuar perakendeciliği, restoran ve küçük dükkân işletmeciliği, fast-food satış yerleri işletme, eğitmen olarak çalışma veya ev işlerini yapma gibi çeşitli ekonomik girişimlerde bulunmaktadır. Güney

Sudanlı mülteciler ağırlıklı olarak çiftçilik gibi zirai işlerin yanı sıra bira üretimi, satış, STK'lar için çalışma ve küçük işletmelerin işletilmesi veya eğitimci olarak hizmet verme gibi faaliyetlerde bulunmaktadır (World Bank Group, 2016). Uganda'daki mülteciler, uyruklarına ve bölgelerine göre üstlendikleri mesleklerde farklılıklar göstermekle birlikte çeşitli tarım, ticaret ve hizmet temelli geçim kaynaklarına yönelmişlerdir.

Uganda'daki bir mültecinin istihdam durumu, arazi edinme kabiliyeti üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Serbest meslek sahibi mültecilerin, işsiz mültecilere kıyasla resmi olarak belirlenmiş arazilere ve ortak arazilere erişim olasılığı daha yüksektir. Ayrıca, ek gelir kaynaklarına sahip mültecilerin arazi edinme imkanı daha yüksektir (World Bank Group, 2016). Bu bulgu, Uganda hükümeti ve diğer politika geliştiriciler için önemli sonuçlar doğurmaktadır. Mültecileri tarım, terzilik ve diğer küçük ölçekli girişimler gibi alanlarda kendi işlerini kurmaları için destekleyen özelleştirilmiş eğitim programlarının, konut ve çiftçilik için arazi edinme kapasitelerini artırabileceğini göstermektedir (World Bank Group, 2016).

Öte yandan, mültecilerin yasal statüsü ve arazi kiralalarının maliyeti gibi değişkenler de arazi edinme imkanını etkilemektedir. Mülteci olarak kaydolmak, 2006 Uganda Mülteciler Yasası uyarınca bireylere arazi edinme konusunda daha geniş imkanlar sunmaktadır. Bu mevzuat, mültecilerin kira sözleşmeleri yoluyla yasal olarak arazi kiralamalarına izin vermektedir (World Bank Group, 2016). Mülteciler, zirai ve serbest meslek girişimlerine yatırım yapabilmek için krediye ihtiyaç duymaktadır. Ancak kredi almak teminat eksikliği ve yetersiz finans ağları sebebiyle her zaman mümkün olmamaktadır.

Uganda'da istihdam statüsü ile mültecilerin araziye erişimi arasındaki ilişkinin politika sonuçları, mültecilerin serbest meslek sahibi olmalarına yardımcı olmanın, krediye erişimlerini sağlamanın ve araziye erişimin önündeki engelleri ele almanın önemini göstermektedir. Bu hususlar, mültecilerin kendi kendilerine yetebilmeleri ve ev sahibi toplumla bütünleşebilmeleri için hayati önem taşımaktadır.

Ayrımcı tutumlar Uganda'daki mültecilerin istihdam ihtimallerinde belirleyicidir. Mülteciler, iş bulmaya çalışırken dil bariyeri, yasal sıkıntılar, yetersiz mülakat becerileri, önyargı ve ilgili belgelerin eksikliği gibi engellerle karşılaşmaktadır. Mülteciler genellikle, kendilerinin ve bir Uganda vatandaşının aynı eğitim düzeyinde olması halinde, işin Uganda vatandaşına teklif edilme ihtimalinin daha yüksek olduğuna inanmaktadır.

Bu durum, işe alımların yürütülme biçiminde örtük bir ayrımcılık olduğunu göstermektedir. İşverenlerin İngilizce bilme şartı, yeterlilik değerlendirmeleri ve iletişim becerileri gibi temel nitelikleri ön plana alma gibi uygulamaları, mültecilerin iş bulma konusunda karşılaştıkları sıkıntıları artırabilmektedir (World Bank Group, 2016).

Mültecilerin kaynak ülkelerde ve göç ettikleri ülkelerde edindikleri eğitim, mülteci olmadan önceki iş deneyimleri, teknik becerileri, dil yeterlilikleri ve iş görüşmesi yetenekleri gibi çeşitli faktörler çalışma hayatında mültecilerin tecrübe ettiği ayrımcılık üzerinde etkilidir. Buna ek olarak, Uganda'daki mülteciler dil engelleri nedeniyle serbest meslekleri tercih etmektedirler (Macchiavello, 2003). Bu tercih sığınmacıları kötü muamele görme ve istismar edilme riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır; zira genellikle yetersiz, düzensiz ve belirsiz bir ücret almaktadırlar. Kadın mülteciler, ekonomik çabalarında ayrımcılıkla karşılaşmaktadır ve Ugandalı kadınlara kıyasla resmi sektörde daha düşük oranlarda istihdam edilmektedir.

7.5. Mültecilerin İstihdam Sorunları

Uganda'da mülteciler hareket özgürlüğü ve kaynaklara erişim konusunda çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Mültecilere tahsis edilen arazilerin yetersizliği ve mültecilerin mülkiyet edinmelerinin zor oluşu ekonomilerini olumsuz etkilemektedir. Arazinin sınırlı olması, arazi mülkiyeti konusunda çatışmalara yol açmış ve mültecileri daha sınırlı ve verimsiz topraklarda asgari düzeyde tarım yapmaya zorlamıştır. Buna ek olarak, mülteciler öncelikle yardım aldıkları yerleşim yerleriyle sınırlandırılmıştır. Tahsis edilen yerleşim yerlerinin dışına çıkmak için izin alma imkânları olsa da mülteci desteği için ayrılmış alanların dışında yardıma erişim çok daha zor hale geldiğinden mülteciler bu seçeneği genellikle tercih etmemektedirler. Hareketlilik üzerindeki kısıtlama, mültecilerin başka geçim yollarına başvurma ve belirlenen alanların dışındaki kaynaklara erişme ihtimallerini azaltmaktadır (Grzeškowiak, 2024).

Kaynaklar için verilen mücadele, mültecileri kabul eden bölgeler arasında sosyal çatışmayı yoğunlaştırmış ve ev sahibi topluluklar arasında mültecilerin aldığı yardımlarla ekonomik anlamda daha iyi durumda oldukları düşüncesini pekiştirerek ilişkileri giderek kötüleştirmiştir. Ayrıca, geçici insani yardıma artan bağımlılık uzun vadeli bir soruna dönüşmüş, mevcut kaynaklar üzerinde daha fazla baskı oluşturmuş ve farklı topluluklar arasındaki gerilimleri artırmıştır.

Mülteci sayısındaki artış, göçmenlere arazi dağıtımına yönelik hükümet stratejilerini de zora sokmaktadır. Arazinin sınırlı olması nedeniyle, civar ülkelerdeki çatışmalardan kaçan mültecilerin Uganda'ya sığınması, mevcut arazi dağıtım sisteminin gelecekte de sürdürülmesini olanaksız kılmaktadır. Mülteci hane başına düşen arazi tahsisi, yeni mülteciler için azaltılmış, bu da mültecilerin kendi kendine yetme yaklaşımını olumsuz etkilemiştir. Bu durumun muhtemel sonucu, arazi ve sosyal hizmetler için artan rekabet nedeniyle mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasındaki gerilimin tırmanmasıdır (Ahimbisibwe, 2019).

Mülteciler ayrıca bürokratik engellerle, fahiş ücretlerle, çok detaylı evraklarla ve çalışma izinlerinin alınmasında yaşanan gecikmelerle karşı karşıya kalmakta ve tüm bunlar kayıtlı istihdam olanaklarına erişimlerini engellemektedir (Muzaale & Nanziri, 2021). Uganda'daki işverenler de mültecilere ilişkin yasal çerçeve konusundaki belirsizlik nedeniyle mültecileri istihdam etme konusunda isteksiz davranabilmektedir. İşverenlerin mültecilerin çalışma hakkı konusundaki bilgi eksikliği, mültecilerin kayıtlı işgücü piyasasından dışlanmasının sebeplerinden biridir. Mülteciler Uganda'da çalışma haklarını teyit eden resmi belgelere sahip olsalar da işletmeler bu hakkı kabul etmeyebilir. Özellikle Güney Sudan gibi ülkelerden gelen mülteciler bu durumda mustarıptir. Yabancı kimlik bilgilerinin kabul edilmemesi, işgücü piyasasında mültecilerin istihdamını kısıtlamaktadır.

Uganda'daki yerel nüfusun yüksek işsizlik oranları mültecilerin işgücüne başarılı bir şekilde entegrasyonunun önünde engel teşkil etmektedir. Mülteciler, ekonomik imkânların yetersizliği nedeniyle, özellikle kayıtlı sektörde istikrarlı bir iş ve sürdürülebilir gelir kaynakları bulma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu ekonomik engeller, önyargılar ve sınırlı sosyal ağlarla birleştiğinde, mültecilerin işgücü piyasasına entegrasyonu açısından marjinalleşmelerini artırmaktadır (Muzaale & Nanziri, 2021).

Sosyal ve kültürel normlar, Uganda'daki mültecilerin istihdam fırsatları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, olumsuz toplumsal cinsiyet ön kabulleri, toplumsal cinsiyete dayalı sosyal ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet, ülke genelindeki işgücü piyasalarında yaygındır. Düşük sosyal statü, sınırlı haklar ve ekonomik sorunlar mülteci kadınların, özellikle de Sudanlı mültecilerin, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmalarına ve emeklerinin sömürülmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum, birçok kadının mülteci kampları dışında iş aramasına neden olmaktadır. Ancak kadınlar hayatta

kalmak için tuğla yapımı, inşaat işçiliği, ev işleri gibi işlerde çalışabilmektedir ve hatta fuhuşa sürüklenen mülteci kadınlar da mevcuttur (Muzaale & Nanziri, 2021).

Uganda'daki mültecilerin ilgili alanlardaki eğitim eksikliği ve yaşadıkları dil bariyeri, istihdam edilme kapasiteleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Muzaale & Nanziri, 2021). Mülteci nüfus yüksek eğitim mezunu, okuma yazma bilmeyen ya da kısmi eğitim almış bireylerden müteşekkildir. Mülteciler arasındaki geniş eğitim yelpazesi, resmi istihdamın önünde bir engel olabilmektedir. Özellikle okuma yazma bilmeyen mülteciler için eğitimden yoksun kalmak, bilgiye erişimi, istihdamı, etkili iletişim kurma becerilerini engelleyebilmektedir. Dolayısıyla bu durum farklı dil geçmişine sahip bireylerle etkileşim kurma becerilerini sınırlayabilmektedir. Dil bariyeri mültecilerin sosyo-ekonomik durumlarını belirleyebilen bir faktördür, çünkü İngilizce yeterliliğinin olmayışı iş bulma ihtimallerini azaltmaktadır.

7.6. Mülteci Politikalarının Uygulanmasındaki Güçlükler

7.6.1. Finansman Açıklarının Etkisi

UNHCR ve Uganda hükümetine göre, mali taahhütler ve bütçe açıkları Uganda'da mülteci politikalarının nasıl uygulandığını belirlemektedir. Örneğin, finansman eksikliği Dünya Gıda Programı'nın mültecilere yönelik gıda yardımını azaltmasına ve yardım miktarını yarıya indirmesine neden olmuştur. Bu da mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmıştır.

Ayrıca, mülteci yerleşimleri için fon eksikliği nedeniyle düzenli yardım sağlanamaması, mültecileri zamanından önce kendi ihtiyaçlarını karşılamaya mecbur bırakmıştır. Uganda'nın mülteci politikalarının temelinde beş yıl sonra mültecilerin kendi geçimlerini sağlayabilecekleri düşüncesi yatmaktadır, ancak bu süreç mülteci sayısındaki ani artış ve mali yetersizlikler nedeniyle sekteye uğramıştır (Davis, 2019). Örneğin, 2023'te mülteciler için hedeflenen finansmanın yarısından daha azı mültecilere harcanmış ve yıl sonunda durumu ciddi derecede kritik olarak sınıflandırılan mültecilerin yalnızca %14'ü %60'lık gıda payını alabilmiştir (*Uganda Refugee Operation Impact of Underfunding in 2023 (September - December) - Uganda | ReliefWeb, 2023*). Benzer şekilde, 2024 yılı için Avrupa Birliği 27,5 milyon Euro tahsis etmiştir; bu rakam bir önceki yıl tahsis edilen 30,5 milyon Euro'dan daha azdır. Bu meblağ mülteci destek programlarının sürdürülmesi için gerekli olsa da artan ihtiyaçları karşılamak için

yetersizdir (*Uganda's Unique Policy on Refugees at Risk, despite Stable EU Funding, 2024*).

Uganda'nın mültecileri gerektiği gibi destekleme ve entegre etme kapasitesi, bütçe açıkları ve mali yükümlülükler nedeniyle sekteye uğramakta, bu da uzun vadeli kendi kendine yeterlilik hedeflerine ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Uganda'da mülteci politikasının yürütülmesi büyük ölçüde mali taahhütlerden ve bütçe açıklarından etkilenmekte, bu da temel hizmetlerin sağlanmasını ve ülkedeki mültecilerin genel refahını etkilemektedir.

7.6.2. Kendi Kendine Yerleşen Mültecilerin Karşılaştığı Zorluklar

Uganda'daki mülteciler kendilerine tahsis edilen alanların dışındaki bölgelere yerleşmeyi tercih ettiklerinde, yardım alma ve topluma entegre olma kapasitelerini sekteye uğratan bir dizi engelle karşılaşmaktadır. Böyle mülteciler için yardım ve desteğin olmaması önemli bir sorundur. STK'lar ve hükümet, bağımsız alanlara yerleşen resmi kayıtlı mültecilere yardım sağlayamadığı durumda entegrasyon oranı düşmektedir (Davis, 2019). Sosyal entegrasyonu ve ekonomik bağımsızlığı pekiştiren kaynaklara ve hizmetlere mültecilerin ulaşması, mevzubahis yardımların eksikliği nedeniyle sekteye uğramaktadır. Ayrıca, bağımsız alanlara yerleşmeyi tercih eden mülteciler, tarım için gerekli arazi veya kaynakları bulmakta zorlanabilmektedir. Öte yandan, mültecilere tahsis edilen arazilerin bir kısmı tarıma elverişsizdir (Davis, 2019). Üstelik mültecilerin hepsi kendi ülkelerinde çiftçi olmadığından, Uganda'da kendi çiftliklerini kurmak için gereken bilgi veya maddi olanaklardan yoksun olabilmektedirler. Bunun yanında mültecilerin şehirleri giderek yoksullaştırmasını istemeyen Uganda hükümeti, kentsel alanlarda kendi kendine yerleşimi destekleme konusunda tereddütlü davranmaktadır (Davis, 2019). Bu çekince, kendi kendine yerleşen mültecilerin şehirlerde iş bulma olasılığını azaltabilir. Bu da ev sahibi topluma entegre olma ve kendi kendilerine yeterli hale gelme çabalarını sekteye uğratabilir.

Genel olarak, Uganda'da kendi kendine yerleşmeyi tercih eden mültecilerin karşılaştığı engeller arasında yardımların ulaştırılmaması, arazi ve istihdam olanaklarının yetersizliği ve metropollere yerleşmenin yasaklanması yer almaktadır. Bu sorunlar toplumsal entegrasyonu engellemektedir. Bağımsız yerleşen mültecileri destekleyen,

sığınmacıların uzun vadeli refahını amaçlayan kapsayıcı politikalar geliştirilmesi belirtilen sorunlara çözüm sunabilir.

7.7. STK'ların Mülteci Politikalarındaki Etkisinin Artırılması

Son otuz yılın neo-liberal ideolojisi, Uganda hükümetinin mültecileri bağımsız bir şekilde idare edememesinin nedenlerindedir (Gumisiriza, 2018). Bu durum devletin ekonomideki ve hizmet sağlamadaki rolünü en aza indirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde insani yardımın ana tedarikçileri konumuna sivil toplum kuruluşlarını getiren kalkınma teorisi bahsi geçen idare biçimini etkilemektedir. STK'ların piyasalardan daha uygun maliyetli olduğu düşünülmektedir ve Uganda ülke içindeki mülteci yönetiminin büyük bir kısmının devlet dışı aktörlere devredilmesiyle sonuçlanan bu kalkınma modelini benimsemiştir. Çok sayıda STK ve BM kuruluşunun desteğiyle, Başbakanlık Ofisi ve UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komisyonu) mültecilere yönelik tüm planlama ve yürütme süreçlerini denetlemektedir (Gumisiriza, 2018).

Ancak Uganda hükümeti, mültecilere yardım sunma konusunda STK'lara ciddi bağımlılığının bir sonucu olarak sıkıntılar yaşamaktadır. Hükümet, bu kuruluşları yeterince denetleyecek mali, teknolojik ve insani kapasiteden yoksun olduğu için sıklıkla STK'ların raporlarına itibar etmektedir. Bu durum, bazı STK yetkililerinin göçmenleri cinsel olarak istismar etmesi gibi suistimal vakalarının tespit edilmesini zorlaştırmaktadır (Gumisiriza, 2018). Örneğin, OXFAM gibi saygın kuruluşların üst düzey yetkililerinin savunmasız bireylere cinsel istismarda bulunduğu, kuruluşların ise bu tür eylemleri aktif bir şekilde gizlediği ortaya çıkmıştır ve bu durum sıklıkla görülmektedir (Burke, 2021).

Bunun yanında yabancı bağışçılar, yolsuzluk endişesiyle nakit akışını devlet yerine STK'lara sağlayabilmektedir. Neo-liberal etkinin bir diğer göstergesi olan bu durum Uganda Hükümeti'nde rahatsızlığa yol açmaktadır çünkü STK'ların farklı amaç ve çıkarları olabilmektedir. Dolayısıyla, Uganda hükümetinin mültecileri bizzat idare etmedeki yetersizliğinden, bu konuda hesap verme sorumluluğunu sivil toplum kuruluşlarına devreden neo-liberal ortodoksi sorumlu tutulabilir (Gumisiriza, 2018). Bu durum, ülkedeki mültecilerin yönetiminde gözetim, hesap verebilirlik ve kaynak tahsisi konularında sorunlara sebebiyet vermiştir.

Uluslararası toplum ve Uganda hükümeti, mülteci sorunu bağlamında karşılıklı olarak birbirine bağımlıdır. Uluslararası toplum, özellikle de UNHCR, Uganda'nın

mülteci akınını yönetmedeki başarısıyla ilgilenmektedir. Zira bu şekilde politikalarının etkili olduğunu ve Avrupa göç krizini yönettiklerini gösterebilecektir. Bu arada Uganda hükümeti mülteci krizinin çözümü için uluslararası toplumun yardımına muhtaçtır. Karşılıklı bağımlılıkları nedeniyle, tüm taraflar mülteci politikasının başarısına yönelik söylemlere yatırım yapmaktadır (Titeca, 2022). Bu karşılıklı güven, mülteci sektöründeki suiistimallerden kimin sorumlu tutulacağını da etkilemektedir. Uluslararası toplum, Uganda'nın mülteci stratejisinin oluşturduğu başarı anlatısı nedeniyle yolsuzluğa karşı kararlı adımlar atma konusunda isteksiz davranmıştır. Uganda hükümeti, hesap verebilirlik endişelerine rağmen, yolsuzluğa karşı yetkililerin görevden uzaklaştırılması gibi yaptırımlardan kaçınmış ve uluslararası fon sağlayıcılar da bu ihmali görmezden gelmiştir (Titeca, 2022).

Başbakanlık Ofisi ile ilgili tartışmalar ve mülteci fonlarının uygunsuz kullanımı Uganda'da bağışçılarla alakalı yolsuzluğun belirgin bir örneğidir. İncelemelere göre, Şubat 2018'de Başbakanlık Ofisi mülteci yolsuzluğuyla ilgili bir skandalla karşı karşıya kalmıştır (Titeca, 2022). Kadınların ve kız çocuklarının mülteci olarak kaçırıldığından, yetkililer tarafından finansal kaynakların kötüye kullanıldığından ve Uganda'daki mülteci sayısının şişirildiğinden şüphelenilmekteydi. Bu iddialar üzerine yapılan bir denetim neticesinde Uganda'da 300.000 “hayalet mülteci” olduğu ortaya konmuş ve mülteci sayısında önemli farklılıklar olduğuna işaret edilmiştir (Probe Unearths 300.000 Ghost Refugees in Uganda, 2021). Yolsuzluk vakasına karşı şahısların kovuşturulması için mevcut kaynakların yetersizliği de bir başka örnek olarak gösterilebilir. Finansman eksikliği, skandalın patlak vermesinin ardından soruşturmaların durmasına neden olmuş, bu nedenle Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı, ofis başkan yardımcısı aracılığıyla soruşturmalar için 551.000 Euro ödemiştir (Titeca, 2022). Uganda'daki yolsuzluk ve kötü yönetimin boyutu, bu ülkenin gerekli soruşturma tedbirleri için bağışçı fonlarına bel bağlamasıyla ortaya çıkmaktadır.

Başarı öyküsünü bir anlamda eleştirileri bertaraf etmek, iktidarı elinde tutmak ve çeşitli sektörlerde yolsuzluğa ilişkin cezalardan kaçınmak için kullanmak, Uganda hükümetinin bağışçılara yolsuzluğun hesabını vermekten nasıl kaçındığının tarih boyunca süregelen bir örneğidir. Bu örüntü zaman içinde tutarlı bir şekilde devam etmiştir ve özellikle mülteci politikasının başarısı göz önünde bulundurulduğunda dikkat çekmektedir (Titeca, 2022). Uganda hükümeti ile uluslararası toplum arasındaki karşılıklı bağımlılığın bir sonucu olarak yolsuzlukla etkili bir mücadele yürütülememektedir.

Uluslararası toplumun kararlı adımlar atma konusundaki isteksizliği ve Uganda hükümetinin sorumluluktan kaçma eğilimi, bu bağımlılık temelli dinamik içinde mülteci sorunuyla mücadele programları zarar görmektedir.

Uganda'nın mülteci politikalarına yönelik bir diğer eleştiri de “kendi kendine yeterlilik (self-reliance)” stratejisiyle ilgilidir. Zaman içinde mültecilerin kendi kendine yeterliliği fikri değişmiş, geçmişteki çalışma programlarından güncel kalkınma yaklaşımlarına geçilmiştir. Geçmişte, sömürge sonrası Afrika cumhuriyetlerindeki kendi kendine yeterlilik politikaları, iki savaş arası yıllarda Avrupalı göçmenler için “aşağıdan yukarıya” çalışma programlarından “yukarıdan aşağıya” yetkilere dönüşmüştür (Doyel, 2022). UNHCR'nin 1980'lerdeki ve 1990'ların başındaki stratejisi, Afrikalı mültecilerin insani yardımın odağı olması gerektiğine dair fikri güçlendirerek pasif yardım modellerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Doyel, 2022). Ancak, mültecilerin kendi kendilerine yetebilmeleri fikri, 1994 yılında UNHCR'nin toplumsal kalkınma yaklaşımının ortaya çıkmasıyla birlikte, mültecilerin geliştirilen projelere aktif ortaklar olmalarını sağlayan yenilikçi bir dayanışma modeli olarak yeniden gündeme gelmiştir.

Yirmi birinci yüzyılda, mültecilerin kendi kendilerine yetebilmeleri bir kez daha önemli bir politika hedefi olarak ortaya çıkmış, uzun süreli mültecilik durumlarına bir çözüm bulmak ve sığınmacıların uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak için bir zorunluluk olarak görülmüştür. Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi ve Küresel Mülteci Mutabakatı gibi uluslararası politika çerçevelerinin de temel hedeflerinden biri olmuştur (Doyel, 2022). Kurumsal eğilimler, mültecileri güçlendirmenin ve yardım almadan hayatta kalmalarını sağlamanın bir yolu olarak bu politikayı yaygın biçimde benimsemektedir.

Ancak eleştirel akademik çalışmalar, kendi kendine yeterlilik programlarının sığınmacıların özgürlüklerini, haklarını ve yardım kaynaklarını kısıtlayarak mültecilere zarar verebileceğini iddia etmektedir. Kendi kendine yeterlilik politikalarının bir yandan yenilikçi olarak takdir edildiği, diğer yandan da mültecilerin özerkliğini ihlal ettiği gerekçesiyle eleştirildiği Uganda örneğinde, bu politikaları destekleme ve eleştirme arasındaki tezat açıkça görülmektedir (Doyel, 2022). Mültecilerin kendi kendilerine yetebilmeleri fikri zaman içinde değişikliğe uğramış ve mültecilerin kendilerine sağlanan desteğin aktif katılımcıları olmaları gerektiğine yönelik bir bakış açısı ortaya çıkmıştır. Ancak bu değişiklik, öz yeterliliğin teşvik edilmesiyle ilişkili yönetim stratejilerini ve güç dinamiklerini de sorgulanır hale getirmiştir.

Uganda'nın mülteci politikalarıyla ilgili temel ihtilaf noktası, mültecilerin kendi kendilerine yetebilmelerini yönündeki hedeflere ulaşamamış olmasıdır. Dünyanın en yenilikçi ülkelerinden biri olarak anılmasına rağmen Uganda'nın geliştirdiği politikaların yoksulluğu, gıda yetersizliğini, sosyal çatışmayı, yabancı düşmanlığını, ana akım ekonomilerden izolasyonu, emek sömürsünü ve mülteciler için genel güvencesizliği arttırdığı tespit edilmiştir (Doyel, 2022).

8. METODOLOJİ

8.1. Araştırma Tasarımı

Bu tez nitel ve karşılaştırmalı bir araştırma tasarımına sahiptir. Araştırma, Kenya ve Uganda'daki mülteci entegrasyon politikalarına ilişkin söylemleri eleştirel bir bakış açısıyla incelemektedir. Bu amaçla, Eleştirel Söylem Analizi (CDA) yaklaşımı benimsenmiştir. CDA, dil kullanımını sosyal bir pratik olarak ele alır ve metinde örtük olarak bulunan güç ilişkilerini, ideolojileri ve sosyal hiyerarşileri ortaya çıkarmayı amaçlar (Fairclough, 2004). Bu yöntem, yalnızca söylemlerin içeriğini değil, aynı zamanda bu söylemlerin nasıl üretildiğini ve sosyal gerçekliğe nasıl katkıda bulunduğunu analiz etmeye odaklanmaktadır. Araştırma tasarımında tek araştırmacılı nitel söylem analizinin benimsenmesi, çalışmanın derinlemesine ve tutarlı bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmuş olabilir. Kenya ve Uganda'nın karşılaştırmalı analizi, farklı ulusal bağlamlarda mülteci entegrasyonuna ilişkin söylemlerdeki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesine olanak tanımaktadır. Bu şekilde, bölgesel ve tarihsel koşulların söylemsel pratikler üzerindeki etkisi analiz edilebilmiştir.

Araştırmanın odaklandığı dönem 1996-2025 yıllarını kapsamaktadır. Bu zamansal kapsam, 1990'ların ortalarından günümüze kadar yaklaşık otuz yıllık bir süre boyunca mülteci entegrasyonuna ilişkin politikaların ve söylemlerin gelişiminin incelenmesine imkan tanımaktadır. Kenya ve Uganda'nın bu dönemdeki yasal ve politik gelişmeleri (örneğin 2006 mülteci yasaları, 2016 sonrası Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (CRRF) taahhütleri) çalışmanın bağlamını oluşturmaktadır. Araştırma, bu ülkelerin büyük mülteci nüfuslarına ev sahipliği yapmaları ve entegrasyon politikalarına farklı yaklaşımları nedeniyle tipik bir vaka çalışması olarak tasarlanmıştır. Her iki ülke de tarihsel olarak komşu ülkelerden gelen büyük mülteci akınlarına maruz kalmış ve entegrasyon konusunda hem açık kapı politikalarını hem de kamp odaklı yaklaşımları benimsemiştir. Bu bağlamda çalışma, iki vaka çalışması üzerinden söylemsel farklılıkları ve ortaklıkları eleştirmektedir.

8.2. Veri Kaynakları

Veriler yalnızca yazılı belgelere dayanmaktadır; saha çalışması veya mülakat yapılmamıştır. Analiz edilen toplam 70 belge 1996 ve 2025 yılları arasında yayınlanmıştır ve her iki ülke için eşit sayıda kaynak içerecek şekilde seçilmiştir (35 Kenya ve 35

Uganda). Kenya ve Uganda'da resmi iletişim dili İngilizce olduğu için tüm belgeler bu dildedir ve araştırmacının orijinal söylemleri dil bariyeri olmadan analiz etmesine olanak sağlamıştır. Veri kaynakları farklı belge türlerini içerecek şekilde çeşitlendirilmiştir:

- Yasal metinler ve politika belgeleri: Mülteci entegrasyonuna ilişkin ulusal kanunlar, yönetmelikler, politikalar ve strateji belgeleri (Örneğin, Kenya ve Uganda'nın mültecilerle ilgili mevzuatı, entegrasyon strateji planları ve parlamento tutanakları)
- Medya haberleri ve köşe yazıları: Ülkelerin önde gelen gazete ve medya kuruluşlarında yayımlanan mülteci entegrasyonu veya genel olarak mültecilerle ilgili haber, analiz ve röportajları kapsamaktadır. Bu şekilde kamusal alandaki söylemler ve toplumsal algıyı yansıtan dil analiz edilmiştir.
- Uluslararası STK ve Birleşmiş Milletler raporları: Başta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) olmak üzere uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından her iki ülke hakkında hazırlanan raporlar, durum değerlendirmeleri ve politika tavsiyelerini içermektedir. Bu kaynaklar, küresel söylemin yerel politikalara yansımaları ve uluslararası normların söylemsel etkisini değerlendirmek açısından önemlidir.
- Resmi hükümet belgeleri ve açıklamaları: Beyaz bültenler, basın açıklamaları, siyasi liderlerin konuşmaları ve devlet kurumları tarafından mülteci entegrasyonu konusunda yapılan hükümet açıklamalarından oluşmaktadır. Bu belgeler, resmi söylemin nasıl inşa edildiğini ve devletin mültecilere bakış açısını ortaya koymaktadır.

Belge seçiminin amacı, mümkün olduğunca farklı bakış açıları ve söylemsel alanları kapsayarak zengin bir söylemsel veri seti oluşturmaktır. Bu nedenle her iki ülke için de hem devlet söylemini (mevzuat ve resmi belgeler), hem medya aracılığıyla kamu söylemini hem de uluslararası aktörlerin söylemini yansıtan kaynaklar derlenmiştir. Belgeleri belirlemek için amaçlı bir örnekleme yaklaşımı benimsenmiş; entegrasyon politikalarındaki önemli dönüm noktalarını yansıtan veya tartışma başlatan belgeler özellikle seçilmiştir. Örneğin, Uganda'nın 2006 tarihli Mülteci Yasası veya Kenya'da mültecilerin ekonomik hayata katılımına ilişkin haberler bu çerçeveye dahil edilmiştir. Tüm belgeler kamuya açık kaynaklardan (resmi arşivler, kütüphaneler, dijital veri tabanları) temin edilmiştir.

8.3. Kodlama Süreci

Çok aşamalı bir kodlama süreci, verileri analiz etmek için nitel içerik analizi ile eleştirel söylem analizini birleştirmiştir. MAXQDA 2024 nitel veri analizi yazılımı, kodlama süreci için kullanılmıştır. Araştırmacı analiz sürecinde bu adımları uygulamıştır:

1. Pilot Çalışma Açık Kodlama: Araştırmacı, toplam yetmiş belge arasından seçilen on pilot belgeye açık kodlama uygulamıştır. Açık kodlama, önceden belirlenmiş kategoriler olmaksızın, mülteci entegrasyonu temalarını, söylem kalıplarını ve göze çarpan kavramları belirlemek için her bir metin satırı analiz edilerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı bu yaklaşımla verilerden ortaya çıkan temaları belirlemiştir. Pilot analizde "güvenlik endişeleri", "ekonomik yük" ve "misafirperverlik" ilk kodlar olarak kullanılan ortak ifadeler olmuştur. Araştırmacı bu keşifsel yöntemi, yeni söylem unsurlarını tespit ederken tarafsız veri analizini sürdürmek için kullanmıştır.

2. Ön Temaların Belirlenmesi: Araştırmacı, pilot kodlama sonucunda ortaya çıkan ve tekrar eden temaları inceleyerek ilk kod listesini oluşturmuştur. Bu noktada araştırma çerçevelerine dayalı olarak kod gruplandırmaları oluşturulmuştur. İlk analiz aşaması, entegrasyon tartışmalarının ekonomik boyutlar, ulusal kimliğin desteklenmesi, güvenlikle ilgili hususlar ve hak temelli çerçeveler dahil olmak üzere birden fazla alana dağıldığını göstermiştir. Belirlenen bu temaların ilgili çalışmalarda bulunan mevcut kavramsal çerçevelerde yer alıp almadığı kontrol edilmiştir. Araştırmacı, Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modelini güvenlikleştirme teorisinin temel unsurlarıyla birlikte analitik çerçeve olarak kullanmıştır. Kodlama çerçevesi hem verilerden elde edilen tematik bulguları hem de aşağıda "Kodlama Kategorileri ve Teorik Çerçeve" başlığı altında sunulan teorik beklentileri bütünleştirmiştir.

3. Sistemik Kodlama (Tüm Veri Setinin Analizi): Araştırmacı, son kodlama sisteminin geliştirilmesinin ardından 70 belgenin tamamını analiz etmek için sistemik kodlama uygulamıştır. Uygun metin parçaları ilgili kodlara atanırken MAXQDA 2024 yazılımı aracılığıyla her bir belge satır satır analiz edilmiştir. Kodlama süreci, yeni temalar ya da alt kodlar eklenmesi gerektiğinde kod listesinin güncellenmesini içermiştir, böylece analiz esnek ancak tutarlı kalmıştır. İki ülke arasında karşılaştırma yapabilmek için tüm belgelere aynı kod listesi uygulanmıştır. Yazılım, kodlanmış metin parçalarının temalar halinde gruplanmasına ve bu gruplanmalar aracılığıyla söylemsel örüntülerin değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Araştırmacı benzer içerik parçalarının aynı kod atamasını aldığından emin olmak için tamamlandıktan sonra tüm verileri gözden

geçirerek tek kodlayıcı kodlama sürecinin tutarlılığını doğrulamıştır. Ayrıca kodlama sürecini düşünömsellik ilkesine göre belgeleyerek kodlama sırasında kişisel önyargılarına ilişkin farkındalığını korumuştur ve bir kodlayıcı ile çalışırken öznellik riskini azaltmak için mümkün olan azami önlemleri uygulamıştır.

Kodlama sürecinden tematik yapı ortaya çıktıktan sonra araştırmacı, toplanan söylemler üzerinde eleştirel söylem analizinin derinleştirme adımlarını yürütmüştür. Literatüre göre CDA, önce temaların belirlenmesini, ardından bu temaların söylemsel yapı analizinin yapılmasını gerektirmektedir. Çalışma, dil kullanımıyla ilgili "nasıl ve neden" sorularını sormadan önce "ne söylendiğini" kategorize ederek eleştirel analiz yapmak temel olarak tematik kodlamayı kullanmıştır.

8.4. Kodlama Kategorileri ve Teorik Çerçeve

Analiz, entegrasyon göstergeleri ve güvenlikleştirme söylemi olmak üzere iki yerleşik akademik modele uyan temaları ortaya çıkarmıştır. Mülteci entegrasyonu kavramsal modelinin teorisyenleri olarak Ager ve Strang (2008) gösterilmektedir. Mülteci ve göç meselelerinin nasıl güvenlik meselelerine dönüştürüldüğünü açıklamak için başvurulan ikinci teori ise Kopenhag Okulu tarafından geliştirilen güvenlikleştirme teorisidir (Buzan, Wæver ve de Wilde, 1998).

Ager ve Strang (2008) tarafından mülteci entegrasyonu üzerine yapılan çalışmada önerilen model dört ana göstergeden oluşmaktadır. Bu dört alan şunlardır: (1) Araçlar ve belirteçler: İstihdam, sağlık, barınma gibi entegrasyonu ölçen somut göstergeler ve (2) Sosyal bağlantılar: Mültecilerin kendi toplulukları içindeki bağları (sosyal bağlar), ev sahibi toplumla olan köprüleri (sosyal köprüler) ve kurumlarla olan bağlantıları (sosyal bağlantılar) (3) Kolaylaştırıcılar: Dil ve kültürel bilgi, güvenlik ve istikrar gibi entegrasyonu kolaylaştıran unsurlar (4) Temel: haklar ve vatandaşlık: Mültecilerin yasal hakları ve vatandaşlık statüleriyle ilgili olan ve tüm entegrasyonun temelini oluşturan boyut. Haklar ve vatandaşlık alanı diğer entegrasyon alanlarının temelini oluşturmaktadır ve mültecilerin hakları ve yasal statüleri olmadan diğer alanlarda ilerleme kaydetmek zordur. Bu çalışmanın kodlama aşamasında, pilot analizden elde edilen temalar bu dört alana göre gruplandırılmıştır. Örneğin, "ekonomik söylemler" (mültecilerin işgücü, geçim kaynakları, kalkınmaya etkisi, vb.) Ager ve Strang'ın modelindeki "araçlar ve işaretler" alanıyla ilişkilendirilmiştir. Ulusal aidiyet ve sosyal uyum kategorisi sosyal bağlar altında, haklar/vatandaşlık kategorisi hak temelli söylemler altında, kültürel uyum

ve dil kategorileri ise kolaylaştırıcılar altında kategorize edilmiştir. Bu teorik model, kodlama şemasının kapsamlı ve literatürle uyumlu olmasını sağlamış, böylece entegrasyonun çok boyutlu doğası verilerdeki söylemlerde izlenebilmiştir.

Güvenikleştirme Teorisi: Entegrasyon temalarının yanı sıra verilerde öne çıkan bir diğer söylem de güvenlik odaklı yaklaşımdır. Güvenikleştirme, bir olgunun dilsel araçlarla güvenlik meselesine dönüştürülmesi sürecidir. Devlet veya medya gibi aktörler, mülteciler gibi özünde siyasi veya insani olan bir meseleyi "güvenlik tehdidi" olarak yeniden tanımlayabilmekte ve böylece olağanüstü tedbirleri meşrulaştırabilmektedir. Örneğin, mülteciler bir toplum için gerçek bir tehlike oluşturmazlar, ancak popüler söylemde terör, suç veya sosyal düzensizlik kaynağı olarak gösterilmeleri güvenikleştirmenin bir sonucudur. Bu çalışma kapsamında kodlanan belgeler, özellikle bazı dönem ve bağlamlarda mültecilerin bir ulusal güvenlik sorununa indirildiği söylemleri ortaya koymaktadır. Bu nedenle kodlama şemasında güvenlik söylemleri için ayrı bir üst kategori oluşturulmuştur. Bu kategori altında mültecileri "tehdit" olarak çerçeveleyen ifadelerin yanı sıra, ulusal güvenlik vurgusu, sınır kontrolü ve terörizmle ilişkilendirme gibi alt kodlar yer almıştır.

Bu çalışma, entegrasyon politikalarının söylemsel düzeyde sadece sosyal ve ekonomik boyutlarla değil, aynı zamanda güvenlik ve tehdit algılarıyla da şekillendiğini göstermek için güvenikleştirme teorisini kodlama çerçevesine dahil etmiştir. Literatür ayrıca mültecilerin güvenikleştirilmesinin entegrasyon çabalarına engel olabileceğini de göstermektedir. Kenya ve Etiyopya örneğinde, Somalili mültecilerin "güvenlik tehdidi" olarak sunulmasının, bu grupların yasal entegrasyon fırsatlarından yararlanamamasına yol açtığı gösterilmiştir. Bu çalışmada incelenen Kenya ve Uganda belgelerinde, mültecilere yönelik güvenlik odaklı dilin zaman zaman yoğunlaştığı ve bunun sonucunda entegrasyona ilişkin söylemlerin geri plana itildiği görülmektedir. Güvenikleştirme teorik çerçevesinin analize dahil edilmesi, mülteci entegrasyonu söyleminin sadece insani ve kalkınmacı bir mesele olarak değil, aynı zamanda siyasi aktörler tarafından araçsallaştırılabilecek bir güvenlik tartışması olarak da ele alınabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Kodlama bulguları, ekonomi, ulusal kimlik ve güvenlik temelli söylemlerin en baskın temalar olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, hak temelli çerçeveler, kalkınma söylemi, dışlayıcı vatandaşlık kurguları (örneğin mültecinin "misafir" veya "yük" olarak tanımlanması) ve temsil motifleri (örneğin mültecinin "ortak" veya "misafir" olarak tasvir edilmesi) de kayda değer söylemsel alt temalar olarak

kodlanmıştır. Bu tematik çeşitlilik, entegrasyon politikaları söyleminin bir yandan ev sahibi toplumun ekonomik ve güvenlik kaygılarıyla, diğer yandan da insani değerler ve uluslararası normlarla nasıl bir gerilim içinde olduğunu göstermektedir.

Kodlamadan elde edilen temalar, Norman Fairclough'un üç boyutlu Eleştirel Söylem Analizi (2017) modeli kullanılarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Fairclough'un modeline göre söylem analizi üç düzeyde gerçekleştirilir: (1) metnin dilsel özellikleri (kelime seçimi, dilbilgisi, retorik araçlar, vb.); (2) metnin üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini inceleyen söylemsel pratik düzeyi analizi (metnin hedef kitlesi, onu üreten kurum, medya türü gibi unsurların yorumlanması); ve (3) söylemsel olguyu daha geniş bir sosyokültürel bağlamda açıklayan sosyal pratik düzeyi analizi (sosyal yapı, ideolojiler ve güç ilişkileri düzeyinde değerlendirme). Bu üç seviyenin analizi birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Fairclough'un yöntemi, mikro düzeyden makro düzeye geçerek, bir metnin ifadelerinin daha büyük sosyal süreçlerle nasıl ilişkili olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Buna göre, kodlanan her bir tema ve ilgili metin parçası aşağıdaki şekilde analiz edilmiştir: İlk olarak, metin düzeyinde, seçilen ifadelerin dilsel yapısı analiz edilmiştir. Örneğin, mülteciler için kullanılan sıfatlar ("masum", "tehdit", "yük" gibi), fail yapıları (pasif/aktif kullanımlar), metaforlar veya söylemsel stratejiler (acıma duygusu uyandırma, kriminalize etme vb.) ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ardından, söylemsel pratik düzeyinde, bu metinlerin kimler tarafından, ne amaçla üretildiği ve muhataplarının kimler olduğu analiz edilmiştir. Örneğin, bir gazete haberindeki söylem ile resmi bir rapordaki söylem, üreten aktörlerin (medya ve devlet kurumu) ve hedef kitlenin farklılığı açısından karşılaştırılmıştır. Ayrıca, bazı hükümet söylemlerinin uluslararası raporlardan etkilendiği veya medya dilinin resmi siyasi dile nüfuz ettiği durumlara dikkat çekilerek söylemler arasındaki metinlerarasılık ve tür ilişkileri analiz edilmiştir. Son olarak, sosyal pratik düzeyinde, bu söylemlerin içinde yer aldığı daha geniş bağlam analiz edilmektedir. Bu aşamada tarihsel ve toplumsal koşullar (örneğin belirli bir dönemdeki terör olayları, ekonomik krizler, seçim atmosferi vb.) değerlendirildiğinde söylemin toplumsal ve ideolojik ilişkilerine odaklanılmıştır. Fairclough'un vurguladığı gibi, söylem sadece belirli toplumsal yapıları yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda onları yeniden üretir veya dönüştürür. Bu nedenle, metindeki dilsel tercihlerin altında yatan güç dinamikleri ve ideolojik yönelimler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çok katmanlı analiz sayesinde CDA yaklaşımı, metinlerdeki "doğal" ve tarafsız görünen anlatıların aslında egemen

söylemleri nasıl güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, entegrasyon politikalarına ilişkin belgelerde kullanılan dilin ardındaki varsayımlar ve güç ilişkileri analiz edilmiştir. Örneğin, mültecilere "misafir" denmesinin, yüzeyde sıcak bir karşılama ifadesi olsa da daha derin yapıda mültecileri kalıcı haklar talep edemeyen geçici öznel konumuna indirgeyebileceği değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, güvenlik odaklı ifadelerin ("ulusal güvenliğe tehdit" gibi) kullanılmasının, mülteci meselesini insani bir meseleden ziyade istisnai tedbirlerle yaklaşılması gereken bir kriz olarak çerçevelediği gösterilmiştir. Bu tür çıkarımlar eleştirel söylem analizinin açıklayıcı gücünü göstermektedir. Yöntem, yalnızca hangi söylemlerin var olduğunu değil, aynı zamanda hangi sosyal işlevleri yerine getirdiklerini ve güç dengesine nasıl hizmet ettiklerini de açıklamaya olanak tanır.

CDA yaklaşımını kullanırken araştırmacı, analitik tutarlılığı korumak için Fairclough'un (2017) öngördüğü betimleme, yorumlama ve açıklama aşamalarına bağlı kalmıştır. Tanımlama aşaması, kodlanan metinlerin dilsel özelliklerinin tarafsız bir kataloğu olarak işlev görmüştür. Yorumlama aşaması, metnin gelişimi ve tüketimi ile ilgili bağlamsal bilgileri kullanarak dilsel unsurlara anlam yüklemeyi içermektedir. Açıklama aşaması, söylemin sosyal sonuçlarını ve ideolojik etkilerini aydınlatmak için bulguları kapsayıcı sosyal teorilerin merceğinden analiz etmeyi gerektirir. Bu çalışma, açıklama aşamasında belirlenen temaların Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modelinin alanları ile güvenikleştirme teorisinin ilkeleriyle kesişimini incelemektedir. Sonuç olarak, CDA'nın sağladığı mikro-makro analiz bütünlüğü, çalışmanın verilerini teorik çıkarımlara dönüştürmede önem arz etmektedir.

9. BULGULAR

9.1. Yasal Çerçeve ve Politikalar

9.1.1. Ulusal Entegrasyon Politikaları

Bu bölüm mülteci entegrasyon politikalarını Kenya ve Uganda arasında ulusal bir karşılaştırma yaparak değerlendirmektedir. Araştırma, bulgularını resmi yasal metinlerden ve kapsayıcı politika belgelerinden (CRRF, KISED, Shirika Planı) ve bunlara eşlik eden kurumsal söylemlerden Eleştirel Söylem Analizi (CDA) yoluyla elde etmektedir. Analiz, Analiz, entegrasyonun sadece mevzuatla değil, aynı zamanda bu mevzuatın nasıl dile getirildiğiyle, hangi aktörlerce sahiplenildiğiyle ve hangi toplumsal pratiklere dönüştüğüyle ilgilenmektedir (Fairclough, 2017).

Tablo 1: Yasal Çerçeve- Kenya Kod Frekansı

YASAL ÇERÇEVE-KENYA	Bölümler
Ulusal Entegrasyon Politikaları	158
Uluslararası Kuruluşlar & Entegrasyon Desteği	125
Yerel Yönetimlerin Rolü	30
Vatandaşlık ve Kalıcı Oturum	29
TOPLAM	342

2006 tarihli Mülteci Yasası, 2021 tarihli Mülteci Yasası sisteme önemli değişiklikler getirene kadar Kenya'nın mülteci yönetim çerçevesini belirlemiştir. İki metin, entegrasyon ve hak temelli katılım ve yerleşim stratejilerine yönelik retorik ve yapısal yaklaşımları bakımından farklılık göstermektedir. CDA analizi, Kenya'nın entegrasyon anlayışının geliştiğini ancak temel kontrol sistemlerinin hala işlevini sürdürdüğünü göstermektedir.

Tablo 2: Kenya Ulusal Entegrasyon Politikaları Kod Frekansı

Ulusal Entegrasyon Politikaları	Bölümler
Politika değişiklikleri (2006 Mülteci Yasası, 2010 sonrası gelişmeler)	92
Kenya'nın mülteci kampı modeli	65
TOPLAM	157

2006 tarihli yasa (Refugee Act, 2006), Kenya'da mülteci yönetimini kurumsal bir çerçeve olarak belirleyen ilk kapsamlı düzenlemelerden biridir. Ancak metin, entegrasyonu net bir biçimde açıklamamakta ve vatandaşlık hakları, sosyal hizmetlere erişim ve ülkede geçici barınmanın ötesinde sosyal entegrasyon konusunda belirli bir rehberlik sunmamaktadır. Yasa temel olarak mülteci statüsünün belirlenmesi, kamplarda barınma düzenlemeleri, mülteci kayıt ve kimlik belirleme süreçlerine odaklanmaktadır.

Öte yandan 2021 yasa, mültecilerin entegrasyonu hakkında daha açık ve ayrıntılı ifadeler içermektedir. Yasa şu hükümleri içermektedir: mültecilerle kamu hizmetlerinin paylaşılması (Madde 34), ev sahibi topluluklarla birlikte yaşama ve farkındalık oluşturma (Madde 34/3), ekonomik katkı ve üretkenliğin vurgulanması (Madde 28/4), mültecilerin serbest dolaşımı ve yerleşim alanlarının belirlenmesi (Madde 21, 31) vurgulanmaktadır. Özellikle 28. madde, mültecilerin kalkınma aktörleri olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır:

“Mülteciler, Kenya'nın ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmaları için teşvik edilecektir.”

Söylemdeki bu değişim, entegrasyonun artık üretkenlik ve kapsayıcılıkla birlikte kalkınmaya da odaklandığını göstermektedir. Ancak CDA, bu söylemin sadece yüzeysel reformlar sunduğunu savunmaktadır. Yasanın farklı bölümlerinde yer alan “olabilir” ve “mümkün olduğu ölçüde” kesinlik içermeyen ifadeler, bu hakların koşullu olduğunu ve pratikte devletin inisiyatifine bağlı olduğunu göstermektedir (Fairclough, 2017; van Leeuwen, 2008).

Yasa ayrıca ev sahibi topluluklarla ortak hizmet kullanımı, toplumsal duyarlılığın artırılması ve ekonomik katkının teşvik edilmesi gibi entegrasyon unsurlarını içermektedir. Ancak yasanın dili incelendiğinde koşulluluk içeren ve uygulamada bağlayıcılığı sınırlı olan bir söylemle karşılaşmaktadır (Refugee Act, 2021):

“Komiser, mümkün olduğu ölçüde, mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında kamu kurumlarının, tesislerinin ve alanlarının ortak kullanımını sağlayacaktır.”

Cümlede, katı bir yasal gereklilik gibi görünen “sağlayacaktır” ifadesi yer almaktadır, ancak bunu takip eden “uygulanabilir olduğu ölçüde” ifadesi, bu ifadenin kapsamını sınırlamaktadır. Bu durumda zayıf modalitenin kullanılması, devletin sorumluluğu konusunda şüphe uyandırma işlevini görmektedir (Fairclough, 2017). Bu özel dilbilimsel yapı, siyasi karar vericilerin hesap verebilirliğini azaltmaktadır, çünkü

onların uygulama yükümlülüğünü gizlemektedir. Devlet, söylem yoluyla entegrasyona destek verdiğini göstermektedir, ancak bu desteğin koşullarını belirlemekten kaçınmaktadır.

“Komiser” ifadesinin özne olması, sorumluluğun merkezi hükümet yerine bireysel bir bürokratik aktöre geçtiğini gösterir. Kurumsal sorumluluğun dağıtılması, başarılı ve başarısız sonuçların her ikisinden de sınırlı siyasi etkiler yaratır. Devlet, bu durumu sorumluluktan uzak kalarak meşruiyet oluşturmak için kullanır.

“Ortak kullanım” ve “kamu kurumları, tesisleri ve alanları” ifadeleri, belirsiz ve ölçülebilir unsurlar içerir. Bu maddenin belirsizliği, uygulayıcılara entegrasyonun kapsamını ve derinliğini belirleme özgürlüğü verirken pratik uygulamada keyfi kararlar alınmasına imkân tanır. Madde, uluslararası standartlara uygun görünse de entegrasyonu uygulanabilir bir gereklilikten ziyade bir ilke olarak belirler. CDA perspektifinden bakıldığında, bu yasal hüküm Kenya'nın mülteci entegrasyonunu “uygulanabilirliği olmayan söylemsel meşruiyet” olarak sunduğunu göstermektedir. Devlet, uluslararası toplumun baskısı nedeniyle söylem yoluyla entegrasyonu desteklemektedir, ancak pratik uygulama için somut mekanizmalar oluşturmamaktadır (Kihato, 2025).

“Sosyal Entegrasyon – Kenya” teması, MAXQDA analizinde kod frekansı ikidir ve sosyal entegrasyon söylemde çok fazla tartışılmamaktadır. Kenya'nın entegrasyon politikasındaki temel çelişki, güvenlik odaklı düzenlemelerin entegrasyon söylemiyle bir arada var olmasıdır. Öte yandan Kenya ulusal hukukuna göre, devlet ülke genelinde farklı bölgelerdeki mülteci hareketlerini kontrol etmek için geniş bir takdir yetkisine sahiptir. 2021 tarihli Mülteciler Kanunu, bu hususu en iyi şekilde 31. maddesinde açıklamaktadır:

“Komiser, mültecinin korunması ve güvenliğini etkileyebilecek herhangi bir özel ihtiyaç veya koşulu dikkate alarak, belirli bir bölgedeki herhangi bir mülteciyi başka bir belirli bölgeye taşınmasını veya bu bölgede ikamet etmesini isteyebilir.”

Fairclough'a (2017) göre CDA, modalitenin hesap verebilirlik gerektirmeden hem bir olasılık göstergesi hem de eylemi mümkün kılan bir mekanizma olarak nasıl işlediğini göstermektedir. Bu hüküm, mültecilerin hareket özgürlüğünü, devletin belirsiz kriterlere dayalı olarak iptal edilebilir kararlarla kontrol ettiği bir ayrıcalık olarak ele alan bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu madde ayrıca Komisyon Üyesinin güvenlik kaygılarını ve mültecilerin korunmasını gerektiren durumları göz önünde bulundurarak sığınmacıların yer değiştirmesine karar verebileceğini belirtir. Stratejik belirsizlik, “özel ihtiyaçlar”,

'koşullar' ve "koruma" gibi belirsiz terimlerin doğasında yatmaktadır. Bu terimlerin tanımları belirsiz kaldığı için, Komisyon Üyesi ve İçişleri Bakanlığı bunları yorumlama konusunda tam yetkiye sahiptir.

Dilsel belirsizlik, devlet kontrolünü tesis ederken, bu seçimleri yöneten siyasi unsurları gizlemek gibi ikili bir amaca hizmet etmektedir. Bir başka deyişle devlet, güvenlik ilkelerini koruma ve bakım terminolojisinin içine yerleştirerek ve kontrolü insani ihtiyaç gibi sunarak bunu başarmaktadır. Bu tür söylemsel yöntemler, olumlu kelimelerle zorlayıcı eylemleri nazik göstererek "anlamsal hafifletme"yi kullanmaktadır (Wodak & Meyer, 2015).

Bu hükümdeki mülteciler, hak sahibi bireyler olarak statü kazanmazlar, bunun yerine idari müdahalelerin hedefi olarak işlev görürler. "Herhangi bir mülteçiden... taşınmasını istemek" cümlesi, mültecileri gramer açısından alıcı konumuna getirerek onları pasif nesnelere dönüştürür ve söylemi şekillendirme imkanlarını ellerinden alır. Yasal metinlerin CDA analizi, devlet-özne asimetrisinin bu tür pasifleştirme yoluyla ve kişiselleştirilmemiş bir dil kullanarak nasıl meşrulaştırıldığını gösterir (van Leeuwen, 2008).

2021 Mülteciler Yasası, Kenya'nın mülteci politikası söyleminin önemli bir parçası olan 31. madde ile temel bir söylemsel çelişki ortaya koymaktadır. 2021 Mülteciler Yasası ve ona eşlik eden politika belgeleri (KISED, Shirika Planı) ademi merkezîyetçiliği, ev sahibi topluluğun kendi kendine yeterliliğini ve bir arada yaşamayı teşvik etmektedir, ancak bu hüküm, devlete zorlayıcı önlemler aracılığıyla yerel entegrasyon çabalarını geçersiz kılma yetkisi vermektedir. Öte taraftan yasal mekanizma, müzakere yoluyla entegrasyon yerine zorla yer değiştirme yolunu açmaktadır. Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (CRRF) kapsamında belirtilen sosyal uyum ve mültecilerin yerel düzeyde planlamaya katılımı hedefleri, bu hüküm nedeniyle engellenmektedir. Söylemde mültecilerin korunması ön plana çıkarılsa da uygulamada güvenlikleştirme politikası mültecilerin kamplarda tutulması anlayışı benimsenmiştir.

Öte yandan Uganda hükümeti, mültecilere hareket özgürlüğü tanıyan ve mültecileri kalkınma ortakları olarak gören hak temelli entegrasyon modeli ile uluslararası tanınırlık kazanmıştır. Eleştirel Söylem Analizi (CDA) aracılığıyla Uganda'nın entegrasyon söylemi, eşitliği ve kapsayıcılığı önceleyen yasal koruma ve siyasi bir çerçeve sağlamaktadır. Bunun yanında Uganda'nın 2006 tarihli Mülteci Yasası,

mültecilerin serbestçe hareket etme ve yerleşme hakkını tanıyan ilerici yasal araçlardan biridir (Uganda-Refugee Act, 2006, Madde 29):

“Mülteciler Uganda içinde serbestçe dolaşma ve ikamet yerini seçme hakkına sahiptir.”

“Hakkı olacaktır” ifadesi, bağlayıcı hak temelli söylemi belirleyen yüksek bir modaliteyi göstermektedir. CDA çerçevesi, bu dilin mültecileri kontrollü gruplar olarak değil, serbestçe hareket eden aktif karar vericiler olarak yarattığını göstermektedir (Fairclough, 2013).

Tablo 3: Yasal Çerçeve-Uganda Kod Frekansı

YASAL ÇERÇEVE UGANDA	Bölümler
Vatandaşlık ve Kalıcı Oturum	11
Ulusal Entegrasyon Politikaları	10
Uluslararası Kuruluşlar & Entegrasyon Desteği	8
Yerel Yönetimlerin Rolü	1
TOPLAM	30

Yasa ayrıca mültecilere çalışma hakkını da garanti altına almaktadır (Uganda Refugee Act, 2006, Madde 30):

“Mülteciler, ücretli bir işte çalışmaya veya serbest meslek sahibi olmaya hak kazanır.”

Bu hüküm, mültecileri yerel kalkınmada ekonomik katkı sağlayan ve paydaşlar olarak yeniden tanımlamaktadır. Bu hak temelli söylem, CRRF Uganda, ReHoPE ve NDP III dahil olmak üzere Uganda'nın kalkınma belgelerinde de pekiştirilmektedir.

Tablo 4: Uganda Ulusal Entegrasyon Politikaları

Ulusal Entegrasyon Politikaları	Bölümler
"Serbest Hareket & Ekonomik Entegrasyon" modeli	93
Politika değişiklikleri	31
TOPLAM	124

2010 yılından bu yana, Uganda'nın Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi'ni (CRRF) benimsemesi ve mültecilerin ihtiyaçlarının yerel kalkınma planlarına entegre edilmesi, kapsayıcı yaklaşımını kurumsallaştırmıştır (CRRF Uganda Road Map, 2018):

“Uganda Hükümeti, mültecileri sağlık ve eğitim gibi ulusal hizmet sistemlerine entegre etmekte ve onların ihtiyaçlarını ilçe planlama çerçevelerine dahil etmektedir.”

Bu yapı, van Leeuwen'in (2008) yetkilendirme ve dahil etme kavramıyla örtüşmektedir. Bu kavramda, marjinalleştirilmiş bireyler, belirli bir meşruiyet ve aidiyet düzeyine sahip olmakla birlikte yasal vatandaşlık haklarından yoksun kişiler olarak konumlandırılmaktadır. Burada kullanılan “yarı vatandaş” ifadesi, tam yasal veya siyasi hakları reddederken sembolik bir tanıma sağlayan kısmi bir kapsayıcılık biçimini ifade etmektedir. Eleştirel söylem analizi yaklaşımından hareketle, bu tür söylemler mültecileri pasif alıcılar yerine aktif aktörler olarak yeniden tanımlayarak bağımlılık ve dışlanma söylemlerine meydan okumaktadır. Bu kapsayıcı söylem, mülteci hareketleri üzerindeki devlet otoritesini güçlendiren yasal çerçevelerle dengelenmektedir.

Öte yandan, Kenya'nın 2021 Mülteciler Yasası bazı açılardan entegrasyonu desteklemekle birlikte hareket özgürlüğünü kısıtlamaktadır (Madde 21):

“Kabine Sekreteri, Komisyon Üyesinin tavsiyesi üzerine, mültecilerin ikamet edeceği bölgeleri belirleyebilir.”

Liberal görünümüne rağmen bu cümledeki, “olabilir” kelimesi, devlete mültecilerin ikamet bölgelerini kendi başına belirleme yetkisi verdiği için, mekânsal kontrol açısından güçlü bir bürokratik araçtır. Bu dil, Foucault'nun (1991) “yönetimsellik” olarak adlandırdığı, halkın dolaylı kontrolü ve teknik gerekçelerle işleyen idari çerçevenin bir örneğidir. Tarafsız hukuki terminolojinin ve edilgen yapıların kullanılması, söylemde mültecilerin etki gücünü azaltmakla kalmaz, mültecileri aktif katılımcılar değil, politika nesnesi olarak gösterip konuyu siyasetten uzaklaştırır.

Güvenlikçi yaklaşımın sınırlamaları ve entegrasyon söylemlerinin sembolik kapsayıcılığının birlikte kullanılması, mülteci yönetimindeki diyalektik çatışmayı göstermektedir. CDA'nın mültecileri, belirli şartlar altında ülkede bulunmalarına izin verilen, ancak tam iradeden yoksun, kontrol altında tutulması gereken nesnelere olarak sunması, liberal insani söylem ile kısıtlayıcı politikaların nasıl bir arada var olabileceğini göstermektedir. Bu ikilem, Agamben'in (1998) “istisna durumu” olarak tanımladığı,

bireylerin ancak tam korumadan mahrum bırakılarak hukuki düzene dahil edildiği durumu yansıtmaktadır.

Dolayısıyla, söylem sadece iyi niyetli bir entegrasyon sürecini göstermekle kalmaz, aynı zamanda entegrasyoncu ve güvenlikçi hedeflerin her ikisine de hizmet etmek üzere dikkatle ayarlanmış bir hak, hareketlilik ve meşruiyet yapılandırmasını da yansıtır. CDA perspektifi, bu tür dil seçimlerinin tarafsız olmadığını, devlet ile mülteciler arasındaki güç dengesizliklerinin gelişmesinde tol oynadığına işaret etmektedir.

Kodlama sonuçları, serbest hareket, ekonomik ve ulusal entegrasyonun söylemi domine ettiğini göstermektedir. Kenya'nın mevcut modeli, kısıtlı haklar sağlama ve güvenlik temelli düzenlemeler yoluyla işlemektedir. Yasal metinler reformist söylemler içermesine rağmen, bu reformların takdir yetkisine bağlı olarak uygulanmasına imkân tanıyan koşullar mevcuttur. Öte yandan CDA analizi, Uganda'nın entegrasyon söyleminin daha tutarlı, katılımcı ve mülteci öznelerle güç sağlayan nitelikte olduğunu, Kenya'nın söyleminin ise yönetsel kontrol ve güvenlik odaklı yönetimle sınırlı kaldığını göstermektedir.

9.1.2. Çok Düzeyli Yönetişim: Yerel Yönetimlerin Rolü

Kenya'nın değişen mülteci politikasıyla yerel yönetimler ve belediyeler sadece ulusal stratejilerin uygulayıcıları olmakla kalmamış, aynı zamanda söylemsel olarak güçlendirilmiş aktörler haline gelmişlerdir. Bu durum, entegrasyonun yerel düzeyde kavramsallaştırılması, ifade edilmesi ve uygulamaya konulması konusunda bir değişimi temsil etmektedir. Ancak 2021 Mülteci Yasasının 34. maddesi ev sahibi ve mülteci nüfusların kamu hizmetlerini paylaşmalarını ve sosyal uyumu korumalarını gerektiği belirtse de ilçe yönetimlerinin mültecilerin entegrasyon çabalarına nasıl katkıda bulunmaları gerektiğine dair net tanımlar sunmamaktadır (Refugee Act, 2021):

“Komiser, mümkün olduğunca, mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında kamu kurumlarının, tesislerinin ve alanlarının ortak kullanımını sağlayacaktır.”

CDA çerçevesi, dilbilimsel yapının “uygulanabilir olduğu ölçüde” ifadesiyle belirsizlik içeren söyleme sahip olduğunu ve yerel yönetimlerin yetkilerini azaltan bürokratik merkezleşmeyi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yasa, entegrasyonu hedeflemektedir ancak stratejik olarak bağlayıcı yükümlülüklerden veya yetki devri yapılan birimlerle güç paylaşımından kaçınmaktadır. Yasa metninde “il yönetimi” ve

“belediye” gibi terimler yer almamaktadır, bu da yerel yönetişimi söylemsel olarak dahil etmesine rağmen yapısal olarak görünmez kılan kurumsal bir arka plan sunmaktadır (van Leeuwen, 2008).

Shirika Planı (2025), yerel yönetimlere eskiye nazaran daha güçlü bir yasal statü kazandırmıştır. Plan, 700.000'den fazla mülteciye ev sahipliği yaparken, Kakuma ve Dadaab'daki uzun süredir var olan mülteci kamplarını entegre belediyelere dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Turkana İlçesinin 2023 yılında Kakuma kasabasına, Kalobeyi yerleşimine ve Kakuma mülteci kampına belediye statüsü verme kararı hem kurumsal hem de söylemsel değişiklikler getirmiştir (Kenya Ministry of Interior and National Administration, 2023).

İl yönetim yapıları içinde mülteci nüfusunun yasal olarak tanınması, mültecilerin devredilen hizmetlere erişmelerine ve yönetim mekanizmalarına katılmalarına imkân tanır. Bu durum toplumun mültecilere bakışında temel bir değişiklik olduğunu gösterir, çünkü artık onlar kalkınma girişimlerine dahil olmaları gereken yerel seçmenler olarak kabul edilmektedir. CDA perspektifi, mültecilerin, dışsallaştırılmış istisnai özneler olarak muamele görmekten, yasal statüleri olmamasına rağmen fiilen yönetilebilir vatandaşlar haline gelmelerine kadar geçirdikleri söylemsel dönüşümü göstermektedir (Fairclough, 2013; Agamben, 2005).

Mülteci yönetiminin yeniden yapılandırılması, Turkana ve Garissa'da faaliyet gösteren ilçe yönetimlerine büyük ölçüde bağlıdır. Mülteciler ve ev sahibi topluluklar için sağlık hizmetleri, eğitim, altyapı ve su hizmetlerinin idaresi bu yönetimlerin sorumluluğundadır. Sınırlı kaynaklar için rekabetin gruplar arası gerilime yol açtığı bölgelerde faaliyet gösteren ilçe yönetimleri için, eşitlikçi hizmet sunumu, çatışma arabuluculuğu ve planlama işlevleri hayati önem taşımaktadır (Department of Finance and Economic Planning of Kenya, 2023). Fakat ilçe yönetimlerinin genişletilmiş sorumlulukları önemli engelle karşılaşmaktadır. Örneğin, ulusal mülteci çerçevesi, ilçe yönetimlerine özel yasal yetki vermemektedir ve kaynakların yetersizliği ile sınırlı mali özerklik büyük sorunlara neden olmaktadır. Ayrıca ulusal kurumlar ile uluslararası bağışçılar ve mültecilerin yönettiği kuruluşlar (Refugee-led Organizations-RLO) arasındaki koordinasyon parçalı bir yapıda olması da önemli bir engeldir.

Yerel Yönetişim Yoluyla Sürdürülebilir Kalkınma (SDLG) girişimi, yerel kapasitelerin geliştirilmesini amaçlayan programlardan biridir. Bu program kamu

görevlilerini kapsayıcı yönetim ve mültecilere duyarlı planlama alanlarında yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca BM ve UNHCR tarafından desteklenen KISEDIP programı da mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında ortak hizmet sunumu, eğitim ve sağlık altyapısının iyileştirilmesi, ekonomik bağımsızlığın artırılması ve çevresel sürdürülebilirlik konularında bir çerçeve oluşturmaktadır (Department of Finance and Economic Planning of Kenya, 2023). Bahsi geçen programlar, bir arada yaşama ve ortak kalkınma modelini pekiştirerek, entegrasyonu güvenlik önlemlerinden ziyade yerel aidiyet ve karşılıklı fayda odaklı hale getirmektedir (UNHCR, 2023a).

Mültecilerin yönettiği kuruluşların topluluk temelli kuruluşlar (CBO) olarak tanınması bir başka önemli gelişmedir. Eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi temel hizmet alanlarında eşit katılım yönündeki kurumsal değişim, her ne kadar istenilen düzeyde olmasa da mültecilerin bu sektörlerde daha aktif roller üstlenmelerine, kendi haklarını savunmalarına ve yerel yönetişime katılmalarına imkân tanımaktadır.

Öte yandan CDA değerlendirmesi, mülteci katılımının aslında sembolik düzeyde olduğunu göstermektedir. Mülteci Yönetimindeki Organizasyonlar (Refugee-Led Organizations-RLO) danışma aktörleri olarak işlev görmektedir, paydaşlar olarak eşit karar alma yetkisine sahip değildirler. Bu kuruluşlar, yetersiz finansman aldıkları ve yasal statüleri belirsiz olduğu için kısıtlı imkanlara sahiptir (Kinyanjui, 2025). Fakat etkili mülteci entegrasyonu için hem yapısal değişiklikler hem de söylemsel dönüşümler gereklidir. Sembolik katılımdan eşit paydaşlığa geçiş hem yeni uygulama araçları hem de yeni söylemsel yapılar gerektirir. CDA, yerel yönetimlerin ve mülteci topluluklarının ikincil konumda olmalarının, mültecilerin geçerli karar alma paydaşları olarak tanınmalarını engellediğini göstermektedir. Mevcut söylemsel hiyerarşiler ortadan kalkmadıkça, mülteci entegrasyonu gerçek anlamda kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik sağlamayacaktır.

Ulusal belgelerin nitel kodlamasında, "Ulusal Entegrasyon- Kenya" alt teması altında yer alan yerel yönetimler başlığı 4 kere kodlanmıştır. Gözlemlenen frekanslar düşük olsa da yerel yönetişimin söylemde yakın dönemlerde tekrarlandığı ancak yapısal olarak istenilen düzeyde etkili olamadığı ortaya koymaktadır.

Tablo 5: Kenya-Yerel Yönetimlerin Rolü Kod Frekansı

	Bölümler
Yerel yönetimlerin entegrasyon politikalarındaki etkisi	16
Belediyelerin mültecilere yönelik hizmetleri	4
TOPLAM	20

Kenya'nın yerel yönetişime ve belediyeleşmeye evrilen mülteci entegrasyon politikası, yerel yönetimler ile belediyelerin entegrasyon tartışmalarından uzak durmak yerine herkes için kalkınma odaklı hizmetlerin temel sağlayıcıları haline gelmelerini sağlamıştır. CDA perspektifi, yerel katılımın yasal belirsizlikler, eşitsiz kaynak dağılımı ve çoklu güç merkezlerine bağlı olma gibi sorunlarla karşılaştığını göstermektedir.

Gelecekteki reformlar, yerel yetkilileri ve mültecileri politika tasarımı, bütçe tahsisi ve yasal yetki geliştirme süreçlerinde aktif bir biçimde dahil ederek sembolik katılımın ötesine geçmelidir. Kenya'nın entegrasyon modeli, ancak yerel yetkililerin ve mülteci aktörlerin politika tasarımı, bütçe tahsisi ve yasal yetki süreçlerine entegre edildiğinde, ortak yönetişim, yasal netlik ve söylemsel eşitlik yoluyla kurumsal dönüşüm gerçekleştirecektir.

Öte yandan Uganda'da merkezi olmayan yönetim sistemi mülteci entegrasyon politikalarını belirlemektedir. 2006 tarihli Mülteci Yasası, mülteci yönetiminde yerel yönetimlerin katılımına ilişkin belirli tanımlar içermemektedir, ancak Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (CRRF) ve Uganda'nın Ulusal Kalkınma Planı III, mülteci hizmetlerinin temel uygulayıcıları olarak İlçe Yerel Yönetimlerini (DLG) belirlemiştir.

CDA'ya göre, yasal sessizlik söylemsel uygulamaya aykırıdır, çünkü belediyeler resmi mevzuatta çok az yer bulurken, politika belgeleri ve uygulama çerçevelerinde baskın bir rol oynamaktadır. Politika temelli meşrulaştırma yapısı (Fairclough, 2013), belediyelerin yasal çerçevelerden ziyade politika belgeleri aracılığıyla nasıl öne çıktığını göstermektedir. Bu durum esneklik sağlarken, aynı zamanda hesap verebilirlik konusunda boşluklar da doğurmaktadır.

Mülteciler ve yerel halka sağlık, eğitim, su ve altyapı gibi temel hizmetlerin sunumu, Arua, Yumbe ve Adjumani gibi mültecileri barındıran bölgelerdeki yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Mülteci ve Ev Sahibi Nüfusu Güçlendirme (ReHoPE) stratejisi ve İlçe Takdirine Bağlı Eşitlik Hibesi (DDEG) finansman mekanizması bu

sorumluluğun yerine getirilmesinde destekleyici rol oynamaktadır (UNHCR & World Bank, 2017).

“Yerel Yönetişim ve Hizmetler – Uganda” alt teması, nitel kodlamaya göre 7 kodlanmış segmentte ortaya çıkmaktadır. Kodlanmış segmentler, belediyelerin yerleşim yerlerine sağlık ve eğitim hizmetleri sunduğunu ve insani yardım aktörleriyle koordinasyon içinde çalıştığını göstermektedir. Bu tür söylemler, yasal yetkilendirme dolaylı olsa bile, entegrasyon sonuçlarının elde edilmesinde yerel kurumların merkezi rolünü teyit etmektedir.

Tablo 6: Yerel Yönetimlerin Rolü Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Yerel yönetimlerin entegrasyon politikalarındaki etkisi	17
Belediyelerin mültecilere yönelik hizmetleri	7
TOPLAM	24

CDA analizi, Uganda'daki yerel yönetimlerin basit lojistik uygulayıcılardan yönetim paydaşlarına dönüştüğünü göstermektedir. “Mültecilere duyarlı planlama” ve “bölge entegrasyon planları”nın kullanılması, belediyeleri bilgi üreticileri ve yetkili karar mercileri olarak konumlandırmaktadır ve bu da yukarıdan aşağıya yönetişimden ortak eyleme geçişi göstermektedir (van Leeuwen, 2008). Ancak, birtakım güçlükler devam etmektedir. Örneğin yerel yönetimlerin söylemsel gücü olsa da sınırlı kaynaklar ve yetersiz personel ile mücadele etmektedirler ve mali destekleri küresel bağışçılara bağlıdır. Fairclough (2013) tarafından belirlenen kurumsal ikilem, söylemsel merkezîyet ile maddi çevresel konum arasındaki yapısal çatışmadan kaynaklanmaktadır.

Yerel yönetimlerin mülteci politikalarındaki konumu, iki ülke arasındaki kurumsal farklılıkları ve entegrasyonun idari tanımlarını ortaya koymaktadır. Kenya Mülteci Yasası (2021), ulusal Mülteci Hizmetleri Departmanını mülteci yönetiminin merkezi otoritesi olarak belirlemektedir. Shirika Planı ve Kakuma dahil olmak üzere mültecileri barındıran bölgelere verilen belediye statüsü gibi son planlara rağmen, Kenya'daki yasal çerçeve merkezîyetçi olmaya devam etmektedir. Öte taraftan Uganda hükümeti hem söylem hem de pratik uygulama yoluyla mülteci meselelerine yerel yönetimin katılımına yönelik tutarlı bir yaklaşım sergilemiştir. CRRF, mültecileri ulusal

ve yerel hizmet sunum sistemlerine entegre eden açık bir çerçeve aracılığıyla mülteci planlaması ve uygulamasına ilçe katılımını sağlamaktadır.

Uganda'nın mülteci entegrasyon stratejisi, yerel yönetimleri mülteci politikasının uygulanmasından sorumlu eşit paydaşlar olarak sunmaktadır. Belediyeler, mevcut yasal belirsizliklere rağmen, resmi planlama belgeleri, kalkınma çerçeveleri ve bağışçıların desteklediği programlar aracılığıyla yetkilerini doğrulayan bir sistem içinde faaliyet göstermektedir. CDA çerçevesi, bu modeli, yerel aktörleri kapsayıcı ve kalıcı çözümler geliştirmek için stratejik ortaklar olarak konumlandıran söylemsel bir ortak yönetim yaklaşımı olarak göstermektedir.

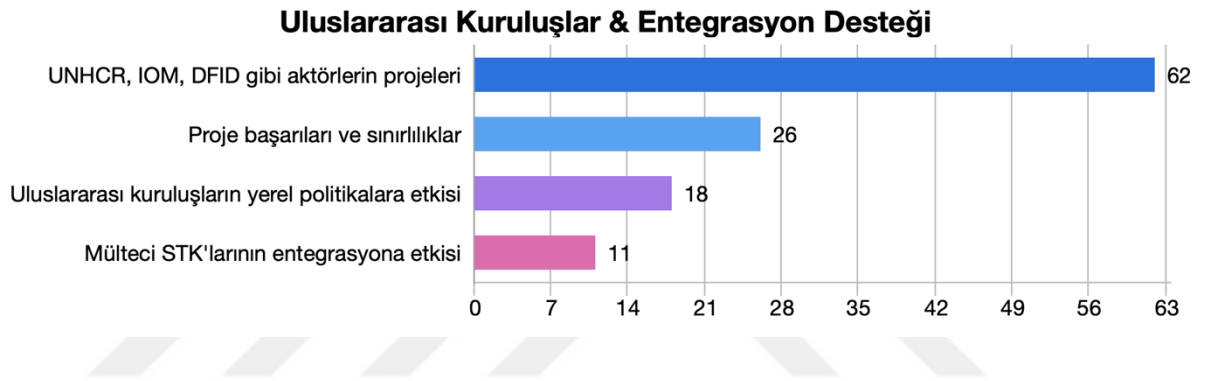
9.1.3. Uluslararası Aktörler ve Entegrasyonun Desteklenmesi

Kenya'daki mülteci entegrasyon politikaları, UNHCR, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (DFID) ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlardan önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu aktörler, teknik yardım, finansman ve ortak programlama araçlarını kullanarak ulusal ve yerel entegrasyon çerçevelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır.

Kalobeyei Entegre Sosyo-Ekonomik Kalkınma Planı (KISEDPA), Kenya Hükümeti ve UNHCR tarafından AB ve DFID gibi uluslararası bağışçıların desteğiyle, ortak hizmetler, ortak altyapı ve ekonomik katılım yoluyla entegrasyonu teşvik etmek amacıyla geliştirilen çok taraflı bir girişimdir (UNHCR, 2023a). Bu programlar, mülteciler ve ev sahibi toplulukların aynı eğitim, sağlık ve geçim hizmetlerinden yararlanabileceği kalkınma odaklı bir yaklaşımı desteklemektedir. Ancak yasal çerçeve ulusal düzeyde kalmaya devam etmektedir. 2021 tarihli Mülteci Kanunu, uluslararası ortaklıkları sınırlı bir şekilde tanımakta ve yetkiyi öncelikle Komisyon Üyesi ve Kabine Sekreteri gibi devlet kurumlarına vermektedir (Refugee Act, 2021). 34. madde, ortak hizmet sunumu gibi entegrasyon hedeflerini desteklemekle birlikte, uluslararası aktörlerle işbirliğini zorunlu kılan veya onlara yetki devreden hükümler içermemektedir. Devredilen yetkiler sebebiyle ortaya çıkan boşluk, CDA'nın “interdiskursif boşluk” olarak adlandırdığı durumdur. Yani politika söylemi çok paydaşlı işbirliğini vurgulamakla birlikte yasal metinler devlet merkezli bir yönetim modelini korumaktadır (Fairclough, 2013).

Ulusal entegrasyon teması, “Uluslararası Kuruluşlar ve Entegrasyon Desteği”nin yer aldığı beş kodlanmış bölümden oluşmaktadır. Kodlar, uluslararası katılımın hem olumlu hem de olumsuz yönlerini göstermektedir. Kalobeyei ortak hizmet sunum modeli, sağlık hizmetleri, eğitim ve ekonomik güçlendirme hizmetleri sunmada başarılı olmaktadır. Ayrıca SDLG programı, yerel yönetim kapasitesinin nasıl desteklendiğinin bir örneği olarak hizmet etmektedir. Fakat bu projelerin sürdürülebilirliği, bağışçı bağımlılığı ve koordinasyonun parçalanmış olmasıyla ilgili süregelen zorluklarla karşı karşıya oldukları için belirsizliğini korumaktadır.

Tablo 7: Kenya- Uluslararası Kuruluşlar & Entegrasyon Desteği Kod Frekansları

CDA perspektifi, entegrasyon projelerinin sürdürülebilirlik ve ortaklığa vurgu yaparak söylemsel başarıya ulaştığını, ancak yapısal bağımlılıkları ve yasal olarak kalıcı olmama durumunu gizlediğini göstermektedir (van Dijk, 1993). Programlar, yasal zorunluluklar yerine Mutabakat Zaptı (MoU) yoluyla yürütülmektedir ve bu da onları daha az hesap verebilir hale getirmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin kendi kararlarını ve kendi kaynaklarını kullanma konusunda daha fazla kontrol sahibi olmalarına engel teşkil etmektedir.

Uluslararası aktörler de yerel yönetim söyleminin yeniden yapılandırılmasına katkıda bulunmuştur. KISEDIP çerçevesi, küresel kalkınma hedeflerinin yerel düzeyde uygulanması yoluyla mültecilerin katılımını, çevresel planlamayı ve barışın inşasını teşvik etmektedir. CDA, uluslararası kuruluşların söylemde merkezi konumlarını koruduklarını, ancak yasal yetkilerinin marjinal kaldığını göstermektedir (van Leeuwen, 2008). Bu kuruluşların politika üzerindeki etkisinin var olduğunu, ancak yasal çerçevelerde tanınmadığını veya resmîleştirilmediğini göstermektedir. Bunun yanında uluslararası aktörler, yerel yönetimler birincil uygulama görevlerini yerine getirmelerine

rağmen, ulusal bakanlıklara boyun eğme uygulamalarıyla bazen devlet merkezli hiyerarşileri sürdürmektedir. Kapsayıcılık dili, söylemsel bir çelişki içinde operasyonel dışlanma ile bir arada var olmaktadır.

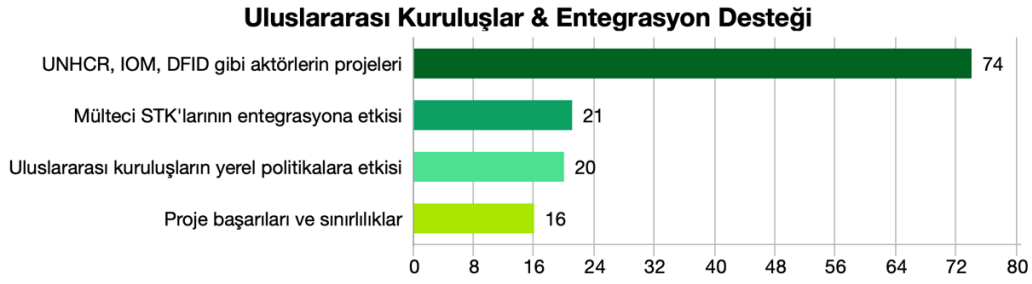
Uluslararası aktörler, sürdürülebilir entegrasyon sağlamak için yerel ortaklarla birlikte yasal ve kurumsal çerçeveler oluşturmalıdır. Örneğin, mülteci mevzuatında uluslararası koordinasyon mekanizmalarının resmi olarak tanınması, yerel, ulusal ve uluslararası aktörlerin rollerinin açık bir şekilde tanımlanması ve KISED P gibi program çerçevelerinin yasal planlama araçlarına dahil edilmesi gibi yasal reformlar yapılabilir.

Uluslararası kuruluşlar, kalkınma odaklı stratejileri ve yerel kapasitelerin geliştirilmesine yönelik çabalarıyla Kenya'daki mülteci entegrasyonu söylemini dönüştürmüştür. Uluslararası kuruluşların yasal çerçevesi ve operasyonel yapısı, uygun yasal yetki ve operasyonel dağınıklık nedeniyle sınırlı kalmaktadır (Halakhe & Omondi, 2024). CDA'ya göre, ortak yönetim ve sürdürülebilirlik vaadi söylemsel olarak güçlü görünse de yasal temelden yoksundur. Kapsayıcı ve istikrarlı bir mülteci entegrasyon çerçevesinin oluşturulması, politika dilinin bağlayıcı yasal çerçevelerle uyumlu olmasını gerektirir.

Kenya'da etken uluslararası aktörler Uganda'da da oldukça aktiftir. Bu aktörler, ulusal kalkınma sistemleri içinde mültecilerin dahil edilmesini destekleyen programların finansmanı, tasarımı ve uygulanmasında temel işlevler yerine getirirler. CDA perspektifi, insani yardım aktörlerinin devlet inşası ve kalkınma odaklı söylemler aracılığıyla müdahalelerini meşrulaştırmak için “kalkınma odaklı insani yardımı” nasıl kullandıklarını gösterir (Fairclough, 2013).

“Uluslararası Aktörler ve Entegrasyon Desteği – Uganda” alt teması, nitel kodlamada 10 segmentte kodlanarak, söylemsel açıdan öne çıkmaktadır. Kodlanan projeler arasında ReHoPE stratejisi, CRRF Uganda uygulama yol haritası ve Kalobeyei Entegre Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı (KISED P) kapsamında AB destekli girişimler yer almaktadır.

Tablo 8: Uganda- Uluslararası Kuruluşlar & Entegrasyon Desteği Kod Frekansları

ReHoPE ve CRRF programları, ortak hizmet sunumu, mülteci-ev sahibi toplulukların bir arada yaşaması ve mültecilere duyarlı Planlama alanlarında önemli katkılar sağlamıştır. Bu çabalar genellikle kapsayıcı bir dil kullanılarak proje belgelerinde ifade edilmektedir:

“Mülteciler ve ev sahibi topluluklar, ulusal kalkınma müdahalelerinden eşit şekilde yararlanmalıdır.” (Uganda CRRF Road Map, 2018).

Bu linguistik yaklaşım sayesinde mülteciler, yük olarak değil ortak paydaşlar olarak görülerek ev sahibi nüfusla eşit statüye sahip kabul edilmektedir. CDA bunu, mültecilerin ihtiyaçlarını ulusal kalkınma gündemleriyle ilişkilendiren yeni bir bağlam oluşturma stratejisi olarak tanımlamaktadır (van Leeuwen, 2008). Ancak Kenya’da olduğu gibi Uganda’da da bu konuda benzer sorunlar mevcuttur. Uluslararası finansmana rağmen bağışçı döngüsüne bağımlılık, parçalı projeler, kısa vadeli odaklanma ve tutarsız uygulama sebebiyle istenilen başarı elde edilememektedir. Kodlanmış bölümler de proje kesintileri ve kaynak dengesizlikleri ile yerel gerçeklerle uyuşmayan bağışçı odaklı öncelikler ile ilgili sorunları vurgulamaktadır.

Mültecileri kapsayan planlamanın ilçe düzeyinde kurumsallaştırılması, uluslararası aktörlerin desteğini almıştır. Uluslararası aktörlerin desteği, mültecilerin ihtiyaçlarını içeren İlçe Kalkınma Planlarının geliştirilmesine yol açmıştır ve bu da önceki uygulamalardan farklılaşmanın göstergesidir. Fakat CDA analizi, mültecilerin politika yapımı sürecine dahil edilmesine ilişkin uluslararası söylemin bir çelişkiye neden olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Zira ulusal ve yerel aktörler bu dili normatif bir taahhüt haline getirmek yerine fon elde etmek için kullanmaktadırlar. CDA araştırmacıları tarafından tanımlanan söylemsel araçsallık kavramı, politika aktörlerinin yönetim işlevlerini meşrulaştırmak için bağışçıların söylemlerini kullandıklarını, ancak yapısal dönüşümün asgari düzeyde kaldığını göstermektedir (Fairclough, 2013).

Kenya'daki uluslararası kuruluşlar, KISEDIP çerçevesi ve Shirika Planı aracılığıyla entegrasyonu desteklemektedir, fakat Kenya'daki güvenlik odaklı mülteci söylemi, entegrasyon çabalarının kapsamını kısıtlamaktadır. Kenya'daki bağışçıların finanse ettiği projeler, bir arada yaşama ve hizmet entegrasyonunu teşvik etmeye çalışsa da merkezi, güvenlik odaklı ve keyfi yasal ve siyasi ortam, bu projelerin kalıcı bir değişim meydana getirme ihtimalini azaltmaktadır. Öte taraftan, Uganda'nın açık kapı politikası ve merkezi olmayan yönetim sistemi, bağışçıların daha verimli olabilmelerinin önünü açmıştır. Ancak, her iki ülke de uluslararası etkinin iç siyasi iradeye ve kurumsal kapasiteye bağlı olduğunu göstermektedir. Gelecekteki entegrasyon çabalarının sürdürülebilirliği, yasal olarak bağlayıcı taahhütler, sürdürülebilir finansman ve yerel kurumsal gelişme ile bağışçı desteğine bağlıdır.

9.1.4. Hukuki Statü, Vatandaşlık ve Kalıcı Oturum Hakları

Mültecilerin başarılı bir şekilde entegrasyonu, barınma, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerine, kalıcı yasal statü ve haklarına bağlıdır. Kenya'nın mülteci politikaları, kalıcı ikamet ve vatandaşlık edinimi konularını doğrudan ele almamaktadır, çünkü bu konular ya politikalarda yer almamaktadır ya da belirsiz terimlerle ifade edilmektedir. MAXQDA verileri, "Vatandaşlık ve Kalıcı İkamet" alt kodunun frekansı birdir. Bu durum hem kurumsal belgelerde ilgili konuların net bir biçimde ele alınmadığını hem de yasal entegrasyonun sınırlı kaldığının bir göstergesi olabilir.

Kenya'nın 2021 tarihli Mülteciler Yasası, vatandaşlık hakları ve daimî ikamet ile ilgili özel hükümler içermemektedir. Kenya Anayasası ve Kenya Vatandaşlık ve Göç Yasası bu konulara ilişkin genel hükümler içermektedir, ancak mülteciler için özel geçiş kuralları belirtilmemiştir. CDA perspektifi (Wodak & Meyer, 2016), bu söylemsel boşluğu stratejik bir sessizlik olarak tanımlamaktadır. Bu konu bütünüyle ele alınmadığından politika yapımcılar ile kamuoyu müzakere dışında kalmaktadır.

Mevcut siyasi yaklaşım mültecileri kısa süreli ziyaretçiler olarak görmektedir ve bu tutum mültecilerin kendi durumlarıyla ilgili müzakerelerde söz sahibi olmalarını engellemektedir. Bu şekilde mülteciler entegrasyon kapsamına alınmaktan ziyade uygun şartlarda ülkeden gönderilecek adaylar olarak düşünülmektedirler. Bu durum "söylem dışı bırakma yoluyla dışlama" (Fairclough, 2017) yönteminin klasik bir örneği olarak görülebilir.

Yasal çerçevenin eksikliği, mültecilerin topluluklarıyla kalıcı sosyal bağlar kurmalarını engellerken kurumsal aidiyetlerinin gelişmesini de güçleştirmektedir. Böylece entegrasyon sistemi hizmet erişimiyle sınırlı kalmaktadır, ancak siyasi ve hukuki aidiyeti kapsamamaktadır. Mülteciler, hizmetlere ve istihdam fırsatlarına erişebilmelerine rağmen hak sahibi olarak tanınmadıkları için “vatandaş olmayan yerleşimciler” olarak var olmaktadır (Agamben, 2005). Öte taraftan Kenya, 2017 yılında CRRF'yi gönüllü olarak benimsemiş ve entegrasyonu uzun vadeli bir stratejik taahhüt haline getirmiştir. Vatandaşlık ve daimî ikamet gibi yapısal entegrasyon araçları için herhangi bir yol haritasının olmaması, bu taahhütlerin pratikte yerine getirilmediğini göstermektedir.

Kenya'nın vatandaşlık ve daimî ikamet konularındaki yasal ve kurumsal sessizliği, entegrasyonun siyaset dışı bir süreç olarak işlediğini göstermektedir. CDA çerçevesi, devletin mültecileri ‘yönetilen bir nüfus’ olarak gördüğünü ve onların kamusal özdeşleşmelerinin resmi söylemin bir parçası olmasını engellediğini göstermektedir. Entegrasyon, bu bağlamda yalnızca "hayatın devam ettirilmesi" ile sınırlı kalmış; "aidiyetin tesis edilmesi" ile olan bağlantısı koparılmış bir sürece dönüşmüştür (Van Dijk, 1997).

Uganda'nın 2006 tarihli Mülteciler Yasası, hareket özgürlüğü ve ekonomik katılımı ilgili kapsamlı hükümleri nedeniyle geniş çapta onay görmektedir (Uganda, 2006). Fakat yasa, vatandaşlığa kabul ve daimî ikamet ile ilgili herhangi bir hüküm içermemektedir ve mültecilere Uganda vatandaşlığına doğrudan erişim hakkı tanıyan açık hükümlerden yoksundur. Eleştirel Söylem Analizi (CDA) perspektifinden bakıldığında, bu eksiklik sadece yasal zeminde kalmayıp söylemsel bir dışlama olarak da işlev görmektedir. Yasanın vatandaşlığa kabul hükümlerini içermemesi, mültecilerin tam vatandaşlık haklarının ve uzun vadeli aidiyetlerinin dolaylı olarak reddedilmesi anlamına gelmekte ve bu da onların ulusal siyasette “misafir” konumlarını sürdürmelerine neden olmaktadır (Fairclough, 2013).

Tablo 9: Vatandaşlık ve Kalıcı Oturum-Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Vatandaşlık sürecindeki engeller ve kolaylıklar	4
Mülteciler için vatandaşlık ve statü değişiklikleri	3
TOPLAM	7

Uygulamadaki söylemsel belirsizlik “Vatandaşlık ve İkamet – Uganda” başlığı altındaki kodlanmış bölümlerle de ortaya konulmaktadır. “Vatandaşlık süreci: engeller ve kolaylaştırıcılar” kodu 4 bölümde, “Mültecilerin statü değişiklikleri” kodu ise 3 bölümde geçmekle birlikte, genel sıklık ekonomik veya sosyal entegrasyon kodlarına kıyasla düşük kalmaktadır. Bu durum, konunun politikada yer almasına rağmen, yasal ve kurumsal uygulamada sınırlı biçimde ele alındığını göstermektedir. Ayrıca, düşük kod sıklığı, kuramsal arka planın CDA yorumuyla uyumludur (van Leeuwen, 2008). Mülteciler, söylemsel olarak ekonomik aktörler ve kamu hizmetlerinin yararlanıcıları olarak entegre edilirken, yapısal olarak uzun vadeli siyasi katılımından mahrum bırakılmaktadır. Bu durum, kısa vadeli entegrasyon ile uzun vadeli marjinalleşme arasında bir gerilime sebep olmaktadır.

Kenya'nın 2021 Mülteciler Yasası, vatandaşlığa kabul konusunda kısıtlayıcı hükümler içerirken, Uganda'da bu konuda herhangi bir yasal hüküm bulunmamaktadır. Örneğin (Refugee Act, 2021, Madde 45):

“Kabine Sekreteri, Komisyon Üyesinin tavsiyesi üzerine, Kenya'da en az yedi yıl yasal olarak ikamet etmiş bir mültecinin vatandaşlık başvurusunu kolaylaştırabilir.”

Bu hüküm, vatandaşlığa giden yolu kolaylaştırıyor gibi görünse de retorik özellikleri çeşitli düzenleme ve dışlama yöntemlerini ortaya koymaktadır. Mültecilerin vatandaşlığa kabulü tamamen devlet aktörlerine bırakılmış olup bir hak olarak güvence altına alınmamıştır. “Kolaylaştırabilir” ifadesi, belirsizlik uyandıran ve devletin katılımının zorunlu olmadığını vurgulayan düşük kesinlik içeren bir söylem kullanıldığını göstermektedir (Fairclough, 2017). Ayrıca, mülteciler, hiyerarşik onaya bağlı ve belirsiz usullerle kısıtlanmış, dolayısıyla söylemsel etki gücünden yoksun, pasif nesnelere olarak gösterilmektedir.

Bu yapı, van Leeuwen'in (2008) yetkilendirme ve dışlama kavramını yansıtmaktadır; bu kavramda, aidiyet hakkı dışsal kurumsal onaylara bağlıdır. Ayrıca, yedi yıllık yasal ikamet şartı, geçici bir meşruiyet mantığını çağırır. İkamet süresi uzadıkça, kişi hak kazanır, ancak bu her zaman şartlıdır. Bu çerçevede, Foucault'nun (1991) yönetimsellik kavramıyla uyumludur, zira devlet, haklara erişimi zaman, gözetim ve bürokratik uyum yoluyla düzenlenen disiplinli mülteci özneler üretir. Aynı zamanda, bu takdir yetkisi maddesi, Agamben'in (1998) istisna durumunu yansıtmaktadır. Bu durumda

mülteci, yasaların içinde var olmakla birlikte, yasaların tam anlamıyla bir parçası değildir. Yani vatandaşlık olasılığı vardır, ancak kesinliği yoktur. Sonuç olarak, bu hüküm, vatandaşlığı siyasi bir hak olmaktan çok, yönetilen bir ayrıcalık olarak kurgulamaktadır ve mülteci ile ev sahibi devlet arasındaki asimetrik güç ilişkilerini pekiştirmektedir.

Tablo 10: Vatandaşlık ve Kalıcı Oturum-Kenya Kod Frekansları

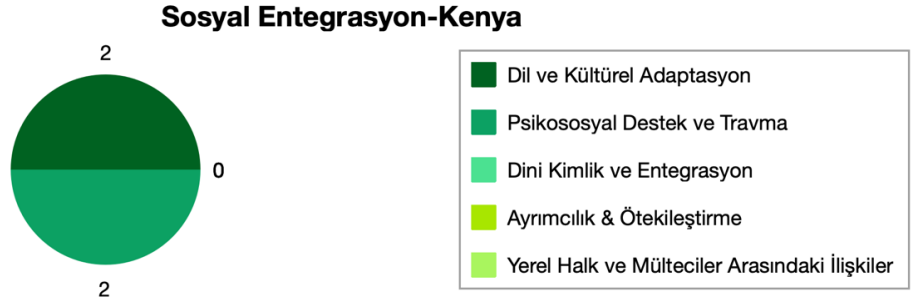
	Bölümler
Vatandaşlık sürecindeki engeller ve kolaylıklar	14
Mülteciler için vatandaşlık ve statü değişiklikleri	12
TOPLAM	26

Kenya'da entegrasyon konusundaki tartışmalar 2006 ile 2021 yılları arasında önemli değişiklikler geçirmiştir. Entegrasyon kavramı 2006 yılında hiç ilgi görmezken, 2021 yılında kalkınmacı bir yaklaşımla ele alınmıştır. CDA perspektifi, bu dönüşümün kalıcı güç yapılarını gizlemek için bir yöntem olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Devlet, söylem yoluyla entegrasyonu teşvik eden uluslararası standartları takip etmektedir, ancak bu entegrasyonu koşullu şartlar, kısıtlı uygulama ve izleme yoluyla değiştirmektedir. Entegrasyon uygulaması, hak temelli yaklaşımlar yerine yönetim temelli yaklaşımlar yoluyla varlığını sürdürmektedir.

9.2. Sosyal Entegrasyon

9.2.1. Dini Kimlik ve Entegrasyon

Tablo 11: Sosyal Entegrasyon-Kenya Kod Frekansı

Tablo 12: Dini Kimlik ve Entegrasyon-Kenya

	Bölümler
Mültecilerin dini aidiyetlerinin entegrasyon sürecine etkisi	18
Dini toplulukların mülteci desteğindeki rolü	2
TOPLAM	20

Tablo 10 ve 11'deki veriler, Kenya'da mültecilerin dini aidiyetlerinin entegrasyon üzerindeki etkisine ilişkin temanın 18 kere kodlandığını; Uganda'da bu sayının 4 olduğunu göstermektedir. Dini toplulukların mültecilere yardım desteği konusu ise Kenya'da iki kez kodlanmış ve Uganda'da ise kodlama yapılmamıştır.

Tablo 13: Dini Kimlik ve Entegrasyon-Uganda

	Bölümler
Mültecilerin dini aidiyetlerinin entegrasyon sürecine etkisi	4
Dini toplulukların mülteci desteğindeki rolü	0
TOPLAM	4

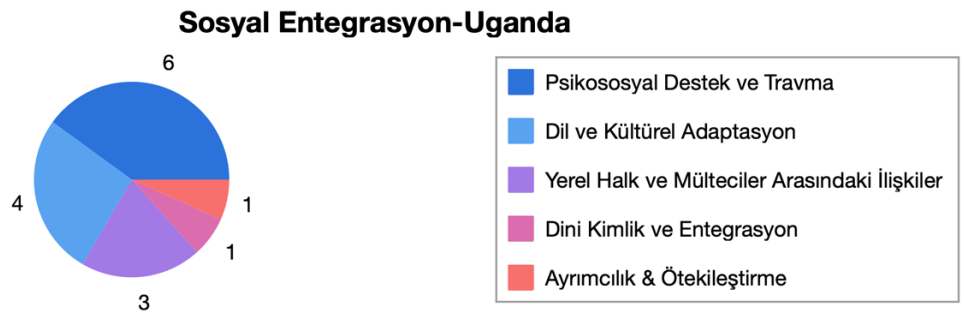
Kenya'da mülteci nüfusları genellikle kamplardaki cami ve kilise ayinleri gibi kendi dini örgütleri etrafında toplanırken, Uganda'nın mültecilere yönelik hoşgörülü siyasi ortamında farklı dini gruplar arasındaki temas ve kilise-STK ortaklıkları daha

belirgindir. Bunun yanında mülteci haklarını koruma kapsamında Uganda, dini özgürlüğü desteklemektedir. Bu bağlamda 2006 Uganda Mülteci Yasası, mültecilerin dinlerini yaşamalarını veya toplumsal hayata katılmalarını kısıtlamamaktadır (Madde 28):

“Mülteciler, ibadet, öğreti, uygulama ve ibadetlerde din veya inançlarını ifade etme özgürlüğü dahil olmak üzere, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır.”

Bu şekilde kesinlik içeren bir ifadenin (“hakka sahip olacaktır”) kullanılması, devletin dini özgürlükleri garanti altına aldığına işaret etmektedir. CDA'ya açısından incelendiğinde bu maddeyle Uganda'nın kamuoyunda mültecileri hak sahibi bireyler olarak gördüğü çıkarımı yapılabilir (van Leeuwen, 2008). Yasanın ilgili maddesi dikkate alındığında Uganda'nın çok kültürlülüğe daha yakın bir mülteci politikası belirlediği söylenebilir. Uganda'nın 'kendi kendine yeterlilik modeli' mültecilerin yerel hizmetlere erişimini ve topluma entegrasyonunu sağlayarak dini ve sosyal ağlar aracılığıyla entegrasyonu mümkün kılmaktadır (Betts et al., 2019).

Tablo 14: Sosyal Entegrasyon-Uganda Kod Frekansları

Kenya için yapılan kodlamalar, dini uygulamaların mülteciler arasındaki içine kapanık sosyal yapıları desteklediği görülmektedir. Örneğin mülteci topluluklarının cami veya kilise etrafında örgütlenmesi kültürel devamlılığı sağlamaktadır, ancak bu yerel halkla sınırlı etkileşim anlamına gelebilmektedir. Bu yaklaşım mültecilerin kamusal alanda “öteki” olarak görüldüğü siyasi ortama uyumlu bir şekilde ilerlemektedir (Fairclough, 2013). Dini gruplar burada direniş biçimi olarak rol oynarken entegrasyonu daraltıcı bir işlevi de vardır.

Kenya'da güvenlikleştirme söylemleri çerçevesinde bazı dini grupların, özellikle Müslüman mültecilerin kriminalize edildiği görülmekte ve bu durum dini kimliğin bir güvenlik tehdidi olarak sunumunu beraberinde getirmektedir (Mwangi & Mwangi, 2019).

Bununla birlikte dini bağıllık sadece kültürel bir ifade olmanın ötesine geçerek söylemsel bir dışlama aracı haline gelmektedir (van Dijk, 1993).

9.2.2. Psikososyal Destek ve Travma

Tablo 15: Psikososyal Destek ve Travma- Kenya

	Bölümler
Ruh sağlığı hizmetlerine erişim	3
Savaş veya göç travması yaşayan mülteciler için psikososyal destek	2
TOPLAM	5

Tablo 16: Psikososyal Destek ve Travma- Uganda

	Bölümler
Ruh sağlığı hizmetlerine erişim	6
Savaş veya göç travması yaşayan mülteciler için psikososyal destek	2
TOPLAM	8

Tablo 15 ve 16’da gösterildiği gibi, “psikososyal destek ve travma” kodu Kenya’da iki kez, Uganda’da altı kez kullanılırken, “ruh sağlığı hizmetlerine erişim” kodu Kenya’da üç kez, Uganda’da altı kez kullanılmıştır. Her iki ülkede de yüksek düzeyde travma ve yaygın olarak bildirilen anksiyete ile ilişkilidir. Örneğin, Dünya Bankası istatistiklerine göre, Kenya’daki mültecilerin %41’i orta derecede psikolojik sıkıntı belirtileri göstermektedir ve bu da entegrasyon çabalarının önemli bir bileşeni olarak psikososyal desteğin önemini vurgulamaktadır (World Bank, 2025). Uganda’nın açık kapı politikası ve mülteci entegrasyon modeli, kamp hayatına kıyasla yerel topluluklara ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırarak yerel hastaneler ve STK’lar tarafından danışmanlık ve terapi hizmetlerinin sunulmasını kolaylaştırmaktadır. Buna karşılık, Kenya’daki kamplarda psikososyal yardım genellikle yetersizdir ve mülteciler akut krizler sırasında bile dış hizmetlere başvurmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, Kenya’daki mülteciler arasında psikolojik ihtiyaçlarla ilgili kodlamaların daha sık görülmesini açıklayabilir. Uzmanlar, entegrasyon süreçlerinde refahı ve sosyal uyumu desteklemek için travma sonrası müdahalelerin gerekliliğini sıklıkla vurgulamaktadır. Dolayısıyla, bu

bulgular entegrasyon literatüründe sıklıkla vurgulanan ‘refah’ kavramına da paraleldir (Zetter, 2007).

Kenya ve Uganda'da mültecilerle ilgili söylemler, mültecileri psikososyal desteğe ihtiyaç duyan travma mağdurları olarak tanımlamaktadır ve bu da hem güçlendirici hem de kısıtlayıcı bir insani yardım anlatısını yansıtmaktadır. Resmi metinlerde mülteciler genellikle “ışkence, travma, cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sömürü ve istismarın mağdurları” olarak adlandırılmakta ve “özel ihtiyaçları olan kişiler” kategorisine sokulmaktadır. Bu kategorizasyon, mültecilere destek olmak amacıyla yapılsa da mültecileri kırılganlıklarıyla tanımlayarak onları pasifize etmektedir. Fairclough'un (2017) eleştirel söylem analizi uygulandığında kelime seçimi ve gramer kullanımının güç dengesizliklerini ortaya çıkardığı görülmektedir: kurumlar ve ev sahipleri kaynak ve hizmet sağlayıcılar (“hukuki yardım sağlanması... Mülteci Yasası'nın desteklenmesi”), mülteciler ise pasif hizmet alıcılarıdır (UNHCR, 2019). Soyut isimlerin (örneğin, “psikososyal destek”) (UNHCR, 2019) ve kişisel olmayan yapıların (“odaklanmış psikososyal müdahalelere ihtiyaç vardır”) yaygın kullanımı, aciliyet ifade etse de bu ihtiyaçlarla ilgilenmesi gereken kurum ve yetkilileri doğrudan işaret etmemektedir. Bu şekilde yetkililerin doğrudan sorumlu tutulmaması hesap verilebilirliği engellemektedir. Böylece söylem, mülteci travmasını vurgulayarak empati ve ahlaki yükümlülüğe dikkat çekmektedir. Fakat aynı zamanda mültecileri dış yardıma bağımlı, çaresiz kurbanlar olarak göstermektedir (van Dijk, 2008). Bu konumlandırma, van Leeuwen'in (2008) sosyal aktörlerin işlevselleştirilmesi kavramıyla uyumludur. Yani mülteciler, çok yönlü bireyler veya aktörler olarak değil, esas olarak travmatik deneyimleri ve ihtiyaçları ile tanımlanır. Bu tür tasvirler, yardım etmeye çalışırken bile paternalist iktidar ilişkilerini yeniden üretme riski taşır. Fairclough'un (1995) belirttiği gibi, marjinal gruplara “ses veren” söylemler, aynı zamanda bu sesleri kurumsal kategoriler içinde kısıtlayabilir. Burada, travma ve iyileşme üzerine şefkatli retorik, mültecilerin rehberliğe ihtiyaç duyan, sonsuza kadar “travmatize” olmuş özneler olarak ikincil statüsünü istemeden normalleştirilebilir.

Bu tematik söylem aynı zamanda dahil etme/dışlama mantığını da ortaya koymaktadır. Travmayı vurgulamak, sempati yoluyla dahil etmeyi teşvik edebilir. Örneğin, Uganda'nın politikaları, Başkan Museveni'nin belirttiği gibi, mültecileri “ihtiyaç duydukları anda onurlu ve nazik bir şekilde” tedavi etmeyi amaçlayarak ruh sağlığını ulusal sağlık hizmetlerine entegre etmektedir (Grzeškowiak, 2024).

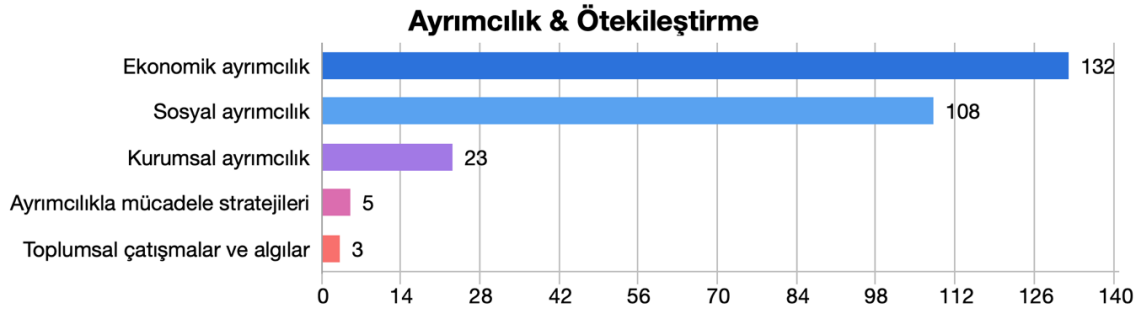
Uganda'nın çok yıllı stratejisi, mültecilerin refahına yönelik kapsayıcı bir yaklaşımla, toplumsal müdahaleler ve uzman hizmetler aracılığıyla ruh sağlığı ve psikososyal destek (MHPSS) hizmetlerinin kapsamının genişletildiğini belirtmektedir (UNHCR, 2019). Ancak, hala bir takım eksiklikler mevcuttur: 2019 itibariyle, “Uganda'daki mülteci hanelerin %40'ı, psikolojik sıkıntı yaşayan bir aile üyesinin psikososyal bakıma erişemediğini” bildirmiştir ve destek eksikliği, “alkol bağımlılığı, şiddet... intihar davranışları gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına” neden olmuştur (UNHCR, 2019). Bu söylem, tedavi edilmeyen travmayı daha geniş sosyal risklerle ilişkilendirmektedir ve karşılanmayan ruh sağlığı ihtiyaçlarının topluluklar arası gerilimleri şiddetlendirerek “barış içinde bir arada yaşamayı tehdit edebileceği” uyarısında bulunmaktadır (UNHCR, 2019). Bu, mültecilerin travmasının sadece bireysel bir sorun değil, toplumsal bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Bu çerçevede, destek çağrılarını kuvvetlendirebilir ve travma yaşamış mültecileri “yönetilmezse” toplumsal karışıklığın potansiyel kaynakları olarak nitelendirebilir (UNHCR, 2019). Kenya bağlamında, psikososyal söylem politika retoriğinde daha az belirgindir ve genellikle güvenlik ve maddi ihtiyaçların gölgesinde kalır. Ancak insani yardım yayınları, kentsel mültecilerin eğitim ve geçim kaynakları sorunlarının yanı sıra “psikososyal destek eksikliği” ile de karşı karşıya olduğunu kabul etmektedir (UNHCR, 2019).

Raporlar (UNHCR, 2019) yer alan bu tür kabuller, kimin destek vermesi gerektiğini belirsizleştiren ifadeler (“destek eksikliği”) kullanarak teknokratik bir söylemi yansıtmaktadır. Buradaki CDA stratejileri arasında sorunlaştırma (travmayı çözülmesi gereken bir sorun olarak gösterme) ve hafifletme (yaşanan acının aciliyetini yumuşatan bürokratik dil kullanma) yer almaktadır. Genel olarak, her iki ülkede de psikososyal destek anlatısı, empatiye dayalı kapsayıcılık ile mültecileri travma yaşamış “ötekiler” olarak gösteren tasvir arasında bir gerilim olduğunu ortaya koymaktadır. Yani söylem, iktidar asimetrisini nasıl pekiştirebileceğini göstermektedir. Böylece mülteciler psikososyal yardımın alıcıları ve muhatapları olarak konumlandırılırken, hükümet ve STK'lar hizmet ve yardım sağlayıcı olarak konumlandırılmaktadır. Bu söylemde mültecilerin ruh sağlığı hakkında doğrudan alıntılara nadiren yer verilmesi, mültecilerin seslerinin çoğunlukla duyulmamasının göstergesidir. Mültecilerin söylemlerine yer verildiğinde ise genellikle güçsüzlükleri vurgulanır. Örneğin, NRC raporunun (2025) odak gruplarındaki Ugandalı mülteciler, sömürü ile “psikolojik travma” arasında bağlantı kurarak, yoksulluk ve istismar döngüsünün sosyal izolasyonu devam ettirdiğini

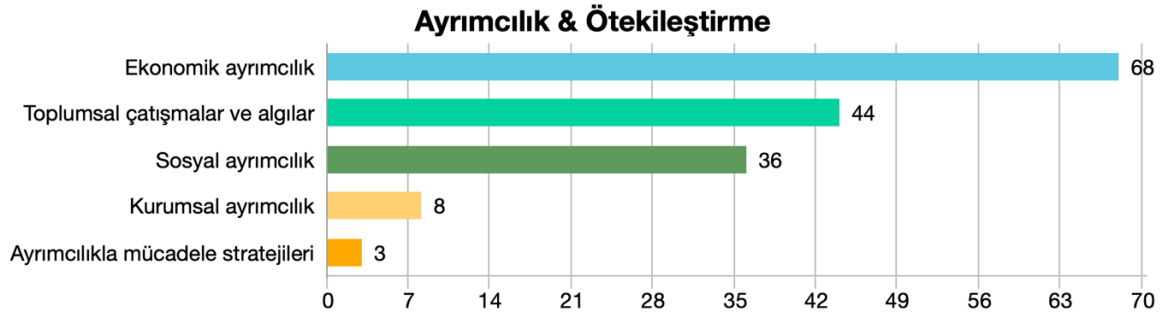
belirtmektedir. Bu tür tanıklıklar, desteğin gerekliliğini doğrulamakla birlikte, söylemin mültecileri yalnızca travma mağdurları olarak görmekten öteye geçerek onları gerçekten güçlendirecek bir yaklaşıma geçmesi gerektiğini de vurgulamaktadır.

9.2.3. Ayrımcılık & Ötekileştirme

Tablo 17: Ayrımcılık & Ötekileştirme Kod Frekansları-Kenya

Tablo 18: Ayrımcılık & Ötekileştirme Kod Frekansları-Uganda

Tablo 17 ve 18 frekans verileri, önyargıya dayalı söylemin Kenya'da Uganda'ya göre önemli ölçüde daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Uganda'da 36 sosyo-kültürel ayrımcılık ve 68 ekonomik ayrımcılık kodlaması varken, Kenya'da bu rakamlar sırasıyla 108 ve 132 kodlanmış segment ile belirgin şekilde daha yüksektir. Kurumsal ayrımcılık da Kenya'da (23 kod) Uganda'ya (5 kod) kıyasla daha sık gözlemlenmiştir. Kenya'daki kamplarda yaşayan mülteciler, özellikle yerel işgücü piyasasında rekabet edemeyecekleri algısı veya onları “ekonomik yük” olarak gösteren anlatılar nedeniyle sık sık ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu durum, örneğin yerel işçiler ve mülteci öğretmenler arasındaki ücret farklılıklarında görülmektedir (RCK, 2020). Buna karşılık,

Uganda'nın mültecilerin çalışma hakkını yasal olarak tanıması, toplumsal öfkeyi bir ölçüde hafifletmiştir (Betts et al., 2019).

Sosyal entegrasyon, proje bazlı girişimlere olan bağımlılığı azaltmaktadır (UNHCR, 2020). Buna karşılık, Kenya'daki kamplarda entegrasyon girişimleri daha proje odaklıdır ve genellikle mesleki eğitim kursları gibi STK destekli programlar içermektedir (IRC, 2021). Ev sahibi toplulukların tutumlarıyla ilgili kodlamalar da bu farklılıkları yansıtmaktadır. Uganda'da mültecilere yönelik olumlu ve olumsuz algılar sırasıyla 14 ve 27 (Tablo 21-22) kez kodlanırken, Kenya'da olumlu ve olumsuz algılar eşit oranda (her biri 19) yer almıştır. Uganda'da ev sahibi toplulukların tepkileri nispeten ılımlı görünmektedir. Bu durum, insani yardımın %30'unu ev sahibi nüfusa tahsis ederek ortak sosyal sorumluluğu teşvik eden “70/30” politikasının uygulanmasından kaynaklanıyor olabilir (UNHCR, 2023c). Bu bulgular, Uganda ve Kenya'yı karşılaştırmalı olarak inceleyen Betts ve arkadaşlarının (2019) çalışmasıyla da örtüşmektedir. Bu çalışmada, Uganda'nın entegrasyon modelinin hem kentsel hem de yerleşim bağlamında mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasında etkileşimi teşvik eden bir çerçeve sağladığı vurgulanmıştır. Buna karşılık, Kenya'nın uzun süreli kamp yaklaşımı, mülteciler arasında sosyal izolasyonu ve marjinalleşme eğilimlerini şiddetlendirmiştir.

Kenya ve Uganda'da mültecilerle ilgili söylemlerde, grup içi ve grup dışı dinamikleri oluşturan linguistik stratejiler kullanılmaktadır ve bu stratejiler genellikle mültecileri ötekileştirerek eşitsiz güç ilişkilerini pekiştirmektedir. Kenya'da, resmi söylem ve medyada mülteciler tarihsel olarak güvenlik sorunu olarak ele alınmış ve tehditkâr bir “öteki” olarak gösterilmiştir. Bir araştırmada “mülteciler ve sığınmacılar güvenlik tartışmalarından asla uzak kalmamaktadır... güvensizliğin mağdurları veya ulusal güvenliğe potansiyel tehditler olarak görülmektedir” denilmektedir. Bu ikilem, ideolojik yaklaşımdan kaynaklanmaktadır (Van Dijk, 1997). Kenya devleti, mültecilerin güvenlik riskleri gibi olumsuz yönlerini vurgularken, vatandaşları koruduğu şeklindeki olumlu imajını ön plana çıkarmaktadır. Bunun en çarpıcı örneği, Somalili mültecilere ilişkin Kenya'nın siyasi söylemlerinde görülmektedir. Hükümet yetkilileri, Somali mültecileri defalarca “tehdit” olarak nitelendirmiş ve onları suç ve terörizmle ilişkilendirmiştir (Otieno vd., 2022).

Bu referans stratejisi (Wodak, 2015), mültecileri toplu olarak ötekileştirmek için “yasadışı göçmenler” ve “teröristler” gibi pejoratif ifadeler kullanır. Söylem, mültecileri “mülteci sorunu” veya “güvenlik tehdidi” olarak adlandırarak bireysel kimlikleri ve

koşulları ortadan kaldırır ve insanları bir risk kategorisine indirger (Otieno vd., 2022). Bu tür bir çerçevelenimin işlevsel etkileri vardır. Güvenlikleştirme teorisinin ortaya koyduğu gibi, bir şeyi tehdit olarak nitelenmek, olağanüstü önlemleri meşrulaştıran bir söz eylemidir (speech act) (Buzan et al., 1998). Nitekim, Kenyalı yetkililerin “mültecileri tehdit olarak nitelenmek” şeklindeki söylemi, zorla kamplara yerleştirme ve toplu sınır dışı etme gibi politikaları meşrulaştırmak için kullanılmıştır (Otieno vd., 2022). Kenya'nın güvenlik söylemi üzerine yazılmış bir makalede, mülteciler “güvenlik sorunu olarak nitelendirildiklerinde, güvenlik sorunu haline gelirler... bu söylem, Kenya'yı kampları kapatmak ve mültecileri sınır dışı etmek gibi aşırı önlemler almaya itmektedir”. Burada aktörlerin temsili dikkat çekicidir ve mülteciler yalnızca olumsuz süreçlerde (tehdit ve güvensizlik oluşturmak) aktör olarak yer alırken, hükümet ise güvenlik ve istihdam sağlama alanlarında (önlem almak, ulusu korumak) aktör rolündedir. Bu hiyerarşik konumlandırma, güç asimetrisini pekiştirmektedir. Yani devletin kontrol ve dışlama gücü doğal ve gerekli olarak sunulurken, mülteciler denetlenmesi gereken homojen bir dış grup olarak kurgulanmaktadır (Otieno vd., 2022). Bu söylem, mültecilere olumsuz özellikler atfeden (“suçlu”, ‘terörist’, “radikalleşmiş” gibi) ifadeler kullanarak, sosyal önyargıları görünüşte objektif bir güvenlik diline dönüştürmektedir (Otieno vd., 2022). Bunun sonucu, ötekileştirme söylemidir. Mülteciler, özellikle belirli milletlerden olanlar, sadece yabancılar olarak değil, tehlikeli yabancılar olarak tasvir edilir ve böylece ötekileştirilmeleri meşrulaştırılır.

Buna karşılık, Uganda'nın resmi söylemi, bariz güvenlikleştirmeden kaçınmaya ve daha kapsayıcı bir retorik kullanmaya eğilimlidir. Ancak, uygulamada örtülü ötekileştirme ve ayrımcılık biçimleri görülmektedir. Ugandalı liderler genellikle Pan-Afrikalı, misafirperver bir söylem benimsemişlerdir. Mülteciler yabancı değil, kardeşler olarak tanımlanır ve farklılıkların ötesinde birlik vurgulanır. Örneğin, Ugandalı bir hükümet yetkilisi, Başkan Museveni'nin kapsayıcılık ideolojisinin altını çizerek, “O, hepimizin bir olduğumuza ve sınırların sadece hayali olduğuna inanıyor” demiştir (Grzeškowiak, 2024). Uluslararası platformlarda Uganda, mülteci politikasını “hiçbir aktörün bizi bölmesine izin vermemek” için ideolojik bir duruş olarak çerçeveselendirerek, ötekileştirmeye bilinçli bir şekilde karşı çıkmaktadır (Grzeškowiak, 2024). Bu toplumsallaştırma stratejisi, van Leeuwen'in (2008) asimilasyon fikrine uygun olarak (biz/onlar sınırını ortadan kaldırmak için “hepimiz biriz” ifadesini kullanarak) mültecileri ve ev sahiplerini tek bir grup (“biz”) altında birleştirmektedir (Grzeškowiak, 2024).

Bu tür bir dil, bazı ülkelerde görülen dışlayıcı mantığa karşı açık bir direniş girişimidir. Uganda, kendisini “mültecilerin dahil edilmesi konusunda uluslararası bir rol model” olarak konumlandırmakta ve UNHCR'nin kapsayıcı “dayanıklılık ve kendi kendine yeterlilik” terminolojisini açıkça benimsemektedir (NRC, 2025). Ancak, bu ilerici görünümün altında, eleştirel söylem analizi örtük bir ötekileştirme tespit etmektedir. Pan-Afrika çağrısına duyulan ihtiyaç, mültecilerin aksi takdirde yabancılar olarak görülebileceğini göstermektedir. Söylem, ortak Afrika kimliğini vurgulayarak bunu önlemeye çalışmaktadır. Dahası, araştırmalar, kapsayıcı yasalara rağmen, Uganda'daki mültecilerin “Uganda toplumu içinde derin bir marjinalleşme” yaşadığını ortaya koymaktadır (NRC, 2025).

Van Dijk'ın yaklaşımı (1997), resmi söylemdeki olumlu öz sunumun (örneğin, Uganda'nın cömert ev sahibi olarak gösterilmesi) sahada yaşanan günlük olumsuz öteki sunumunu maskeleyebileceğini belirtir. Örneğin, mültecilerin tanıklıkları ve STK raporları günlük yaşamdaki ayrımcılığa dikkat çekmektedir. Uganda şehirlerinde mülteciler, işverenlerin “mültecileri işe almakta isteksiz” olduğunu ve genellikle kabile/aile bağları nedeniyle yerli halkı tercih ettiğini belirtmektedir (NRC, 2025). Bu tür kurumsal ayrımcılık, iletişim engelleri ve önyargılarla daha da şiddetlenmektedir. Örneğin, Uganda'daki Sudanlı mülteciler, niteliklerine rağmen dil farklılıkları nedeniyle işlerden dışlandıklarını belirtmektedir (NRC, 2025).

Ekonomik açıdan, mülteciler iş piyasasında ötekileştirilmeyle karşı karşıyadır. “Yerli halk genellikle mültecilerin ürettiği ürünleri satın almayı reddetmektedir” ve mültecileri ayrılmış alanlarda veya zararına satış yapmaya zorlamaktadır (NRC, 2025). Bu örnekler, mültecilerin yerli toplulukların ve ekonomilerin dışında tutuldukları günlük ötekileştirme söylemini yansıtmaktadır.

Kenya'da da güvenlik söyleminin ötesinde, mülteciler günlük olarak sosyal ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kenya Kapsamlı Mülteci Programı, belgeleri tam olmayan mültecilere karşı “polis tacizinin yaygın olduğunu” kabul etmektedir (UNHCR, 2019). Bu da mültecilere karşı genel bir şüphe duyulduğunu göstermektedir. Bu tür taciz anlatıları (mültecilerin rutin olarak durdurulması, rüşvet vermesi veya istismara maruz kalması), mültecilerin toplumda gayri meşru veya istenmeyen kişiler olarak algılanmasını sürdürmektedir ve bu da Wodak'ın (2015) günah keçisi üretme söylemini yansıtmaktadır. Başka bir deyişle, suç veya işsizlik gibi sorunlar bazen dolaylı olarak mültecilere yüklenmektedir ve böylece dikkatler yapısal sorunlardan uzaklaştırılmaktadır. Öte

yandan, Kenya'da sığınmacıların mülteci statülerini gizleyerek ayrımcılıkla başa çıkmaya çalışmalarına neden olmaktadır ve bu durum içselleştirilmiş ötekileştirme ve ayrımcılık korkusunun çarpıcı bir göstergesidir.

9.2.4. Dil ve Kültürel Adaptasyon

Tablo 19: Dil ve Kültürel Adaptasyon-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Kültürel farklılıkların uyuma etkisi	6
Mültecilerin yerel dili öğrenme süreci	1
Kültürel çatışmalar ve çözüm yolları	0
TOPLAM	7

Tablo 20: Dil ve Kültürel Adaptasyon-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Kültürel farklılıkların uyuma etkisi	18
Kültürel çatışmalar ve çözüm yolları	6
Mültecilerin yerel dili öğrenme süreci	1
TOPLAM	25

Tablo 19 ve 20’de, Kenya ve Uganda’da dil ve kültürel uyumla ilgili kodlanmış referansların sıklığı görülmektedir. “Kültürel farklılıkların uyuma etkisi” teması Kenya kaynaklarında 6 kez, Uganda kaynaklarında ise sadece 18 kez yer alırken, “yerel dili öğrenme süreci” her iki ülkede 1 kez kodlanmıştır. “Kültürel çatışmalar ve çözüm yolları” kodu Kenya verilerinde yer almamış, ancak Uganda’da bir kez atıfta bulunulmuştur. Uganda’da okullar ve yerleşim alanları genellikle birden fazla yerel dilde eğitim vermektedir ve mülteci çocuklar genellikle vatandaşlarla birlikte devlet okullarına kaydolmaktadır (UNHCR, 2021). Uganda’nın eğitim ve entegrasyon politikaları, kısmen Doğu Afrika Topluluğu ile uyumlu olarak şekillendirilmiş olup, dil bariyerini azaltarak sosyal entegrasyonu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Buna karşılık, Kenya’daki mülteci kamplarında eğitim ağırlıklı olarak İngilizce ve Svahili dillerinde verilmektedir, bu da Somali dili veya Svahili konuşmayan mülteciler

için zorluk teşkil etmektedir (RCK, 2020). Dil bariyeri mültecilerin entegrasyonunun önündeki en büyük engellerden biridir ve bu bariyer hem sosyal hem de ekonomik entegrasyonu güçleştirmektedir (European Commission, 2024). Bu durum, kodlanmış verilerimizde de görülmektedir. Uganda kaynaklarında dil ve kültürel entegrasyon daha fazla vurgulanmaktadır ve Svahili'nin öğretilmesi ortak bir entegrasyon hedefi olarak belirlenmiştir. Kenya'da ise bu tür kaygılara daha az rastlanmıştır. Uganda'nın dil yoluyla kapsayıcılığa verdiği önem, dil yeterliliğini toplumsal uyum ve kimlik oluşumunun anahtarı olarak gören daha kapsamlı entegrasyon teorisiyle uyumludur (Zetter, 2015).

9.2.5. Yerel Halk ve Mülteciler Arasındaki İlişkiler

Tablo 21: Yerel Halk ve Mülteciler Arasındaki İlişkiler Kod Frekansı-Kenya

	Bölümler
Toplumsal uyum projeleri	49
Ev sahibi toplumun mültecilere yaklaşımı-Olumlu Örnekler	19
Ev sahibi toplumun mültecilere yaklaşımı-Olumsuz Örnekler	19
Ev sahibi toplumun mültecilere yaklaşımı	2
TOPLAM	89

Tablo 22: Yerel Halk ve Mülteciler Arasındaki İlişkiler Kod Frekansı-Uganda

	Bölümler
Toplumsal uyum projeleri	38
Ev sahibi toplumun mültecilere yaklaşımı-Olumsuz Örnekler	27
Ev sahibi toplumun mültecilere yaklaşımı-Olumlu Örnekler	14
Yerel halkın mültecilere yönelik algıları	14
TOPLAM	93

Ev sahibi-mülteci ilişkileriyle ilgili kod frekansları tablo 21 ve 22'de sunulmuştur. Kenya'da "toplumsal uyum projeleri" altında 49 kod kaydedilirken, Uganda'da bu sayı 38'dir. Bu fark, Uganda'nın genellikle ulusal veya bölgesel kalkınma çerçeveleri içinde entegrasyonu ele almasına rağmen, Kenya'nın kamp temelli programlarının daha sık yerel STK'ları ve uyum girişimlerini başlatan uluslararası aktörleri içerdiğini göstermektedir. Kenya'da ev sahibi-mülteci ilişkileri 19 kez olumlu, 19 kez olumsuz olarak kodlanırken, Uganda'da ev sahibi-mülteci ilişkileri 14 kez olumlu, 27 kez olumsuz olarak kodlanmıştır.

Uganda'nın “açık kapı” politikası ve insani yardımın %30'unu ev sahibi topluluklara ayıran “70/30” hizmet paylaşımı kuralı, ortak fayda algısını güçlendirerek pozitif etkileşimi arttırdığı ve gruplar arası gerilimleri azalttığı düşünülmektedir (UNHCR, 2019). Ancak son yıllarda mülteci akının artmasıyla mültecilere arazi tahsisi konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bu sebeple, tarım arazileri ve istihdam gibi kaynaklar için yerel rekabet artmıştır. Bu sorunları şiddetlendiren bir diğer faktör ise Uganda'nın mülteci yönetim sisteminin yolsuzluk skandallarıyla sarsılmasıdır. 2018 yılında BM İç Denetim Ofisi tarafından yapılan bir denetim, mülteci operasyonlarında yaygın bir yolsuzluk olduğunu ortaya çıkarmıştır (ISS Africa, 2019) Bu yolsuzluklar, kayıtlı mülteci sayılarının şişirilmesinden UNHCR ve hükümet fonlarının kötüye kullanılmasına kadar uzanmakta olup, yardımların kaybedilmesine, donörlerin yardımlarını geçici olarak dondurmasına ve kurumsal güvenin azalmasına neden olmuştur. Tüm bunların bir sonucu olarak istihdam fırsatlarının mülteci işgücü tarafından işgal edildiği veya kamu kaynaklarının haksız bir şekilde başka yerlere aktarıldığı algısı oluşmaktadır ve bu da yerel halkın öfkesini arttırmaktadır (Muhindo vd., 2025). İstihdam fırsatlarının mülteci işgücü tarafından işgal edilmesi veya kamu kaynaklarının haksız bir şekilde başka yerlere aktarıldığı algısı ortaya çıktığında yerel halkın öfkesini artırmıştır. Bir başka deyişle, fiili yerinden edilme olmasa bile, işler için algılanan rekabetin mültecilere karşı düşmanlığı önemli ölçüde artırdığı tespit edilmiştir (Muhindo vd., 2025).

Buna karşılık, Kenya'da uzun süreli kamplaşma ve mültecilerle ev sahibi topluluklar arasındaki sınırlı etkileşim, olumsuz algıların yüksek sıklığıyla da belirlendiği üzere, toplumsal mesafe ve ötekileştirmeye neden olmuştur. Bu zıt örüntüler, entegrasyonun kurumsal çerçeveler ve günlük etkileşimler tarafından şekillendirilen iki yönlü bir süreç olduğu yönündeki Zetter'in (2015) iddiasını desteklemektedir. Kenya'nın uzun süreli kamp modeli ayrımı pekiştirirken, Uganda'nın entegre hizmet sunumu ve kalkınma odaklı girişimleri kültürlerarası etkileşimi ve karşılıklı uyumu desteklemektedir.

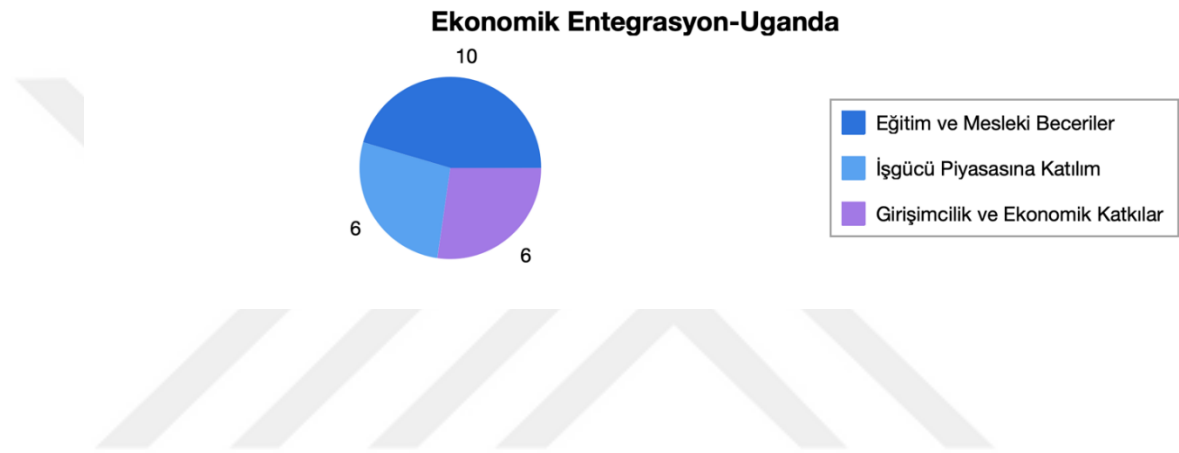
Bu sonuçlar, entegrasyon teorisindeki temel tartışmaları güçlendirmektedir. Kenya'da kamp temelli yerleşim, asimilatif ve dışlayıcı bir entegrasyon biçimi oluştururken, Uganda karşılıklı uzlaşma ve ortak hizmet erişimiyle karakterize edilen çok kültürlü bir modeli teşvik etmektedir. Uganda'da mültecilerin hem ekonomik hem de sosyal alanlara katılımı daha aktif bir şekilde desteklenmektedir. Buna karşılık, Kenya'nın

politika reformları nispeten yeni olup, hâlâ kısıtlayıcı uygulamalarla şekillenmektedir (Betts vd., 2019).

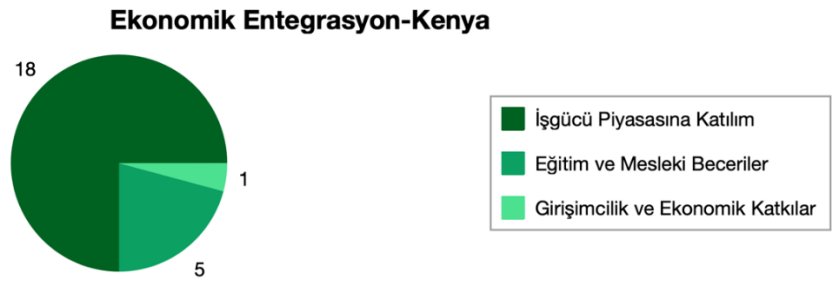
9.3. Ekonomik Entegrasyon

9.3.1. İşgücü Piyasasına Katılım

Tablo 23: Ekonomik Entegrasyon-Uganda Kod Frekansı

Tablo 24: Ekonomik Entegrasyon-Kenya Kod Frekansı

2006 Mülteci Yasası Uganda'da mültecilerin nispeten rahat iş bulabilmelerine yol açmıştır. Bu yasa sayesinde sığınmacılar serbest dolaşım ve iş kurma hakkı elde etmişlerdir. Bunun yanında çalışmak için özel bir izin alma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Mültecilere verilen çalışma hakkı sayesinde sığınmacıların yardımlara bağımlılığının azaltılması hedeflenmiştir ve bu amaç kendi kendine yeterlilik ilkesi olarak tanımlanmaktadır (Betts et al., 2019). Yüksek maliyet ve bürokratik kısıtlamalar

yabancılara uygulansa da mülteciler bu engellerden muaf tutulmuştur. Bu durum mülteciler ile Uganda vatandaşlarının benzer şartlarda istihdamının önünü açmıştır. Böylece Uganda mültecilerin uzun süre kamplarda tutulması yaklaşımdan kaçınılmaktadır (Betts et al., 2019).

Öte taraftan yasal haklar tanınması her zaman etkili bir entegrasyonun uygulandığı anlamına gelmemektedir. Mülteciler yasal olarak çalışabilseler de istihdam imkanları oldukça sınırlıdır. Yüksek işsizlik oranları mültecilerin resmi pozisyonlarda istihdam edilmesini zorlaştırmaktadır çünkü mültecilerin ülke vatandaşlarıyla iş konusunda rekabet etmesi güçtür. Dolayısıyla mülteciler geçimlerini genellikle küçük ölçekli işletmeler, gündelik işler veya tahsis edilen arazilerde sürdürülen tarımsal faaliyetler yoluyla sağlamaktadır. Mültecilerin tarım yapma imkanları olsa da geçinebilmek için farklı işlere ihtiyaç duymaktadırlar ve bu sebeple birden fazla gelir kaynağı edinmektedirler (Grzeškowiak, 2024).

Güneydeki Nakivale mülteci kampında Somalili mülteciler, Ruanda veya Kongo'dan gelen mültecileri, çamaşır yıkama veya su taşıma gibi işlerde yardım etmeleri için istihdam etmektedir. Ayrıca kuzeyde güvenli ortam arayışındaki mülteciler, Ugandalıları çiftliklerde, ev inşaatlarında ve tuvalet kazmak için istihdam ettikleri bildirilmektedir. Öte yandan Ugandalılar mültecilere nadiren iş vermektedirler (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Mülteci yerleşimlerinin bulunduğu bölgelerde, özellikle ülkenin kuzeyinde, yardım kuruluşları genellikle tek işveren konumundadır. Ancak çoğu zaman, yardım kuruluşları için çalışmak kalıcı olmayan kısa süreli bir çözümdür. Bunlara ek olarak, uluslararası insani yardım kuruluşlarında hijyen sorumlusu veya çevirmen gibi pozisyonlar yalnızca akıcı İngilizcesi olanlara açıktır. Ayrıca, mültecilerin çoğu Arapça veya başka bir yerel dil konuşmasına rağmen, kuruluşlar tarafından sunulan mesleki eğitim programlarının çoğu İngilizcedir. Sonuç olarak, az sayıda mülteci eğitim programlarına katılabilmekte veya halihazırda sınırlı sayıdaki işlere başvurabilmektedir (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Tuğla imalatı, perakende ticaret ve meyve-sebze (örneğin muz ve domates) veya sabun satışı mülteciler ve yerel halkın gelir elde etmesinin başlıca yollarıdır. Örneğin, güneyde mülteciler genellikle daha düşük fiyata meyve satın almak için Kyaka II yakınlarındaki Bakere gibi daha büyük pazarları tercih etmektedir. Daha sonra bu

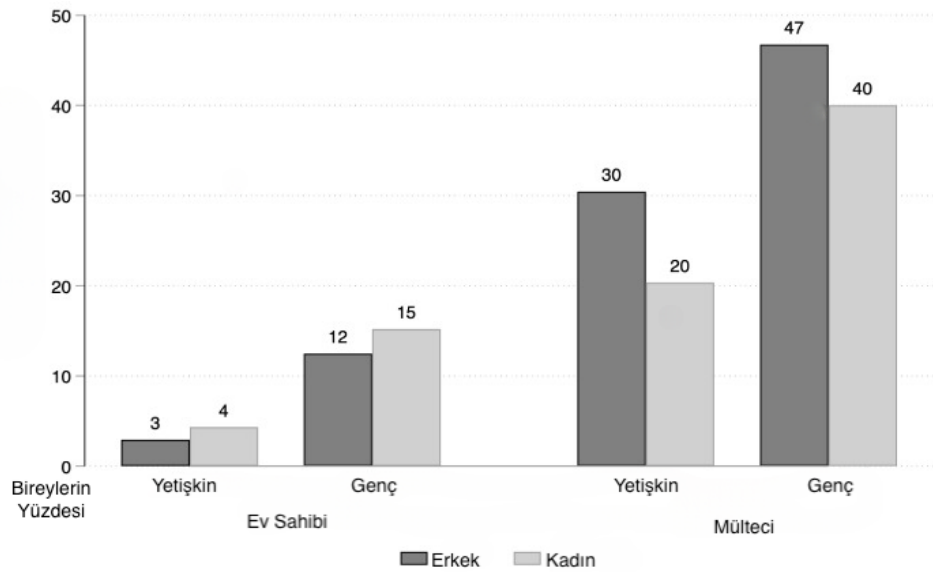
meyveleri kendi bölgelerinde daha yüksek fiyata satmaktadırlar. Kuzeyde ise tarım dışında pek fazla seçenek bulunmamaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Hem ev sahibi hem de mülteci gruplar arasında, gençler iş bulma konusunda yetişkin meslektaşlarına göre daha büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle, mülteci gençler arasındaki işsizlik oranı, %14'e karşılık %44 ile ev sahibi ülke gençlerinin işsizlik oranından üç kat daha yüksektir (UNHCR, 2021). Mültecilerin %49'u genç yetişkinlerden oluşurken, ev sahibi ülke vatandaşlarının %45'i çalışma çağındadır (UNHCR, 2021).

Her iki grupta da kadınlar çalışabilir yaştaki nüfusun yarısından fazlasını oluşturmaktadır (ev sahibi ülkelerde %56 ve mültecilerde %56). Mülteciler arasında kadın işsizlik oranı %26, erkek işsizlik oranı ise %36'dır. Ev sahibi toplumdaki kadınlar için benzer oranlar sırasıyla %8 ve %6'dır.

Mültecilerde işsizlik oranı ev sahibi toplumdaki erkeklerden daha düşükken, genç kadınlarda bu oran daha yüksektir. Uganda'da genç işsizlik oranı kadınlarda %15, erkeklerde ise %12'dir. Mülteciler arasında kadın işsizlik oranı %40, erkek işsizlik oranı ise %47'dir (Şekil 1). Ergen hamilelik oranları, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı ve şiddet eğilimi, işsiz ve amaçsız gençlerin çoğunlukla neden olduğu davranışlardır.

Tablo 25: Uganda'da Mülteci ve Gençlerin İşsizlik Oranları (2021)

Kaynak: UNHCR Uganda İstihdam Politikası Özeti, 2021

Toplumsal cinsiyet dinamikleri işgücü piyasasından etkilenmektedir. Kodlama verilerine göre Uganda'daki belgelerde mülteci kadınların istihdama erişimde özel engeller yaşadığını gösteren dört farklı örnek tespit edilmiştir. Geleneksel toplumsal roller, kadınların ekonomik katılımını sınırlandırmakta; bu nedenle hükümet ve STK'lar, kadınlara yönelik eğitim ve istihdam programlarının geliştirilmesini önermektedir. Ancak bu girişimlere rağmen, kadınlara yönelik ayrımcılık ve iş gücündeki eşitsizlik söyleminin hâlen devam ettiği görülmektedir. Mülteciler resmi söylemlere göre “dışlanmış” olmasa da özellikle istihdam alanındaki engeller yazılı hakların uygulanmasını zorlaştırmakta ve mültecilerin etiketlenmesine neden olmaktadır (Zetter, 2007).

Tablo 26: İşgücü Piyasasına Katılım- Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Uganda'da mültecilere çalışma hakkı verilmesi	33
İşgücü piyasasındaki cinsiyet eşitsizlikleri	4
TOPLAM	37

Tablo 27: İşgücü Piyasasına Katılım- Kenya Kod Frekansları

	Bölümler
Kenya'da işgücü piyasasına erişim engelleri	164
İşgücü piyasasındaki cinsiyet eşitsizlikleri	0
TOPLAM	164

Kenya ise Uganda'nın tersine, mülteci istihdamına ciddi sınırlamalar getirmiştir. 2006 tarihli Kenya Mülteci Yasası ve sonraki düzenlemeler, mültecileri yabancı işçilerle eşit kabul etmiş, çalışma izni şart koşmuş fakat bu hakların çoğu pratikte erişilemez kalmıştır. Özellikle “kamp politikası” çerçevesinde mültecilerin çoğu, Kakuma ve Dadaab gibi kamplarda tutulmuş ve kamp dışına çıkmaları büyük risk teşkil etmiştir. Bu mekânsal sınırlama, mültecilerin iş piyasasına katılımını fiilen imkânsız hale getirmiştir. Kodlama sonuçları, Kenya belgelerinde cinsiyet eşitsizliğine dair tek bir açık referansa bile rastlamamıştır (0 kod). Ancak bu bulgu saha verileriyle çelişmektedir. Mülteci erkeklerin genellikle işgücüne katılım oranları daha yüksek ve resmi veya yarı resmi istihdam fırsatlarına erişimleri daha fazladır. Bu durum kısmen, erkekleri ailenin geçimini

sağlayan kişi olarak gören toplumsal cinsiyet beklentilerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşılık, mülteci kadınlar genellikle ücretsiz ev işleri, bakım hizmetleri veya düşük ücretli ve güvencesiz kayıt dışı işlere mahkumdur (Omata vd., 2018)

Ev sahibi ülkelerdeki işverenler, özellikle erkeklerin hâkim olduğu sektörlerde, mülteci kadınların istihdam kapasitesi veya uygunluğu konusunda ayrımcı görüşlere sahiptir. Mülteci kadınlar hem yabancı hem de kadın olarak çifte ayrımcılığa maruz kalmaktadır (World Bank, 2021). Örneğin, Nakuru'da mültecilerin istihdam oranı genel olarak %12, kadınlar için %6 ve erkekler için %21 olarak bildirilmiştir (World Bank, 2021). Birçok kadın, eğitim programlarından dışlandığını veya terzilik gibi stereotipik olarak “kadınsı” mesleklerde çalıştırıldığını ve bunun kazanç potansiyellerini sınırladığını belirtmektedir (World Bank, 2021).

Kenya’da mülteciler uzun süre “ekonomik aktör” değil, insani yardıma muhtaç bireyler olarak çerçevelenmiş ve bu durum onların iş gücüne katılımını yapısal olarak sınırlamıştır. Mültecilerin kamplarda yaşama zorunluluğu stratejisi mültecilerin hareket ve çalışma özgürlüğünü engellemektedir. Böylece mülteciler yoksulluğa itilmekte ve yardıma bağımlı hale getirilmektedir. Kamp dışı küçük ölçekli girişimler yasal olarak kabul görmemekte, dolayısıyla mülteciler resmi iş piyasasından dışlanmaktadır (Crisp, 2000). Fakat 2021 yılında yürürlüğe giren yeni Kenya Mülteci Yasası bu yaklaşıma radikal bir değişiklik getirme potansiyeli taşımaktadır. Yeni yasa, mültecilere iş kurma ve çalışma hakkı vermekte, onları ülke kalkınma planlarının bir parçası haline getirmeyi hedeflemektedir:

“Yürürlükteki yasalara tabi olarak ve mültecilerin özel durumlarını özenle dikkate alarak, bu Kanun kapsamında tanınan bir mülteci, bireysel olarak veya grup halinde, kazançlı bir işte veya işletmede çalışmaya veya Kenya'daki yetkili makamlarca tanınan niteliklere sahip olması durumunda bir mesleği veya ticareti icra etmeye hak kazanır.” (Kenya Refugee Act, 2021).

Yasa’nın 28. maddesi, mültecilerin ekonomik katkı sağlayan aktörler olarak tanınmasını sağlarken, kampların entegre yerleşim alanlarına dönüştürülmesini öngörmektedir. Bu politika, Kenya’nın 2018 Küresel Mülteci Mutabakatı çerçevesindeki yükümlülükleriyle de uyumludur (The Global Compact on Refugees, 2018).

Kalobeyi gibi pilot bölgelerde, mültecilerin tarım ve ticaret yoluyla kamp içinde ve dışında faaliyet göstermeleri teşvik edilmektedir. Bunun yanında mikrofinans ve

mesleki eğitim programları aracılığıyla bazı mülteci işletmeleri resmi piyasalara entegre edilmeye başlamıştır. Ancak uygulama hâlâ sorunludur zira birçok mülteci yeni haklarından haberdar değildir. Çalışma izni süreçleri ise bürokratik yavaşlık nedeniyle aksamaktadır (Bol, 2024). Dolayısıyla yasal değişim, henüz sahada tam anlamıyla ekonomik kapsayıcılığa dönüşmemiştir. Uganda'nın uzun süredir yürürlükte olan açık-kapı stratejisiyle karşılaştırıldığında Kenya'nın politikalarının henüz geçiş sürecinde olduğu gözlenmektedir ve bu geçişin başarısı önümüzdeki yıllarda ölçülebilecektir.

Sonuç olarak, Uganda'nın sunduğu yasal özgürlükler mültecileri ekonomik hayata dâhil ederken, Kenya'daki kısıtlayıcı sistem yıllardır mültecilerin istihdamını sınırlamaktadır. Söylemsel düzeyde bu fark Uganda belgelerinde “çalışma hakkı”, Kenya belgelerinde ise “istihdam engelleri” söyleminin baskın olmasıyla da teyit edilmektedir.

9.3.2. Eğitim ve Mesleki Beceriler

Uganda, 2006 Mülteci Kanunu ile mültecilere vatandaşlarla eşit eğitim hakkı tanımış ve özellikle temel eğitim düzeyinde bu hakkın uygulanabilirliğini kurumsallaştırmıştır (Crumpton, 2023). Yasal çerçeve, mülteci çocukların devlet okullarına kayıt yaptırmalarına ve ulusal müfredata entegre olmalarına imkân tanımakta ve böylece mültecileri yalnızca insani yardım nesnesi değil, kamusal hak sahibi bireyler olarak yeniden konumlandırmaktadır. 2022 yılı verilerine göre 65.996 öğrenci okul öncesi, 298.019 öğrenci ilkokul ve 23.516 öğrenci ortaokul düzeyinde eğitime entegre edilmiştir (UNESCO, 2023). Ancak Ager ve Strang'ın entegrasyon modeline göre, mültecilerin yalnızca erişimle değil, sistemin yapısal ve niteliksel unsurlarına dahil olmasıyla gerçek entegrasyon sağlanabilir (Ager & Strang, 2008). Bu açıdan bakıldığında Uganda'nın kapsayıcı modeli, uygulamada ciddi kapasite sorunlarıyla karşı karşıyadır. %120'yi aşan brüt kayıt oranı hem ev sahibi hem de mülteci çocuklar için aşırı kalabalık sınıflar ve azalan eğitim kalitesi anlamına gelmektedir (UNHCR, 2023c).

Yumbe'deki Bidi Bidi ve Arua'daki Imvepi gibi büyük mülteci kamplarında öğrenci/öğretmen oranının 1/94 ile 1/133 arasında değiştiği, bu oranın ulusal ortalama olan 1/43'in çok üzerinde olduğu bildirilmektedir (UNHCR, 2023c). Bu oranlar, yalnızca fiziksel entegrasyonun değil, eğitimin niteliğinin de güvence altına alınması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak, okul altyapısındaki eksiklikler – tuvaletsiz binalar, materyal yokluğu, araç-gereç yetersizliği – öğretim kalitesini olumsuz etkilemektedir ve

kapsayıcı politikaların uygulanabilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır (UNHCR, 2023).

Uganda'nın mülteci entegrasyon politikaları bazı bölgelerde olumlu gelişmelere yol açmıştır. Örneğin Kyangwali Yerleşimindeki Savaş Mağduru Öğrenciler için Toplum Temelli Rehabilitasyon (Community-Based Rehabilitation for War-Affected Students-COBURWAS) gibi topluluk temelli okullar, ücretsiz ilköğretim ve barınma desteği sağlayarak kayıt ve devamlılık oranlarını artırmış, bu da ev sahibi topluluklarla sosyal uyum açısından dikkate değer kazanımlar sağlamıştır (The New Humanitarian, 2018). Ancak yapısal entegrasyonu zayıflatan en önemli faktörlerden biri dil bariyeridir. Uganda eğitim sistemi İngilizce temellidir fakat Demokratik Kongo Cumhuriyeti veya Burundi gibi Fransızca konuşulan ülkelere gelen öğrenciler bu sisteme yeterli hazırlık veya dil desteği olmadan dahil olmaktadır (Nambi vd., 2023). Bu durum öğrenme sürecinde yavaşlama, başarısızlık ve dışlanma hissi oluşturmakta ve entegrasyonun “sosyal bağlantılar” boyutunu zayıflatmaktadır (Ager & Strang, 2008).

Öte yandan finansal erişim de ciddi bir engel teşkil etmektedir. Her ne kadar birinci kademe eğitim ücretsiz olsa da ortaöğretimin ücretli olması nedeniyle birçok mülteci eğitimden kopmaktadır. Uganda Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın verileri yalnızca %11'lik bir ortaöğretim kayıt oranının varlığına işaret ederek bu durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır (Uganda Ministry of Education and Sports, 2018). Ayrıca ortaöğretim düzeyinde belgelerin denkliği, sınav ücretleri ve yabancı içerikli müfredat gibi bürokratik engeller de mülteci gençlerin eğitimde ilerlemesini güçleştirmekte ve sistemin eşitlik ilkesini zedelemektedir (UNICEF, 2024).

Tablo 28: Eğitim ve Mesleki Beceriler-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Eğitimde karşılaşılan engeller	25
Eğitimin ekonomik entegrasyona etkisi	11
Mülteciler için mesleki eğitim programları	4
TOPLAM	40

Bu yapısal sınırlılıklara rağmen, Uganda hükümeti ve uluslararası ortakları, 2018 yılında başlatılan Eğitim Cevap Planı (ERP) aracılığıyla kapasite geliştirme yönünde

girişimlerde bulunmuştur. Bu plan kapsamında hızlandırılmış öğrenim programları, topluluk temelli okullar ve öğretmen eğitimine öncelik verilmiş; ayrıca Kapsayıcı Mülteci Yanıt Çerçevesi (CRRF) çerçevesinde eğitim sisteminin yalnızca insani değil, kalkınmacı yönleri de güçlendirilmeye çalışılmıştır (Uganda Ministry of Education and Sports, 2018). Bahsi geçen stratejik çerçeve, mülteci çocukları yalnızca okula kayıtlı bireyler olarak değil, aynı zamanda kamusal hizmetlerin eşit hak sahipleri olarak tanımlamayı hedeflemektedir. Ancak entegrasyonun “kurumsal erişim” boyutuna göre değerlendirildiğinde (Ager & Strang, 2008), Uganda’nın söylem düzeyindeki bu kapsayıcı yaklaşımı, uygulamada sınırlı kaynaklar, öğretmen yetersizliği ve uluslararası finansmana bağımlılık nedeniyle sürdürülebilirlik sorunu ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla Uganda’nın entegrasyonu hedefleyen eğitim modeli, normatif olarak güçlü ve yenilikçi görünse de bu modelin etkili ve kalıcı bir dönüşüme yol açabilmesi için daha yapısal yatırımlara, denetim mekanizmalarına ve uluslararası desteğin sürekliliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kenya’da ise 1990’lardan itibaren Dadaab ve Kakuma gibi kamplarda, Birleşmiş Milletler ve STK’lar eliyle kurulan okullar mülteci çocukların temel eğitim ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiştir. Ancak bu model, Ager ve Strang’ın (2008) entegrasyon teorisinde belirtilen ‘kurumsal erişim’ ve ‘yapısal fırsatlar’ boyutları açısından oldukça sınırlı bir çerçevede kalmaktadır. Mültecilerin kamu hizmetlerine ve özellikle ulusal eğitim sistemine erişimi büyük ölçüde kamp sınırları içinde tutulmuştur ve bu da eğitimi bir hak değil, insani yardımın parçası olarak yeniden tanımlamıştır.

Tablo 29: Eğitim ve Mesleki Beceriler-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Eğitimde karşılaşılan engeller	22
Mülteciler için mesleki eğitim programları	11
Eğitimin ekonomik entegrasyona etkisi	6
TOPLAM	39

Kodlama analizine göre Kenya’daki belgelerde 'eğitim engelleri' teması 22 kod ile dikkat çekmektedir. Sınırlı altyapı, yetersiz öğretmen sayısı, aşırı kalabalık sınıflar ve uygun olmayan okul binaları eğitimdeki temel sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Verheyden & Macharia, 2025). Özellikle kız çocuklarının erken evlilik, hijyen sorunları

ve toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle okulu terk etme oranı yüksektir. Bu durum entegrasyon modelindeki “sosyal bağlantılar” ve “eşitlik” boyutlarının zayıf olduğunu göstermektedir (Ager & Strang, 2008).

Eğitim dili Uganda’da olduğu gibi önemli bir bariyer oluşturmaktadır. Somali, Etiyopya ve Sudan gibi ülkelerden gelen mülteciler çoğunlukla İngilizce veya Svahili bilmeden Kenya’ya ulaşmakta ve eğitim sürecine dahil olmaktadır. Dil destek programlarının eksikliği, öğrencilerin akademik başarısını düşürmekte ve okulu bırakmalarına neden olmaktadır (Verheyden & Macharia, 2025). Bu bağlamda, kamp temelli sistem yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda pedagojik olarak da dışlayıcıdır.

Buna rağmen Kenya’nın mülteci eğitim politikasındaki dikkat çekici yönelimlerden biri mesleki beceri kazandırmaya dayalı programlara verdiği önceliktir. Kod verilerine göre “mesleki eğitim programları” teması 11 kez tekrarlanmıştır. Dadaab’daki Ulusal Kiliseler Konseyi (NCCK) ve Kakuma’daki Don Bosco Teknik Eğitim Merkezi, marangozluk, terzilik, bilgisayar eğitimi gibi alanlarda binlerce mülteciye temel beceriler kazandırmıştır. Ancak bu programlar çoğunlukla kamp içinde sınırlı kalmaktadır ve kampın ulusal ekonomiden izole yapısı, edinilen becerilerin istihdama dönüşmesini zorlaştırmaktadır (Kunyu et al., 2022).

Kenya’nın mültecilerin eğitim alanındaki entegrasyon sürecini öne çıkaran unsur hükümet politikası ve dini eğitim kurumlarının dahil olduğu çok paydaşlı bir çabadır. 2021’de Mülteci Yasası’nın ve 2025’te Shirika Planı’nın kabul edilmesiyle Kenya hükümeti, mültecilerin eğitim ve istihdam hakkını tanımış ve eğitim politikasını kalkınmaya odaklanacak şekilde değiştirmiştir. Kenya’daki ilkokullara kayıtlı mülteci çocukların %77’si, ortaokullara ise sadece %11’i kayıtlıdır. Bu durum, eğitim sisteminin kapsayıcılık hedefine ne kadar yaklaştığını göstermektedir (UNHCR, 2023b). Ortaöğretim masrafları, belge eşdeğerliği, sınav ücretleri ve dil bariyeri bu düşüşün başlıca nedenleridir.

Dini kurumlar da eğitim alanında tamamlayıcı rol üstlenmektedir. Örneğin Islamic Relief Kenya, Dadaab kampındaki Duksi okullarının ulusal müfredata entegre edilmesi yoluyla mülteci çocukların akademik ve dini gelişimine destek sağlamıştır. Bu girişim, kısa sürede mülteci çocukların okula kayıt oranını %40’tan %80’e çıkarmaya yardımcı olmuştur ve dini öğretimin yanı sıra temel akademik başarılar da sağlamıştır (Islamic Relief USA, 2021). Bu girişim kültürel unsurları dışlamadan yapısal

entegrasyon ve sosyal uyumu teşvik etmeye yardımcı olmuştur. Umma Üniversitesi ve Compit Eğitim Merkezi gibi kurumlar, mülteci gençlere İslam temelli mesleki ve yükseköğretim programlarına erişim imkânı sağlayarak uzun vadeli entegrasyon sürecine yardımcı olmaktadır. Öte yandan Hristiyan kuruluşlar da Kakuma'da eğitim alanında faaliyet göstermektedir. Örnek vermek gerekirse Lutheran World Federation (LWF) okuldan ayrılmış ve yaşı büyük öğrenciler için, eğitim eşitsizliklerini gidermek ve öğrencilerin formal eğitime yeniden entegrasyonunu desteklemek amacıyla Hızlandırılmış Eğitim Programları (AEP) gibi kapsayıcı eğitim girişimleri uygulanmaktadır (Verheyden & Macharia, 2025). Benzer şekilde Jesuit Refugee Services (JRS), çocuklara özel ders ve eğitim kaynakları sağlayarak okula devamlılığı teşvik etmektedir. Bu tür kuruluşlar mültecilerin eğitim fırsatlarını arttırmakta ve mülteciler ile ev sahibi halklar arasındaki bağları güçlendirerek entegrasyonun kültürel ve sosyal bileşenlerini desteklemektedir (Verheyden & Macharia, 2025).

2021 yılında çıkarılan yeni Mülteci Yasası, mültecilerin kamplar dışındaki okullara erişimini ve işgücü piyasasına katılımını desteklemeyi hedefleyen önemli bir reform olarak değerlendirilmektedir. Bu yasa, Ager ve Strang'ın (2008) teorisinde tanımlanan “yapısal fırsatlar” boyutuna yönelik umut verici bir adım olarak kabul edilebilir. Ancak yasanın uygulama düzeyinde etkili olabilmesi, bürokratik süreçlerin hızlandırılması, belgelenme problemlerinin çözülmesi ve kamu okullarında yeterli kapasite oluşturulması gibi koşullara bağlıdır. Özetle, Kenya'nın kamp temelli eğitim sistemi, uzun yıllar boyunca mültecilerin eğitime yalnızca insani yardım mantığıyla erişmesini sağlamış ve hak temelli bir yaklaşımdan uzak durmuştur. Yeni yasal reformlar olumlu sonuçlar doğursa da uygulamada yapısal engeller devam etmektedir. Bu bağlamda Kenya'nın mülteci eğitimi politikasının sürdürülebilir bir entegrasyon modeli haline gelebilmesi için normatif yönelimin kurumsal reformlarla desteklenmesi zorunludur.

Uganda ve Kenya, Sahra Altı Afrika'da en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler arasında yer almakta olup, mülteci eğitimi alanındaki politikaları hem uygulama hem söylem düzeyinde önemli farklılıklar göstermektedir. Bu karşılaştırmalı analiz, Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modeli çerçevesinde her iki ülkenin mülteci eğitim sistemini “kurumsal erişim”, “sosyal bağlantılar”, “yapısal fırsatlar” ve “eşitlik” boyutları üzerinden değerlendirmektedir.

Uganda'nın mülteci eğitim politikası, 2006 Mülteci Kanunu ve CRRF gibi kapsayıcı stratejilerle birlikte, mülteci çocukların ulusal eğitim sistemine entegrasyonunu

önceliklendirmektedir. Mülteci öğrenciler devlet okullarına kayıt yaptırmakta ve aynı müfredatı takip etmektedir. Bu durum, ‘kurumsal erişim’ boyutunda Uganda’nın yüksek düzeyde entegrasyon hedeflediğini göstermektedir. Kenya ise geleneksel olarak kamp temelli, insani yardım odaklı bir yaklaşım benimsemiş ve mülteci öğrencilerin ulusal okullardan ziyade kamplardaki özel okullara yönlendirilmesine neden olmuştur. Bu durum, formal eğitime erişimde ciddi eşitsizliklere neden olmakta ve mültecilerin uzun vadeli entegrasyon potansiyelini sınırlamaktadır.

Her iki ülkenin eğitim sistemlerinde ciddi kapasite sorunları bulunmasına rağmen Uganda daha sistematik ve bütünleştirici bir model izlemektedir. Ancak sınıf başına düşen öğrenci sayısının 130’u aşması, okul altyapısındaki eksiklikler ve öğretmen yetersizliği gibi sorunlar, eğitimin niteliğini düşürmektedir. Kenya’da ise kamplardaki okulların fiziksel yetersizliği, öğretmen ve materyal eksikliği gibi faktörler ön plandadır.

Kakuma ve Dadaab kamplarında, birçok okulda her üç ila beş çocuk için sadece bir ders kitabı bulunmaktadır (LWF Kenya, 2023). Öğretmen eksikliği önemli bir sorundur zira Kakuma kampında öğrenci-öğretmen oranı 1/90 ile 1/100 arasında değişmektedir. Uganda’nın aksine Kenya, mesleki eğitim ve beceri geliştirmeye odaklanan girişimlere daha fazla kaynak ayırmaktadır. Don Bosco Teknik Eğitim Merkezi (Kakuma) ve NCCK (Dadaab) her yıl yaklaşık 2.000 ila 3.000 mülteci gence marangozluk, dikiş, bilgisayar becerileri ve elektrik işleri gibi disiplinlerde eğitim vermektedir (Verheyden & Macharia, 2025). Bununla birlikte bu programlar, ağırlıklı olarak kamp içinde yürütülmektedir ve kampın ekonomik olarak izole edilmiş yapısı nedeniyle mültecilerin edindikleri becerileri kamp dışı işgücü piyasasına aktarma kapasiteleri önemli ölçüde kısıtlanmaktadır. Bu durum mesleki eğitimin entegrasyonu sınırlamakta ve becerilerin istihdama aktarılmasını zayıflatmaktadır.

Uganda’da eğitim dili İngilizcedir ancak mültecilerin çoğu Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Burundi ve Ruanda gibi Fransızca konuşulan ülkelere gelmektedir. Bu durum özellikle ilköğretim düzeyindeki çocukların akademik performanslarının düşmesine neden olmaktadır ve Uganda’daki mülteci öğrencilerin çoğu eğitim dili İngilizcede yeterli seviyede değildir (UNHCR Education Report, 2024). Kenya’da ise eğitim dili İngilizce ve Svahili’dir, ancak Somali, Güney Sudan ve Etiyopya’dan gelen öğrenciler bu dilleri akıcı konuşamadıkları için öğrenme süreçlerinde zorlanmaktadırlar. Mevzubahis dil bariyeri nedeniyle öğrencilerin eğitimlerini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir (Uganda

Ministry of Education and Sports, 2018). Ayrıca, öğretmenlerin çok dilli sınıfları yönetmek için yeterli eğitimi olmaması, pedagojik entegrasyonu güçleştirmektedir.

Cinsiyete dayalı eşitsizlikler, her iki ülkede de eğitimin kapsayıcılığını önemli ölçüde engellemektedir. Uganda'da, mülteci kızların ortaöğretime kayıt oranı %9 olup bu oran ev sahibi topluluktaki kızların kayıt oranının yaklaşık yarısıdır (UNHCR, 2023c). Kenya'da erken evlilik, temel hijyen ürünlerine yetersiz erişim ve yerleşik cinsiyet rolleri, kızların eğitim süreçlerini baltalamaktadır. Bulgular, Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modelinin "eşitlik" boyutunun, dil ve cinsiyetle ilgili dezavantajlar nedeniyle hem Uganda'da hem de Kenya'da yetersiz olduğunu göstermektedir. Eğitim politikasının kapsayıcı bir çerçeve oluşturma niyetine rağmen, pratikte eşit erişim sağlanamamaktadır. Özellikle cinsiyet ve dil engelleriyle karşılaşan öğrenciler için ciddi yapısal eşitsizlikler devam etmektedir.

Uganda, mülteci çocukları yerel topluluklarla aynı okullarda buluşturarak sosyal entegrasyon açısından olumlu bir ortam oluşturmaktadır. Bu gelişme, entegrasyonun 'sosyal bağlantılar' boyutu açısından değerlidir (Ager & Strang, 2008). Kyangwali gibi yerleşimlerde yerel mülteci girişimleri (örneğin COBURWAS) bu bağlantıları güçlendirmektedir (COBURWAS, 2023). Kenya'da ise kamp izolasyonu bu tür sosyal etkileşimleri kısıtlamakta, mültecilerin ev sahibi toplumla sınırlı düzeyde temas kurmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Uganda, sosyal uyumun kurumsal olarak da teşvik edildiği bir model sunmaktadır.

Kenya'nın 2021 tarihli yeni Mülteci Yasası, kamp sisteminden entegre yerleşim modeline geçişi amaçlamakta ve mültecilerin eğitim ile istihdama erişimini yasal güvenceye alma açısından önemli bir adımdır. Ancak uygulamada hâlâ belgelendirme sorunları, kapasite eksiklikleri ve bilgi yetersizlikleri devam etmektedir. Uganda ise uzun süredir yürürlükte olan entegrasyon temelli yasal yapısını devam ettirmektedir, fakat sürdürülebilirlik açısından dış yardıma büyük oranda bağımlılığı nedeniyle kırılabilir bir model sunmaktadır.

Sonuç olarak, Uganda ve Kenya'nın mülteci eğitimi politikaları farklı yapısal ve normatif yönelimlere dayanmaktadır. Uganda daha kapsayıcı ve entegratif bir sistem kurgularken Kenya, kamp merkezli yapısından reformist bir yapıya geçmektedir. Her iki ülkenin de Ager ve Strang'ın (2008) entegrasyon modelindeki boyutlarda belirgin güçlü ve zayıf yönleri vardır. Uganda'nın kapsayıcı söylemi nitel sorunlarla sınırlanırken

Kenya'nın reform gündemi uygulamadaki engellerle karşı karşıyadır. Bu nedenle sürdürülebilir entegrasyon yalnızca yasal reformlarla değil, eşitlikçi uygulamalar, dil desteği, toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve sosyal uyum politikaları ile bütüncül olarak ele alınmalıdır.

9.3.3. Girişimcilik ve Ekonomik Katkılar

Tablo 30: Girişimcilik ve Ekonomik Katkılar-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Mültecilerin yerel ekonomiye katkıları	30
Mikrofinans ve destek programları	11
Mültecilerin kurduğu işletmeler-Başarı Hikayeleri	3
Mültecilerin kurduğu işletmeler-Başarısızlık Örnekleri	0
TOPLAM	44

Mülteciler sadece yardım alan bireyler olmayıp tüketici ve üretici ekonomik aktörler olarak ev sahibi toplumlara çok boyutlu katkılar sunmaktadır. Uganda'da uygulanan serbest dolaşım ve çalışma hakkı gibi liberal politikalar, mültecilerin yerel ekonomiye entegrasyonunu kolaylaştırmış ve bu şekilde entegrasyonun "kurumsal erişim" ve "yapısal fırsatlar" boyutlarının etkili bir biçimde yürütüldüğü bir ortam oluşturulmuştur (Ager & Strang, 2008). Kodlama analizlerinde Uganda'da 24, Kenya'da ise 30 kez "yerel ekonomiye katkı" temasının geçmesi, mültecilerin ekonomik faaliyete etkin şekilde katıldıklarına dair göstergelerdir.

Tablo 31: Girişimcilik ve Ekonomik Katkılar-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Mültecilerin yerel ekonomiye katkıları	24
Mikrofinans ve destek programları	12
Mültecilerin kurduğu işletmeler-Başarı Hikayeleri	3
Mültecilerin kurduğu işletmeler-Başarısızlık örnekleri	1
TOPLAM	40

Uganda'da mülteciler, tarımsal üretimden perakendeye, hizmetten imalata kadar çeşitli alanlarda işletmeler kurmuş ve bu şirketlerde çoğu Ugandalı olmak üzere yerel

istihdam oluşturmuşlardır. Uganda'daki Nakivale ve Kyangwali gibi yerleşim yerlerinde yapılan saha araştırmaları, mülteci işletmelerinin %40'ının ağırlıklı olarak Ugandalıları işgücü olarak kullandığını göstermektedir (Betts et al., 2019). Aynı anketlere göre, mülteci işletmelerinin %55'i yerel pazarda satış yaparken, %73'ü üretim faaliyetlerinde Ugandalı tedarikçileri kullanmaktadır. Bu gelişme entegrasyonun sadece ekonomik değil, toplumsal boyutlarını da kapsadığını göstermektedir (Betts et al., 2019). Mültecilerin yerel hammaddeleri kullanması, vergi vermesi ve tüm bunların karşılığında kamusal hizmetlerden faydalanması, "karşılıklı bağlılık" (Ager & Strang, 2008) ilkesi çerçevesinde ekonomik entegrasyonun kurumsal hale geldiğine işaret etmektedir.

Kenya örneği ise daha sınırlı bir politika alanında mülteci girişimciliğinin nasıl gelişebildiğini göstermektedir. Katı kamp politikalarına rağmen, Dadaab ve Kakuma kampları zamanla ekonomik merkezlere dönüşmüş; kamplarda yüzlerce dükkân, atölye ve hizmet alanı oluşmuştur. Bu durum, "mekansal kapalılık" içinde ekonomik açılımın mümkün olabildiğini göstermekte, Ager ve Strang'ın (2008) "yapısal fırsatlar" boyutuna dair farklı bir örnek sunmaktadır. 2016 tarihli Dünya Bankası raporuna göre Kakuma kampı, Turkana County GSYH'sine %3'lük katkı sağlamıştır (Sanghi vd., 2016)

Kenya'nın 2021 tarihli Mülteci Yasası, mültecilerin kamp dışına çıkarak şehir ekonomilerine entegre olmalarını hedeflemektedir. Bu durum, Ager ve Strang'ın (2008) "kurumsal erişim" boyutunu destekleyerek ekonomik kapsayıcılığı arttırmayı amaçlamaktadır. Yasa, kampların "kentsel yerleşim" olarak tanımlanmasını öngörmekte, bu da mülteci işletmelerin yasal ekonomiyle bütünleşmesini mümkün kılacak bir zemin sunmaktadır.

Uganda'da mikrofinans kurumlarının yaygınlaşması, mültecilerin finansal sistemlere erişimini artırsa da kadınlar ve korunmasız gruplar için bu hizmetlerin yeterince kapsayıcı olmadığı ifade edilmektedir (BFA Global, 2020). 2023 Dünya Bankası raporuna göre Uganda'daki mülteci kadınlar yalnızca %18'i kredi sistemlerini kullanırken erkeklerde bu oran %35'tir ve bu da finansal kurumlar içindeki cinsiyet temelli eşitsizlikleri göstermektedir (UNHCR, 2023b). Kenya'da ise mikrofinans pilot projeleri henüz gelişmektedir. Çoğunlukla mülteci kamplarında yerel düzeyde organize olan Köy Tasarruf ve Kredi Birlikleri (Village Savings and Loan Associations -VSLA) bu girişimin öncülüğünü yapmaktadır. VSLA sınırlı sayıda kişinin işbirliği içinde tasarruf fonları oluşturarak bu kaynaklardan birbirlerine küçük krediler verdiği, topluluk odaklı finansal kuruluşlardır. Genellikle 15 ila 25 kişilik gruplar halinde örgütlenirler ve üyeler

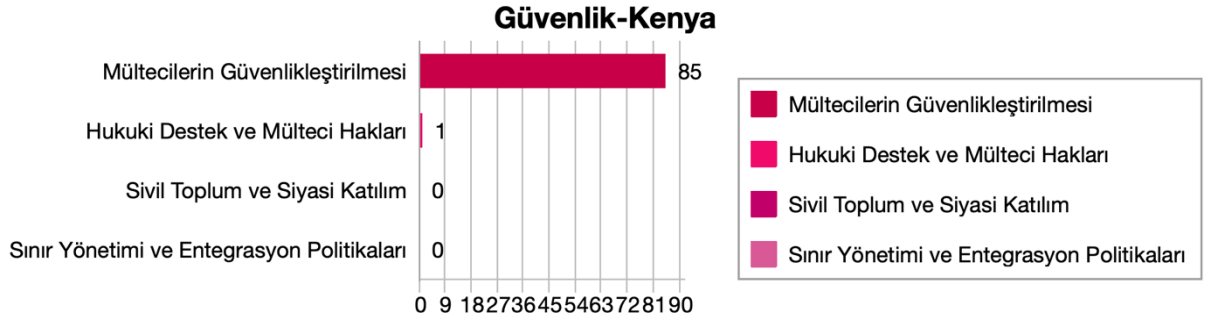
arasındaki karşılıklı güvene dayalı olarak işlev görürler. UNHCR ve STK'ların desteğiyle Kakuma ve Kalobeyei kamplarında kurulan bu yapılar, özellikle kadınlar için ekonomik katılımı ve sosyal gelişmeyi kolaylaştırmaktadır. 2023 itibariyle, Kalobeyei'de 420 aktif VSLA grubu bulunmaktadır ve grupların ortalama tasarruf hacmi 1.500 ila 2.000 ABD doları arasında değişmektedir (UNHCR, 2023b). VSLA üyelerinin yaklaşık %70'i kadındır. Ayrıca üyeler arasında okula kayıtlı çocukların yüzdesinde ve hane halkı gıda güvenliği düzeyinde önemli bir iyileşme gözlenmektedir (Herbert & Dempster, 2023).

Her iki ülkede de "başarı hikâyeleri" ön plana çıkartılmakta, ancak başarısızlıklar rapor edilmemektedir. Bu durum, söylem düzeyinde mültecilerin "yük" değil, "katkı" olarak sunulmasının bilinçli bir strateji olduğuna işaret edebilir. Sonuç olarak, Uganda ve Kenya'da mülteci girişimciliği, mevcut politika rejimleri doğrultusunda farklı yönlerde evrilmiş olmasına rağmen her iki ülkede mültecilerin ekonomik kalkınmaya katkı sunduğu görülmektedir. Uganda'nın daha özgürlükçü modelinden Kenya'nın reformist yaklaşımına kadar her iki vaka da yapısal haklar, mikrofinans destekleri ve topluluklar arası etkileşimin ekonomik entegrasyonda ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir. Kalıcı ve sürdürülebilir kalkınma için mülteci girişimciliğinin politika yapıcılar tarafından stratejik bir alan olarak görülmesi elzemdir.

9.4. Politik ve Güvenlik Boyutu

9.4.1. Mültecilerin Güvenikleştirilmesi

Tablo 32: Kenya Güvenlik Kod Frekansı

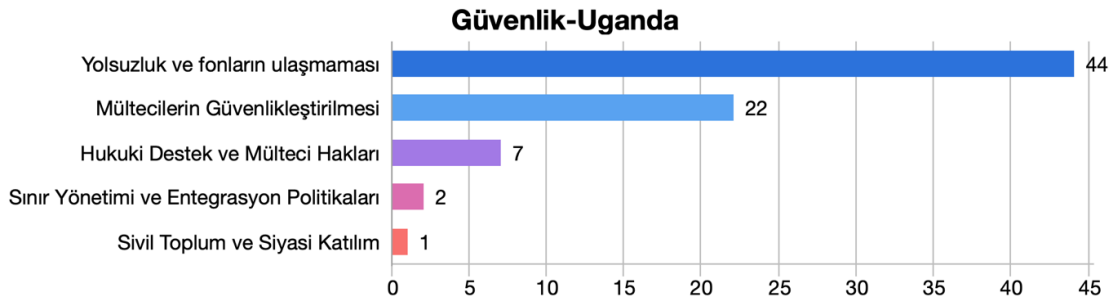

Tablo 33: Mültecilerin Güvenikleştirilmesi-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Güvenikleştirmenin mültecilere etkileri	62
Kenya'da mültecilerin terörle ilişkilendirilmesi	51
Medya ve siyasi söylemde güvenikleştirme örnekleri	21
TOPLAM	134

Mültecilerin ulusal güvenlikle ilişkilendirilme biçimleri Kenya ile Uganda arasında belirgin farklılıklar göstermektedir. Uganda hükümeti, genel olarak mültecilerin güvenikleştirilmesinden kaçınmış, kısıtlama yerine misafirperverlik ve koruma vurgusunu ön planda tutmuştur. Bu yaklaşım, Uganda'nın sığınmacılara yönelik "açık kapı politikası" ile uluslararası alanda tanınmasına yol açmıştır. Nitel veri analizi de bunu doğrulamaktadır: Uganda'daki siyasal-güvenlik söylemlerinde en sık atıf yapılan alt tema, 68 kodlamayla açık kapı politikası olmuştur (Bakınız tablo 37). Buna karşın mültecilerin potansiyel güvenlik tehdidi olarak ele alındığı "güvenikleştirme" teması yalnızca 22 kez kodlanmıştır ve bu da konunun istisnai durumlar bağlamında ele alındığını göstermektedir.

Tablo 34: Uganda Güvenlik Kod Frekansı

Tablo 35: Mültecilerin Güvenikleştirilmesi- Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Güvenikleştirmenin mültecilere etkileri	10
Medya ve siyasi söylemde güvenikleştirme örnekleri	0
TOPLAM	10

Uganda, 2006 tarihli Mülteciler Yasası gibi modern hukuki çerçeveleri benimseyerek, mültecilerin haklarını koruyan ve “mülteci hapsedme” uygulamalarını açıkça reddeden bir yönelim sergilemiştir. Dolayısıyla Uganda, birçok ülkenin aksine, mültecileri doğal bir güvenlik tehdidi olarak görmemektedir. Ancak bu, ülkenin güvenlik endişelerinden tamamen uzak olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle kamplarda suç şebekeleri ya da silahlı grupların sızması gibi münferit olaylar, Uganda’nın kapsayıcı yaklaşımını zaman zaman sınamıştır. Bu durumlara karşı Ugandalı yetkililer, genel yaklaşımı terk etmeden, sınır güvenliğini artırmak ve kamp içi topluluk polisliği gibi hedefe yönelik önlemler almıştır (Betts vd., 2019). Yetkililer, bu sorunları mültecileri geniş ölçekte kısıtlamak yerine, UNHCR ve insani yardım kuruluşları ile iş birliği yaparak çözmeye çalışmıştır. Bu strateji, güvenliğin mülteci haklarını ihlal etmeden de sağlanabileceği yönündeki kurumsal inancı yansıtmaktadır.

Uganda’daki söylemsel çerçevede güvenikleştirme, baskın olmayıp kaçınılması ya da denetlenmesi gereken bir pratik olarak konumlandırılmıştır. Nitel araştırmamızda on civarında kaynak, güvenikleştirmenin mülteciler üzerindeki olumsuz etkilerine değinmiş, aşırı güvenlik uygulamalarının mültecilerin refahını tehdit ettiğini belirtmiştir. Uganda, kendisini “cömert ev sahibi” olarak sunarken, mültecileri koruma nesnesi olarak

çerçevelemeye devam etmektedir ve bu yaklaşım Kenya'daki güvenikleştirilmiş söylemle büyük bir tezat içindedir (Doyel, 2022).

Kenya'da ise tarihsel olarak mülteci politikalarının belirleyicisi güvenlik kaygılarıdır. Kodlama verilerine göre Kenya'daki mülteci söylemlerinde güvenikleştirme ile ilişkili temalar 85 kez geçerek açık ara en çok vurgulanan konu olmuştur. Hükümet yetkilileri ve medya sıklıkla mültecileri—özellikle Somali kökenlileri—terörizmle ilişkilendirmiştir. 1980'lerden 2000'lere uzanan süreçte yasama tartışmaları, mültecilerle istikrarsızlık arasında sistematik bir bağ kurarak kısıtlayıcı politikaların önünü açmıştır (Mogire & Mktu Agade, 2011). Somali mültecileri ile El-Şebab terör örgütü arasındaki bağlantı, Kenya'daki güvenikleştirme söyleminin belirleyici özelliği haline gelmiştir. Kenya'daki mülteci kamplarının, özellikle 2013 Westgate Alışveriş Merkezi saldırısı ve 2015 Garissa Üniversitesi katliamının ardından bir güvenlik tehdidi olarak gösterilmesi, hükümetin mülteci politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu olayların ardından Kenyalı yetkililer, terör örgütlerinin mülteci kamplarını eylemleri planlama ve strateji geliştirme merkezi olarak kullandığını belirterek, Dadaab kampının kapatılmasına yönelik adımlar atılmıştır (Mwangi, 2017). Böylece 2016 yılında Kenya İçişleri Bakanlığı, ulusal güvenlik endişelerini gerekçe göstererek Dadaab kampının kapanacağını açıklamıştır. Hükümet, kampın El Şebab gibi terör örgütleri için bir sığınak haline geldiğini ve Kenya'nın güvenliğine tehdit oluşturduğunu iddia etmiştir (Human Rights Watch, 2019). Mültecilerin bu şekilde “Truva atı” olarak sunulması Kenya'da yaygınlaşan bir siyasi stratejidir (Crisp, 2000). Ancak bu iddialar, yeterli kanıt sunulmadığını belirten uluslararası insan hakları örgütleri tarafından tartışmaya açılmıştır ve Uluslararası Af Örgütü, Kenya hükümetinin Dadaab kampını kapatma kararının uluslararası hukuka aykırı olarak mültecilerin zorla geri gönderilmesine yol açabileceğini belirtmiştir (Amnesty International, 2016). Kenya'da mültecilerin güvenlik tehlikesi olarak gösterilmesi, hükümetin mülteci politikalarını ve halkın mültecilere ilişkin algısını şekillendirmiştir. Bununla birlikte bahsi geçen iddiaları doğrulayacak verilerin yetersizliği ve bunların uluslararası hukuka aykırı olması, mülteci haklarının korunması konusunda ciddi endişeler doğurmaktadır.

Kenya'nın mültecilerle ilgili söylemi genellikle ulusal güvenlik, terörle mücadele ve sınır kontrolü temaları etrafında şekillenmektedir. Bu yaklaşım, geleneksel, askeri odaklı tanımların ötesine geçerek güvenlik tehditlerinin söylemsel üretimini de içeren post-pozitivist güvenlik perspektifiyle uyumludur. Eleştirel Güvenlik Çalışmaları (CSS),

güvenliğin nesnel bir olgu olmadığına dikkat çekerek, sosyal ve siyasi düzeni şekillendiren söylem eylemleri (speech acts) yoluyla inşa edildiğini savunur (Al & Aslan, 2019). Bu çerçevede, mültecilerin, özellikle Somali kökenlilerin, yalnızca insani yardım nesnesi olarak değil, potansiyel güvenlik tehdidi olarak da temsil edilmesi, bir tür güvenlikleştirici söylem eylemi olarak değerlendirilebilir. Devlet, mevzubahis söylemsel çerçeve aracılığıyla ulusal sınırları korumayı ve sosyal uyumu muhafaza etmeyi amaçlayan uygulamaları meşrulaştırmaya çalışır. Bu tür güvenlikleştirme uygulamaları egemenliğin sınırlarını yeniden tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda belirli grupların dışlanmasına veya marjinalleştirilmesine söylemsel bir temel sağlar (Al & Aslan, 2019).

Güvenlikleştirme kuramına göre (Buzan et al., 1998), siyasi liderler bir konuyu “varoluşsal tehdit” olarak tanımlayan söylemler yoluyla olağanüstü önlemleri meşrulaştırabilir (Buzan vd., 1998). Kenya örneğinde bu söylemler, kamuoyunu mültecileri denetim altına alma gerekliliğine ikna etmek için kullanılmıştır. Zamanla partiler üstü bir mutabakat oluşmuştur ve kamuoyu açıklamaları ile meclis konuşmaları, mültecileri suç, terörizm ve kaynak israfıyla ilişkilendirmiştir. Böylece kamp politikası gibi norm dışı uygulamalara kamuoyu desteği sağlanmıştır. Bu söylemin doğrudan sonucu, 2006 Mülteciler Yasası ile güvenlik gerekçesiyle zorunlu kamplaştırmayı yasal zemine oturtan düzenlemeler olmuştur. Anayasa Mahkemesi ilk etapta bu uygulamaya karşı çıksa da 2014’te Samow M. Mohamed davasıyla (*Petition 206 of 2011—Kenya Law*, 2014) mahkeme güvenlikçi anlayışa boyun eğmiş ve kamp zorunluluğunu meşru kabul etmiştir (Ikanda vd., 2025). Bu durum on yıllar boyunca Kenya’daki mültecilerin haklarını ve sosyal entegrasyon şanslarını ciddi şekilde sınırlamıştır.

Güvenlikleştirmenin sonuçları mültecileri pek çok açıdan olumsuz etkilemiştir. Mültecilerin hareket özgürlüğü büyük ölçüde kısıtlanmıştır ve bu durum eğitim, istihdam ve sosyal yaşama erişimlerini engellemiştir. 2014’teki Usalama Watch Operasyonu, El-Şebab saldırıları sonrasında Nairobi’de yürütülen bir “terörle mücadele” operasyonu olarak başlatılmış ancak Somali kökenli Kenya vatandaşları ve mültecilerin kitlesel gözaltına alınmasına dönüşmüştür. 4.000’den fazla kişi keyfi biçimde tutuklanmış; polis şiddeti, taciz ve rüşvet iddiaları gündeme gelmiştir (Mwangi & Mwangi, 2019). Operasyonlar, birkaç kişinin eylemleri nedeniyle tüm bir topluluğun kolektif cezalandırmaya maruz bırakıldığı, sosyal bütünlüğün zedelendiği ve olağanüstü halin (Agamben, 2005) normalleştiği bir güvenlik rejiminin örneği olmuşlardır. Kenya’daki

Somali diasporası da bu süreçten olumsuz etkilenecek toplumsal dışlanmaya maruz kalmıştır (Ikanda vd., 2025).

Güvenlikleştirmenin bir başka sonucu da mültecilerin erken geri gönderilme baskısı olmuştur. En belirgin örnek, 2016'da Dadaab kampının kapatılarak Somali mültecilerinin iadesi çağrısıdır. Bu çağrı, uluslararası hukukun temel ilkelerinden olan "geri göndermeme" (non-refoulement) ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle küresel tepki çekmiştir. Kenya hükümeti, uluslararası baskılar üzerine "gönüllü geri dönüş" programı başlatmışsa da kamp kapanma tehdidi ve kötü yaşam koşulları, bu süreci fiilen zorunlu hale getirmiştir. Bazı mültecilerin döndükten sonra tekrar Kenya'ya gelmeleri, güvenlik odaklı geri dönüşlerin sürdürülebilir olmadığını göstermiştir (Ndono et al., 2019).

Özetle, Kenya'da güvenlikleştirmeye dayalı mülteci politikaları hakları kısıtlayan ve yaşam koşullarını zorlaştıran uygulamalara neden olmuştur. Buna karşılık Uganda, güvenlikleştirmeyi sistematik biçimde dışlayarak daha kapsayıcı bir yönelim benimsemiş, mülteci haklarını gözeten bir politika çerçevesi oluşturmuştur. Bu karşıt örnekler, mültecilere yönelik söylemin ve güvenlik odaklı çerçevelenmenin doğrudan pratik sonuçlar doğurduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Kenya, güvenlik temelli paradigmanın değişimini değerlendiren kritik bir süreçtedir. Önceki yaklaşım kampların genişlemesine, toplumda gerginliklere ve süregelen güvenlik risklerine yol açtığı için başarısız olmuştur ve artık mültecileri tehdit olarak görmeyen dengeli bir mülteci yönetim sistemi gerekmektedir. Kenya'nın 2021 Mülteciler Yasası, kalkınma ve hak temelli yaklaşımlara doğru kısmi bir geçişi temsil etmektedir. Kökleşmiş tutumları değiştirme süreci, mevcut yasaları değiştirmekten daha zordur. Güvenlikleştirmenin Kenya'da uzun yıllar boyunca siyasi kazanç için yararlı olduğu kanıtlanmıştır ve hem halkı hem de yetkilileri eski bakış açılarını bir kenara bırakmaya ikna etmek için yeni politikanın olumlu sonuçlarının önemli ölçüde kanıtlanması gerekecektir (Ndono et al., 2019). Uganda için asıl zorluk bir yandan bölgesel güvenlik tehditleriyle uğraşırken bir yandan da açık-kapı politikasını korumak ve tekil olayların politika değişikliğine neden olmasını engellemektir.

9.4.2. Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları

Tablo 36: Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Sınır yönetiminin entegrasyona etkisi	13
Kenya'nın sınırlamaları ve etkileri	5
TOPLAM	18

Güvenikleştirme kavramı ile bağlantılı olarak, sınır geçişleri ve mültecilerin yerleştirilmesine dair yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kurallar, entegrasyon veya izolasyon için zemin hazırlar. Bu bağlamda, Kenya'nın kuralları katı ve kamplara dayalı olmakla birlikte şu anda değişim sürecindedir, Uganda'nın sınır yönetimi ise açık ve entegrasyon odaklı bir tutumla öne çıkmaktadır.

Uganda çatışmalardan etkilenmiş birçok komşu ülkeden gelen mültecileri kabul etme politikasını hala sürdürmektedir. Uganda yasaları Güney Sudan gibi ülkelerin vatandaşlarına otomatik olarak mülteci statüsü tanıırken, aslında kişisel mülteci statü belirleme sürecinden geçmeden de önemli sayıda mülteciyi kabul etmektedir (UNHCR Uganda, 2024). Bu uygulama yasal belirsizlikleri ortadan kaldırarak kabul sürecini hızlandırmıştır ve buna dayalı olarak 2006 Mülteciler Yasası ile 2010 Yönetmelikleri tarafından temel haklar güvence altına alınmıştır. Böylelikle mültecilerin kamplarda tutulması zorunlu halden çıkmıştır. Bu noktada, Uganda'nın benimsediği yerleşim yaklaşımı önemlidir. Kapalı kamplar yerine belirli mülteci yerleşim yerlerinde arazi tahsisi yapılarak mültecilere destek verilmektedir ve bu yerleşim yerleri ise temelde mültecilerin yerel halkın yaşadığı köylere benzer şekilde tasarlanmış ve geliştirilmiştir. Bidibidi ve Rhino Camp gibi koloni bölgelerinde topluluklar arasında serbest dolaşım imkânı sağlanırken mültecilere seyahat özgürlüğü tanınmakta olup uzun yolculuklar için izin almak gerekse de genel olarak uygulama belirli ölçüde serbestlik sağlamaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019) Arazi kullanımı ve tarım faaliyetleriyle mültecileri kendi kendilerine yetebilecek hale getirme planları bu yaklaşımın geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Uganda'nın entegrasyon programı birçok önemli özelliğe sahiptir. Bunlardan biri, mülteci yerleşimlerinin kapalı, sınırlı alanlarda olmamasıdır, yani ev sahipleri ve mülteciler serbestçe etkileşim kurabilmektedir. Ugandalılar yerleşimlere ziyaret veya iş

için; mülteciler ise ticaret yapmak veya hizmet aramak için kasabalara gidebilirler (Betts vd., 2019). Bu, yerel düzeyde sosyal ve ekonomik entegrasyonu teşvik etmektedir. Eğitim ve sağlık gibi hizmetler bazen ortak kullanıma açıktır. Örneğin, bir yerleşimdeki sağlık merkezi hem mültecileri hem de yerel Ugandalıları tedavi eder. Uganda, 2017 yılında CRRF kapsamında pilot ülke olarak bu bütüncül stratejiyi benimsemiş ve kurumsallaştırmıştır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019). Mültecileri bölge kalkınma planlarına dahil ederek, Uganda'nın politikaları CRRF'nin insani yardım ve kalkınma girişimlerini bir araya getirme hedefini yansıtmakta ve böylece hem ev sahibi topluluklara hem de mültecilere fayda sağlamaktadır. Örneğin, mültecileri kabul eden bölgeler, tüm vatandaşlara fayda sağlayan daha fazla devlet finansmanı ve kalkınma girişimleri almakta ve böylece rekabet duygusu azalmaktadır (Bohnet & Schmitz-Pranghe, 2019).

Tablo 37: Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları-Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Uganda'nın açık kapı politikası	68
Sınır yönetiminin entegrasyona etkisi	12
TOPLAM	80

Elbette, Uganda'nın yaklaşımı bazı zorluklar barındırmaktadır. Sığınmacı kapasiteleri dolmak üzeredir ve kullanılabilir arazi miktarı ise sınırlıdır. Başka bir deyişle, son yıllardaki mülteci akınlarıyla her mülteci aileye arazi vermek giderek zorlaşmaktadır, bu da arsa boyutlarının küçülmesine ve bazı mültecilerin arazi alamamasına neden olmaktadır (Berke & Larsen, 2022). Bazı bölgelerde, yakacak odun, su ve otlak gibi kaynaklar için yaşanan rekabet, mülteciler ve ev sahibi gruplar arasında çatışmalara yol açmıştır. Bununla birlikte, çevresel bozulma, (yakacak odun için ağaçların kesilmesi vb.) Uganda hükümeti ve UNHCR tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir (Berke & Larsen, 2022).

MAXQDA analizinde Uganda'daki yolsuzluk/finansman sorunlarına ilişkin 44 kodlama bulunmaktadır (Bakınız tablo 34). Mülteci yardımlarının yönetiminde ayrıca yolsuzluktan da bahsedilmektedir, özellikle 2018 yılında yetkililerin mülteciler için yapılan bağışlarda yolsuzluk yapmak için mülteci sayılarını abarttıkları iddia edilmiştir (Titeca, 2022). Yardımlar kötü yönetilirse veya vaat edilen destek gerçekleşmezse, bu tür sorunlar ev sahibi toplulukların misafirperverliğini sınavabilir. Yine de Uganda'nın genel

yapısı mültecileri kontrol edilmesi gereken yabancılar olarak değil, yerel dokunun bir parçası olarak görmektedir. Vatandaşlık hakkı vermese de Uganda “tüm sığınmacılara kapılarını açmış... mültecilere nispeten hareket özgürlüğü ve çalışma hakkı tanımış... hatta her mülteci aileye bir parça arazi vermiştir” şeklinde değerlendirilmiştir (UNHCR & World Bank, 2017). Bu bağlamda temel sorun, mültecilerin asla geri dönmezlerse veya başka bir yere taşınmazlarsa vatandaş olamayacakları ve bu nedenle yarı kalıcı oldukları belirsiz statüleridir. Uganda yasalarına göre, mülteciler yerel konsey seçimlerinde (köy düzeyinde) oy kullanabilirler, ancak vatandaş olamazlar (Hilde, 2016). Bu durum, entegrasyonun sınırları olduğunu göstermektedir. Uganda'daki mülteciler onlarca yıl nispeten normal bir yaşam sürebilirler, ancak hem kendileri hem de çocukları yasal olarak vatandaş olamazlar. Bu konuyla alakalı olarak siyasi katılım aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Tarihsel olarak, Kenya'nın sınır yönetimi ve mülteci kabul stratejileri Uganda'ninkinden tamamen farklıdır. 1991-92 yıllarında Somali'den önemli bir mülteci akını yaşandıktan sonra Kenya, sıkı kamp uygulamaları benimsemiş ve daha açık kapı politikasından vazgeçmiştir. Güvenlik sorunları ortaya çıktığında, hükümetin politikası mültecileri uzak sınır bölgelerinde, çoğunlukla Dadaab (Somali yakınlarında) ve Kakuma (Güney Sudan yakınlarında) bölgelerinde toplama ve sınırlarını da plansız gelenlere kapatma yönündeydi (Nanima, 2017). Nitekim Kenya, yeni mülteci akınlarını durdurmak için zaman zaman Somali ile sınırını resmi olarak kapattı, ancak birçok kişi yine de gayri resmi olarak sınırı geçmiştir. Kamplara ulaşan herkes güvenlik kontrolünden geçirilmiş ve kampların dışına çıkmaları sıkı bir şekilde denetlenmiştir. 2006 tarihli yasa ve sonraki kurullarla güçlendirilen kamp politikası kapsamında, mültecilerin kamplardan ayrılmak için izin almaları gerekmektedir ve izinsiz olarak kampların dışında yakalananlar gözaltına alınabilir veya sınır dışı edilebilirdi. Polis, zaman zaman belgesiz mültecileri toplamak için şehirlerde baskınlar düzenleyerek bu kuralı uygulamıştır. Ulusal entegrasyon veya vatandaşlığa kabul hiçbir zaman amaç olmamış, bunun yerine, nihai geri dönüş veya üçüncü ülkeye yerleştirme çözümleri üzerinde durulmuştur. (Nanima, 2017). Mülteciler, medeniyetten uzak bir mesafede ele alınması gereken geçici bir görev olarak görülmüştür.

Sonuçlar bu bağlamda önem arz etmektedir. Kenya halkının çoğunlukla farkına varmayacağı şekilde, Kenya'daki mülteciler uzak bölgelere yerleştirilmiştir. Nitel veri analizi, bunun kamplarda fiili bir paralel toplum oluşmasına yol açtığını ortaya

koymuştur. Otuz yılı aşkın bir süre boyunca, Dadaab ve Kakuma kendi gayri resmi işlerini, okullarını ve sosyal yapılarını oluşturmuş, ancak Kenya'nın siyasi veya ekonomik yaşamıyla çok az temas kurmuşlardır. Uygulanan yasa ve yaşanan coğrafya, mültecilerin kendi kendilerine yeten bir yaşam sürmelerini engellemiş ve bu da sürekli bir yardım ihtiyacı doğurmuştur. Kenya'nın en yoksul bölgeleri olan ev sahibi ilçeler (Dadaab için Garissa, Kakuma için Turkana) büyük bir nüfus artışına maruz kalmıştır. Bu durum yerel kaynakların yeterliliğini (su, otlak arazileri) zorlamış ve zaman zaman, Kenya'nın mülteci yükünün masraflarını hiçbir yardım almadan üstlendiklerini düşünen ev sahibi topluluklar arasında öfkeye yol açmıştır. Yerel gerilimler bazen alevlenmiştir (Anomat Ali vd., 2017). Mülteciler ve yerliler arasında otlak alanı veya ticari rekabet nedeniyle çıkan kavgalar buna örnek olarak gösterilebilir. Bu durum da paradoksal bir şekilde mültecilerin istikrarsızlığın nedeni olduğu söylemini desteklemiştir. Fakat bu şekilde mültecileri yabancı olarak tanımlamak ve onları kamplara yerleştirmek, daha sonra mülteci izolasyonunu haklı gösteren sosyal parçalanmaya neden olabilir (Zetter, 2007).

Mültecilerin ev sahibi topluma kademeli olarak entegre olabildiği Uganda'nın aksine, Kenya'daki mülteciler sürekli olarak ayrı ve marjinal bir grup olarak kalmıştır. 2021 Mülteciler Yasası'nın yürürlüğe girmesine kadar Kenya'da mültecilerin vatandaşlığa erişimini sağlayan bir politika çerçevesi bulunmamaktaydı. Yeni mevzuat altında bile vatandaşlığa geçiş yolu sınırlı kalmaktadır. Yani yasa vatandaşlığı garanti etmek yerine, önceki kısıtlamaların bazılarını hafifletmekle yetinmektedir (Refugee Act, 2021).

Hükümet bu hükümlerin anayasal haklarla uyumlu olduğunu savunsa da 2010 Kenya Anayasası “herkesin” seyahat özgürlüğünü garanti etmektedir (Constitution of Kenya - Kenya Law Reform Commission (KLRC), 2010) Ancak uygulamada bu hak mülteciler için sıklıkla askıya alınmakta ve mülteciler anayasal korumadan muaf tutulmaktadır. Yargı kararları da hukuki belirsizliği daha da artırmıştır. Örneğin, 2017 yılında Yüksek Mahkeme'nin Dadaab ve Kakuma kamplarının kapatılmasına ilişkin hükümetin talimatını geçersiz kılan tarihi kararları, bu tür eylemlerin “yasadışı, ayrımcı ve dolayısıyla anayasaya aykırı” olduğunu teyit ederek, mültecileri devletin kamp politikalarından korumak için kritik bir koruma sağlamıştır (Constitutional Petition 227 of 2016 - Kenya Law, 2016 & Refugee Consortium of Kenya, 2022). Öte yandan, diğer mahkeme kararları, kamp tecrit modelini de içeren kısıtlayıcı politikaları onaylayarak, mülteci yönetimi için güvenlik odaklı ve dışlayıcı bir çerçeveyi fiilen desteklemiştir. Bu

farklılık, mültecileri yasal belirsizlik içinde bırakırken, hakları konusunda netlikten uzak ve itiraz veya tazminat yolları kısıtlı bir duruma sürüklemektedir (Refugee Consortium of Kenya, 2022).

Ayrıca, Kenya Mülteci Konsorsiyumu gibi sivil toplum kuruluşları 2022 yılında 703 mülteciye hukuki yardım sağlamış ve 493 davayı başarıyla sonuçlandırmış olsa da (Refugee Consortium of Kenya, 2022), sistemik sorunlar devam etmektedir. 2022 yılı sonu itibarıyla, yaklaşık 70.000 Mülteci Statüsü Belirleme (RSD) başvurusu beklemekte olup, bunların 35.008'i Kakuma'da, 33.819'u ise kentsel alanlarda ikamet etmektedir (UNHCR, 2023b). Bu rakamlar, Kenya'nın mülteci hukuk sistemindeki yapısal felci yansıtmaktadır. Bu sistemde, hukuki yardım alsalar bile, sığınmacılar genellikle uzun süreli belirsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Sonuç olarak, mülteci haklarının korunması tutarlı hukuk ilkelerine değil, yargı kurumlarının yorumlama farklılıklarına bağlı olan parçalı bir hukuk ortamı ortaya çıkmaktadır.(Refugee Consortium of Kenya, 2022).

Çoğu mülteci için, Kenya toplumuna hem yasal hem de ekonomik olarak entegre olmaları mümkün olmamıştır. Az sayıda kent mülteci, tespit edilmemek için genellikle sahte belgelere güvenerek güvencesiz bir yaşam sürmektedir. Kenya vatandaşlarıyla evlilik gibi nadir istisnalar dışında, Kenya vatandaşlığı elde etme imkânı neredeyse hiç yoktur (Refugee Consortium of Kenya, 2022)

Ancak son yıllarda Kenya'nın daha önce kararlı bir şekilde uyguladığı kamp politikası değişmeye başladı. Mülteci durumunun uzaması giderek dayanılmaz hale gelmiştir. Örneğin, Dadaab'daki bazı Somali aileler üç nesildir mülteci olarak yaşamaktadır. Ayrıca güvenlik sorunları, insan potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi ve sınır bölgelerine ekonomik yük getirmesi gibi kamp yaşamının doğal dezavantajları da daha belirgin hale gelmiştir (Refugee Consortium of Kenya, 2022 & USCRI, 2025). Artan uluslararası baskı altında ve ulusal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak Kenya, daha sürdürülebilir yaklaşımlar başlatmıştır. Özellikle, Garissa ve Turkana ilçeleri için hazırlanan kalkınma planları artık ilçe çapındaki hizmet ve ekonomilere mülteci nüfusunu bilinçli olarak dahil etmektedir (UNHCR, 2019). 2015 yılında Kakuma yakınlarında Kalobeyei Entegre Yerleşim Merkezi'nin açılması, yerleşim modellerine geçişin bir örneğidir. Böylece mültecilere tarım için arazi tahsis edilmiş ve mülteciler ile ev sahibi toplulukların ortak kullanımı için altyapı kurulmuştur (Betts vd., 2019). Yarı kurak iklim koşulları gibi zorluklara rağmen, ilk değerlendirmeler mülteciler ve yerel halk arasında sosyal ilişkilerin iyileştiğini ve ticaretin arttığını göstermektedir (MacPherson &

Sterck, 2021). Bu girişimler, izolasyonun yerine entegrasyonun faydalarını vurgulamakta ve ilerici politika reformlarının temelini oluşturmaktadır.

Bu paradigma değişikliğinin sonucu, Kenya'nın 2021 Mülteciler Yasası olmuştur. Bu yasa, mültecilerin yerel kalkınmaya katılımını özellikle talep etmekte ve mültecilerin ulusal hizmetler, eğitim, çalışma ve hareket özgürlüğü gibi konulara dahil edilmesini sağlamaktadır. Bu yasa ayrıca, vatandaşlık dışında bir çözüm olarak yerel entegrasyonu önermektedir ve bu da daha fazla yasal değişiklik gerektirecektir. Pratik anlamda, hükümet yeni yasayı uygulamak için UNHCR ile birlikte Shirika Planı (2022) gibi programlar başlatmıştır. Bu plan, kampların ev sahibi ilçelerle bağlantılı topluluklara dönüştürülmesini öngörmektedir. Örneğin, planlar mültecilerin kampların dışında yaşayabilmeleri ve çalışabilmeleri için daha fazla hareket özgürlüğünü hedeflemekte ve mülteci topluluklarındaki altyapının (yollar, dükkanlar, okullar) iyileştirilmesini öngörmektedir (Kenya Ministry of Interior and National Administration, 2023). Bu öneriler hayata geçirilirse, Kenya'nın sınır bölgeleri, mültecileri ve bölge sakinlerini birbirine bağlayan ekonomik bölgelere dönüşecektir. Bu dönüşümün gerçekleşmesi, mültecilere kimlik kartı verilmesi, yerel yetkililerin tutumlarının değiştirilmesi ve güvenlik sorunlarının evrensel sınırlamalar olmaksızın ele alınmasına bağlıdır. Bahsi geçen doğrultuda izlenen yol, Uganda modeline daha yakın bir modele doğru ilerlemektedir ve bu da mültecilerin entegrasyonlarını güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, Kenya tarihsel olarak kapalılık ve kamp kurma ile karakterize edilirken, Uganda'nın sınır yönetimi açıklık ve entegrasyon ile karakterize edilmiştir ve Kenya şu anda daha açık bir modele doğru ilerlemektedir. Uganda mültecilere toprak ve haklar vererek onları toplumun olası yeni üyeleri olarak görmüştür. Kenya ise sığınmacıları kamplarda tutup erzak tedarik ederek mültecileri ayrıştırılması gereken geçici vesayet altındaki kişiler olarak görmüştür. Kenya'daki mülteciler çoğunlukla bağımlı ve bölünmüş kalırken, Uganda'daki mülteciler bir miktar normalleşme ve güven elde etmişlerdir. Kenya'daki sürekli değişiklikler, bu nedenle, bir gelişime işaret etmektedir. Kenya 2021 Yasasını uygularsa, iki ülke Doğu Afrika'da farklı türde güvenli mülteci yönetimi modellerinin örnekleri olacak ve bu da “mültecileri sadece insani sorunlar olarak değil, kalkınma fırsatları olarak yeniden çerçeveselendirme” taleplerini destekleyecektir (Betts vd., 2019). Bu aynı zamanda Uganda'nın sürdürdüğü Afrika misafirperverliği geleneğini yansıtacak ve entegrasyon ile güvenliğin birbirini engellemeden uyumlu hale getirilebileceğini gösterecektir.

9.4.3. Hukuki Destek ve Mülteci Hakları

Tablo 38: Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları-Kenya Kod Frekansları

	Bölümler
Sınır yönetiminin entegrasyona etkisi	13
Kenya'nın sınırlamaları ve etkileri	5
TOPLAM	18

Mültecilerin entegrasyonu ve hak ihlallerinin giderilmesi, hukuki korumanın gücüne ve hukuki yardıma erişilebilirliğe büyük ölçüde bağlıdır. Kenya'da bu koruma tarihsel olarak sınırlı kalmıştır ancak bu konuda iyileştirmeler yapılmaktadır. Uganda'da ise mülteciler için hukuki sistem güçlü ve hak temellidir ve böylece hukuki destek ülkede özellikle önemlilik arz etmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Uganda'daki 2006 Mülteciler Yasası, uluslararası normlara uygunluğu ve geniş haklar tanınması nedeniyle sıklıkla övgü almaktadır. Uganda yasalarına göre, mülteciler vatandaşlarla eşit olarak istihdam, seyahat özgürlüğü, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlere erişim haklarından yararlanmaktadır. Örneğin, mülk sahibi olabilir, sözleşme imzalayabilir ve arazi kiralayabilirler; doğum, ölüm ve evlilik belgeleri dahil olmak üzere belgeler alabilirler; hükümet tarafından tanınan mülteci kimlik kartları verilir. Bu hükümler, Uganda'nın dünya çapında haklara en çok öncelik veren ev sahibi ülkeler arasında yer almasına yardımcı olmaktadır. Özellikle, mülteciler çalışma izni gerekliliğinden muaftır, bu da istihdamın önündeki önemli bir idari engeli ortadan kaldırmaktadır. Belirtildiği gibi, bu tür haklar yerel entegrasyon için çok önemlidir. Uganda'daki yasal haklar mültecilerin ev sahibi bölgelere olumlu ekonomik katkıda bulunmasına yardımcı olmaktadır (Betts vd., 2019). Uganda'da çalışan mülteciler, Kenya'daki mültecilere göre ortalama olarak %16 daha fazla kazanmaktadır, oysa Kenya'nın ulusal ortalama geliri daha yüksektir (MacPherson & Sterck, 2021). Ayrıca, bu haklar sadece mültecilere değil, ev sahibi nüfusa da fayda sağlamaktadır. Yasal çalışma hakkına sahip mülteciler, tüketici, işveren ve vergi mükellefi haline gelerek yerel pazarlara ve hizmet sektörlerine doğrudan katkı sağlamaktadır (UNHCR, 2021). Mültecilerin istihdamına ilişkin yasal netlik, yerel işverenlerin mültecileri işe alma istekliliğini de artırarak işgücü piyasasındaki bilgi ve düzenleme engellerini azaltmaktadır (UNHCR & World Bank, 2017). Bu bulgular,

mültecilerin kendi kendilerine yetmelerini ve kapsayıcı yerel kalkınmayı destekleyen Uganda'nın hak temelli yaklaşımının somut avantajlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 39: Sınır Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları-Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Mültecilerin adalete erişimi	15
STK'ların hukuki yardım çalışmaları	3
TOPLAM	18

Ancak kâğıt üzerindeki haklar bunların hayata geçirilmesini garanti etmez. Nitel araştırma verileri, Uganda'daki adalete erişim sorunlarına dikkat çekmektedir (15 kodlama), bu da mültecilerin haklarını gerçekten savunup savunamayacakları veya bu haklar ihlal edildiğinde çözüm arayıp arayamayacakları konusunda şüphe uyandırmaktadır. Birçok mülteci, hukuk sistemini anlamamakta ve bu sistemde haklarını aramakta zorluk çekmektedir. Dil bariyeri, hukuk bilgisizliği ve yetkililerden korkma, mültecilerin suçları veya ayrımcılığı bildirmelerini engelleyebilmektedir. Yakın zamanda yapılan bir değerlendirme, mültecilerin resmi olarak tanınan hareket özgürlüğü, arazi mülkiyeti kuralları ve yasal çalışma hakları gibi haklardan çoğu zaman haberdar olmadığını ortaya koymuştur (The Sauti Stream, 2024). Bu bilgisizlik, mültecilerin çalışma veya serbestçe dolaşma haklarını talep etmelerini engelleyebilmekte veya sorunlar ortaya çıktığında polise veya mahkemelere nasıl başvuracakları konusunda güvensiz hissetmelerine neden olabilmektedir. Ayrıca, mülteciler suç mağduru olmaları veya çatışmalara karışmaları halinde adalete başvurdıklarında yoksul vatandaşlarla aynı veya daha fazla engelle yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. Bu hallerde, hukuk masrafları veya seyahat giderleri çok yüksek olabilir, mahkemeler uzak bölgelerde olabilir ve davalar İngilizce yürütüldüğünde mülteciler dil bariyeriyle karşılaşabilirler.

Uganda'da bu boşlukları gidermek için çeşitli hukuki yardım kuruluşları faaliyet göstermektedir. Mülteciler için, Refugee Law Project (RLP), Uganda Law Society'nin hukuki yardım bürosu ve uluslararası kuruluşlar (örneğin IRC'nin hukuki programları) gibi STK'lar ücretsiz hukuki danışmanlık, evrak işlemlerinde yardım ve bazen mahkeme temsilciliği hizmetleri sunmaktadır. Kamplarda ayrıca mültecileri hakları konusunda bilgilendirmek için hukuki farkındalık seminerleri düzenlemektedirler.

Uganda'nın mülteci yasaları, sivil toplumun mülteci koruma alanındaki temel işlevini kabul etmektedir ve STK'ların hukuki yardım sağlama konusundaki hayati rolünü açıkça vurgulamaktadır (Salazar, 2024). Mülteci Yönetmelikleri, STK'ların mültecilerin kimlik kartlarını almalarına, polis tacizi vakalarını çözmelerine ve arazi anlaşmazlıklarında arabuluculuk yapmalarına izin vermektedir (Salazar, 2024). Başbakanlık Ofisi (OPM) ve yerel yetkililerle resmi ortaklıklar kuran bu kuruluşlar, sorunların daha da büyümeden topluluk düzeyinde çözülmesi için çalışmaktadır. Başlıca hizmet sağlayıcılar arasında Mülteci Hukuku Projesi, HIJRA, Norveç Mülteci Konseyi (NRC), Danimarka Mülteci Konseyi (DRC), Lutheran Dünya Federasyonu (LWF) ve Alight bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, yerleşim yerleri ve kentsel alanlarda ücretsiz hukuki danışmanlık ve temsil hizmeti sunmaktadır (UNHCR, 2025b). Bu ortak çabalara rağmen, Uganda'da barındırılan 1,6 milyondan fazla mültecinin sadece küçük bir kısmı hukuki yardım almaktadır (Salazar, 2024). USCRI tarafından yakın zamanda yayınlanan bir politika önerisi, bu kritik boşluğu doldurmak ve mülteciler de dahil olmak üzere savunmasız nüfus gruplarına yapılandırılmış hukuki destek sağlamak için ülke çapında bir hukuki yardım programının kurulmasını açıkça talep etmiştir (Salazar, 2024). Şu anda, mültecilere yönelik hukuki yardım büyük ölçüde bağışçılar tarafından finanse edilen sivil toplum girişimlerine bağlıdır, bu da adalete eşit erişimi sağlamak için resmi, devlet destekli mekanizmalara acil ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Uganda'daki mültecilerin hakları arasında geri gönderilme ve istismardan korunma da bulunmaktadır. Uganda, geri gönderilmeme ilkesine o kadar saygı göstermektedir ki Uganda'dan zorla geri gönderilme vakası kaydedilmemiştir (UNHCR, 2022). Uganda'daki güvenlik olayları, mültecilerin sınır dışı edilmesinden ziyade daha sıkı tarama prosedürlerine yol açmaktadır. Mülteciler bazen cinsiyete dayalı şiddet ve sömürü gibi güvenlik sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Aile içi şiddete maruz kalan mülteci kadınlar, yerel polisin yeterli eğitimi olmaması ve toplumun geleneksel uyuşmazlık çözümü yöntemlerini tercih etmesi nedeniyle adalet aramada engellerle karşılaşmaktadır. UNHCR'in mülteci yerleşim yerlerine polis güçleri ve toplum polisliği komiteleri yerleştirmesi, Uganda'ya göre güvenliğin artırılmasına ve kanunların daha iyi uygulanmasına yol açmıştır (UNHCR, 2022). Veriler, kanunlarda yazılı hakların pratikte uygulanmadığını göstermektedir (UNHCR, 2022). Yazılı haklar ile bunların pratikte uygulanması arasındaki uçurumun kapanması için hukuk kurumları ve mültecilerin adalet sistemini kullanabilmeleri için güçlendirilmelerine yönelik sürekli destek gerekmektedir.

Uganda'nın yasal çerçevesi mültecilere teorik olarak güçlendirme sağlamaktadır, ancak farkındalık ve kapasite sorunları nedeniyle pratikte engeller devam etmektedir.

Kenya'daki mültecilerin sınırlı haklara sahip oluşu ve kamp politikası mahkemeler ve hukuki yardım gruplarının mültecilerin haklarını korumak için hayati kanallar olmalarına neden olmuştur. Kodlamalarda hukuki desteğe çok az atıfta bulunulsa da (1 kod-Tablo 32) Kenya ile ilgili verilerimiz sivil toplumun müdahale ettiği bazı önemli vakaları ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan biri, 2013 Yüksek Mahkeme davasıdır (UNHCR, 2013). Bu davada, Kenyalı bir hukuki yardım STK'sı olan Kituo Cha Sheria, tüm mültecileri kamplara zorla yerleştirme çabasına karşı mültecileri başarıyla temsil etmiştir. Anayasal değerleri ve Kenya'nın uluslararası taahhütlerini gerekçe gösteren Yüksek Mahkeme'nin kararı, mültecilerin hareket özgürlüğü hakkına sahip olduğunu ve toplu olarak cezalandırılmamaları gerektiğini teyit eden önemli bir zafer olmuştur (Woldemariam & Pacifique, 2024). Diğer davalar bu zaferi gölgelemiş olsa da mahkemenin idari otoriteye karşı bir denge unsuru olabileceğini göstermiştir.

Kituo Cha Sheria ve Kenya Mülteci Konsorsiyumu (RCK) gibi kuruluşlar, Kenya'daki mültecilere uzun süredir ücretsiz hukuki yardım sağlamaktadır. Bu kuruluşlar, mültecilerin iltica prosedürlerini takip etmelerine, yasadışı gözaltılara veya polis tacizlerine itiraz etmelerine ve politika değişiklikleri için savunuculuk yapmalarına yardımcı olmaktadır. Örneğin RCK, geri gönderme davalarına (yetkililerin mültecileri yasadışı olarak sınır dışı etmeye çalıştığı davalar) müdahale etmiş ve bu tür eylemlerin iptal edilmesine yardımcı olmuştur (Woldemariam & Pacifique, 2024). Bu STK'lar genellikle zor koşullar altında çalışmaktadır. Ayrıca kamplardaki mülteciler mahkemelerden uzaktadır, çoğu Somali veya Sudan dillerini konuşmaktadır ve hükümeti dava ettikleri takdirde misilleme korkusu yaşamaktadır. Yine de Kenya'da mülteci hukukunu kademeli olarak şekillendiren kamu yararına davalar açmayı başarmışlardır. Nitel araştırma verileri bu tür hukuki destek çabalarının, mültecilerin korunmasında büyük bir etkiye sahip olduğunu ve sivil toplumun kısıtlayıcı bir rejim altında bile hakları korumak için mahkemeleri nasıl kullandığını göstermektedir. Yalnızca RCK, 2021 yılında 3.639 kişiye (2.249 kadın, 1.390 erkek) yardım ederek, yasadışı tutuklamalar, kamp muafiyetleri ve sınır dışı edilme tehditleriyle ilgili resmi yasal işlemlerde 669 kişiyi temsil etmiştir (PILnet, 2022). Bu çabalar, Kenya'daki tahmini 700.000 mültecinin sadece bir kısmına ulaşırsa da kamu yararına önemli yargılar ve hukuki emsaller oluşturmuştur (PILnet, 2022).

Kenya sivil toplumu ve uluslararası ortaklar, 2021 Mülteciler Yasası'nın hazırlanması ve kabul edilmesinde önemli bir role sahip olmuşlardır. Yıllar boyunca, Kituo Cha Sheria ve Kenya Mülteciler Konsorsiyumu (RCK) dahil olmak üzere Kentsel Mülteci Koruma Ağı bünyesindeki kuruluşlar, daha ilerici bir mülteci çerçevesi oluşturulması için parlamenterler nezdinde aktif lobi faaliyetleri yürütmüştür. Bu kuruluşların ortak çabaları, yeni yasaya çalışma hakkı, belirlenen bölgelerde serbest dolaşım hakkı ve mültecilerin ilçe kalkınma planlarına dahil edilmesi gibi temel hükümlerin dahil edilmesine önemli katkı sağlamıştır (Rebuild, 2022). Yasa, 28(5) maddesi ile mültecilerin çalışma ve seyahat özgürlüğünü açıkça güvence altına alırken, Kenya'da geçerli kimlik belgeleri verilen kişilerin banka hesabı ve SIM kart gibi finansal hizmetlere ve haberleşme imkanına erişimini de mümkün kılmaktadır (Refugee Act, 2021).

Yasalardaki bu ilerlemeye rağmen, uygulamanın devamı kritik önem taşımaktadır. 2024'ün başlarında, düzenlemeler hala son halini almamış ve kimlik kartları yaygın olarak dağıtılamamıştı. Bu çabalar, kısmen COVID-19 salgını nedeniyle ertelenmişti. Saha raporları, yeni hükümlerin yavaş yavaş benimsendiğini, bazı memurların bunları uygulamakta tereddüt ettiğini ve kamp sakinlerinin güncellenmiş seyahat kararlarının olmaması nedeniyle fiilen gözaltında tutulduğunu ortaya koymaktadır. Hukuki yardım kuruluşları durumu yakından izlemeye devam etmekte ve polis tacizi veya yasal belgelerin tanınmaması gibi kısıtlayıcı uygulamalar sürerse müdahale etmeye hazırdır. Bu gelişmeler daha geniş bir eğilimi göstermektedir: Uganda'nın haklar çerçevesinde güçlü hukuki danışmanlık ve kamusal hukuk bilinci oluşturma çabaları bulunurken Kenya'daki reformlar, teorik hakları pratiğe dönüştürme konusunda hala büyük ölçüde STK'lara bağlıdır (Halakhe & Omondi, 2024). Kenya'nın yeni yasasının somut değişiklikler getirmesini sağlamak için hukuki danışmanlık ağlarının, kamu eğitim programlarının ve polis, idareciler ve yerel yetkililere yönelik eğitimlerin güçlendirilmesi hâlâ büyük önem taşımaktadır.

9.4.4. Sivil Toplum ve Siyasi Katılım

Mülteciler hem Uganda hem de Kenya'da yönetişime katılım yoluyla sınırlı siyasi katılımı karşı karşıyadır, ancak Uganda ek yerel katılım kanalları sunmaktadır. Entegrasyon sonuçları ve mültecilerin çıkarlarının savunulması, sivil toplum kuruluşları ve mülteciler tarafından yönetilen kuruluşlar (RLO'lar) ile büyük ölçüde bağlantılıdır.

Uganda'daki mülteciler, vatandaş olmadıkları için seçimlerde oy kullanamadıkları ve kamu görevlisi olmadıkları için ulusal siyasi haklardan yoksundur. Mülteciler bazı yerel temsil sistemlerine sahiptir. Uganda'daki mülteciler, yerleşim bölgelerinde yapılan köy konseyi seçimlerinde oy kullanabilir ve aday olabilirler. Mülteciler, Yerel Konsey I yönetimi aracılığıyla yerel işleri yöneten topluluk liderlerini seçmelerini sağlayan oy kullanma hakkına sahiptir. Mülteci Refah Konseyleri (RWC'ler), hem OPM hem de yardım kuruluşlarına yerleşim yerlerinin çıkarlarını temsil eden seçilmiş mülteci komiteleri olarak faaliyet gösterir (Okello, 2022). Konseyler, anlaşmazlıkları çözen, topluluk faaliyetlerini organize eden ve yetkililerle iletişim kanalı görevi gören yerleşim hükümetleri olarak faaliyet göstermektedir. Mülteci Refah Konseyleri, mültecilere özyönetim mekanizmaları sağlamak için resmi hükümet kurumlarından bağımsız olarak faaliyet göstermektedir. Mülteciler, mültecileri ve Uganda vatandaşlarını bir araya getiren su kullanıcı komiteleri de dahil olmak üzere ortak hizmetleri yöneten ev sahibi topluluk yerel konseylerine ve komitelerine katılmaktadır. Mültecilerin siyasi entegrasyonu, bu uygulama sayesinde topluluk düzeyinde gerçekleşmektedir.

Tablo 40: Sivil Toplum ve Siyasi Katılım-Uganda Kod Frekansları

	Bölümler
Sivil toplumun politika oluşturmadaki etkisi	4
Mültecilerin yerel siyasete katılımı	4
STK'ların entegrasyon sürecindeki rolü	2
TOPLAM	10

Uganda'nın bazı ilerici politikaları, sivil toplum ve uluslararası kuruluşların katkılarıyla geliştirilmiştir. Veriler, STK'ların işlevine açıkça atıfta bulunulan örneklerin az olduğunu gösterse de (entegrasyon konusunda sadece 2 kodlanmış atıf, bunun varsayıldığını ima etmektedir), Ugandalı insan hakları STK'ları ve mülteci savunucusu gruplar (RLP gibi) politika tartışmalarında açık sözlü olmuştur. Nitel araştırmalar, hizmet sunarak, mültecileri destekleyerek ve ev sahibi-mülteci iletişimini sağlayarak STK'ların büyük katkı sağladığını ortaya koymaktadır (Ojok & Owor, 2024). Örneğin, STK'lar, ev sahibi toplulukların üyeleri ve mültecilerin kültürel değişimlere veya işbirliği projelerine katıldığı, barış içinde bir arada yaşama girişimlerini desteklemiştir. STK'lar bazı

durumlarda politikayı da etkilemiştir. Örneğin, bölgesel krizler sırasında Uganda'nın mülteci alanını koruması için savunuculuk yapmış veya 2006 Yasası ve CRRF'nin uygulanmasının geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Veriler, sivil toplumun Uganda'daki politika üzerindeki etkisini göstermektedir (4 kodlama), STK'ların lobi faaliyetlerinin Uganda'nın mülteci haklarına ilişkin taahhütlerini desteklediği durumları ortaya koymaktadır.

Yine de mültecilerin doğrudan siyasi katılımı oldukça azdır. Ulusal politikada söz sahibi değillerdir ya da ulusal parlamentoda temsil edilmemektedirler. Etkileri genellikle STK'lar veya uygun makamlar aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleşmektedir. Uganda'da mülteci politikasını belirleyen esas kurum, UNHCR ve STK'lara danışan Başbakanlık Ofisi'dir (OPM), ancak mülteciler kendi seslerini yeterince duyuramamaktadırlar. Karar alma yetkisinden ziyade danışma yetkisi olsa da bazı mülteci liderleri CRRF görüşmelerine ve kapsamlı planlama oturumlarına dahil edilmiştir. Uganda'da dini kuruluşlar ve mülteci gençlik kulüpleri gibi mültecilerin liderlik ettiği gruplar (RLO'lar) bulunmaktadır ve bunlar zaman zaman güvenlik veya daha fazla akademik materyal gibi konuları ele almak için birlikte çalışmaktadır. Öte yandan RLO'lar genellikle gereken ilgiden ve ekonomik güçten yoksundur. Uganda yasalarına göre, mültecilerin öncülüğündeki bir STK'yı kaydettirmek zor olabilir ve bu kuruluşların kaynakları sınırlıdır. Kayıt işlemleri kolaylaştırılarak ve kuruluşları sisteme resmi olarak entegre ederek bu sesler güçlendirilebilir (USCRI, 2024).

Siyasi katılım, yolsuzluk ve güç eşitsizliklerinden de etkilenmektedir. Uganda verilerinde yolsuzluğa yapılan büyük vurgu (44 atıf-tablo 32), mültecilerin genellikle nakit ve yardımların kötü kullanılmasını refahlarının önünde bir engel olarak algıladıklarını göstermektedir. Mülteciler, STK'lar ya da medya aracılığıyla şikâyet etmek dışında, kendilerine yönelik yardımların başka yerlere yönlendirilmesi halinde yetkilileri sorumlu tutma imkanına sahip değildir. Bu durum, siyasi güç olmaksızın göçmenlerin bu tür istismarlara maruz kaldığını vurgulamaktadır (ISS Africa, 2019). Uganda hükümeti, bağışçıların baskısı altında, skandalların ardından mülteci numaralarının biyometrik olarak doğrulanması da dahil olmak üzere mülteci hizmetlerindeki yolsuzlukları araştırmak ve ele almak için harekete geçmiştir (Schlein, 2018). İster şikâyet sistemleri ister izleme organlarına katılım yoluyla olsun, mültecilerin şikâyetlerini dile getirebilmeleri için uygun şartlar henüz tam anlamıyla sağlanmamıştır (Uganda Learning, Evidence, Accountability, and Research Network, 2024).

Tablo 41: Sivil Toplum ve Siyasi Katılım-Kenya Kod Frekansları

	Bölümler
STK'ların entegrasyon sürecindeki rolü	1
Mültecilerin yerel siyasete katılımı	1
Sivil toplumun politika oluşturmadaki etkisi	0
TOPLAM	2

Kenya'da mültecilerin siyasi katılımı neredeyse yok denecek kadar azdır. Mülteciler vatandaş olmadıkları için oy kullanamamakta veya aday olamamaktadır (Opon, 2018). Uganda'nın aksine Kenya, mültecilerin yerel seçimlerde oy kullanmasına izin vermemektedir. Kenya verileri, mültecilerin siyasi katılımı veya sivil toplum faaliyetlerinden sadece 1-2 kez bahsetmektedir; bu da güvenlikleştirmeye kıyasla bu konuya ne kadar az odaklanıldığının altını çizmektedir. Tarihsel olarak, Kenya'da mülteciler için resmi bir temsilcilik bulunmamaktadır.

Hükümet kamplarda Uganda'daki RWC'lerin muadilini oluşturmak yerine kamp yönetimi, gayri resmi olarak veya UNHCR tarafından organize edilmektedir (Forced Migration Review, 2025). Kamp yöneticilerinin danışmanlık sorumluluklarının ötesinde bir yetkileri bulunmamaktadır, ancak mültecilerle ilgili sorunları kamp yetkililerine veya Kenya kamp müdürüne iletmektedirler. Yetkililer tarafından bazen şüpheyle karşılanmalarına ve ihtiyatlı davranmak zorunda kalmalarına rağmen, metropollerde mülteci grupları kurulmaktadır (Easteigh, Nairobi'deki Somali Refah Topluluğu gibi) (UNHCR, 2023b).

Kenya'nın katı tutumu, mültecileri, endişelerini dile getirmek için Kenya sivil toplumuna veya yabancı bağışçılara bağımlı olmaya zorlamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, Kituo ve RCK temelde mülteci hakları için mücadele etme sorumluluğunu üstlenen STK'lardır. Bu STK'lar mültecilerin seslerini duyurmak için kanal görevi görmüştür; örneğin, 2013'teki dava mülteciler tarafından açılmış olmasına rağmen Kituo'nun avukatları tarafından yürütülmüştür (*Petition 206 of 2011—Kenya Law*, 2014). Kakuma Mülteci Refah Derneği gibi mültecilerin öncülük ettiği bazı kuruluşlar ise çoğunlukla toplumsal refaha odaklanmaktadır ve politika üzerindeki etkileri sınırlıdır. Kamp politikası, göçmenlerin siyasi ve coğrafi olarak marjinalleştirilmesini olağan hale getirmiştir. Oy kullanmadıkları için politikacılar mültecileri seçmen olarak görmemiştir

ve genellikle mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak yerine onları siyasi bir günah keçisi olarak kullanmayı tercih etmiştir (Wodak & Meyer, 2015; Hargrave vd., 2020)

Öte yandan, Kenya'nın değişen politika ortamı göz önüne alındığında, gelecekte mültecilerin daha fazla katılımı için şanslar olabilir. Yeni mevzuat, mültecilerin ilçe kalkınma stratejilerine dahil edilmesini istemektedir (Halakhe & Omondi, 2024). Turkana gibi bazı ilçelerde artık yerel yetkililer, UNHCR ve zaman zaman da mülteci temsilcilerinin yer aldığı Mülteci İşleri Komiteleri bulunmaktadır. Mültecilerin kamp dışında yaşamalarına izin verilmesi halinde, yerel yönetim sistemlerine daha fazla dahil olabilirler. Örneğin, Turkana'daki mültecilerin, uzun süreli ikamet eden kişiler olarak görülmeleri halinde, kaynak dağıtımına ilişkin görüşmelere katılmaya davet edilebilecekleri düşünülebilir. Birçok STK tarafından desteklenen mülteci gençlik grupları ve projeleri de mültecilere söz hakkı sağlamak için ortaya çıkmaktadır ve Dadaab'da yerel barış ağlarıyla işbirliği yapan gençlik barış komiteleri buna örnek olarak gösterilebilir (UNHCR, 2025b).

Somali asıllı Kenya vatandaşları, Kenya'da Somalili mülteciler için önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Zira Somali asıllı Kenya vatandaşları, mülteci sınırlarının ötesinde ikili aile bağlantılarını sürdürürken, mülteci haklarını aktif bir şekilde savunmaktadır çünkü bu konuların kendi toplumlarını doğrudan etkilediğini düşünmektedirler. Bazı Somali asıllı Kenyalı politikacılar, etnik Somaliler hakkındaki olumsuz klişeleri ortadan kaldırmak istedikleri için mültecilere yönelik muamelenin iyileştirilmesi için perde arkasında çalışmışlardır (Ikanda vd., 2025). Bu durum Kenya'da yaygındır zira mülteciler, ülke içinde siyasi kargaşaya neden olan büyük bir azınlık grubuyla etnik bağlarını sürdürmektedir. Fakat mültecilerin resmi kanallar aracılığıyla siyasete dahil edilmesi henüz gerçekleşmemiştir.

Kenya hükümeti mültecilerin oy kullanma haklarını reddetmiş ve sığınmacılar için hiçbir zaman resmi temsil yapıları oluşturmamıştır (Maina, 2019). Mülteci Yasası 2021 mültecilere siyasi haklar sağlamamaktadır. Fakat mültecilerin vatandaşlığa kabulü Kenya ve Uganda'da son derece nadirdir. Her iki ülkedeki mülteciler, siyasi nüfuzlarını ancak sivil toplum savunuculuğu ve mültecilere sempati duyan ev sahibi topluluklar aracılığıyla kullanabilmektedir (Halakhe vd., 2024)

Farklı entegrasyon yöntemleri Uganda ve Kenya'nın mülteci politikalarını nasıl oluşturduklarından kaynaklanmaktadır. Güvenliklendirmekten ziyade hareket özgürlüğü,

çalışma hakkı, araziye erişime ve kamu hizmetlerine izin veren Uganda mülteci politikası, mültecilerin ekonomik fırsatlara ulaşmasını sağlarken mülteciler ve yerel halk arasında iyi ilişkileri teşvik etmektedir. Uganda'daki mülteciler çiftçilik ve ticaret yoluyla yerel ekonomik faaliyetlere katılmaktadır, ancak kaynak sınırlamaları ve yolsuzlukla birlikte mülteci dostu politikaların gerektiği biçimde uygulanmaması bu kazanımların etkinliğini azaltmaktadır (Betts et al., 2019). Kenya'nın önceki mülteci politikası, mültecileri kamplarla sınırlandıran ve topluma erişimlerini engelleyen güvenlikleştirme önlemleri üzerinden işlemekteydi. Bu politikanın entegrasyon çıktıları olumsuz olmuştur çünkü mülteciler ekonomik olarak bağımlı hale gelirken haklarını kaybetmiş ve güvensiz koşullar altında ev sahipleriyle gergin ilişkiler geliştirmiştir (Anomat Ali vd., 2017). Bunun yanında güvenlik odaklı politikalar, ayrımcılık ve sosyal gerilim sistemini sürdürürken güvenliği tesis etmede başarısız olmuştur. Kenya'da devam eden reformlar köklü bir dönüşüme işaret etmektedir. Kenya, mültecilere yönelik kalkınma ortaklığı modelini benimsemeye başlamış, mültecilere haklar tanımış ve onların dahil edilmesini planlamıştır (The Global Compact on Refugees, UNHCR, 2024). Kenya'nın politika değişikliğinin tam olarak uygulanması, insani ihtiyaçlar ile güvenlik kaygılarının birbiriyle rekabet etmek zorunda olmadığını, dengeli bir yaklaşımın ulusal güvenliği korurken mülteci haklarını muhafaza ettiğini ve mültecilerin kendi kendilerine yetebilmelerini teşvik ettiğini gösterecektir.

Uganda ve Kenya'nın analizi, toplumun her kesimini kapsayan politikaların, belirli grupları dışlayan politikalardan daha üstün ekonomik ve sosyal sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Uganda'daki kendi kendine yeterlilik modeli, uygulamadaki zorluklarına rağmen mültecilerin işçi, girişimci ve toplum aidiyetlerini sağlayarak bir şekilde entegre olmalarını sağlamıştır. Kenya'da güvenlikleştirme çabaları sonucunda ortaya çıkan kamp modeli ise mültecilerin entegrasyonunu engellemiş ve mültecilerin külfetli ya da tehlikeli varlıklar olarak algılanmasına yol açmıştır. Kenya'daki mevcut değişiklikler, Uganda'dan alınan dersler ve uluslararası mülteci yönetimi standartları aracılığıyla yaklaşımlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu iki ülkede, mültecilere haklar ve imkanlar sunmak yerel topluluklara fayda sağlamıştır, ancak mülteciler aşırı kısıtlamalarla karşılaştığında güvenlik risklerinin arttığı gözlenmiştir (Crisp, 2000; Zetter, 2007). Kenya-Uganda karşılaştırmasına göre, politika yapımcılar tarafından alınan siyasi kararlar, mültecilerin toplumun bir parçası mı olacağını yoksa dışında mı kalacağını belirlemektedir. Araştırma, mültecileri toplumsal katılımcılar olarak kabul etmenin,

mülteciler ve ev sahibi ülkeler için daha iyi ve kalıcı sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

9.5. Toplumsal Kapsayıcılık ve Hizmetlere Erişim

9.5.1. Gençlik ve Eğitim

Analiz, eğitimin mülteci gençler için elzem olarak görüldüğünü, ancak her iki ülkede de önemli zorlukların devam ettiğini ortaya koymaktadır. Uganda'nın entegre okul modeli ve toplum girişimleri daha olumlu eğitim çıktıları sağlamıştır. Örneğin, Kyangwali'deki COBURWAS Öğrenme Merkezi gibi mültecilerin yönettiği okullar hem mültecilere hem de yerel çocuklara fayda sağlamıştır (COBURWAS, 2023). Bunun yanı sıra ücretsiz ilköğretim ve yatılı okul desteği sayesinde eğitime erişimi yaygınlaştırmıştır. Sonuç olarak, birçok mülteci çocuk ev sahibi toplumdan akranlarıyla birlikte Uganda devlet okullarına gitmektedir ve bu da kapsayıcılığı ve sosyal uyumu arttırmaktadır. Ancak, uygulama açısından süregelen engeller mevcuttur. Örneğin, dil bariyeri ve okul ücretleri ortaöğretim kayıtlarının çok düşük olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle "mülteci gençler... sınırlı resmi eğitim almaktadırlar" (UNICEF, 2024). Dolayısıyla eğitimden mahrum kalan gençler beceri ve mesleki eğitim gereken işlerde istidam edilememektedirler.

Tablo 42: Gençlik ve Eğitim-Kenya Kod Frekansları

	Bölümler
Mülteci gençlerin eğitim süreçleri	15
Gençlerin sosyal entegrasyonu	6
TOPLAM	21

Tablo 43: Gençlik ve Eğitim-Uganda

	Bölümler
Mülteci gençlerin eğitim süreçleri	5
Gençlerin sosyal entegrasyonu	4
TOPLAM	9

Kenya mülteci eğitimi büyük ölçüde kamp merkezlidir ve akut kaynak kısıtlamalarıyla karşı karşıyadır. Aşırı kalabalık sınıflar, yetersiz tesisler ve yüksek ücretler birçok çocuğun (özellikle kızların) ilkokuldan sonra okulu bırakmasına neden olmaktadır ve Kakuma'da ortaöğretim düzeyinde okul terk oranı ortalama %15 civarındadır (Cha & and Galle, 2024) Yakın zamana kadar, Dadaab ve Kakuma gibi kamplar, resmi müfredat dışı uygulamaları takip eden STK'larca işletilen okullara bağlıydı bu nedenle okulu bitirmek mültecilere eğitim ve istihdam alanlarında oldukça kısıtlı imkanlar sağlamaktaydı. Kenya'da bu nedenle söylemsel vurgu, istihdam edilebilir becerilere giden bir yol olarak mesleki eğitime doğru kaymıştır. Bu gelişme bir takım olumlu sonuçlar doğurmuştur. Özellikle, akredite mesleki eğitim merkezleri artık ulusal olarak tanınan sertifikalar sunarken, Kakuma'nın Raspberry Pi–Amala girişimi gibi dijital beceri programları bazı gençlerin çevrimiçi iş bulmasını sağlamıştır (Waireri, 2023).

Kenyalı mülteci gençler çoğunlukla kamp tabanlı eğitime ve tutarsız sonuçlar veren STK eğitime bağımlıyken, Ugandalı mülteci gençler, ulusal okullara dahil eden ve mülteci toplulukların inovasyonlarına izin veren açık bir sistemden faydalanmaktadır.

9.5.2. Çevresel Etkiler

Tablo 44: Çevresel Etkiler-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Mülteci kamplarının çevre üzerindeki etkileri	7
Sürdürülebilir kaynak yönetimi	3
TOPLAM	10

Tablo 45: Çevresel Etkiler-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Sürdürülebilir kaynak yönetimi	13
Mülteci kamplarının çevre üzerindeki etkileri	8
TOPLAM	21

Mülteci kampları her iki ülkede de yerel çevre üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. Büyük yerleşimler ormansızlaşmaya, toprak bozulmasına ve su stresine neden olsa da Uganda'daki mültecilere karşı hoşgörülü yaklaşım, mültecilerin kaynak üretmesine ve kaynaklardan faydalanmasına olanak tanımaktadır. Raporlar (UNDP & UNHCR, 2019)mülteci akınının yakacak odun, inşaat ve tarım için ağaç kesmeyi, ormanların yenilenebileceği hızın ötesine taşıdığını göstermektedir. Aileler, özellikle kadın ve çocuklar, odun ve su toplamak için sıklıkla uzak mesafeler katetmektedirler ve bu da onları "şiddetli saldırı" riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır (UNHCR-Kenya, 2024). Kampları çevreleyen kronik orman tahribi; süregelen su kıtlığı, kirlilik ve hatta kaynaklar üzerindeki topluluklar arası çatışmalarla bağlantılıdır. Artan mülteci sayılarına karşın Uganda, ağaç dikme girişimleri ve yakıt tasarruflu soba tedariki gibi önlemler almaktadır, ancak bu sınırlı önlemler çevresel tahribatın önüne geçmede oldukça yetersizdir.

Kenya'nın kamp politikası yerel ekosistemleri de etkilemektedir. Garissa ve Turkana ilçeleri gibi kurak alanlardaki onlarca yıllık yoğun yerleşim nüfusları ormansızlaşmaya ve toprak erozyonuna yol açmıştır. Kenya kampları çevresinde "kömür kullanımı ve yasadışı ağaç kesimi nedeniyle orman örtüsünün azaldığı" tespit edilmiştir (World Bank, 2019). Korunan alanlarda dahi ağaçlar barınak, yakıt ve çit malzemeleri için kesilmektedir. Bitki örtüsünün kaybı sadece ekosisteme zarar vermekle kalmayıp güvenlik kaygılarına da neden olmaktadır. Örneğin, odun toplayan kadınlar daha fazla cinsel saldırıya maruz kalmaktadır. Ayrıca su kaynakları da tehdit altındadır. Kakuma'da daha fazla sondaj kuyusu kazılmasına rağmen su kıtlığı ve hijyen sorunları devam etmektedir (Salemi, 2021). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda her iki ülkedeki kampların mültecilerin durumunu giderek kötüleştiren ve yönetilmesi zor çevresel etkileri mevcuttur. Fakat Uganda'nın mültecilere arazi tahsisi politikası, yerleşim yerlerinde ağaç kesimini sınırlayarak olumsuz çevresel etkilerin azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

9.5.3. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Tablo 46: Sağlık Hizmetlerine Erişim-Kenya Kod Frekansı

	Bölümler
Sağlık alanında karşılaşılan engeller	18
Mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi	14
Sağlık hizmetlerinin entegrasyona etkisi	1
TOPLAM	33

Uganda ve Kenya'daki mültecilerin sağlık hizmetleri belirgin şekilde farklıdır. Uganda'da mülteciler resmi olarak ulusal sağlık sistemine entegre edilmiştir. UNHCR, "yerleşim yerlerindeki mültecilerin yerel ev sahibi nüfusla aynı sağlık... tesislerinden yararlandığını" ve çoğu hükümet ve ortak sağlık hizmetinin ücretsiz olarak sağlandığını bildirmektedir (UNHCR, 2023b). Birincil bakım, aşılama ve hatta hastanelere sevkler, Uganda Sağlık Bakanlığı standartlarına göre, genellikle mülteciler için ücretsiz olarak sağlanmaktadır (The Republic of Uganda, 2019). Her ne kadar uzak bölgelerde sorunlar yaşansa da Ugandalı mülteciler genellikle temel sağlık hizmetlerine rutin erişime sahiptir. Mültecileri kapsayıcı politikalar sayesinde kadınlar ve çocuklar, Ugandalı vatandaşlarla aynı kliniklerde doğum öncesi ve çocuk bakımı almaktadırlar ve birçok önleyici sağlık programına (aşılama, beslenme, HIV) mülteciler de vatandaşlarla aynı oranda dahil edilmektedir (The Republic of Uganda, 2019).

Tarihsel olarak, Kenya'daki mülteciler tıbbi tedaviyi, kamp klinikleri ve kamplarda çalışan yardım hizmetleri aracılığıyla almışlardır. Turkana'daki (Kakuma/Kalobeyei) yatırımlar tıbbi kapasiteyi artırmıştır. Örneğin, hastane sayısı beşten dokuza çıkmış, düzinelerce sağlık merkezi modernize edilmiş ve tedaviye ortalama mesafe yaklaşık 50 km'den 35 km'ye düşürülmüştür (Jemutai vd., 2021). Nairobi'deki mülteciler, kendilerine kamu hastanelerinde indirimli tedavi imkânı sağlayan Ulusal Hastane Sigorta Fonu'na (NHIF) (2020'ye kadar 8.771 hane) kaydedilmiştir (UNHCR, 2019). Sağlık alanında önemli iyileştirmeler yapılmış olsa da eşitsizlikler hala mevcuttur. Örnek vermek gerekirse birçok kamp kliniği, sınırlı röntgen ve laboratuvar kapasitesi gibi yetersiz donanım veya personele sahiptir ve Turkana'da hala yüksek yetersiz beslenme ve sporadik hastalık salgınları bildirilmektedir (UNHCR, 2019). 2018 yılında bu bölgede yaygın sıtma ve kolera vakaları raporlanmıştır (UNHCR, 2019). Genellikle kamplardan

sevk edilmeyi gerektiren kanser gibi uzmanlaşmış tedaviler oldukça maliyetli olabilmektedir.

Tablo 47: Sağlık Hizmetlerine Erişim-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi	20
Sağlık alanında karşılaşılan engeller	10
Sağlık hizmetlerinin entegrasyona etkisi	4
TOPLAM	34

Özetle, Uganda'nın mülteci politikası ulusal sistemin bir parçası olarak mültecilere geniş, ücretsiz birincil bakım hizmeti sunmaktadır (The Republic of Uganda, 2019). Kenya'daki mültecilerin ise sağlık hizmetlerine erişimleri eskiye nazaran kolaylaşmış olsa da büyük oranda kamp klinikleri kısıtlı imkanlarla bu hizmetleri sağlamaktadır. Her iki ülkenin mültecilerin barındığı alanlarda sağlık profesyonellerinden ve altyapıdan yoksun olma hali devam etmektedir ve bu da bölgede daha fazla yatırıma duyulan ihtiyacı göstermektedir.

9.5.4. Toplumsal Cinsiyet Boyutu

Toplumsal cinsiyet kaynaklı kırılganlıklar her alanda görülmektedir. Kodlanmış veriler ve saha raporları, her iki ülkede de mülteci durumundaki kadın ve kız çocuklarının özel risklerle karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Tablo 48: Toplumsal Cinsiyet Boyutu-Uganda Kod Frekansı

	Bölümler
Kadın ve çocuk mültecilerin karşılaştığı özel zorluklar	42
Cinsiyete dayalı şiddet ve koruma mekanizmaları	15
Kadınların ekonomik entegrasyonu	4
TOPLAM	61

Uganda'nın ilerici hukuk sistemi, kadınlara seyahat ve çalışma özgürlüğü garanti etmektedir ve istatistikler, toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farkındalığın olduğunu

göstermektedir. “Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak için kadınların eğitim ve istihdama erişimini iyileştirme” çağrıları bu duruma örnek olarak gösterilebilir (NRC, 2024). Öte yandan, kadın mülteciler kültürel olarak resmi istihdamdan uzaklaştırılabilmektedir ve kadınlar genellikle bakım hizmetlerinde istihdam edilmektedir. Bu da “mülteci kadınların iş bulmakta daha fazla zorluk yaşayabileceği” anlamına gelmektedir (NRC, 2024). Özellikle kaynakların yetersizliği Uganda'daki mülteci kadınları daha fazla etkilemektedir, çünkü odun ve su toplama işlerinin çoğunu onlar yapmaktadır ve bu da onları uzun yolculuklara ve hatta saldırılara maruz kalma riskine uğratmaktadır. Bunun yanında erken evlilik ve yoksulluk, kız çocuklarının eğitimini olumsuz etkilemektedir. Mülteci kızların ortaokula kayıt oranı, okul masrafları ve ailelerinin beklentileri nedeniyle daha düşüktür.

Tablo 49: Toplumsal Cinsiyet Boyutu-Kenya

	Bölümler
Kadın ve çocuk mültecilerin karşılaştığı özel zorluklar	15
Cinsiyete dayalı şiddet ve koruma mekanizmaları	7
Kadınların ekonomik entegrasyonu	0
TOPLAM	22

Kenya'daki mülteci kadınlar da benzer sorunlarla karşı karşıyadır ve bu sorunlar genellikle kamp ortamında daha da kötüleşmektedir. Şaşırtıcı şekilde, nitel araştırmada Kenya verileri işgücü piyasasındaki cinsiyet farklılıklarını açıkça kodlamamaktadır, bunun nedeni muhtemelen yapısal engellerin (örneğin çalışma izni eksikliği) tüm mültecileri etkilemesidir. Politika değişikliklerinden önce kamplardaki kadınların iş imkanları büyük ölçüde geleneksel işlerle sınırlı olmuştur. Dadaab ve Kakuma'daki kadınlar, zorlu kamp hayatının getirdiği sınırlı istihdam şartlarının stres ve umutsuzluğu artırmasıyla aile içi şiddetin ve bozulan ilişkilerin yaygınlaştığını belirtmektedirler (IRC, 2020). Önemli olarak, her iki ortamda da çevresel sorunlarla bağlantılı cinsel ve cinsiyete dayalı şiddetin arttığı görülmektedir: Bir çalışmada, “kampların yakınındaki ormanlardan duvar malzemesi için kavga etmek” sadece doğaya zarar vermekle kalmayıp, “kadınları cinsel şiddete maruz bırakmaktadır” denilmektedir (IRC, 2020). Çocuk mülteciler de göçün cinsiyet boyutundan etkilenmektedir. Eğitim olanaklarının eksikliği, ergen kızları sömürüye veya erken evliliğe maruz bırakırken, erkekler çetelere katılma gibi sorunlarla

karşı karşıya kalmaktadır. Özetle, kadın ve çocuklar entegrasyon engellerinden en ağır şekilde etkilenmektedir. Eğitimciler ve yardım kuruluşları, kadınlara uygun okul ve sağlık klinikleri, cinsiyet duyarlı geçim kaynağı programları ve koruma hizmetleri gibi ihtiyaçların karşılanması için önemini vurgulamaktadır. Her iki ülke de ilerici mevzuat (Uganda'nınki gibi) veya reformların (Kenya'nın 2021 Mülteci Yasası), cinsiyet eşitsizliklerini azaltabileceğini göstermektedir. Fakat resmi güvencelerin olmayışı nedeniyle mülteci kadınlar Kenya'da daha güçsüz durumdadır. Benzer şekilde Uganda'nın kapsayıcı politikasının “cinsiyet eşitsizliğinin mülteci yaşamının önemli bir yönü olmaya devam etmemesi” için hâlâ ihtiyatlı olması gerektiğini ortaya koymaktadır (NRC, 2024). Güvenli yakıt ve su temininden eğitim ve adalete erişime kadar cinsiyetler arasında farklılık gösteren bu ihtiyaçların karşılanması, Kenya ve Uganda'da mültecilerin gerçek anlamda eşit entegrasyonu için kritik öneme sahiptir.

10. SONUÇ

10.1. Genel Bulguların Özeti

Araştırma, Uganda ve Kenya'daki mülteci entegrasyon politikalarının bütünsel yapısını hem yasal çerçeveler hem de metinsel ifadeler aracılığıyla incelemektedir. Fairclough'un Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımı ile Ager ve Strang'ın entegrasyon modeline (2008) dayanan tematik kodlama sistemi, Uganda ve Kenya'nın mülteci figürlerini farklı şekillerde inşa ettiğini göstermiştir.

Araştırma bulgularına göre güvenlik söylemi, Kenya toplumunda entegrasyonun önündeki başlıca engel olarak ortaya çıkmaktadır. Kenya'daki devlet söylemi, terör tehdidi terminolojisini, düzensiz göç terminolojisini ve yabancı radikal unsurlar terminolojisini benimseyerek mültecileri artık suçlu olarak görmektedir. Kenya'daki hukuk sistemi, 2013 Westgate ve 2015 Garissa saldırılarından sonra daha katı mülteci düzenlemeleri benimsemiştir. Araştırma analizi, Kenya belgelerinin "güvenlikleştirme", "kamp zorunluluğu", "vatandaşlıktan çıkarma" ve "siyasi tehdit" temalarını vurguladığını göstermiştir. Kenya'da kontrollü kısıtlamaların temeli olarak kullanan kapsayıcı bir model yerine güvenlik temelli entegrasyon ana yaklaşım olarak işlemektedir.

Uganda hükümeti, mültecileri hem insani yardım alıcıları hem de kalkınma aktörleri olarak ele alan çok yönlü bir söylem oluşturmuştur. "Misafirperverlik", "kalkınma ortağı" ve "sosyal entegrasyon" terimleri, ulusal belgelerde, uluslararası raporlarda ve medya metinlerinde sıklıkla yer almaktadır. 2006'daki Mülteci Yasası ve yasal CRRF çerçevesi (2017), söylemsel doğrulama yoluyla mültecilerin hizmet erişimi ve hareket özgürlüğü ile tarım için arazi tahsisi elde etmelerini sağlamaktadır. Uganda belgelerinde "istihdam hakkı", "hak temelli yaklaşım", "dil ve eğitim kolaylığı" ve "sosyal bağ kurma" temalarının yüksek oranda yer aldığı görülmektedir. Mültecilerin kapsanması, Uganda bağlamında normatif kapsayıcılığı da içerecek şekilde pratik uygulamanın ötesine geçmektedir.

Uganda ve Kenya arasındaki söylemin şekillenmesinde farklı aktör grupları rol oynamaktadır. Kenya devleti güvenlik bürokrasisi ile mülteci söylemine hakimken, Uganda entegrasyon söylemi uluslararası örgütlerin yanı sıra yerel yönetimleri ve STK'ları da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Söylemdeki ideolojik yönelimle birlikte merkezileşme düzeyi de bu faktörden doğrudan etkilenmektedir. Kenya yukarıdan aşağıya bir söylem üretim süreci sergilerken Uganda çok aktörlü ve görece yatay bir söylem üretim süreci sergilemektedir.

Analiz, mültecilere verilen kimliklerinin toplumla ilişkilerini ve hizmetlere erişim kabiliyetlerini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Kenya söylemi, mültecileri çoğunlukla "yardım alan" kişiler olarak resmederken, aynı zamanda onları "güvenlik tehdidi" ve "yük" olarak tanımlamaktadır. Uganda söylemi ise mültecileri "girişimci", "misafir" ve "kalkınma ortağı" olarak olumlu kimliklerle sunmaktadır. Mültecilerle ilgili farklı söylemler, onların toplumdaki gündelik konumlarını ve uzun vadeli entegrasyon sonuçlarını etkilemektedir.

10.2. Teorik ve Akademik Katkılar

Araştırma, entegrasyonun hem yapısal hem de söylemsel ve ideolojik düzeylerde var olduğunu göstermek için Eleştirel Söylem Analizi ve Güvenlikleştirme Teorisi ile Ager-Strang Entegrasyon Modelini kullanarak mülteci entegrasyonu çalışmalarına çok katmanlı bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışma alternatif bir analitik çerçeve sunarak mülteci sorunları üzerine tartışmaları zenginleştirmeyi ve Afrika bağlamında disiplinler arası araştırmaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, söylemin entegrasyon politikalarının oluşumunu şekillendirdiğini ortaya koyarak Eleştirel Söylem Analizine (CDA) ampirik ve pratik bir katkı sağlamayı hedeflemiştir. Fairclough'un (2017) üç seviyeli söylem analizi yaklaşımı aracılığıyla çalışma, hem metin içerik yapısını hem de metinlerin ortaya çıktığı sosyal ve kurumsal bağlamları analiz etmeye odaklanmıştır. Uganda ve Kenya'dan medya raporları ve uluslararası raporların yanı sıra hükümet belgelerinin içerik analizi, araştırmacıların söylemin temsil biçimleri, yeniden üretim mekanizmaları ve pratik etkileri hakkında derinlemesine bilgi edinmelerine katkıda bulunabilir. CDA kapsamında "güvenlik tehdidi", "misafirperverlik", "yük" ve "girişimci" söylemsel etiketleri, belirli bağlamlarda aktörler arasındaki dolaşım kalıplarına ilişkin ayrıntılı analizlere tabi tutulmuştur.

Tez, Güvenlikleştirme Teorisi uygulamalarını, mülteci politikası söylemini analiz etmek için kullanarak geleneksel dış politika ve devlet merkezli yaklaşımların ötesine geçmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, medya kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası aktörler de dahil olmak üzere farklı seslerin geleneksel literatüre hâkim olan güvenlikleştirme sürecini nasıl şekillendirdiğini analiz etmektedir. Bu araştırma, güvenlikleştirmenin siyasi elitlerin ötesine geçen çeşitli üreticilerin söylemsel eylemlerinden kaynaklandığını göstermektedir. Kenya'nın güvenlikleştirme söylemi esas olarak resmi devlet iletişimde ortaya çıkarken, Uganda yerini kalkınmacı entegrasyon

temalarına bırakan zayıf bir güvenikleştirme söylemi sunmuştur. Çalışma, Güvenikleştirme Teorisi'nin erişilebilirliğini, çoklu aktörleri ve gündelik iletişimi içeren yerel söylem pratikleri aracılığıyla genişletmektedir.

Bu çalışma, Ager ve Strang (2008) tarafından geliştirilen modeli yorumlayarak ve bazı açılardan genişleterek entegrasyon literatürüne katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu model genellikle konaklama, sağlık ve istihdam gibi nicel göstergeler üzerinden incelenmektedir. Bu teze göre yapısal entegrasyon göstergeleri hem niceliksel hem de söylemsel olarak üretilmekte, temsil edilmekte ve meşrulaştırılmaktadır. Mültecilerin sosyal fayda ölçütü yoluyla değerlendirilmesi hem ekonomik bir ölçüm hem de ideolojik bir araç olarak "istihdam"a dayanmaktadır. "Dil öğrenme" ve "kültürel adaptasyon" çerçeveleri Uganda'da bir aidiyet duygusu yaratmaya hizmet ederken Kenya'da dışlayıcı araçlar olarak işlev görmektedir. Ager-Strang modeli, bağlama bağlı kullanım ve söylemsel dönüşüm yoluyla esnekliğini göstermektedir.

Araştırmada, Afrikalı mülteci araştırmalarını tipik olarak etkileyen temsil sorunlarına önemli eleştiriler bulunmaktadır. Çalışma, mevcut literatürdeki geleneksel "model ülke" ve "başarısız devlet" ikilemini kullanmak yerine Uganda ve Kenya'yı kendi iç söylemsel çeşitlilikleri üzerinden incelemektedir. Araştırma, Doğu Afrika'daki mülteci politikalarının daha ayrıntılı ve bağlamsal bir anlayışla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır ve bu doğrultuda geniş bölgesel genellemelere alternatif bir bakış açısı sunarak akademik ve pratik tartışmalara mütevazı bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

10.3. Politika ve Uygulama Önerileri

Araştırma bulguları, mülteci entegrasyon politikalarının yasama ve uygulama araçlarının ötesine geçtiğini, çünkü söylemsel yapılardan faydalandıklarını göstermektedir. Kamu görevlilerinin bir yandan kaynak dağıtım ve sağlık hizmetleri gibi teknik konularla ilgilenmesi, diğer yandan da bu konuları belirleyen dilsel ve ideolojik çerçevelerle çalışması gerekmektedir.

Söyleme dayalı dışlamanın ortadan kaldırılması, entegrasyon politikalarının kapsayıcılığını artırmak için önemli bir adımı temsil etmektedir. Kenya örneği, mültecilerin sürekli olarak güvenlik tehdidi ve ekonomik yük olarak gösterilmesinin, pratikte ayrımcı uygulamalarla sonuçlanan zararlı kamuoyu algılarına nasıl yol açtığını göstermektedir. Kenya'da devlet ve medya, mültecileri suçlu veya yabancı olarak tasvir

etmekten vazgeçmek ve mültecilerin temsiline ilişkin insan hakları çerçevesini benimsemek için iletişim stratejilerini yeniden tasarlamalıdır.

Uganda vaka çalışmasına göre, mültecilerin ekonomik ve sosyal katkılarının görünür kılınması hem entegrasyon süreçlerinin iyileştirilmesi hem de ev sahibi toplum üyeleriyle daha iyi bağlar kurulması için elzemdir. Bu yöntemin sürdürülebilirliği, mültecilerin tarım arazilerine, eğitim haklarına, sağlık hizmetlerine ve işgücü piyasasına erişimini garanti altına alan hak temelli yasal yapıların geliştirilmesine bağlıdır. Bu çerçevelerin uygulanması, pratikteki uygulamalarını ve söylemsel sunumlarını değerlendirmek için gerektiğinde müdahale ile birlikte aktif izleme gerektirmektedir. Uganda'nın, mültecileri "kalkınma ortakları" olarak görme politikası eleştirel bir değerlendirmeyi gerektirmektedir çünkü bu söylemin yapısal sorunları maskeleyebilmesi söz konusudur.

Daha iyi sonuçlar elde etmek için her iki ülkede de söylem üretiminde daha katılımcı ve çok sesli bir yapı oluşturulmalıdır. Mültecilerin hem politika alıcıları hem de söylem yaratıcıları olarak sürece dahil edilmesi, entegrasyon politikalarının geçerliliğini ve başarı oranını artıracaktır. Katılımcı medya çalışmaları ile kadın, genç ve engelli mültecilerin temsiline odaklanan yerel diyalog platformları söylemin demokratikleşmesine yardımcı olacaktır. Mültecilerin, söylemi alan özneler olmaktan çıkıp kendi söylemlerini üreten aktif katılımcılar haline gelmesi böylece mümkün kılınabilecektir.

UNHCR ve IOM gibi uluslararası aktörler ile donör ülkeler, rollerini fon sağlamakla sınırlamak yerine söylem üretiminde etik ve normatif istikrar sağlayarak entegrasyon politikalarına katkıda bulunmalıdır. CRRF süreci, Uganda'da olumlu söylem çerçevelerinin ortaya çıkmasını sağlayan yol gösterici bir güç olarak hizmet etmiştir. Kenya'daki uluslararası aktörlerin ise, mülteci söylemini hak temelli çerçevelere doğru aktif bir şekilde dönüştürmesi gerekmektedir.

10.4. Sınırlamalar ve Gelecekteki Araştırma Yönelimleri

Bu çalışma, Uganda ve Kenya'daki mülteci entegrasyon politikalarının söylem temelli bir karşılaştırmasını sunarak, iki ülkenin mülteci figürünü nasıl farklı inşa ettiğini ve bu yapıların entegrasyon süreçlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Ancak, her akademik araştırmada olduğu gibi, bu çalışmanın da belirli sınırlılıkları bulunmaktadır.

Bulguları doğru konumlandırmak ve gelecekteki araştırmalara rehberlik etmek için bu sınırlılıkların farkında olmak önemlidir.

İlk olarak, çalışmanın metodolojik sınırlılığı, veri kaynaklarının esas olarak belge analizi ile sınırlı olmasıdır. Eleştirel Söylem Analizi ve tematik kodlamaya dayanan tez, mevzuat metinleri, hükümet belgeleri, medya içeriği ve uluslararası raporlar gibi yazılı kaynaklara odaklanmıştır. Bu yaklaşım, söylemsel temsilleri anlamak için güçlü bir çerçeve sunsa da mültecilerin kendi deneyimlerine doğrudan erişim sağlamamaktadır. İleride bu analizlerin etnografik gözlemler, odak grup görüşmeleri veya mülteci anlatıları gibi veri türleriyle tamamlanması önerilmektedir.

Çalışma ayrıca Kenya ve Uganda örnekleriyle sınırlıdır ve bulguların genellenebilirliği konusunda dikkatli olunmalıdır. Bu ülkeler Doğu Afrika bölgesindeki mülteci politikasına ilişkin çarpıcı örnekler sunarken, kıtadaki tüm eğilimleri temsil etmemektedir. Her bir ülke içindeki farklı bölgeler, kamplar veya yerleşim modelleri arasında da önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Örneğin, Kenya'daki Dadaab ve Kakuma'nın söylemsel temsilleri farklı olabilirken, Uganda'daki Kiryandongo ve Nakivale yerleşimleri arasında kurumsal uygulamalarda farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmaların ülke içi mikro karşılaştırmalara odaklanması anlamlı olacaktır.

Bu tezde analiz edilen söylemler 1996-2024 yıllarına odaklansa da söylemin zaman içindeki dönüşümünü daha ayrıntılı bir şekilde haritalamak mümkün olmamıştır. Özellikle güvenlikleştirme söyleminin nasıl yükseldiği ya da hak temelli söylemlerin hangi dönemlerde daha baskın hale geldiğinin daha zamansal odaklı söylem tarihi çalışmalarıyla geliştirilebilmesi mümkündür. Bu amaçla, gelecekteki araştırmalarda tarihsel söylem analizi yöntemlerinden yararlanılması önerilmektedir.

Bunlara ek olarak, çalışmada kullanılan teorik çerçeve Eleştirel Söylem Analizi, güvenlikleştirme ve Ager-Strang modeli ile sınırlıdır. Bu çerçeve çok boyutlu analiz imkânı sunsa da farklı teorik yaklaşımların da entegrasyon sürecine dair yeni ufuklar açabileceği unutulmamalıdır. Örneğin postkolonyal teori, kimlik politikaları, feminist güvenlik çalışmaları veya etik devlet teorileri gibi perspektifler entegrasyon söylemine ilişkin zenginleştirici analizler sunabilir.

Bahsedilen sınırlılıkların ötesinde, tez söylem temelli entegrasyon analizinin bölgesel farklılıkları anlama çabasına katkıda bulunmayı hedeflemiştir. Gelecekte bu tür

Çalışmaların disiplinler arası yaklaşımlarla ve daha kapsayıcı metodolojilerle sürdürülmesi hem akademik literatüre hem de politika yapım süreçlerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Agamben, G. (2005). *State of Exception* (K. Attell, Trans.). University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/S/bo3534874.html>

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>

Agwanda, B. (2022). Securitization and Forced Migration in Kenya: A Policy Transition from Integration to Encampment. *Population and Development Review*, 723–743. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/padr.12483>

Ahimbisibwe, F. (2019). Uganda and the refugee problem: Challenges and opportunities. *African Journal of Political Science and International Relations*, 13(5), 62–72. <https://doi.org/10.5897/AJPSIR2018.1101>

Al, A., & Aslan, N. (2019). Türkiye'nin Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm: Türkiye – Irak İlişkileri. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(2), Article 2. <https://doi.org/10.14782/ipsus.623254>

Amnesty International. (2014, May 23). *Kenya: Somalis scapegoated in counter-terror crackdown*. Amnesty International. <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2014/05/kenya-somalis-scapegoated-counter-terror-crackdown/>

Amnesty International. (2025). Who is a refugee, a migrant or an asylum seeker? *Amnesty International*. <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>

Anderson, B. (2016). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.

Anomat Ali, J., Imana, D. K., & Ocha, W. (2017). The Refugee Crisis in Kenya: Exploring Refugee-Host Community Causes of Tensions and Conflicts in Kakuma Refugee Camp. *Journal of International Relations and Foreign Policy*, 5(2). <https://doi.org/10.15640/jirfp.v5n2a4>

Arendt, H. (1973). *The Origins of Totalitarianism*. Harcourt, Brace, Jovanovich.

Avrupa Komisyonu. (2024). *A welcoming haven for those fleeing strife and insecurity: Uganda's unique refugee policy - European Commission*. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/welcoming-haven-those-fleeing-strife-and-insecurity-ugandas-unique-refugee-policy_en

- Bayram, F. (2020). İskandinavya’da tarih, göç ve entegrasyon süreci: İsveç örneği. A. Cihan, H. Genç ve İ. Ermağan (Ed.), *Dünyada göç yönetimi ve Türkiye’nin göçmenleri: Göçü nasıl yönetmeli?* (s. 275–293). Akademik Kitaplar.
- Beresnevièiûtë, V. (2003). Dimensions of social integration: Appraisal of theoretical approaches. *Ethnicity Studies*, 96–108.
- Berke, T., & Larsen, L. (2022). Using Land to Promote Refugee Self-Reliance in Uganda. *Land*, 11(3), Article 3. <https://doi.org/10.3390/land11030410>
- Betts, A., Chaara, I., Omata, N., & Sterck, O. (2019). *Refugee Economies in Uganda: What Difference Does the Self-Reliance Model Make?* | Joint Data Center. https://www.jointdatacenter.org/literature_review/refugee-economies-in-uganda-what-difference-does-the-self-reliance-model-make/
- Betts, A., Loescher, G., Betts, A., & Loescher, G. (Eds.). (2010). *Refugees in International Relations*. Oxford University Press.
- BFA Global. (2020). *Grit, Skills and Luck: Examining the Financial Lives of Refugees in Uganda*. BFA Global. https://www.fsdafrica.org/wp-content/uploads/2020/08/FI4R-Baseline-13072020ii_FINAL.pdf?utm
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives*, 27(1_suppl), 63–92. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>
- Bohnet, H., & Schmitz-Pranghe, C. (2019). *Uganda: A role model for refugee integration?* (Vol. 2/2019). Bonn International Center for Conversion (BICC).
- Bol, N. U. (2024). *Barriers to Refugee Integration in Kakuma and Kalobeyi, North-west Kenya* (pp. 1–32). https://riftvalley.net/wp-content/uploads/2024/12/RVI_Barriers-to-Refugee-Integration-in-Kakuma-and-Kalobeyi-Northwest-Kenya.pdf
- Bonnett, A. W. (2024). *Pan-Africanism* | EBSCO Research Starters. <https://www.ebsco.com/research-starters/history/pan-africanism>
- Brankamp, H., & Glück, Z. (2022). Camps and counterterrorism: Security and the remaking of refuge in Kenya. *Environment and Planning D: Society and Space*, 40(3), 528–548. <https://doi.org/10.1177/02637758221093070>
- Bukuluki, P., Mwenyango, H., Katongole, S. P., Sidhva, D., & Palattiyil, G. (2020). The socio-economic and psychosocial impact of Covid-19 pandemic on urban refugees in Uganda. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100045. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100045>

- Burke, J. (2021, April 2). Oxfam to investigate misconduct claims against staff in DRC. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/apr/02/oxfam-to-investigate-misconduct-claims-against-staff-in-drc>
- Burns, A. (2021). *Feeling the Pinch: Kenya, Al-Shabaab, and East Africa's Refugee Crisis | Refuge: Canada's Journal on Refugees*. <https://refuge.journals.yorku.ca/index.php/refuge/article/view/34356>
- Buzan, B. G., Wæver, O., & de Wilde, J. H. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner.
- Campbell, E. (2015). *Increasing urban refugee protection in Nairobi* (pp. 98–115). <https://doi.org/10.4324/9781315733258-6>
- Casasampera, A. C. (2021, April 26). *A Foucauldian Reading of the Global Compact for Migration*. E-International Relations. <https://www.e-ir.info/2021/04/26/a-foucauldian-reading-of-the-global-compact-for-migration/>
- Castles, S., Haas, H. de, & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*.
- Cha, J., & Galle, L. (2024). The influence of 'hidden' costs of school uniforms for refugee students in Kenya. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/03057925.2024.2429834>
- Chara, P. J. Jr. (2023). *Irredentism | EBSCO Research Starters*. <https://www.ebsco.com/research-starters/ethnic-and-cultural-studies/irredentism>
- Chimni, B. S. (1998). The Geopolitics of Refugee Studies: A View from the South. *Journal of Refugee Studies*, 11(4), 350–374. <https://doi.org/10.1093/jrs/11.4.350-a>
- Chimni, B. S. (2009). The Birth of a 'Discipline': From Refugee to Forced Migration Studies. *Journal of Refugee Studies*, 22(1), 11–29. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen051>
- CIA. (2023). *Kenya—The World Factbook*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/about/archives/2023/countries/kenya/summaries>
- CIA. (2024). Uganda. In *The World Factbook*. Central Intelligence Agency. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/uganda/>
- COBURWAS. (2023). *Annual Report* (pp. 1–35). https://ciyota.org/assets/reports/CIYOTA-2023_Annual_Report.pdf?utm

- Constitution of Kenya - Kenya Law Reform Commission (KLRC) (2010).
<https://www.klrc.go.ke/index.php/constitution-of-kenya>
 Constitutional Petition 227 of 2016 - Kenya Law (2016).
<https://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/131173>
- Crisp, J. (2000). A State of Insecurity: The Political Economy of Violence in Kenya's Refugee Camps. *African Affairs*, 99(397), 601–632.
- Cronin, B. (Ed.). (2003). The nation-state and the protection of refugees. In *Institutions for the Common Good: International Protection Regimes in International Society* (pp. 152–184). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511491313.006>
- Crumpton, L. (2023). *Understanding trajectories of refugee inclusion in national education systems: Policy and data perspectives from Uganda; background paper—UNESCO Digital Library*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387708.locale=en>
- Davis, K. V. (2019). *Assessing Uganda's approach to refugee management* [Halifax, N.S. : Saint Mary's University]. <http://library2.smu.ca/xmlui/handle/01/28385>
- Department of Finance and Economic Planning of Kenya. (2023). *Turkana County Integrated Development Plan 2023-2027*.
<https://maarifa.cog.go.ke/sites/default/files/2024-06/TURKANA%20CIDP%202023-2027.pdf>
- Dijk, T. A. van. (2008). *Discourse and Power*. Red Globe Press.
- Doyel, S. (2022). *Paragon of 'Self-Reliance': A Critical Analysis of Refugee Policy Narratives in Uganda* (1). 2(1), Article 1. <https://nsp.lse.ac.uk/articles/56>
- Elliott, H. (2012). *Refugee Resettlement: The view from Kenya. Findings from field research in Nairobi and Kakuma refugee camp*.
<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/26648>
- European Commission. (2024). *A welcoming haven for those fleeing strife and insecurity: Uganda's unique refugee policy - European Commission*. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/welcoming-haven-those-fleeing-strife-and-insecurity-ugandas-unique-refugee-policy_en
- Fairclough, N. (2004). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fairclough, N. (2017). CDA as dialectical reasoning. In *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*. Routledge.

- Farah, A. (2019). *State Sovereignty vs. Refugees' Resilience: Repatriation, Securitization, and Transnationalism in Dadaab* (pp. 267–286).
https://doi.org/10.1007/978-3-030-03721-5_14
- Forced Migration Review. (2025). *Refugee management in Kenya*. Forced Migration Review. <https://www.fmreview.org/rck/>
- Foucault, M. (1972). *Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. Pantheon Books.
- Foucault, M. (1982). The Subject and Power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795.
<https://doi.org/10.1086/448181>
- Genç, H., & Demirdağ, M. (2023). Lübnan'dan Batı Afrika'ya Göç: Osmanlı, Manda ve Cumhuriyet Dönemi (1860-1990). *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 10(2), Article 2. <https://doi.org/10.26513/tocd.1347533>
- Goffman, E. (1986). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Touchstone.
- Grzeškowiak, M. (2024). When Legal Inclusion is not Enough: The “Uganda Model” of Refugee Protection on the Brink of Failure. *Refugee Survey Quarterly*, 43(1), 95–112.
<https://doi.org/10.1093/rsq/hdad022>
- Gumisiriza, P. (2018). *Challenges and Emerging Issues Affecting the Management of Refugees in Uganda* (SSRN Scholarly Paper 3477396).
<https://papers.ssrn.com/abstract=3477396>
- Halakhe, A. B., Mukiki, A., & Kitenge, D. (2024). *The New Refugee Act in Kenya and What it Means for Refugees*. <https://www.refugeesinternational.org/perspectives-and-commentaries/the-new-refugee-act-in-kenya-and-what-it-means-for-refugees/>
- Halakhe, A. B., & Omondi, S. (2024). *Lessons and Recommendations for Implementing Kenya's New Refugee Law—Kenya | ReliefWeb*.
<https://reliefweb.int/report/kenya/lessons-and-recommendations-implementing-kenyas-new-refugee-law>
- Hargrave, K., Homel, K., & Dražanová, L. (2023). *Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants: Poland country profile* [Technical Report]. ODI.
<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/75179>
- Hargrave, K., Mosel, I., & Leach, A. (2020). *Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants*. ODI.
https://media.odi.org/documents/kenya_migration_country_profile_final.pdf

- Herbert, N., & Dempster, H. (2023). *Adaptive Management in Refugee Programming* (pp. 1–38). Center for Global Development.
- Hilde, V., Varalakshmi, Araya, Yonatan Yehdego, Gossa, Endashaw Tadesse, Kalumiya, Charles Kalu, Nkunda, Dismas Rugason, Buyinza, Faisal, Okumu, Joseph, Klose, Karoline. (2016). *An assessment of Uganda's progressive approach to refugee management*. World Bank.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/en/259711469593058429>
- Hollifield, J., Martin, P. L., & Orrenius, P. (Eds.). (2014). *Controlling Immigration: A Global Perspective, Third Edition*. Stanford University Press.
- Human Rights Watch. (2019, March 27). *Kenya: Reverse Move to Close Refugee Camp / Human Rights Watch*. <https://www.hrw.org/news/2019/03/27/kenya-reverse-move-close-refugee-camp>
- Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity*. Routledge.
- Ikanda, F. N. (2024, July 1). *East Africa's Economic Powerhouse and Refugee Haven, Kenya Struggles with Security Concerns*. Migrationpolicy.Org.
<https://www.migrationpolicy.org/article/kenya-migration-refugee-profile>
- Ikanda, F. N., Muhumad, A. A., & Kuhnt, J. (2025). Refugee securitization and the challenges of formal integration: Case of Somali refugees in Kenya and Ethiopia. *Comparative Migration Studies*, 13(1), 5. <https://doi.org/10.1186/s40878-024-00419-7>
- IRC. (2020). *Scaling Economic Opportunities for Refugee Women: Understanding and Overcoming Obstacles to Women's Economic Empowerment in Kenya* (pp. 1–40). IRC.
- IRC. (2021). *International Rescue Committee-Annual Report*. IRC.
<https://www.rescue.org/sites/default/files/2022-10/2021%20IRC%20Annual%20Report%20Final%20103122.pdf>
- Islamic Relief USA. (2021). *Working Together for Education in Dadaab*. Islamic Relief USA.
- ISS Africa. (2019). *How Uganda and UNHCR failed refugees*. ISS Africa.
https://issafrica.org/iss-today/how-uganda-and-unhcr-failed-refugees?utm_
- Izza Leghtas, David Kitenge. (2022, May 4). *What Does Kenya's New Refugee Act Mean for Economic Inclusion?* Refugees International.
<https://www.refugeesinternational.org/what-does-kenyas-new-refugee-act-mean-for-economic-inclusion/>

- Jacobi, M., & Jaji, R. (2022). Refugee policy and selective implementation of the Comprehensive Refugee Response Framework in Kenya. *IDOS Policy Brief*.
<https://doi.org/10.23661/IPB9.2022>
- Jacobsen, K. (2002). Can refugees benefit the state? Refugee resources and African statebuilding Request PDF. *ResearchGate*.
<https://doi.org/10.1017/S0022278X02004081>
- Jaji, R. (2013). Somali Asylum Seekers and Refoulement at the Kenya–Somalia Border. *Journal of Borderlands Studies*, 28(3), 355–368.
<https://doi.org/10.1080/08865655.2013.862758>
- Jemutai, J., Muraya, K., Chi, P. C., & Mulupi, S. (2021). A Situation Analysis of Access to Refugee Health Services in Kenya: Gaps and Recommendations A Literature Review. *Centre for Health Economics*.
- Kavas, A. (2017). *Geçmişten Günümüze Afrika*. Kitabevi Yayınları.
- Kenya Ministry of Interior and National Administration. (2023). *The Kenya Shirika Plan: Overview and Action Plan | Department of Refugee Services*.
<https://refugee.go.ke/kenya-shirika-plan-overview-and-action-plan>
- Kenya Refugee Act, 34 (2021).
https://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/2021/TheRefugeesAct_No10of2021.pdf
- Kenya: Refugee Policy Review Framework Update as at 30 June 2024*. (2024). Refworld.
<https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2025/en/149998>
- Kevles, D. J. (2011). From Eugenics to Patents: Genetics, Law, and Human Rights. *Annals of Human Genetics*, 75(3), 326–333. <https://doi.org/10.1111/j.1469-1809.2011.00648.x>
- Kihato, C. W. (2025). Securitization is (normal) politics: Epistemological insights from Kenya’s forced migration and security experience. *Migration Studies*, 13(2), mna008.
<https://doi.org/10.1093/migration/mnaf008>
- Kinyanjui, M. (2025, June 6). *Kenya’s refugee integration plan criticised over poor public involvement*. The Eastleigh Voice News.
<https://eastleighvoice.co.ke/national/160729/kenyas-refugee-integration-plan-criticised-over-poor-public-involvement>

- Kirui, P., Wanyonyi, H., & Kutto, N. (2020). Somali Refugee Solutions in Kenya: Challenges of Repatriation and Prospects of Local Integration. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 7, 120–129. <https://doi.org/10.14738/assrj.73.7838>
- Kunyu, D. K., Moreno Herrera, L., & Juang, L. P. (2022). Evaluating the implementation quality of a vocational education intervention for youth in Dadaab refugee camp in Kenya: Evidence of discrimination. *Frontiers in Human Dynamics*, 4. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2022.898081>
- Ladu, N. A. (2025, April 11). *WFP Applauds President Museveni for Promoting Agriculture-Driven Refugee Support in Uganda—Explorer Uganda*. <https://explorer.co.ug/wfp-applauds-president-musevenis-leadership-in-promoting-sustainable-agriculture-driven-refugee-support-in-uganda/>, <https://explorer.co.ug/wfp-applauds-president-musevenis-leadership-in-promoting-sustainable-agriculture-driven-refugee-support-in-uganda/>
- Leeuwen, van T. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Analysis*. Oxford University Press.
- LWF Kenya. (2023). *LWF World Service Annual Report*. LWF. https://worldservice.lutheranworld.org/sites/default/files/2024-06/LWF%20World%20Service%20Annual%20Report%202023_0.pdf
- Macchiavello, M. (2003). *Forced migrants as an under-utilized asset: Refugee skills, livelihoods, and achievements in Kampala, Uganda*.
- MacPherson, C., & Sterck, O. (2021). Empowering refugees through cash and agriculture: A regression discontinuity design. *Journal of Development Economics*, 149(C). <https://ideas.repec.org//a/eee/deveco/v149y2021ics0304387820301899.html>
- Maina, A. (2019). *Securitization of Kenya's Asylum Space: Origin and Legal Analysis of the Encampment Policy* (pp. 81–91). https://doi.org/10.1007/978-3-030-03721-5_5
- Martin, D., Minca, C., & Katz, I. (2020). Rethinking the camp: On spatial technologies of power and resistance. *Progress in Human Geography*, 44(4), 743–768. <https://doi.org/10.1177/0309132519856702>
- Maystadt, J.-F., & Verwimp, P. (2014). Winners and Losers among a Refugee-Hosting Population. *Economic Development and Cultural Change*. <https://doi.org/10.1086/676458>
- Milner, J. (2009). *Refugees, the State and the Politics of Asylum in Africa*. Palgrave Macmillan.

- Milner, J. (2019). A History of Asylum in Kenya and Tanzania: Understanding the Drivers of Domestic Refugee Policy. *Monde(s)*, 15(1), 69–92.
<https://doi.org/10.3917/mond1.191.0069>
- Mogire, E., & Mkutu Agade, K. (2011). Counter-terrorism in Kenya. *Journal of Contemporary African Studies*, 29(4), 473–491.
<https://doi.org/10.1080/02589001.2011.600849>
- Muhindo, M. E., Barigayomwe, R., & Tumukunde, A. (2025). Attitudes and Perceptions of Host Communities and Refugee Adaptability in Kyaka II and Kyangwali Settlements, Western Uganda. *East African Journal of Interdisciplinary Studies*, 329–351.
- Muzaale, T., & Nanziri, B. (2021). Making Refugee Integration Sustainable in Uganda: Access to Employment and Employability Programmes in the Host Country Labour Market. *The Ugandan Journal of Management and Public Policy Studies*, 20(1).
- Mwangi, O. G. (2017). The Dilemma of Kenya’s New Counterterrorism and Asymmetric Warfare. *Peace Review*, 29(3), 307–314.
<https://doi.org/10.1080/10402659.2017.1344530>
- Mwangi, O. G., & Mwangi, C. W. (2019). The Securitization of Political Discourse in Reinforcing Regimes of Power in Kenya. *Language, Discourse & Society*, 1–17.
- Nambi, R., Najjuma, R., & Gallagher, M. (2023). Integrating refugee students into Ugandan higher education: Language, othering and everyday enactments of participation. *Research in Comparative and International Education*, 18(4), 600–619.
<https://doi.org/10.1177/17454999231185647>
- Nambuya, S. S., Okumu, J., & Pagnucco, R. (2018). Refugee Socio-Cultural Integration and Peaceful Co-Existence in Uganda. *The Journal of Social Encounters*, 2(1), 81–92.
- Nanima, R. D. (2017). An evaluation of Kenya’s parallel legal regime on refugees, and the courts’ guarantee of their rights. *Law, Democracy and Development*.
https://www.scielo.org.za/scielo.php?pid=S2077-49072017000100002&script=sci_arttext&utm_
- Nasong’o, S. W., & Murunga, G. R. (Eds.). (2007). *Kenya: The Struggle for Democracy*. Zed Books.
- Nation. (2020). *Police in Kitengela arrest Congolese over man’s stabbing*. Nation.
<https://nation.africa/kenya/counties/kajiado/police-in-kitengela-arrest-congolese-over-man-s-stabbing-378404>

- Ndono, P. W., Muthama, N. J., & Muigua, K. (2019). Effectiveness of the Nyumba Kumi community policing initiative in Kenya. *Journal of Sustainability, Environment and Peace*, 1(2), Article 2.
- NRC. (2024). *Block Farming Model For Refugees In Bidibidi Settlement*. NRC. <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/briefing-notes/block-farming-model-for-refugees-in-bidibidi-settlement/block-farming-brief-june-2024.pdf>
- NRC. (2024). *Towards Inclusive Protection: Understanding Refugee Experiences and Gender Dynamics in Uganda* (pp. 1–24). NRC.
- NRC. (2025). *Asylum seekers and refugees in Arua: Legal challenges and opportunities*. NRC. <https://www.nrc.no/resources/reports/asylum-seekers-and-refugees-in-arua-legal-challenges-and-opportunities>
- Ochieng, E. (2022). Refugees and National Security in Kenya: A Case Study of Eastleigh, Kamukunji Constituency, Nairobi County. *International Journal of Public Policy and Administration*.
- Odongo, J. (2021). *Uganda's doors will remain open to refugees*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/9/23/ugandas-door-will-remain-open-to-refugees>
- Ojok, J. O., & Owor, A. (2024). Public Communication for Effective Service Delivery to Refugees in Uganda. The Case of Kiryandongo Refugee Settlement. *East African Journal of Arts and Social Sciences*, 7(1), Article 1. <https://doi.org/10.37284/eajass.7.1.2018>
- Oka, R. C. (2014). Coping with the Refugee Wait: The Role of Consumption, Normalcy, and Dignity in Refugee Lives at Kakuma Refugee Camp, Kenya. *American Anthropologist*, 116(1), 23–37.
- Okello, O. (2022). *Refugee Welfare Councils (RWCs) as Spaces for Political Participation of refugees in Uganda*. Konrad-Adenauer-Stiftung. <https://www.kas.de/en/web/uganda/veranstaltungsberichte/detail/-/content/refugee-welfare-councils-rwcs-as-spaces-for-political-participation-of-refugees-in-uganda>
- Omata, N. (2021). Refugee livelihoods: A comparative analysis of Nairobi and Kakuma Camp in Kenya. *Disasters*, 45(4), 865–886. <https://doi.org/10.1111/disa.12451>
- Omata, N., Betts, A., & Sterck, N. (2018). *2 Refugee Economies in Kenya*.
- Opon, C. O. (2018). *Political Participation of Refugees* (pp. 1–34). IDEA.

Oriri, F., Karanja, R., & Mokku, S. (2023, November 30). *Ep 3: Kenya's refugee policy: Towards coherence?* African Arguments.
<https://africanarguments.org/2023/11/ep-3-kenyas-refugee-policy-towards-coherence/>

Otieno, E. O., Mwikali, F., & Paul, N. (2022). Refugees and National Security in Kenya: A Case Study of Eastleigh, Kamukunji Constituency, Nairobi County. *International Journal of Public Policy and Administration*, 5(1), Article 1.
<https://doi.org/10.47941/ijppa.1140>

Özev, M. H. (2024). Nation Building in Saudi Arabia: From Rentierism to Territorial Nationalism. *İnsan ve Toplum*, 14(2), Article 2.

Petition 206 of 2011- Kenya Law, Petition 206 of 2011 (2014).
https://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/99326/?utm_

PILnet. (2022, April 4). *Spotlight: Refugee Consortium of Kenya*. PILnet.
<https://www.pilnet.org/spotlight-refugee-consortium-of-kenya/>

Probe unearths 300,000 ghost refugees in Uganda. (2021, January 11). Monitor.
<https://www.monitor.co.ug/uganda/news/national/probe-unearths-300-000-ghost-refugees-in-uganda-1786572>

REACH Initiative. (2025, February 19). *2024 MSNA in Uganda – Methodological Overview February 2025—Uganda* | ReliefWeb.
<https://reliefweb.int/report/uganda/2024-msna-uganda-methodological-overview-february-2025>

RCK. (2020). *RCK 2020 ANNUAL REPORT – Refugee Consortium of Kenya*.
<https://www.rckkenya.org/rck-2020-annual-report/>

Rebuild. (2022). *An Analysis and Evaluation of Refugee-Related Policies and Legislation*. Rebuild. <https://www.rescue.org/sites/default/files/2022-10/IRC%20Kenya%20and%20Uganda%20Refugee%20Policy%20and%20Practice%20Review%20-%209th%20June%202022%20%281%29.pdf>

Refugee Act (2006).
https://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/RefugeeAct_No13of2006.pdf
Refugee Consortium of Kenya. (2022). *Refugee Consortium of Kenya-Annual Report*.
<https://www.rckkenya.org/wp-content/uploads/2024/06/Annual-Report-2022.pdf>

Salazar, D. (2024). *On the Front Lines: The Uganda Refugee Response and Refugee Organizations*. USCRI.

- Salemi, C. (2021). Refugee camps and deforestation in Sub-Saharan Africa|JDC. *Journal of Development Economics*.
https://www.jointdatacenter.org/literature_review/refugee-camps-and-deforestation-in-sub-saharan-africa/
- Sanghi, A., Önder, H., & Vemuru, Varalakshmi. (2016). *Yes in my backyard? The economics of refugees and their social dynamics in Kakuma, Kenya*. World Bank.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/en/308011482417763778>
- Schlein, L. (2018, March 4). *Biometric Verification of Refugees Introduced in Uganda to Prevent Fraud*. Voice of America. <https://www.voanews.com/a/biometric-verification-of-refugees-introduced-to-prevent-fraud/4279638.html>
- Simpson, G. (2013). You Are All Terrorists. *Human Rights Watch*.
<https://www.hrw.org/report/2013/05/29/you-are-all-terrorists/kenyan-police-abuse-refugees-nairobi>
- Ssejjemba, J. R. (2018). *The Politics of Refugee Policies in Kenya and Uganda*. Monterey, CA; Naval Postgraduate School.
<http://archive.org/details/thepoliticsofref1094559594>
- Taylor, C. (2004). *Modern Social Imaginaries*. Duke University Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv11hpgvt>
- The Global Compact on Refugees*. (2018). <http://globalcompactrefugees.org/about-digital-platform/global-compact-refugees>
- The Global Compact on Refugees, UNHCR. (2024). *Refugees Capacity Building In Humanitarian And Development Professions—RECAPREF*. The Global Compact on Refugees | UNHCR. <http://globalcompactrefugees.org/good-practices/refugees-capacity-building-humanitarian-and-development-professions-recapref>
- The New Humanitarian. (2018, August 16). *School Started by Refugees Becomes One of Uganda's Best*. Refugees.
<https://deeply.thenewhumanitarian.org/refugees/articles/2018/08/16/school-started-by-refugees-becomes-one-of-ugandas-best.html>
- The Republic of Uganda. (2019). *Uganda Health Sector Integrated Refugee Response Plan (2019–2024)*. The Republic of Uganda.
- The Sauti Stream. (2024). *Human Rights Awareness in Uganda*. The Sauti Stream.
https://www.tracfm.org/wp-content/uploads/2025/03/THE-SAUTI-STREAM-REPORT-Final-Report.pdf?utm_

The 1951 Refugee Convention. (1951). UNHCR US. <https://www.unhcr.org/us/about-unhcr/overview/1951-refugee-convention>

Thomas Obel Hansen. (2009). Political Violence in Kenya. *Institute of Security Studies*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kenya/>

Toynbee, A. (1979). *A Study of History: The genesis of civilizations*. Oxford University Press, H. Milford.

The Security Laws (Amendment) Act, 16A (2014).

Titeca, K. (2022). Who depends on whom? Uganda's refugee 'success story', corruption and the international community. *Third World Quarterly*, 43(1), 55–73. <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.1989301>

Uganda Country Refugee Response Plan: Detailed planning (2024-2025) - Uganda | ReliefWeb. (2024, February 20). <https://reliefweb.int/report/uganda/uganda-country-refugee-response-plan-detailed-planning-2024-2025>

Uganda CRRF Road Map. (2018). *Road map for the implementation of the comprehensive refugee response framework in Uganda 2018-2020—Uganda | ReliefWeb*. <https://reliefweb.int/report/uganda/road-map-implementation-comprehensive-refugee-response-framework-uganda-2018-2020>

Uganda Learning, Evidence, Accountability, and Research Network. (2024). *Mainstreaming Accountability Culture in a Refugee Response Context* (pp. 1–30). https://ulearn-uganda.org/wp-content/uploads/2024/04/AAPA-Spotlight_final-version-07-03-online-Compressed.pdf?utm

Uganda Ministry of Education and Sports. (2018). *Education Response Plan for Refugees and Host Communities in Uganda*. Uganda Ministry of Education and Sports. https://globalcompactrefugees.org/sites/default/files/2019-12/Uganda-%20Education%20response%20plan%20for%20refugees%20and%20host%20communities%2C%202017-2020_0.pdf

Uganda refugee operation impact of underfunding in 2023 (September—December)—Uganda | ReliefWeb. (2023, October 31). <https://reliefweb.int/report/uganda/uganda-refugee-operation-impact-underfunding-2023-september-december>

Uganda: The Refugee Act 2006 (2006). <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2006/en/102125>

- Uganda's unique policy on refugees at risk, despite stable EU funding.* (2024, March 15). Euronews. <https://www.euronews.com/my-europe/2024/03/14/ugandas-unique-policy-on-refugees-at-risk-despite-stable-eu-funding>
- UNDP. (2018). *Understanding Land Dynamics and Livelihood in Refugee Hosting Districts of Northern Uganda* (pp. 1–25). UNDP.
- UNDP & UNHCR. (2019). *Annual Report* (pp. 1–108). UNDP.
- UNESCO. (2023). *Uganda: Paving Pathways for Inclusion: Towards Evidence-based Policy-making for Refugee Education*. UNESCO.
- UNHCR. (2011). *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*. The UNHCR.
- UNHCR. (2013). *Kituo Cha Sheria and others v. The Attorney General*. Refworld. <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/kenhc/2013/en/96551>
- UNHCR. (2019). *Kenya Comprehensive Refugee Programme (2019)*. The Global Compact on Refugees | UNHCR. <https://globalcompactrefugees.org/media/kenya-comprehensive-refugee-programme-2019>
- UNHCR. (2021). *Uganda Employment Policy Brief*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/61371d364.pdf>
- UNHCR. (2022). *Annual Results Report*. <https://reporting.unhcr.org/files/2023-06/EHGL%20Uganda.pdf?utm>
- UNHCR. (2023a). *Kalobeyi integrated socio-economic development plan (KISED P)*. UNHCR Kenya. <https://www.unhcr.org/ke/kalobeyi-integrated-socio-economic-development-plan-kisedp>
- UNHCR. (2023b). *Kenya-Annual Results Report* (pp. 1–25). UNHCR.
- UNHCR. (2023c). *Uganda Annual Results Report*. UNHCR.
- UNHCR. (2024). *Country—Uganda*. <https://data.unhcr.org/en/country/uga>
- UNHCR Kenya Operational Update. (2025, June 5). *UNHCR Operational Update—East and Horn of Africa, and the Great Lakes Region (January – March 2025)—Sudan | ReliefWeb*. <https://reliefweb.int/report/sudan/unhcr-operational-update-east-and-horn-africa-and-great-lakes-region-january-march-2025>

- UNHCR. (2025a). *Kenya-Statistics-Package-31-March-2025.pdf*. UNHCR Kenya. <https://www.unhcr.org/ke/media/kenya-statistics-package-31-march-2025-pdf>
- UNHCR. (2025a). *Kenya Statistics Infographics | May 2025*. UNHCR Operational Data Portal (ODP). <https://data.unhcr.org/ar/documents/details/94275>
- UNHCR. (2025b). *Legal Assistance*. UNHCR Uganda. <https://help.unhcr.org/uganda/services/legal/>
- UNHCR. (2025b). *Uganda—Refugee Statistics Map April 2025*. UNHCR Operational Data Portal (ODP). <https://data.unhcr.org/en/documents/details/116075?utm=>
- UNHCR. (2025). *Uganda—Refugee Statistics Map May 2025*. UNHCR Operational Data Portal (ODP). <https://data.unhcr.org/en/documents/details/116724>
- UNHCR Education Report. (2024). *Refugee Education: Five Years on from the Launch of the 2030 Refugee Education Strategy*. UNHCR.
- UNHCR KENYA - Livelihoods and Economic Inclusion Strategic Directions 2020-2024 (November 2020)—Kenya | ReliefWeb. (2020). <https://reliefweb.int/report/kenya/unhcr-kenya-livelihoods-and-economic-inclusion-strategic-directions-2020-2024-november>
- UNHCR Uganda. (2024). *Uganda: Refugee Policy Review Framework update as at 30 June 2023*. Refworld. <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2024/en/147859>
- UNHCR & World Bank. (2017). *REHOPE Strategic Framework-Uganda*. https://ddrn.dk/wp-content/uploads/2022/12/ReHoPE_Strategy-Report_2017_low-res-3-1.pdf
- UNHCR-Kenya. (2024, June 30). *Dadaab and Kakuma Refugee Camp in Kenya | Joint Market Monitoring Initiative (JMMI) Q2 (April—June, 2024)—Kenya | ReliefWeb*. <https://reliefweb.int/report/kenya/dadaab-and-kakuma-refugee-camp-kenya-joint-market-monitoring-initiative-jmmi-q2-april-june-2024>
- UNICEF. (2024). *Overcoming the Challenges of Education in Uganda* (pp. 1–38). UNICEF. <https://www.unicef.org/uganda/media/16861/file/Challenges%20of%20Education%20Sector%20in%20Uganda%20in%20Brief.pdf.pdf?utm>
- University of Central Arkansas. (2024). *Uganda (1962-present)*. <https://uca.edu/politicalscience/home/research-projects/dadm-project/sub-saharan-africa-region/uganda-1962-present/>

USCRI. (2024, July 2). *Refugee-Led Organizations: Overcoming Challenges in Uganda*.

USCRI. <https://refugees.org/refugee-led-organizations-support-and-challenges-in-the-uganda-response/>

USCRI. (2025, May 13). *Toward a Shared Future: Advancing Refugee Integration in Kenya*.

USCRI. <https://refugees.org/toward-a-shared-future-advancing-refugee-integration-in-kenya/>

Van Dijk, T. A. (1997). What is Political Discourse Analysis? *Belgian Journal of Linguistics*, 11, 11–52. <https://doi.org/10.1075/bjl.11.03dij>

Verdirame, G., Harrell-Bond, B. E., Lomo, Z., Garry, H., & Sachs, A. (2005). *Rights in exile: Janus-faced humanitarianism* /. Berghahn boo

Verheyden, J., & Macharia, M. W. (2025). *Educational Challenges in Refugee Camps in Turkana County, Kenya: A Brief Literature Review*. ARIES CONSULT LTD. <https://ariesconsult.eu/educational-challenges-in-refugee-camps-in-turkana-county-kenya-a-brief-literature-review>

Wæver, O. (1995). Securitization and Desecuritization. In R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (pp. 46–87). Columbia University Press.

Waireri, W. (2023, March 9). *A vocational digital skills course in Kakuma refugee camp: Connecting to learners' lives*. Raspberry Pi Foundation.

<https://www.raspberrypi.org/blog/vocational-digital-skills-kakuma-refugee-camp-learners-experience/>

Wodak, R., & Meyer, M. (2015). *Methods of Critical Discourse Studies* (3rd ed.). SAGE.

https://www.researchgate.net/publication/284725923_Methods_of_Critical_Discourse_Studies_3rd_edition

Woldemariam, S. B., & Pacifique, M. (2024). Securitisation of Refugee Protection: The Judiciary's Role in the Protection of the Rights of Refugees: Attorney General v. Kituo Cha Sheria & 7 others. *Refugee Survey Quarterly*, 43(2), 169–189.

<https://doi.org/10.1093/rsq/hdad025>

World Bank. (2019). *Kenya Country Environmental Analysis* (pp. 1–179).

World Bank. (2021). *Understanding the Socioeconomic Conditions of Refugees in Kenya* (pp. 1–60). World Bank.

World Bank. (2024). *Kenya* [Text/HTML]. World Bank.
<https://www.worldbank.org/en/country/kenya/overview>

World Bank. (2025). *Psychosocial wellbeing: An overlooked dimension in the lives of refugees and host communities in Kenya*. World Bank Blogs.
<https://blogs.worldbank.org/en/nasikiliza/psychosocial-wellbeing-an-overlooked-dimension-in-the-lives-of-refugees-and-host-communities-in-kenya-afe-0425>

World Bank Group. (2016). *An Assessment of Uganda's Progressive Approach to Refugee Management*. World Bank, Washington, DC. <https://doi.org/10.1596/24736>

Yılmaz, M. Ş. (2021). Ottomans and Others: State and Society in Early Ottoman Historiography. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 6(2), Article 2.

Zetter, R. (2007). More Labels, Fewer Refugees: Remaking the Refugee Label in an Era of Globalization. *Journal of Refugee Studies*, 20(2), 172–192.
<https://doi.org/10.1093/jrs/fem011>

Zhu, H., Gupta, A., Filipski, M., Valli, J., Gonzalez-Estrada, E., & Taylor, J. E. (2018). Economic impact of giving land to refugees. *American Journal of Agricultural Economics*, 106(1), 226–251. <https://doi.org/10.1111/ajae.12371>

EKLER

EK 1: Kodlamaya Dâhil Edilen Belgelere İlişkin Örnekler

	Yasal Belgeler	Raporlar	Makaleler	Medya Belgeleri
KENYA	<p>Refugee Act 2006</p> <p>Property Rights 2006</p> <p>Refugee Act 2021</p> <p>Refugee Bill 2009</p> <p>Security Laws Amendment Act 2014</p> <p>The Kenyan Citizenship and Immigration Act 2011</p>	<p>Kenya: Citizens' Perceptions on Refugees, NRC, 2018</p> <p>The Nairobi Refugee Program 2005-2007, UNHCR</p> <p>UNHCR Kenya Annual Report 2022</p>	<p>Refugee Livelihoods: A Comparative Analysis of Nairobi and Kakuma Camp in Kenya (Omata, 2021)</p>	<p>Kenya Unveils Shirika Plan to Shift from Aid Dependency to Refugee Self-Reliance and Development (Nyale, 2024)</p> <p>There's urgent need to have global conversation on refugees – Mudavadi (The Star, 2023)</p>
UGANDA	<p>The Refugees Act 2006</p> <p>The Refugees Regulations 2010</p> <p>Land Amendment Act 2010</p> <p>Citizenship and Immigration Control Act 2023</p>	<p>Uganda Multi- Year Strategy 2023-2025, UNHCR</p> <p>Asylum Seekers and Refugees in Arua: Legal Challenges and Opportunities, NRC, 2024</p>	<p>Who Depends on Whom? Uganda's Refugee 'Success Story', Corruption and the International Community (Titeca, 2022)</p>	<p>Uganda struggles to feed more than 1.7 million refugees as international support dwindles (AP News, 2024)</p> <p>Refugee scam: Interdicted commissioner for refugees seeks reinstatement (The Independent, 2018)</p> <p>Museveni calls for African Integration to resolve Refugee Crisis (Lwasa, 2024)</p>

EK 2: Belge-Kod Eşleşmesine İlişkin Örnek Görsel

The screenshot displays a software interface for document and code matching. The interface is divided into two main sections: 'Belgeler' (Documents) and 'Kodlar' (Codes). The 'Belgeler' section shows a tree view of folders for Kenya and Uganda, with a list of documents and their counts. The 'Kodlar' section shows a tree view of code categories, with a list of codes and their counts. A central panel displays a matching diagram with colored lines connecting codes to documents. The right side of the interface shows a search bar and a list of document titles.

Belgeler	Kodlar
Kenya	Sosyal Entegrasyon
Kenya Makaleler	Extra Konular
Haberler	Ekonomik Entegrasyon
Kenya-Raporlar	Politik & Güvenlik Boyutu
Kenya Mülteci Yasaları	Yasal Çerçeve ve Politikalar
Uganda	Kenya ve Uganda politikalarının karşılaştırması
Uganda Makaleler	Yasal Çerçeve-Uganda
Uganda Haberler	Yasal Çerçeve-Kenya
Uganda Raporlar	Uluslararası Kuruluşlar & Entegrasyon Desteği
Uganda Mülteci Yasaları	Yerel Yönetimlerin Rolü

Belgeler	Kodlar
2475	2475
1370	710
463	227
164	427
607	447
136	0
1105	4
398	317
154	1
443	125
110	10

Hum... Belge

Politik & Güvenlik Boyutu

..Sosyal Entegrasyon

..Toplumsal çatışmal

..Serbest Hareket

..Uganda'da mülte

..Mültecilerin sağlı

..Gençlik ve Eğitim

..Serbest Hareket & E

An im
placed
shared
integra
created
tension
Settlen
Distric
be mer
Uganda
of mov
house-l
Settlen
commu
allocat
mainta